

RELECTIO
DE POENITENTIA HABITA IN ACADEMIA SALMANTICENSI,

ANNO. M. D. XLVIII,

A FRATRE MELCHIORE CANO
ordinis Prædicatorum, sacræq; Theologiæ profes-
sore, super. 14. distinctione quarti sententiarum.

SALMANTICÆ.

Excudebat Andreas à Portonariis.

M. D. LV.

REFLECTIO

DE PŒNITENTIA

IN ACACIA HABITATA

DEMIA IGENSI

ANNO M. D. XLVIII

Pœnitentiam infusæ virtutis actum,
his qui mortaliter peccauerunt semper
fuisse necessariam, nõ ad salutem modò,
sed ex præcepto quoque peculiari.

Posterior conclusio.

Pœnitentiæ verò sacramentum, pecca-
toribus post baptismum ad vitã eternam
cõsequendam, necessarium esse. Quo fie-
ri, vt & mortalia peccata omnia sacerdo-
tibus confiteri, & ad eorum arbitrium sa-
tisfacere, diuino iure teneamur.

ALMA MATER

Excusabit Andreas Portomaris

M. D. LV.

ANDREAS A POR-

TONARIIS LECTO-

R. S. D.

VM ad amussim perpendiculumq; apud me reuoluerē, lector beneuole, quam aliquod iam annis per vniuersam hanc Hispaniæ regionem à te celebrata, sparsa, ac disseminata fuerit nominis mei fama, inciuile sat, atq; inhumanum à me fore existimauī, si à tā præclaro pro repub. & hætenus inuiso instituto meo nunc desistere viderer, & de me conceptam fidem inter priuatos saltē parietes non conseruarē. Ac me prorsus huiusce almæ, ne dicā vniuersitatis, sed etiā totius Hispaniæ indignū officio ipse prædicarem, si ad extremū vsque spatiū aliquē vitæ meæ spiritū pro rep. ociosum atque trāquillū ducerem. Tanta enim est in me reip. beneuolentia, tantus denique ardor, vt si officia duntaxat, nō autē animū atque voluntatē remetiā, ingratus proculdubio sim moriturus. Quæquidē officia animū meū noctes diesq; cōcitant atq; admonēt, non cum vitæ tēpore dimittēdam esse cōmemorationē nominis mei, sed cū omni posteritate adæquandā. At cū elapsis seculis nec nō præsentibus, statuas & imagines animorū simulachra sed corporum, studiosè multi summi homines in sui cōmemorationē reliquerūt: ego tamē præclarius semper præstātiusq; duxi: laborū virtutumq; mearū effigiē in sempiternā mei memoriā

memoriã, ac reip. vtilitatẽ relinquere. Quare quis
tandẽ me reprehẽdat? aut quis mihi iure succẽseat?
si quantũ cãteris ad suas res obeundas, quantũ ad
alias voluptates, quantũ a d ipsam requiẽ animi &
corporis cõceditur tẽporis: quantũ alij tribuũt in-
tẽpestiuis cõuiuuiis, quantũ denique aleę, tãtũ mihi
egomet ad hęc studia his meis characteribus reco-
lenda sumpsero? Verũm cũ superioribus his diebus
domini Ioannis Medinã volumẽ de pœnitẽtia tam
acutẽ, ac subtiliter tractantẽ, ac disputantẽ tibi ob-
tulerim: nihilominus quia varia lectio auditoris &
lectoris animũ oblectat, ego hunc tibi domini Mel-
chioris Cani codicẽ nõ minori cũ ingenij acumine
de pœnitẽtia & sacramẽtis differentẽ prodo: & quò
clarior, elucidiorquẽ per docta virorũ ora volitaret
postremã in excudendo ab eo adiici manũ curauì.
Quãobrẽ, lector celeberrime, à te iterũ atque iterũ
cõtẽdo, vt codicem hunc à tãto viro editũ, semper
præ manibus habeas: hic enim est, qui ardet amore
iuuãdi recta studia, in quo tãta est in disputãdo præ-
ceteris eloquẽtia, vt perlectis eius à te dogmatibus
ipsum prorsus Ciceronẽ audisse, aut perlegisse vi-
dearis. Conserua quãso hominẽ hunc pudore eo,
quẽ amicorũ studiis vides cõprobari, tũ dignitate,
tum venustate, ingenio autẽ tanto, quanto id cõue-
nit existimari, quod summorũ hominũ ingeniis ex-
petitum esse videas. Vale. Ex officina nostra typo-
graphica. Anno D. 1550. die verò. 17. mensis
Martij.

Nisi pœnitentiam habueritis, omnes
peribitis. Luc. 13. C.

UOCV *M*hodierna mihi disputatione tra-
ctandum, viri grauissimi, qui de summa
facie (quod aiunt) spectauerit, apertiorẽ
fortasse existitabit, quàm vt nostram
explicando diligentiam desideret, aut la-
borem. Qui verò introspicere curiosius
velit, cõperiet sanẽ, multas in profundo veritates delitescere,
plusq; habere in recessu, quàm in fronte promittit. Nisi pœni-
tentiam (inquit apud Lucã dominus) habueritis, omnes peri-
bitis. Qui quidem locus, quæstionem licet simplicem continere
videatur, multiplicem tamẽ differendi materiã subministrat.
Nam cum duplex in pœnitentiæ nomine significatio sit, & vir-
tutis, & sacrameti, mox animaduertitur, disputationem meã
in duas esse partes diuidendam: quarum altera versetur circa
pœnitentiæ virtutẽ, altera circa pœnitentiæ sacramentũ. Hęc
enim tractandi forma, atq; partitio, à magistro sententiarum
dist. 14. primum accepta, vniuersis deinde theologis vsurpata
est. Cumq; de vtroq; partitionis mēbro, infinitas prope modũ
quæstiones authores scholastici persequantur: at ego, sex mihi
præcipuas ex intimis huius loci visceribus eruendas putauì:
quibus omnino expositis, nihil esse video, quod amplius ad the-
matis intelligentiam, desideretur. Ac principio statim, cõtro-
uersia illa veniet in mediũ, quæ fundamentũ est cæterarũ. An
pœnitentia sit dolor de peccatis, qua ratione contra Deũ fuere
cõmissa. Euestigio sequeretur altera: Sit ne pœnitentia virtus.
Succedet suo ordine, tertia, An sine pœnitentiæ virtute salus

peccantibus esse possit. Quarto loco id quaeremus, an sit de pœnitentiæ virtute peculiare præceptum, Quinto, iu dubium vocabitur. Num etiã pœnitentiæ sacramentũ sit ad salutẽ necessarium. Postremo, an hoc idem sacramentum, euãgelico iure præceptum sit. Has controuersias, tantisper dum definire cõtendo, vos, viros ornatissimos, nostræ huius consultationis & auditores & iudices, quæso diligenter attendite.

P R I M A P A R S.

P Rinceps igitur quæstio ea erat: an pœnitentia sit dolor de peccatis, quia contra Deum fuere cõmissa. Vbi inuestigare compellimur, quidnam pœnitentia sit, quidq; sua definitione & natura cõtineat: id quod in hac materia difficilimum est, egetq; disquisitione non parua. Et quãuis cõtrouersie omnes, sine discrimine apud scholasticos soleant in vtrãq; partem disceptari: ego tamẽ hanc primã (quoad per aduersarios licebit) sine argumẽtis vtrõq; citõq; iactatis, exponere cupio, Quod (nisi me mea fallit opinio) res alioqui explicatu difficilis, hoc seruatõ tenore facilius explanabitur.

Pœnitentiam ergo definituris, vt à facillimis ordiamur, tenẽda primũ est ipsius vocis origo. Nam sine huiusmodi notione, rem de qua differimus probẽ tenere non possumus. Pœnitentiam itaq; à pœna deriuari, nemo est qui possit ambigere. Pœna autem, vindicta quaedam est præterita culpæ. Vnde & Prisci authores, verbũ pœnio, pro eo quod punio, vsurpauere. Sed, & cùm rerum malè gestarum, quasi, vindicante natura, ipsi intra nos de nobis supplicium sumimus, tum, pœnitere propriẽ dicimur. Pœnitentiæ autem vocabulum, tametsi latius pateat, vsu tamẽ doctissimorum, in bonam partem deflecti solet: vt nõ, nisi quæ iustẽ pro calpis assuitur, pœnitentiã nũcupetur.

Iustæ

significatio quæ
in multis pœni-
tentis & in
16. 6.

In iustæ autem vindictæ duo sunt genera: alterum publicū, in quo alius est reus, alius iudex, accusator, & testis: alterum privatum, in quo, & reus, & vindicationis administer idē est. In illo, aliena culpa vindicatur: in hoc, propria. Illa vindicta inuoluntaria patienti est: hæc contra, voluntaria. Pœnitentiæ igitur nomē, non quamlibet culpæ vindictam, sed illam voluntariam designat, qua reus ipse sponte pœnas eligit, ut in proprias culpas animadvertat. Augustinus (sive quis alius eius operis fuit author) in lib. de vera & falsa pœnitentia. cap. 19. Pœnitere (inquit) est pœnā tenere, ut semper puniat in se ulciscēdo, quod cōmisit peccando. & cap. 8. Pœnitentia est, quædam dolentis vindicta, voluntariè punientis in se, quod cōmisisse se, dolet, Quo & Ambrosius videtur alluisse, super psal. 27. cōcione. 1. dicens. Plena est difinitio pœnitentiæ, cōmemoratio delictorum, ut unusquisq; peccata sua, velut quodam quotidiani sermonis flagello castiget, & commissa sibi flagitia condemnet. Literæ quoq; sacræ passim admonent pœnitentiam agere, ad quā profectō nō exhortaretur, nisi spontanea esset: nec pœnitentiam ab alio inflētam, agēdam esse moneret: sed potius patiēdam. Quod nostro in themate etiā intelligitur si verba diligentius expendātur. Nisi pœnitentiam habueritis ait. Id autē habere dicimur, quod in nostra potestate est: ut D. Tho. annotavit. 1. p. q. 38. ar. 1.

At vero, cū nemo in malum aspiciens operetur, ut Diony. 4. c. de diui. nomi. scite tradit, qui volens prudensq; pœnā eligit, eum alicuius boni gratia, tāquam finem sibi præstituatur, hoc facere, necessum est.

Finis autem primus iustæ vindictæ, is habetur, ut qui lesus per culpam est, ei per pœnā satisfiat. Eatentus quippe iudex

Depœn.
di. 3. ca.
penitētia
est.

nocentem plectit, quatenus opus esse cęset, vt iniurię, & priuata & publica faciat satis. Sic igitur & pœnitens, ob eam causam vindicat culpam quam admisit, vt Deo, quę offendit, debitam satisfactionem impendat.

Sed enim, per offensam culpę, nõ solum iustitia legislatoris, sed & amicitia violatur. Quapropter, alter finis pœnitentis est placare Deum quę offenderit, eumq; sibi cõciliare. Inde enim vindictam, cõpensationemq; delicti, oportuit in pœnitete vltro-neam esse, quoniam oportebat amicam esse. Nam neq; apud homines, redintegatur amor, per coactam satisfactionem offendentis.

Cum autem amicus, pœnis amici non delectetur, & alioqui etiam (Aristotele authore) pœnæ medicameta sint, quæ velut Etih 2. per contrarium dolorem, morbum pellunt è voluptate progenitum, tertius pœnitentię finis est, salus animi. Dolet namq; pœnitens, lachrymatur & gemit, vt per huiusmodi quasi antidotum, morbo spiritali medeatur, vt Diuus Thom. 3. parte, q. 90. ar. 3. docuit, & August. tracta. in Psal. 57. Sed & Hieronymus in Ecclesiastes cap. septimũ, inquit. Nouit hirundo pullos, de succo oculare chelidonię, & dictamum caprę appetunt vulnerata, cur nos ignoremus medicinam pœnitentię propositam esse peccantibus? Eandem quoq; sententiã eisdem ferẽ verbis, Tertullianus dixit in libro de pœnitentiã. Et Cbrysosto. homil. 7. ad populum Antioch, Indices (inquit) cum latrones ceperint, ac sacrilegos, non quomodo ipsos meliores reddant considerant: sed quomodo ab ipsis peccatorum pœnas exigant: Deus autem contra: quum aliquẽ ceperit peccatorem, non considerat quomodo supplicium sumat, sed quomodo ipsum corripat. Itaq; & index, pariter & medicus. &c. Paulus deniq;

2. ad Corinth. 7. tristitia (ait) quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem operatur. Quam ob rem, pœnitentiæ iudicium, ut amicū, ita quoque salutare est, plusquā vindicatiuū, cuius, scilicet, finis, nō tam vindicta, quā vindicta salutaris est.

Ignitur (ut quæ tam multis diximus, in breuem summā redigamus) pœnitētia dolor de peccetis est, aliās & in beatis esset, nec esset iuxta nomē suum, pœna. Et dolor est spōte pro peccatis assumptus, ut sit, vindicta culparum voluntaria, nec vindicta solum satisfactoria sed etiam amica & salutaris. Ac poterant hæc apud omnes, inconuulsa ratione consistere, nisi ab iis, qui linguarum eruditione, proprioq; sensu iactantur, (vana licet fiducia) quaterentur.

Obiicit tamen nobis Lutherus apud Rosens. ar. 5. Imò & Erasmus in annotationibus super tertium Matth. caput, quod apud Græcos μετάνοια, nō pœna aut dolor est, sed resipiscētia: & μετάνοειν resipiscere. At ubi interpretis noui testamenti, usurpat pœnitentiæ vocabulum, græco in fonte μετάνοια est: ubi pœnitēt agite, Græca lectio habet μετάνοείτε: non ergo in vsu scripturæ sacræ pœnitētia dolor aut pœna est, sed mutatio consilij & mentis, & pœnitere, sapere post erratum, instituereq; animum ad viuendum rectè. Scilicet hoc irrefragabili argumento, in illam hæresim incidere Germani, ut crederent, veram pœnitentiam nihil aliud esse, quā nouam vitam. Iuxta quod Ambros. apud Magistrum. 14. dist. ait, verā pœnitentiam esse, cessare à peccato. Hinc verò nos, paucis extricare possemus, si veteris interpretis, & Christianorū omniū latinè loquentium autoritate contenti, latini nominis notionem & originē sequeremur: quæ satis, (ut arbitror) ante nobis explicata est. Quin etiam, si rerum ordo, fuerit diligēter inspectus, resipiscētia atque tristitia, vsque adeò sibi vicissim

harent, ut, si alteram tollas, utranque necesse sit esse sublata. Etenim, si sapias, protinus incipit displicere, quod placuit. Imò, si erratum tuum semel intelligis, tu ipse incipis, tibi illico displicere. Cùm vero, quicquàm displicet quod placebat, id quemadmodum quo tempore placuit delectabat, ita necesse est, contristare dum displicet. Ac ne hunc quidem respicientiæ tristitiæq; nexum, arcana litera tacuerunt. Genes. 6. Videns Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, poenituit eũ, quod hominẽ fecisset, & tactus dolore cordis intrinsecus. En post poenitentiã, dolor cordis apponitur: & Hierẽ. 3. 1. postquã conuertisti me egi poenitentiã, & postquã ostendisti mihi, percussi femur meum: in quæ verba Hierony. Dolentis (inquit) & plangentis, & super errore pristino plorantis indignum est, ut femur manu percutiat, & stultũ se ante fuisse fateatur. Dolor itaque, comes indiuiduus est respicientiæ.

Quòd si latinæ vocis nullam rationem haberemus, si rerum item consequentiam & ordinem negligeremus, etiamnum, Luthero Erasmoq; ostēderemus Græcam μετανοίας vocem, poenam quoque ad vindictam designare. Cuius rei testimonia si quis à nobis requireret, nihil esset profecto, quod tam facile expedire possemus, nisi ad alia properaret oratio. Certè Paulũ. 2. ad Corint. 7. pro poenitentia μετανοία vsurpasse, vel proterius inficiari non poterit: habent enim græca in hunc modũ ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη, μετανοίας οὐκ ἐστὶν ἀμέλει τῶν κατεργάζεται: hoc est, quæ enim secundum deum tristitia est, poenitentiam in salutem nõ poenitendã operatur. Quo loco si respicientiam veritas, sententiã in apostolo falsam efficies: non enim tristitia respicientiam operatur: sed è diuerso respicientia tristitiã: at tristitia quæ secundum Deum est, poenitentiam hoc est voluntariam poenam, vindictamq; culpary.

Noster item Ausonius loquentem pœnitentiam inducens: sum
(inquit) dea, quæ facti, non factiq; exigo pœnas, nempe ut pœ-
niteat, sic metanœa vocor. Non igitur siue latine pœnitentia,
siue græcè menanœa, nouam solummodo vitam, sed & Vete-
ris odium vindictamq; significat. Sed ais: si verbū verbo red-
das, μετανοια mutatio cogitationis & mentis est, transmen-
tatio, si in hunc modum loqui latina consuetudo permetteret.
Fateor equidem. At, mentis mutatio esse non potest, nisi mens
diuertat à malo, contraq; accedat ad bonum. quod quia non fit
gressibus corporis, sed affectibus animi, veterem vitā animus
auersetur oportet, cum elegit nouam: sic enim animi muta-
tionem recta philosophia interpretatur: quam si haberent Lu-
therani, nihil ab illis præterea exigeremus, si modo haberent
eam, non quam sibi fingunt ipsi, sed quā & verè & graphice
describit Ambros. 2. lib. de pœnitentia cap. 10. inquit. Faci-
lius inueni qui innocentiam seruauerint, quàm qui congruè
egerint pœnitentiam. An quisquàm illam pœnitentiam pu-
tat, vbi requirenda ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi
copulæ conjugalis vsus? Renunciandum sæculo est, somno ipsi
minus indulgendum, quàm natura postulat, interrompendus
est gemitibus, interpellandus est suspiriis, sequestrandus ora-
tionibus: viuendum ita, ut vitali huic moriamur vsui. Seipsum
sibi hō abneget, & totus mutetur: sicut quendam adolescentem
fabulæ ferūt, post amores meretricios peregre profectum, &
amore abolito regressū, veteri postea occurrisse dilectæ: q̄ vbi
nō interpellatā mirata, putauerit nō recognitā, dixerit ego sū:
respōderit ille, sed ego nō sum ego. Hæc mihi, cogitationē atque
animi trāssformationē, si præstiteris, iā ego de nomie nihil mor-
ror, illa re vera pœnitentia est, de qua nos i præsetia disputamus.

Sed illud tamen catholici quidam, contrario poeni-
tus sensu

In Epigrā
 mate i oc
 casionis
 statuan.

De poeni
 tē. d. I. c.
 sunt qui.

propositum
 vite nove vere
 animi in gratia ter
 minamur. *Mart.*
 in 3° b. 6.

Maiores.
 4° di. 14.
 q. 1. & al-
 ma in cā-
 dem dist.
 & que-
 stione.

tus sensu atq; ratione, in dubium vocant: an ad veram pœni-
 tentiam præter dolorem de peccato præterito, propositum exi-
 gatur, deinceps futura vitandi: ita vt quemadmodum pœ-
 nitentem vitam veterem detestari sic & nouam animo conci-
 pere .ac proponere necessum sit, Et quidem iuniores nonnulli,
 existimant hoc propositum non esse in pœnitētia necessarium.
 Tum quoniam, vt vox ipsa præ se fert, pœnitentia, culpas præ-
 teritas respicit, non prospicit futuras: quod & Diuus Tho. ani-
 maduertit. 4. dist. 17. q. ar. 2. q.æsti. 4. Vbi asserit, pœnitentiæ
 proprium obiectum esse peccatum cōmissum: quare ait, secun-
 dum suam speciem respicit tantū peccatū præteritū. Tum etiā,
 quoniā vcturamala cauere, prudētiæ actus est, nō pœnitētiæ. Nō
 igitur animus futura vitādi ad verā pœnitētiā, necessarius est.

Nos verò, recentem hanc theologiam paulisper faceſſat ro-
 gemus, & disputationis nostræ perturbatricem exoremus vt
 sileat: veterumq; autorum sententiam plectentes, intelliga-
 mus mutationem mentis, quam nomen græcum designare cer-
 tum est, in pœnitentia quoque latina voce comprehendendi. Nisi
 enim mutetur totus (vt paulo ante referebamus ex Ambros.)
 verè pœnitens esse non potest: at hæc pœnitentis mutatio, in eo
 sita est, si nō vitā modo priorē respuat, sed & nouā animo cō-
 plectatur, seseq; informet atq; animet ad rectē iusteq; viuēdū:
 sit ergo (vt à more scholæctico nō discedam^o.) Prima cōclusio.

In pœnitente semper hæc duo cōiuncta sunt, detestatio vi-
 tæ veteris, & propositum vitæ nouæ: hanc Magister dist. 14.
 & 15. tenet: & Albertus. 14. dist. ar. 11. & Durandus dist.
 17. q. 2. ar. 2. & Alexand. quarta parte. q. 69. membro. 9. &
 Adrianus quolib. 5. ar. 3. Caietanus in additionibus. 3. partis.
 q. 1. ar. 1. & Diuus Thom. 3. parte. q. 85. arti. 3. & 86. arti. 2.
 & 3.

¶ 3. contra gentes cap. 158. ¶ 4. contra gentes. ca. 72.
 Quæ quidem probatur, ex Apostolo ad Ephes. 4. deponite, in-
 quit, vos veterem hominem, qui corrumpitur secundum desi-
 deria erroris: renouamini autē spiritu mentis vestræ, & induite
 nouum hominem. &c. non ergo satis est, veterē exuere, nisi
 nouus hō induatur, quod certē volūtate fit nō manib⁹ corporis.

Hoc præterea insinuatur Gene. 6. pœnituit eū quod hominē
 fecisset præcauēs in futurū et tactus dolore cordis intrinsecus.
 &c. ambo igitur illa in eo, quem verē pœnitet reperiuntur.

Ezechiel item. 18. cap. si autem (inquit) impius egerit pœni-
 tentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præce-
 pta mea, omnium iniquitatū eius nō recordabor. Custodire autē
 omnia præcepta, ad animi propositum sine dubio referendum
 est: quoniam nō omnia simul præcepta custodienda occurrūt,
 cū homo pœnitentiam agit, vtrunque igitur pœnitens simul
 præstat: & quod dolet de omnibus peccatis suis, et quod omnia
 præcepta custodire proponit, & infra eodem cap. Cōuertimini
 ait & agite pœnitentiā, proiicite à vobis omnes præuaticatio-
 nes vestras & facite vobis cor nouū & spiritū nouum: quod
 est, nouam vitam animo & concipere & velle.

Præterea (vt rectē Diuus August. lib. de vera & falsa pœ-
 nitentia, cap. 17. ratiocinatur) non solum petitur à peccatore
 vt gemat, sed etiam vt conuertatur. Cōuertimini (inquit) &
 agite pœnitentiā. &c. & Joel. 2. Conuertimini ad me in to-
 ro corde vestro, in ieiunio & fletu. &c. Conuersio autem ad
 bonū est: non ergo satis est, malam vitam antecedentē auer-
 sari, nisi ad bonam pœnitens animo conuertatur.

Id in super annotauit Ambros. in illud. 2. ad Corin. 7. Ecce
 enim hoc ipsum, secundum deum contristari vos, quantā ope-
 ratur

ratur in vobis sollicitudinē & desiderium: desiderat enim (inquit) reformari, qui per peccatum scit, se factū esse deformem.

David quoque in Psal. 50. postquā veniā petiuit inquiring, quoniā iniquitatē meam ego cognosco. &c. cor mundum, ait, crea in me deus, & spiritū rectum innoua in visceribus meis.

Præterea, primū quod ab eo qui fecit iniuriā postulamus est, huiusmodi propositū. Cū ergo finis proprius pœnitentiæ sit, emendare deo iniuriā, certè verè pœnitēs omnia ea exhibet, per quæ iniuria cōpensatur. Inter hæc autē (vt diximus) illud vnū est, vt homo habeat animum, alias deinceps iniurias non faciēdi.

Ad hæc, quemadmodū parentes cū liberos puniunt, emendationē, propositūq; melioris vitæ in futurū, ab illis per pœnas extorquet: ita & hoc à nobis vel maximè de^o exigit in hac vindicta voluntaria, vt velim^o in meli^o corrigere, quæ peccauimus.

Præterea in omni motu non est recessus à termino aliquo, sine accessu ad oppositum: ergo, nec auersio à peccato erit sine conuersione ad iustitiam. Quare sicut pœnitens detestatur vitam iniustam antecedentem, ita voluntate cōplectitur futuram iustam consequentem,

Præterea vera pœnitentiā nō est sine actū charitatis, vt mox definiemus: sed per actū charitatis, volumus deo in omnibus placere, & in nullis displicere. Igitur, animus in futurum bene viuēdi, verò pœnitēti qui ad deū cōuertitur, deesse non potest. Quod & nūc in Concilio Tridēt. sessione. 6. ca. 5. & 6. definitur: & in concilio Florentino fuerat ante declaratū, videlicet ad contritionē, (quæ pœnitentiæ primus actus est) pertinere, vt doleat de peccato cōmissō, cum proposito nō peccādi de cætero. Nec potest, dici, cōciliū loqui, de proposito implicito. Pari enim ratione statueret, ad cōtritionē cordis spectare propositū ieiunā

di tēpore quadragesimæ. Præterquã quod vana esset talis deteminationio, & explicatio cōtritionis, si de implicito proposito intelligeretur. Et simili quoque ratione interpretaremur, ad cōtritionē cordis pertinere, implicite dolere de peccato commissō.

Secunda conclusio: huiusmodi propositū est de ratione pœnitentiæ. Hæc tenet. D. Tho. expressè, & eã persuadere nititur. 3. par. q. 90. ar. 4. et. 4. cōtra gētes. cap. 27. quia act⁹ morales, ex fine recipiūt speciem. At, fines pœnitentiæ & doloris de peccato, est noua vita: ergo illum finem intendere, est de ratione pœnitentiæ: quẽadmodū enim, expulsio dispositionis cōtrariæ, sūapte natura paratur ad cōuenientē formam inducendã: & propulsatio humoris corrupti, ab arte naturaq; instituitur, vt noua sanitatis forma proueniat: ita & peccata antecedentia destruere, atq; auersari, ad vitã nouam instituendã ordinatur.

Præterea ad pœnitentiam id potissimū pertinet, vt deo veteris vitæ compensatio fiat. Id autem, vel maxime à nobis deus exigit, pro cōpensando delicto veteri, vt ei deinceps placere velimus, iustè recteq; viuendo: id igitur est de ratione pœnitentiæ.

Hoc itē probat Magister sententiarum dist. 14. ex definitione pœnitentiæ, quam nobis Ambros. & Gregorius, tradidere in hanc formam. Pœnitentia est, præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere, de pœnitentia dist. 3. cap. pœnitentia, & cap. pœnitentiam.

Homilia.
34. cuius
initium,
in æstiuū
tempus.

Nec ego aliud intelligo Florantinum Concilium indicare voluisse, cū astruit, ad cōtritionem cordis pertinere, vt doleat de peccato commissō, cū proposito non peccandi de cætero.

Ad argumentū verò in contrarium, respondet. D. Thomas distinc. decimaquarta. q. 1. artic. 1. q. sexta ad. 4. quòd quantū ad pœnitentiam iuxta primam nominis originem, non pertinet

tineat respectus ad futuram, at, quatenus habet pro fine præcipuo, emendare deo culpam commissam, & illi pro ea satisfacere, huiusmodi propositum est de ratione pœnitentiæ, nec sine illo deus aut placatur aut conciliatur: cum id, (quod sæpe iam diximus) à nobis maximè requirat.

de m. h. n. p. e. h. e. n. s. i. o. q. u. e. s. t. i. o. n. e. s. i. t. p. e. n. i. t. e. n. t. i. a. d. e. u. m.
 Hæc de priore diffinitionis particula satis sunt dicta. Nunc circa posteriorem ea quæstio est à nobis pertractanda, an dolor detestatioq; peccati, quia est contra deum, sit de ratione pœnitentiæ. Cui breuiter quæstioni eodem omnes ore respondent, in de ratione pœnitentiæ esse D. Tho. 3. p. q. 86. ar. 3.

Quippe si quæ peccata contristant, vel quod turpia sunt, vel quod infamiæ notam inusserunt, aut aliud hanc dedere peccanti, huius dolor idoneus non est nec delicto aduersus deum commisso pensando nec infenso deo placando & conciliando. Nam ne homo quidē iustus placaretur, cum is qui læsit nullam ipsius haberet in dolore rationē: nec redintegraretur amicitia dum qui eam violauit, iacturam propriam sentit, non amici offensionem. 2. ad Corinth. 7. gaudeo non quia contristati estis sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum deum, quæ enim secundum deum tristitia est. &c. Tristatur, inquit Ambrosius, secundū deum, quia delet quod fecit quod odit deus: Idem Chrysostomus homilia. 15. in hanc secundam epistolā: sed expressius homilia. 4. in eandē.

Item nisi hac ratione & sine, peccator pœnitentiā ageret, ad deum minimè per suam pœnitentiā cōuerteretur: cum tamē Christiani pœnitentem, & conuersum ad deum, eundē prorsus intelligamus. Quoniam & arcana literæ pœnitentiā sine peccatoris ad deum conuersione penitus ignorant. Ioel. 2. Cōuertimini ad me in toto corde vestro. &c. Ezechiel. 18. Cōuertimini

timini & agite poenitentiam. Esa. 35, Derelinquat impius viam suam & reuertatur ad dominum, & Psal. 118. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Vbiq; igitur ratio finisq; poenitentia deus ipse describitur.

Sed existit hoc loco quaestio non parua, an illa ratio formalis & motiua poenitentia sine dilectione possit haberi. Quod in hanc formam alii quaerunt, an in poenitentia finitione oporteat contineri, quod sit dolor de peccatis quia sunt contra deum super omnia dilectum.

Et suadetur non oportere, quia dilectio est actus sufficiens ad remissionem peccatorum: quare si semper cum poenitentia interueniret, aut neutra esset idonea, aut altera superflueret.

Deinde, si actus charitatis necessario in peccatoris conuersione inueniretur, tunc charitas diceretur secunda tabula post naufragium, potius quam poenitentia: quod tamen inauditum est.

Præterea, puer fugit ignem tanquam malum, etiam si oppositum bonum actu non velit: ergo & homo potest fugere peccata, quanuis deum actu non amet.

Quarto, quia si dilectio esset poenitentia coniuncta, dilectio poenitentiam antecederet, quoniam attingit finem rationemq; formalem poenitentia: at consequens est falsum, ut videtur.

Primo, quia contritio præcedit gratiam habitualem, cum sit eius dispositio: ergo & charitatem, quia gratia prior est charitate, ad quam se habet gratia, ut anima ad potentias suas. Nã dat gratia esse & viuere, charitas operationem.

Item secundo consequens probatur esse falsum, quia si dilectio contritionem præcederet, iam prima poenitentis contritio esset meritoria, cum à charitate proficisceretur: refereturq; ab eadem charitate in deum super omnia dilectum. At cõtritio

prima, meritoria esse nō potest, quia vel meretur gratiam vel gloriam: non gratiam, quia prima gratia sub merito nō cadit: gratiam vero simul fieri & augeri impossibile est. Quare, prima contritio, nec primam gratiam, nec augmentum eius promeretur: sed ne gloriam quidem, quia vel meretur gloriam, quæ respondet primæ gratiæ, puta vt quatuor, si gratia prima erat vt quatuor: vel meretur augmentum illius gloriæ: si primum, iam gloria quæ respondet primæ gratiæ, nō daretur gratis, contra Apostolum ad Rom. 6. inquentem, gratia dei vita æterna. Et contra rationem, quæ dicitur, gratiam nihil aliud esse, quàm acceptionem ad gloriam: vnde si quis accepit gratiā primam sine meritis, ergo & acceptatus est ad gloriam correspondentem sine meritis. Augmentum vero gloriæ, si prima contritio mereretur, pariter quoque & augmentum gratiæ, quod iam reprobatur est.

Deniq; consequens falsitas ostenditur ex D. Tho. 4. d. 14. q. 1. arti. 2. q. 2. cuius verba sunt. Quandoq; aliquis fugit malū propter desiderium boni, quandoq; autem è diuerso, & hic motus est frequentior in reuersione peccatoris ad deum per pœnitentiam. Vnde pœnitentia est prior charitate, & cum motus amoris pœnitentiam præcedit, nō est amor charitatis, quia charitas amissa, non recuperatur nisi per actum pœnitentiæ virtutis: hæctenus ille. In contrarium est, quòd omnis dolor in amore fundatur, eo enim quòd aliquid amamus, de eius amissione dolemus.

Hic sit prima propositio. Primus actus pœnitentiæ nūquam est sine actu charitatis. Magist. d. 15. ca. 4. idē, gratia de pœ. d. 3. ca. vlti. et ca. fugerat, & dist. 2. ca. charitas est: et D. Tho. 1. 2. q. 113. arti. 4. ad. 1. & arti. 5. & 8. & de veritate. q. 28.

arti. 4. Duran. d. 17. 4. q. 1. & 4. Capreo. d. 14. q. 2. & Gabr.
ea dist. & q. contra Palud. d. 14. q. 3.

Primum probatur hæc cōclusio testimonio D. August. 14.
de ciui. dei, cap. vltimo vbi asserit, neminē pertinere ad ciui-
tatem dei, nisi per amorem dei, vsq; ad cōtemptum sui: sed om-
nem verē pœnitentem ad dei ciuitatem pertinere nemini du-
bium est, ergo. Et lib. de ve. & fal. pœnit. cap. 9. pro absurdo
habet quod sine amore dei, quisquam consequatur indulgen-
tiam, sine quo nullus inuenit gratiam. & cap. 17. idem ait: et
lib. contra Crescon. 2. cap. 12. cum dixisset: & elemosynis &
verbo veritatis, & cōtritione remitti peccata, subdit, mūdantur
etiā, ipsa quæ supereminet oībus charitate, quæ vna si ad-
sit, omnia illa rectē fiunt: si autē desit, illa omnia frustra fiunt.

Præterea. 1. Ioan. 3. qui non diligit, manet in morte.

Præterea, conuersio ad deum requiritur ad habendam gra-
tiam dei. Zach. 1. cōuertimini ad me & ego cōuertar ad vos.
Ezech. 18. & 33. sed conuersio ad deum non fit nisi per actū
charitatis: nam si aliter conuersio fiat vana est ad iustificatio-
nem cum in Christo Iesu sola fides valeat, quæ per dilectionem
operatur, ad Galat. 5. hoc autē notauit Aug. de vera & falsa
pœn. ca. 17. non conuerti, sed qui habet attritionem, & timet
deum iudicem, nisi amet iustum.

Præterea salus animæ in cōuersione ad deū consistit. Hie. 3.
conuertimini filii, reuertentes, & sanabo auersiones vestras.
Esai. 6. & conuertatur, & sanem eum. & 45. conuertimini
ad me, & salus eritis: at, pœnitentia est medicina salutis.

Item omne agens, agit propter finem, anima ergo. cum mo-
uet se, ad finem semouet. At velle efficaciter finem, pertinet ad
charitatem. Nanq; si per spem solam finem appetere, nec spes

mortua ad iustificationem sufficeret, nec de peccato doleremus qua ratione offensa Dei est, sed qua malum nostrum est.

Id tandem modo in Concil. Trident. sess. 6. c. 6. & 7. definitum est. Ac re Vera, id. n. Dominus Luca. 7. insinuasse videtur, inquit. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ significat dolorem & lachrymas nullas esse nisi cum charitate essent,

Secunda propositio, prior natura est actus charitatis, quam actus pœnitentiæ. Imò radix, unde pœnitentiæ habet remittere peccata, dilectio est: iuxta Domini sententiæ Luc. 7. Quoniam dilexit multum, ait. D. Tho. 3. p. q. 85. ar. 6.

Probatur item hæc conclusio. Quia pœnitens, detestatur peccatū, ut offensam Dei, ergo prius natura amat Deū. Nam nisi quæ amore prosequimur, eius mala exhorrescere non solemus.

Primus quoque voluntatis actus, circa proprium obiectum est, scilicet, circa bonū. Deinde sequitur odium oppositi mali. Prior ergo actus est, quo Deo volumus bonum, quā actus quo eius malum abhorremus.

Præterea, velle mihi cōsiliare Deū, est prius, quā velle emendare iniuriam cōmissam, cum illud sit finis huius. At illud ad charitatem pertinet, hoc ad pœnitentiā, ut dictum est,

Præterea, ut D. Tho. argumētatur loco citato ad secundum, in actibus animæ primus motus est circa finem. Vnde prior est natura intentio finis, quam electio mediatorum. At, dolore de peccatis, & illa destruere, medium est ad placandum & conciliandum Deum, & ad rectam electionem pertinet, ergo. Sed & Hier. 31. huius rei testimonium habemus: Postquam cōuertisti me (inquit) egi pœnitentiā, prior est igitur conuersio ad Deum quā pœnitentiā detestatioq; peccati.

Id postre

Sic f. de pœnit.
h. 2. m. 1.
16. d. 1. v. 1.

Id postremo Conci. Triden. sessi. 6. cap. 6. definiuit, his verbis. Peccatores ad iustificationem se disponunt, incipientes diligere Deum, tanquam omnis iusticie fontem: ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per pœnitentiam.

Tertia propositio, de ratione veræ pœnitentiæ est, quod displiceat peccatû, quia est contra Deum super omnia dilectû. D. Tho. expresse. 3. p. q. 86. ar. 3. patetq; ex prioribus conclusionibus.

Ad primum autem eorum, quæ in contrariam partem adduximus, respondet D. Tho. 3. p. q. 84. arti. 5. ad. 2. & q. 86. arti. 6. ad. 2. & de verita. q. 28. arti. 5. in corpore. & ad primum, negando consequentiã. Aliud est enim, quod requiritur ad iustificationem absolute, aliud ad iustificationem eius qui mortaliter peccauit: in quo requiritur & auersio à malo, & conuersio in bonum, vt iniuria quam fecit compensetur per æquam satisfactionem.

Ad secundum respondetur, quod pœnitentiã dicitur secunda tabula post naufragium, & non charitas. Primo, qui charitas necessaria est in omni iustificatione, communisq; & integra nauis soluentibus, & naufragis. Pœnitentiã autem, proprium est remedium naufragorum.

Item etiam in pœnitentiã charitas intelligitur, non autem è diuerso, in charitate pœnitentiã. Quanquam & his duobus argumentis breuius responderetur, multos actus hominis in iustificatione simul coniungi, quibus singulis iustificationem ipsam sacræ literæ tribuunt. Fides enim, purificat corda nostra, Acto. 15. Spe quoq; salui facti sumus ad Ro. 8. Vniuersa etiã delicta operit charitas. Prouerb. 10. & scriptum quoque est, sine timore neminem posse iustificari. Eccli. 1. Et, cum pecca-

eor ingemuerit ac pœnitentiam egerit, peccata ipsius obliuioni eradentur. Exec. 18. & 33. Erraret autem vehementer, qui vel remissionẽ peccati, vnicuilibet ex illis actibus denegaret, vel vnum ex eis quemlibet, superfluere arbitraretur.

Ad tertiam, nihil vetat, cum quis semel habuit actum amoris, odio habere malum sine amore præsentis, ex vi tamen præcedentis, vt post primum assensum conclusionis, quem sine assensu antecedenti principiorum habere nequiuimus, nihil prohibet eidem conclusioni iterum atque iterum assentiri sine principiorum assensu. Sic & primam pœnitentiam sine dilectione habere impossibile fuit. Secundam verò vel tertiam habere poterimus ex efficacia solũ prioris dilectionis. Ita quoq; puer vi & potentia amoris naturalis, quem dubio procul aliquando primum habuit, postea malum fugit natura contrariũ, etiam si amor ille actu non perduret. Quin etiam non oportet duas semper operationes differentes habere amoris & pœnitentia: sed potest vnus & idem actus à charitate & pœnitentia proficisci, vt interim media & finẽ vnico actu cõplectimur, & principiis & conclusioni vnico actu assentimur.

Ad quartum, concesso consequenti quod infertur ad primam confutationem, nego consequentiam. Non enim valet, a, est prius, b, & b, prius, c, ergo, a, est prius, c, præsertim cum in diuerso genere causarum ille ordo consideratur. Quemadmodum, & hæc collectio inutilis est, a, est causa, b, & b, est causa c, ergo, a, est causa, c, Quod vt exemplo manifestum efficiam, ponamus illud quod Philosophi negare nõ possunt, primas qualitates & secundas, vtrasque esse dispositiones ad eandem formam substantialem, vt calor & color, humiditas & molities ad animam rationalem, vbi certum est, secundas qualitates

prio

priores esse animam in genere causæ disponentis & materialis: animam rursus priorē esse primis qualitibus in genere causæ formalis. Prior est enim forma, quæ dat esse simpliciter, quam forma quæ dat esse tale. Ex quo tamen, si quis colligeret secundas qualitates esse priores primis, certè à Philosopho nō toleraretur sed ne à dialectico quidem, cum in nullo genere causæ primas qualitates, secundæ præcedant.

Item, contritio prior est habituali gratia in genere dispositionis, gratia etiā prior est habitu pœnitentiæ infusa in genere causæ formalis. Sed cōtritio nullo pacto prior est habitu pœnitentiæ. Quoniā actus ille ab habitu producitur in genere causæ efficientis. Effecta autē causarū efficientiū, suis causis efficientibus priora esse non possunt, nisi fortè in genere causæ finalis, de quo genere in præsentia non differitur.

Circa id verò, quod in eodē argumēto additur, gratiā se habere ad charitatē: et pœnitentiā, ut anima ad potētias suas: nō in oībus similitudo est. Quoniā potētia animæ, intellectus: & voluntas, nulla ratione præcedūt animā: habitus verò charitatis & pœnitentiæ, quoniā in genere causæ efficiētis producunt actus, qui sunt dispositiones ad gratiā, ex cōsequētibus ipsam gratiā antecedunt. Charitas igitur & pœnitentiā habēt se ad gratiam, ut calor ad formā ignis. Idem enim calor si cōsideretur, ut disponens materiā ad recipiendā formam, prior forma est: si autem ut potentia calefactiva, eadem forma posterior est.

Ad secundā verò confutationem, in qua difficultas est maxima, sunt qui negant primā cōtritionem meritoriam esse, quā ego sententiā olim iuuenis tenere solebam, nec enim poteram eam persuasionem induere, ut gratia habitualis qua iustificamur, prima contritione prior esset: quod tamen erat necessarium, ut illa contritio esset meritoria: quippe, cum gratia &

Gab. d.

14. 4. 2.
art. 2.

amicitia Dei, totius meriti radix & origo sit, atque id etiam D. Tho. mihi sentire videbatur. 1. p. q. 62. ar. 2. ad. 3. in hæc verba. Triplex est conuersio in Deum: vna quidem per dilectionem perfectam, quæ est creaturæ iam Deo fruuentis. Et ad hanc conuersionem, requiritur gratia consummata, Alia conuersio est, quæ est meritum beatitudinis & ad hanc requiritur habitualis gratia, quæ est merendi principium. Tertia conuersio est, per quam aliquis præparat se ad gratiam habendam, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam conuertentis: secundum illud, conuerte nos domine, & conuertemur. & 3. p. q. 89. art. 1. ad. 2. Actus, inquit, primus pœnitentis se habet, vt vltima dispositio ad gratiam consequendam: scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus. Sed quoniam. D. Thomas. quem ego authorem libentissimè sequor. 1. 2. q. 112. art. 2. ad. 1. contrariam sententiã tenet: concedo contritionem primã esse meritoriam gloriæ. Primò, quia est operatio amici Dei ordinata in finem supernaturalem. Imò vt ostensum est, in finem charitatis, ab ipsa charitate ordinata, ergo est meritoria.

Præterea, vltima dispositio ad formam, in genere causæ formalis, posterior ipsa forma est. Igitur secundum ordinem causæ formalis, cõtritio, à gratia procedit, erit ergo meritoria.

Præterea fingamus hominem post primam illam contritionem è vita discedere. Tum quæro an isti dabitur aliqua gloria. Quod quia negari non potest, quæro rursus, an illam gloriam talis homo meruerit? Si meruit habetur intentum, si non meruit, ergo adulto seclusis sacramentis datur gloria absq; merito, proprio reclamante Paulo. 1. ad corint. 3. Vnusquisq; propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. & Mat-

the.

the. 20. Nemo diuturnum accepit denarium, nisi qui in vinea laborauerit.

Præterea, primus actus charitatis, est meritorius, cum sine dubio, sit opus amici Dei maxime placens Deo. Ioan. 14. Qui diligit me, ego manifestabo ei meipsum. Sed actus primus pœnitentiæ sequitur primum actum charitatis, à quo proficiscitur, ergo est meritorius. Quod August. affirmat, de ve. & fal. pœn. c. 17. Vbi de iis qui in fine pœnitentiæ agunt, sic loquitur. Cum fructifera pœnitentiæ opus sit non hominis sed Dei: inspirare eam potest, quoniam vult sua misericordia, & ex misericordia remunerare, quos damnare potest ex iustitia. & capi. Vltimo. ait, pœnitentiæ non solum indulgentiæ promittere, sed certa præmia. Gratignus etiã id habet de pœni. di. 1. c. cõuertimini.

Igitur ad argumentum, concedo libenter primam gratiam gratis dari. Nego tamẽ exinde primam gloriã dari sine merito. Eadem enim cõrritio vt quatuor, & dispositio est ad gratiam vt quatuor, & meritoria gloriæ, vt quatuor qua ratione ordine nature gratiæ sequitur, & ad impugnationem: quia gratia est acceptatio ad vitam æternam. Id, scilicet, ego nego si sermo formalis sit: sed est forma per quam aliquis est amicus Deo, per quam homini grato & accepto, admissioq; in diuine nature consortiũ, facultas datur ad æterna bona, per operationem virtutũ promerenda. Nec oportet formaliter loquendo, vt quis sit amicus Deo, quod Deus per talem amicitiam, seclusa quacung; operatione, velit illi vitam æternam. Sed satis est, quod velit illum admittere ad participationẽ bonorum supernaturaliũ, quæ simpliciter faciunt homines bonos, qualis est charitas, & ceteræ virtutes infusæ, per quas admissus homo ad Dei amicitiam & gratiam, æternam gloriã propriis actibus

aētibus demeretur. De adultis loquimur, nam paruulis gratia datur, per operationem alienam, similiter & gloria.

Cuius rei exemplum habes in anima quæ quoniā aētus primus est, dat esse & viuere. Hæc consequuntur potētiae naturales, hoc est, intellectus & voluntas, per quas operatur ad consecutionē finis. Sic & gratia, vita quædā animæ est, quæ illi & viuere, & esse diuinum præstat, quā charitas & reliquæ virtutes consequuntur: quarū operationibus finem suum homo consequetur. Nec deerit præter naturale, morale quoq; exemplum, in huius rei expositione. Cū enim homo quis, gratus incipit esse principi, nō est opus, vt per talem primā gratiam acceptus sit ad vltima præmia, atq; præcipua, quæ vobelicet, princeps fideliter seruitūbus præparauit. Sed per talem primam gratiam intelligitur admitti in domū, consortiumq; eiusdem principis: dariq; facultas intelligitur, ad præmia quæcunq; fidelium amicorum promerēda. Cū autem Apostolus ait, gratia Dei vitam æternam donari, certè sentit, quod August. disertissimè docet. 3. Hypognoſticon, & de gratia & lib. aob. cap. 4. 5. 7. & 15: per auxilium dei gratuitum, eam homines consequi, cū tamen simul dicatur corona iustitiæ, quia nobis cooperantibus gratia dei respondet, tāquā præmiū mercesq; operis nostri. Atq; de prima controuersia, satis superq; fuerit disputatum. Vbi constitutum nobis est, pœnitentiam esse voluntariam pœnā, pro peccatis assumptā, propter deū, ex charitate dilectum.

S E C V N D A P A R S.

In secūda verò, id vertebatur in quæstionē, an pœnitētia sit virtus, cuius quidē quæstionis pars negatiua: ex eo suaderetur in primis quod nulla virtus, præteritū in eodē subiecto necessario supponit: at oportet hīem fuisse vitiosū, priusquā in hoīe pœnitentia

nitentia sit: nō igitur est pœnitentia virtus, Nam & absurdū est: virtutes te habere nō posse nisi ante peccaueris, & Christo dño aliquā denegare, in quo omniū virtutum plenitudo est.

Deinde, philosophi nullam de pœnitentia fecere mentionem, non Aristoteles, non Cicero, non Seneca, non denique Macrobius, qui tamen copiosissimè de virtutibus disseruere: non ergo est pœnitentia virtus.

Præterea, cuiusq; virtutis primus actus est. electio boni: secundus Verò fuga mali. Est enim virtus, habitus electiuus, in mediocritate consistens. At pœnitere, detestationem, fugāq; peccati notat: nō ergo potest esse præcipuus cuiusq; virtutis actus, cū tamen primus actus pœnitentia sit. Quare, non est pœnitentia virtus.

In contrarium est: quòd compensare iniurias aduersus homines factas, virtus est: ergo, & diuinas offensas vindicare. Virtus sine dubio est.

Ad huius cōtrouersia pleniorē explicationē, sit. 1. propositio.

Pœnitentia est virtus: quæ quidem conclusio indubitata apud Catholicos semper fuit. Nisi, quòd nostra hac tempestate, quidam apud Hispanos heretici, irridere cœperunt eos, qui de peccatis commissis tristarentur. Cuius erroris auctor, creditur esse Lutherus, qui nouam solummodo vitam à pœnitentibus exigit, pœnas nō exigit. At hic error (ne aures vestras sanctorum testimonii obtundam) ex sacris literis reuincetur. Baruch. 2. Anima quæ tristis est super magnitudine mali, & incedit curua & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens, dat tibi gloriam & iustitiam domino. 2. ad Corinth. 7. Gaudeo, nō quia cōtristati estis, sed quia cōtristati estis ad pœnitentiā, quæ enim secundum deum. &c. Et Psal. 6. Laboranti

in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Ecce propheta sanctus & rex laborat, gemit, lachrymatur. Vbi? in lecto: quantum? rigat: quādiu? per singulas noctes. Ob vnā, scilicet, noctem quam in iniquitate cōtraxerat, vitæ totius laborem, gemitum lachrymasq; designat: & post tam clarum & illustre Davidis exemplū, sunt qui in luce meridiana cæcutiant. Quorum stultitiam facile sanè erit redarguere, vel naturali ratiocinatione: quæ ostēdit dolorem de peccatis moderatum ob debitum finem esse laudabilem. Nam, quem errati piget qui castigat seipsum: idque maximè cauet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur, is laude dignissimus est.

Præterea, si cuius rei persecutio turpis est, fuga bona erit si apte natura: pœnitentia ergo, cum fuga peccati sit, honestissima est.

Præterea, aliorum punire peccata iure nature, studiosum est: quemque igitur sua vendicare facinora, æquū & iustū est.

Tandem, hominem in quem iniuste peccatis, placare, virtus est: Deo ergo quem offenderis satisfacere, virtus est. Sed quid nos audaces de bono diuini præcepti disputamus? (Nam Tertulliani verbis libenter vtimur) bonum est pœnitere, an non? quid reuoluis? Deus præcepit, Deus hortatur, Deus inuitat: pœnitentiam (inquit) agite, pœnitentia igitur actus virtutis est.

Secunda conclusio. Pœnitentia est virtus specialis. Contrarium huius tenuerunt quidam ante D. Thomam, vt ipse Thomas author est, distinc. 14. q. 1. arti. 1. q. 3. hos Scotus secutus videtur distinc. 14. q. 2. & Maior. etiam. q. 2. Sed hac conclusione explicanda primū intelligamus, dolere de peccatis, eo quod cōtrarationē rektā facta sunt, non pertinere ad aliquā speciale virtutem.

Virtutem. Cùm enim omnis virtus sit conformis rectæ rationi, eadem sufficit, & ut placeat quicquid rationi consentaneum est, & ut displiceat quod à recta ratione discordat. Vnde temperantia satis est, ut detestemur actus intemperantia, & iustitia, ut iniustitiam abominemur.

Illud etiam compertum habemus, tristitiam de peccato, quatenus offensa Dei est, non requirere specialem virtutem præter charitatem. D. Tho. q. 85. ar. 2. ad. 1. & ar. 3. & ratio est in promptu. Nam per eandem amicitiam bonum amicis volumus, & mala amicorum auertimus.

3. parte.

Præterea, & id accipiamus, quod exploratum quoque est, dolere de peccato, ut languenti animo medeamur, non indigere alia virtute præter charitatem. Nam sicut ex amore naturali, medicinam appono morbis corporis, ita ex charitate, qua me ipsum diligo propter deum, medicinam adfero agritudinibus animi. Atque ab eadem omnino charitate est, tristari de culpa, ut mihi consiliem deum. Etenim, quæcunque humana actio, ob id parata, ut comparem, amicitiam hominis, nullam exigit specialem virtutem humanam: sed ex quodam desiderio amicitia consequendæ proficiscitur, quod inchoatio quædam est, & veluti amicitia veluti semen. Tristari ergo de peccato ut in gratiam dei redeamus, inchoatio quædam est diuinæ amicitia: nec ad aliam virtutem pertinere potest. Imò adeo virtutis nomē non meretur, cùm in genere amicitia actus ille imperfectissimus sit, virtus autem sit dispositio perfecti ad optimum, ut ex Aristot. 7. phys. lib. colligitur.

Cap. 3.

Tristari ergo de culpa, eo fine ut compensetur offensa, quæ aduersum deum commissa est, id nos asserimus exigere propriam specialemque virtutem. Nam, ut dare Petro pecunias, si in se quidē absolute

absolutè cōsideretur, nullam habet laudem: sed si do, vt releuē miseriam eius, actus est miserie: si vt benè illi faciam, scilicet quia bonum ipsius est, ad beneuolentiam & amicitia pertinet. Sin verò, tanquàm donum gratuitū pecunias confero, nempe vt suo loco & tempore, quibus decet distribuuntur, ad virtutem liberalitatis spectat. Ita tristitiam assumere, qua iniurie Deo factæ compensatio fiat, à virtute speciali oriatur necesse est, cum finis ille tam specialis sit, vt pertinere ad duas virtutis nequeat, nedum ad plures. Diuersa quippe formalia motiua voluntatis, diuersæ sunt formales rationes obiecti: atque consequenter, diuersos habitus & virtutes efficiunt.

Præterea, si quæ heresis suæ pœniteat, & emendetur offensa Deo facta, actus virtutis sine dubio est. Nectamen potest elici à fide, quæ est in intellectu, sed ne ab aliis quidem virtutibus generaliter. Dabitur ergo aliqua specialis virtus, vnde ille actus existat: quam nos pœnitentiam appellamus.

Postremò, velle compensare iniuriam factam proximo, requirit specialem virtutem: ergo, & velle cōpensare, ac vindicare iniuriam factam Deo.

Sed ex his oritur dubium, si pœnitentia virtus specialis est, an incidat in virtutē aliquam particularem earum, quas Philosophi posuerūt. Videtur enim esse eadem cum iusticia. Quod Duran. di. 14. q. 2. asseruit: quia per eandem virtutem reddimus vnicuiq; debitū, & illi satisficimus, si intulimus iniuriā. Sed per iustitiam vnicuique reddimus debita, ergo. Et confirmatur, quia iniuriam factam, ad ius, equalitatemq; reducere, actus iustitiæ est.

Præterea, vindicatio species iustitiæ est: ergo, & pœnitentia. Quod & D. Tho. affirmat. 3. p. q. 85. ar. 3. ad. 4. & ar. 4.

Falluntur tamen qui hoc sentiunt. Primò, quia inter Deum & homines, non est iustum simpliciter, sed secundum quid, ut D. Tho. art. 3. iā citato, ex Arist. 8. Eth. manifestat: ergo, cum pœnitentia sit virtus inter hominem & Deum, non reddit iustum nisi secundum quid. Non est igitur virtus iusticiæ, quæ videlicet æquale reddit. Deinde, religio debitum Deo reddit, & tamen non est iusticia. Non ergo, quæcunque virtus debitum Deo reddit, virtus iusticiæ est.

Quibus argumentis, Caietanus commotus, tenuit pœnitentiam esse virtutem religionis, & quia eiusdem præterea virtutis est, reddere debitum Deo benefactori & offenso, sed per religionem reddimus debitum Deo benefactori. Maior probatur, quia ratio debiti nõ variatur ex eo quòd sit pro beneficiis, vel offensis, ut debitum ex accepto mutuo, vel ex furto, eiusdem rationis est. Cũ ergo sola religio reddat debitum Deo, ratione accepti beneficij, sola debitum Deo reddit ratione factæ offensæ.

Item Baruch. 2. Anima quæ tristis est super magnitudine mali, dat tibi gloriam et iustitiam domino. Primum gloriam, deinde iustitiam & confirmatur hoc ex Psal. 50. Sacrificium deo spiritus cõtribulatus, cor contritum & humiliatum deus non despicias. Primus ergo actus pœnitentiæ, hoc est, contritio, sacrificium, opusq; religionis est.

Sed hæc quoq; opinio, primum D. Tho. aduersatur. 4. dist. 14. q. 1. ar. 9. 5. & di. 15. q. 4. ar. 7. q. 1. ad. 2.

Præterea, & falsa est: qui re religio non reddit Deo quodcunque debitam, sed honorem, ut pœnitentia per se quidem intendit cõpensare iniuriã Dei. Assumit tamen ad hunc finem, ea per quæ cõpensatur iniuria, quæcunque illa sint. Vnde primũ assumit tristitiã de vita veteri, deinde propositum vitæ novæ, mox
exteri

exteriorem pœnam & satisfactionem: denique in his omnibus subiectionem, & humilitatē erga Deum. His enim homines humanas iniurias solemus compensare. Cum igitur finis pœnitentiæ proximus atque precipuus nō sit, honorem Deo reddere, certè religio esse non potest, cuius proximus finis est, reddere Deo cultum.

Præterea, non est eiusdem virtutis, reddere debitum honorem principi, & ipsius offensam compensare. Illud enim ad obsequantiā pertinet, hoc ad iustitiam, ergo nō est eiusdem virtutis Deum colere, & eius offensam satisfacere.

Dicendum ergo, pœnitentiam esse specialem à cœteris virtutibus distinctam, quas Philosophi cogitauerunt, cuius proprius actus est, compensare offensam Dei. Quæquidem virtus, iusticia quædam est, qualis inter homines ad Deum esse potest. Ezech. 18. Si autem impius egerit pœnitentiam, & fecerit iudicium, & iusticiam. Psal. 118. Feci iudicium & iusticiam. ad Ro. 6. Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire iniquitati, ita nunc exhibete seruire iusticiæ.

Ad primum verò argumētum, quo suadebatur esse iusticia, iam videtur esse responsum. Nam iusticia, que propriè & simpliciter iusticia vocatur à Philosophis nō nisi, inter eos est, inter quos æquale reddi potest.

Quare, in definitione iusticiæ, sicut ius pro iis æquali iustoq; sumitur, ita particula vnicuique pro iis solis distribuit, inter quos iustum & æquale est: & per hoc patet ad confirmationem, quæ de iniuria facta homini procedit. Nam pro iniuria facta Deo, æquale reddere impossibile est.

Ad secundum, vindicatio non ponitur propriè species iusticiæ à D. Tho. Sed pars quædam adiuncta, & virtus illi propinqua.

qua. Has. D. Tho. partes potestatiuas appellat virtutum: vt religionem partem iustitiæ, modestiam temperantiæ. Cùm verò afferit, pœnitentiã esse speciem iustitiæ, latius vsurpat speciei vocabulũ, pro inferiori, quod se habet per modum speciei. Dixerat enim. ar. 3. iustum diuidi in iustum simpliciter, & iustum secundum quid. Quæ non est diuisio generis in species.

Ad primum autẽ eorum, quæ faciebamus pro Caietani sententia, respondetur: quòd religio non reedit debitum Deo pro beneficiis acceptis, si formaliter & per se loquimur: sed gratuito est, quæ refert Deo debitam gratiam pro acceptis beneficiis. Reddit autem religio debitum cultum, in signum dominij vniuersalis, ratione cuius, latriam cultumq; debemus peculiarißimæ seruitutis. Ad quam virtutẽ, nullo modo pertinere potest, debitum compensare, quod oritur ex delicto commissõ.

Fateor tamen, quòd si quæ virtus esset inter deum & homines commutatiua: qua redderemus debitũ, ratione cuiusquam commutationis, ad eandem quoq; spectaret compensare iniuriam factam Deo, quemadmodum inter homines accidit.

Sed obiicis: si primus actus virtutis huius est satisfacere pro delicto cõmissõ, ad satisfactionem verò iniuriæ factæ, per accidens dolor interuenit: ergo, potissimus huius virtutis actus, non est pœnitere: quocirca pœnitentia ex accienti vocabitur.

Ad hoc dubium facile est respondere, si teneamus, pœnitentiã esse actum publicæ iustitiæ: cuius, scilicet, deus iudex est, pœnitens, minister: sed si teneamus esse priuatam iustitiã, atq; vindictã (vt antea diximus,) difficile est. Nam cùm hæc vindicatio & inflictiõ pœnæ accidentaria sit, satisfactioni voluntariæ quam proximo facimus, profecto & accidentaria videtur esse compensatiõ, quam facimus Deo.

Hoc tamen mouere nos nulla ratione debet: est enim in signi discrimen inter homines offensos & deum: quod offensus homo, ab offendente id primum exigit, non ut se torqueat per pœnas: sed ut reddat honorem, ablatum per iniuriam: tamen si & illud quoq; in partem compensationis accipiat, si is qui offendit de offensa præterita contristetur. At verò Deus, è contrario ad primū exigit, ut cū volumus peccatū admissum cōpensare, tristamur luamusq; pœnas delicti cōmissi: id verò secundo requirit, ut honorem & reuerentiam, quæ peccando detraximus, pœnitendo rependamus. Cur ita? Nempe non suam, sed nostram querit vtilitatem: quæ videlicet in pœnis voluntariè pro peccatis assumptis, maxima est. Nam (ut Crisostomus homil. 5. 6. & 7. ad populum, elegantissimè tradit) nulla medicina appositior, nullum remedium præsentius aduersus peccata est, quam tristitia dolorq; pro peccatis: & quæadmodum vermis lignum, timea vestexi è quibus prodiere cōsummunt, ita pœna matrem è qua nata est, hoc est culpam, interimit. Merito igitur, ea virtus per quam offensas dei compensamus, pœnitentia nuncupatur: quæ videlicet pœnas voluntarias infligit: quibus utiq; deus vel maxime placatur, quoniam iis vel maxime homo sanatur.

Ad primū argumētum eorū, quæ à principio opponebamus, ad suadendum pœnitentiam non esse virtutem, respondeo, facillimè (nisi ego cæcutio. Vnicuiq; statui & cōditioni suas virtutes esse tribuendas. Rectoribus iustitiam, pauperibus patientiam, peccatoribus pœnitentiā. Certè, virtus medica artis morbum supponit in subiecto, cui debet applicari. Quod si per hanc artē quisq; sibi solum mederetur, idq; optime posset, laus huius artis non exinde minueretur.

Eadem

Eadem quoque ratione, sunt quædam virtutes ad tuendam bonam valetudinem animi. Et virtus quoque est ad reparandam, si quando fuerit amissa vnde nego antecedēs. Nam licet absolute virtus hominis, non exigat prius hominem vitiosum, sed ex suppositione: tamē, si incidat in peccatum, nihil vetat, ut sit virtus ad medendum illi. Nam, & hominis natura integra non exigebat vindicationem: at, si mali sint & præuariatores, virtus necessaria est: non enim vindicamus nisi malefacta, Itaque sicut vindicatio sceleris alieni supponit vitium in alio, sic vindicatio sceleris proprii, supponit vitium propriū. Atque ob id hæc virtus in Christo non fuit: sicut nec fides, aut spes: quoniam imperfectionem in subiecto. notant: cui adherent.

Ad secundum dicitur, nonnullos, ex philosophis poenitentiam commendasse: Senecam in tragœdiis, quem poenitet peccasse, penes est innocēs: Periandrum Corinthiū, cum peccaueris, subeat te poenitentia: Aristotelem. 7. Ethic. Vbi asserit, intemperantem ab incoptinente hoc distari: quod intemperans non poenitet, ideoq; est incurabilis: at incontinēs poenitet, ob idque morbus eius medicabilis est. Sed & Ouid.

Sæpe (ait) leuant poenas, ereptaq; lumina reddunt.

Cum bene peccati poenituisse vident.

1 de Pōto

At vero non posuerunt specialem virtutem, poenitentia: vel quia non considerauerunt virtutem, nisi in ordine ad bonum humanum, poenitentia autē non est virtus specialis nisi in ordine ad diuinam providentiā, quæ est responsio D. Tho. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 3. ad quartū) vel, quod finis huius virtutis superat omnē hominis rationē. Quod enim deus cōcilietur, eiusque offensa compensetur per poenas volutarie assumptas, ratio

naturalis nõ assequitur. Certè Tullius id fieri posse nõ putauit. Cuius. 3. ac ad. lib. Verba hæc sant. Quòd si liceret iis, qui in itinere deerrassent, si vitam deuiam secutos, corrigere errorem pœnitendo, facilior esset emendatio temeritatis. Quòd si liceret inquit: licet planè, apud quos, nempe apud fideles: qui lumine fidei solum, intelligunt, clementiã Dei patris, pœnitendo posse placari: indulgentiã peccãtorum pœnitèdo posse cõparari: compensationẽ iniuriæ deo factæ, pœnitèdo posse fieri: morbos omnes animi pœnitèdo posse aboleri: ea ratio naturalis nõ tenet: tenet fides,

Vnde postremã huius cõtrouersie cõclusionẽ constituimus.

Pœnitentia est virtus infusa. Pro cuius affirmatione, quedam mihi sunt iacienda fundamenta.

Primum, dupliciter aliquã virtutẽ esse infusam: aut, ex genere & natura sua, quia videlicet per actus nostros acquiri et gñrari nõ potest. Vnde necesse est, à deo nobis supernaturaliter infundatur: quales à Theologis asserũtur virtutes tbeologicæ, fides, spes, charitas. Aut virtus dicitur infusa per accidens, quia licet per actus nostros naturales acquiri possit, miraculose tamẽ alicui infunditur: vt scientia rerum naturalium Adæ collata: & vsus linguarum collatus apostolis. Hic igitur de virtute infusa loquimur, iuxta priorem modum.

Secundum fundamentum ex, 1. 2. q. 5 1. arti. 4. non est alia causa necessaria ponendi habitus infusos à deo, nisi vt homo se habeat ad producendos actus supernaturales. Probaturn manifestè, quoniam ad actus naturales, quos potentia cum auxilio Dei generali producere potest, non est opus habitu infuso supernaturali, (cum per actus nostros possit habitus acquiri) quo bene potentia se habeat ad similes actus. Quare tunc, vel

virtus

Virtus acquisita superflueret, vel (vt dicamus Verius) superflueret ipsa virtus infusa, quæ nihil aliud præstaret, quàm quod præstet acquisita.

Et præterea, talis virtus infusa, non esset primi generis, de qua nos loquimur: sed esset potius per accidens infusa.

Tertium fundamentum, actus pœnitentiæ, qui sufficit ad iustificationem (quem Theologi contritionem appellant) non potest esse in homine, sine actu fidei supernaturalis, quod primum ostenditur ex Augu. in lib. de ve. & fal. pœn. cap. 2. Vbi, Si fides (inquit) fundamentum est pœnitentiæ, constat, pœnitentiã, quæ ex fide non procedit, inutilem esse.

Nemo item potest bene agere pœnitentiã, nisi qui sperauerit indulgentiam de pœnitentiã. dist. 1. cap. nemo potest. ex Ambro. Sperare autem indulgentiam, non potest sine actu fidei, ergo &c.

Est quoq; testimonium Hier. præclarum. cap. 31. Postquã conuertisti me, egi pœnitentiã: & postquã ostendisti mihi percussisti femur meum. Nota, postquã ostendisti mihi.

Idem apertè ostenditur, ex eo quod ad iustificationem impij, requiritur fides, vt anno superiori copiosissimè demonstrauimus multis testimoniis irrefragabilibus, è quibus illud est præstantissimum, sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebr. 11. & Sapien. 9. per sapientiã (quam, scilicet, donum Dei de cælo delapsum ante dixerat) sanati sunt quicunq; placuerunt tibi domine à principio. Ex hoc vos colligite omnes considerationes circa peccatum, quas ex naturalibus habere possumus, esse pœnitens insufficientes ad pœnitentiã qua homo iustificatur. Contra Scotum. d. 14. q. 2.

Quartum fundamentum, actus pœnitentiæ qui est sufficiens

ad remissionem peccatorum, non producitur à voluntate cum solo cōcursu Dei generali: sed eget auxilio supernaturali Dei, quo ipse moueat voluntatē nostram ad veram pœnitentiā. Id quod & certa ratio docet, & confirmat authoritas (Ut ait Bernar. ser. 1. in festum Pet.) Diuus quoq; Aug. de fide ad Petrū, cap. 31. Firmissimè (inquit) tene, niminè hic posse pœnitentiā agere, nisi quē Deus illuminauerit, & gratuita sua miseratione conuerterit, & lib. 5. contra Iulia. Pelagianum, cap. 3. & multis aliis locis id probat ex apostolo ad Roma. 2. Vbi ait. Bonitas Dei ad pœnitentiā te adducit. Et ex illo. 2. ad Timot. 2. Ne fortè Deus det illis pœnitentiā, & resipiscant à diaboli laqueis.

Eteft. 71. Præterea, hoc fuit determinatum cōtra Pelagium. Ut patet in ordine
in epistola Aurelij Carthaginēsis episcopi, de erroribus & con-
epistola demnatione Pelagij.
Leon. pa.
in editio
ne parisi.

Decimo inquitunt Catholici, postulandus, scilicet, Pelagius, ut fateatur, secundum gratiam & misericordiā Dei, veniam pœnitentibus dari: non secundum meritum eorum, quādoquidem ipsam pœnitentiā donum Dei dixit Apostolus, vbi ait de quibusdam, Ne fortè det illis Deus pœnitentiā.

Idem definit Leo pap. episto. 69. ad Theodorum episcopum. Ipsam pœnitentiā ex Dei credimus inſpiratione cōceptam, dicente Apostolo, ne fortè det illis Deus pœnitentiā. &c.

Est quoque definitum à Cælest. no Papa, in epistola ad oēs Galliarum episcopos, cap. 4. Neminem de ruina peccati per liberum arbitrium posse consurgere, nisi cum gratia Dei miserentis erexerit. & cap. 8. ac. 9. Preparatur volūtas à domino, & ut aliquid agāt, paternis inſpirationibus, suorum ipse tangit corda fidelium. Qui enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filii Dei.

Dei. Quod & Conc. Trid. sess. & c. 5. 9. 7. definitū est, & cano. 3. Si quis dixerit, sine praeueniente spiritus sancti inspiratione atque eius adiutorio, hominē poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.

Cuius rei manifestum testimonium habes apud Hiero. ca. 31. Cōuerte me domine, & conuertar, quia tu dñe, Deus meus. Postquam enim conuertisti me, egi poenitentiam. In qua verba Hierony. Vide (inquit) quantum sit auxiliū Dei, & quā fragilis humana conditio, ut hoc ipsum quod poenitentiam agimus, nisi nos dominus ante conuerterit, & nisi Dei nitamur auxilio, nequaquam implere valeamus.

Ratione quoque A probat. D. Tho. 4. contra genti. cap. 72. quia mens debite ad Deum cōverti nos potest sine auxilio speciali. Quod licet Gabri. neget. 3. dist. 27. q. vnica. ar. 3. & 4. dist. 14. q. 1. & 2. sed apud fideles certum esse debet Hierem. 31. psal. 79. Domine Deus virtutum conuerte nos. Vide August. in illud psalm. 84. Deus tu conuersus viuificabis nos. & lib. 2. de peccato. meri. & rem. cap. 18. male igitur & periculosē Caietanus. q. 1. de contritione dicit. quod potest quis diligere Deum super omnia, etiam ut est beatitudo sanctorū sine charitate infusa, & hoc sine etiam posse esse dolorem acquisitum de peccato, quatenus est offensa Dei.

Quibus iactis fundamentis, tertia conclusio firma persistit, ad actum poenitentiae necessarium esse habitum virtutis infusum. Quoniam hac sola ratione ponimus virtutes theologicas infusas, quod actus earum excedunt naturæ facultatem. Sed actus poenitentiae est homini, ergo.

Confirmatur, poenitentia disponit animā hominis ut bene se habeat in ordine ad finem supernaturalem, ergo, est habitus

supernaturalis. Consequentia patet: quia habitus est dispositio animi in ordine ad operationē: ergo, si operatio est naturalis, habitus erit naturalis: & si operatio est supernaturalis, habitus erit supernaturalis.

Confirmatur. 2. quia Deus suauiter disponit omnia: ergo cum actum perfectum virtutis naturalis nō producat sine habitu naturali, neque actum etiam supernaturalem perfectæ virtutis producet, sine habitu supernaturali.

Et præterea cū agens naturale non se extendat ultra finem naturæ, non poterit producere habitum pœnitentiæ, quæ videlicet perficit hominem in ordine ad finem excedentem naturæ facultatem. Est ergo pœnitentiæ, habitus infusus à deo, per quē pœnas eligimus ad diuinas iniurias, in nobis ipsis vindicandas.

Atq; hæctenus de secunda controuersia dictum sit.

T E R T I A P A R S.

Tertio loco id quærebatur, an pœnitentiæ virtus sit ad salutem, & iustificationem necessaria. Nam pars negatiua, vera esse videtur ex Origene homil. 2. in Leuit. vbi septem media enumerat idonea ad consequendam remissionem peccatorum.

Primum est baptismus ad Titum. 3. saluos nos fecit per lauacrum regenerationis: Secundum est charitas, Lucæ. 7. remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 1. Petri. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum. Tertium est martyrium. Ioan. 15. maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suã ponat pro amicis suis. Et Matth. 10. Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Quartum est, eleemosyna, iuxta illud Lucæ. 11. Date eleemosynam,

mosynā, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Thobia. 4. Eleemosyna, ab omni peccato & à morte liberat. Quintum est, remittere iniuriam. Matth. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum. & pater vester cœlestis dimittet vobis delicta vestra, Sextum est, conuertere peccatorem ab errore viæ suæ. Iacobi. 5. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, operit multitudinē peccatorum. Septimū tādē est pœnitentiā, cūm labat peccator in lachrymis stratum suum. Ezechi. 18. Si impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatū eius non recordabor, Eadē ferè August. lib. 2. contra Cresconium grammaticum, cap. 12. Eadem quoq; Chrysof. in epistolam ad Corinth. 2. homil. 4. Cūm ergo pœnitentiā distinguant Origenes & August. à cæteris remediis quæ ad remissionem peccatorū singula sunt idonea, fit consequens ad remissionem peccatorum pœnitentiā nō requiri. Et confirmatur ex eodem chrysof. homil. 5. ad Antioche. vbi docet: & tristitiam & mortem, de peccato vtrunque natam esse, peccatum vtrunque destruere: vt in pœnitentibus & martyribus: & homil. 22. ad eosdem, Cūm dixisset, compunctiōe atque elemosynis regnum cœlorū emi: subdit, non habes pecunias? nō compunctiōnem? Ecce clamat Propheta dicens: Quis est homo qui vult vitam? prohibe linguam tuā à malo, labia tua, ne loquantur dolum: & in salutem tibi sufficiet.

Secūdo principaliter pro eadē parte argumētōr. Si cui nō occurrant memoriæ peccata, occurrat autem diuina bonitas, poterit ex eiusmodi consideratione in actū dilectionis exire? quæ si habeat, probul dubio iustificabitur. Per solā igitur dilectionem, cūm peccata in mente non veniant, potest homo iustificari: quo circa, non est pœnitentiā, ad iustificatiōnē necessaria.

Confirmat autem hoc vel maximè, quòd peccata commissa non nunquam è memoria penitus excidunt: ita vt reuocari non possint: idq; vel per morbum, veletiam per angustiam temporis: quemadmodum si oscitante Christianum de improviso tyrannus opprimat, nec spaciū sit ad cogitanda & deslenda peccata. Quare non oportet in omni euentu pœnitere, sed in huiusmodi poterit homo sine pœnitentia seruari.

Vltimò, contingit, aliquè esse multis criminibus: perplexū, atq; inuolutum. Si ergo pœnitentia esset ad remissionem peccatorum necessaria, opus esset, singulorum peccatorū pœnitere, cū par sit ratio de singulis: quo fieret, vt non posset huiusmodi in momento iustificari.

Pro parte verò affirmatiua thema nostrum apertissimè facit: nisi pœnitentiam habueritis. Necessaria est igitur pœnitentia, ne pereamus.

Dist. Magistri hæc est, dist. 14. & gratiani de pœnitentia. d. 1. ca. quis aliquando s̄ è cōtra.

Huic quæstioni priusquàm ego respondeam, illud suppono. Cū duplex pœna sit, altera interior, hoc est, dolor animi, altera exterior, hoc est, afflictio corporis: duplicem ex consequenti pœnitentiam esse: alteram interiorem, de qua. 2. ad Timot. 2. Nequando det illis deus pœnitentiam: & Actorum. 2. pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum: Alteram verò exteriorem, de qua. 2. ad Corinth. 7. quæ secundum deum tristitia est, pœnitentiā in salutem stabile operatur: & Matt. 11. Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Tunc sit prima conclusio. Pœnitentia interior est necessarium remediū ad remissionem mortalium peccatorum. Actorum. 3. Pœnitimini & conuertimini, vt deleatur peccata vestra. Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, vita viuet, & non morietur. Nullum enim aliud proponitur

proponitur pœnitētibus mediū: x vnde & cap. firmiter d' sum. trini. definitur: quòd si quis post baptisimū prolapsus fuerit in peccatum, per veram semper potest pœnitentiam reparari.

Item Apocali. 2. Memor esto: vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: Sin autē, veniam tibi cito, & mox uebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Præterea, ad Ephe. 4. & ad Colof. 3. Vos non ita didicistis Christum, sed sicut est veritas in Iesu, exuite vos veterem hominem, & induite nouum. A. induitur nouus per amorē boni, exuitur ergo vetus, per odium vitæ prioris.

Præterea, Eccl. 21. Fili peccasti, non adiicias iterum: sed de pristinis deprecari, ut tibi dimittantur. Quæ verba tractans Augu. lib. 1. de nup. & concup. cap. 26. inquit. Si à peccando desistere, hoc esset nō habere peccatū, sufficeret ut hoc nos scriptura moneret, fili peccasti, non adiicias iterū. Non autem sufficit, sed addidit, & de pristinis deprecari, ut tibi dimittantur. D. Tho. de veri. q. 28. ar. 5. & 12. q. 113. 2. 3.

Præterea, qui nouam vitam, cessationemq; à peccato solum modo ad iustificationem remissionemq; præfinit, hi dominicam precationem de medio tollunt, qua dicimus, dimitte nobis debita nostra. &c. Imò, memoriā peccatorum antecedentium conantur abolere, qua nihil peccatori salubrius est. Psal. 50. Quoniam iniquitatem meam. &c. Vide Chrysosto. homi. 9. in episto. ad Hebræos. ●

Præterea, Luca. 5. Non egent qui sani sunt medico, sed qui malè habent: Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiā. & cap. 15. Gaudiū erit in cælo, super vno peccatore pœnitentiā agēte, quā super nonaginta nouē iustis, qui nō indigēt pœnitentia. Quod, & in Concilio hoc Trid. sess. 6. c. 14. modo

modo definitum est. Nam sanctorum testimonia hoc loco cõgerere, fuerit in re nõ dubia testibus vti nõ necessariis. Si quis tamen ea nosse cupit, multa colligit Gratianus, de pœnitentiæ distin. 1. & Rophens. arti. 5.

Vide. D.
Tho. q.
86. art. 2.
& 1. 2. q.
113. ar. 5
de verit.
q. 28. ar.
5.

Neque post tam firma sacrarum literarum argumenta, rationibus hanc cõclusionem confirmare necessarium est. Nam, rationes fermè quæ à theologis in fidei catholicæ cõfirmatione referuntur, ex coniectura pendent, nullam vim afferunt in docendo. Nos verò, cum aduersus hæreticos disputamus, argumenta querimus, quæ non persuadeant modò, sed cogant, & tamen in hac parte si quis theologus afferat rationem, non asperner: si non habeat, non a modum flagitem. Nos certè congruentissimam insinuauius: quòd pœnæ medicine sunt aduersus peccata appositissima: eoq; præsertim, quod tristitia atque dolor humilitatem inducunt, superbiam excludunt, quæ morborum humani generis prima causa est. Contritam manum, vel brachium, leuare nõ possimus: sic mœror in corde viri, humiliabit illum. Prouerb. 13. Vide Chryso. homi. 3. in Matth. & 11, ad populũ Antiochenũ.

Præterea nihil est quod ita animum humanum contineat & frænet, quàm pœna. Vt igitur homines peccata vitarent diligentius, in quæ semel decidissent, pœnis ac timore cohiberi debuerunt. Atque (vt August. ait) & habetur de pœnitentiâ dist. 1. ca. nullus. ita impartitur Deus misericordiæ largitatem vt non relinquatur iustitiæ disciplina: siquidem naturalis ratio postulat, vt legũ præuicatores, iusta vindicta puniantur.

Secunda conclusio. Exterior pœnitentiâ est quoque ad salutem necessaria. Hanc mox equidem demonstrabo, si prius vnum illud admoneam, actus exteriores ad salutem necessa-

rios esse, in hunc sensum. Vt si facultas adsit habeantur in re, si non adsit habeantur in voto. Verbi causa. Baptismus dicitur esse ad salutem necessarius, quoniam si haberi possit, sine illo nemo saluatur. Si haberi non possit, sine voto illius salus constare nõ valet. In hunc igitur sensum nos asserimus poenitentiam exteriorem, esse ad salutem necessariam. quoniam nemo vnquam qui eam agere potuit, sine ea salutem consecutus est. Nec qui agere non potuit, sine illius voto & desiderio.

Primum ergo argumentum pro hac conclusione est testimonium Concilij Trident. sessi. 6. capitulo. 14. Docendum est (inquiunt patres) Christiani hominis poenitentiam (quam, secundam post naufragium tabulam sancti patres aptè nuncupauerunt) multò aliam esse à baptismali, eaq; contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verùm etiam eorundem sacramentalem cõfessionem, saltem in voto. Itemq; satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. De qua poenitentia scriptum est: Memor esto vnde excideris, age poenitentiam & prima opera fac. & iterum. Quæ secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. & rursus. Poenitentiam agite, & facite fructus dignos poenitentia. Hactenus Concil. 11. n.

Atque hæc ferè sacrarum literarum testimonia magna ex parte conclusionis huius veritatem ostendunt. Nam & illud Apost. 2. ad Corinth. 7. Tristitia quæ secundum Deum est poenitentiam. &c. de exteriore intelligendum esse, superius admonuimus. Tristitia enim interior, quæ secundum Deum est, poenitentiam (videlicet exteriorem) in salutem stabilem operatur. Vera enim poenitentia interior intelligi non potest,
quam

quam non exterior consequitur. Baruc. 2. anima quæ tristis est, & incedit curua, & infirma. & David psal. 5. Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. & Luca. 7. Mulier illa peccatrix lachrymis rigauit pedes domini. Illud quoque Matt. 3. Facite fructum dignum poenitentiae: iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: de exteriori satisfactione accipiendum esse, & communis sensus Catholicorum manifestat, qui hunc locum maxime referunt aduersus Lutherum, ad asserendam satisfactionem exteriorem poenitentiae. Tum & Chrysostomus docet, h. mil. 10. in Matt. his verbis. Maxime indigemus compunctione poenitentiae, multa rumq; lachrymarum: Poenitentiam vero dico, non solum ut à malis prioribus desistamus, verum etiã, ut bonorum operum fructibus impleamur: Facite (inquit) fructus dignos poenitentiae: quo autem modo fructificare poterimus? si utiq; peccatis aduersa faciamus: aliena rapuisti? incipe donare, iam propria: longo es tempore fornicatus? a legitimo quoque usu suspendere coniugij: iniuriam fecisti? refer benedictionis verba conuictis: neq; enim vulnerato sufficit ad salutem, tantummodo spicula de corpore euellere, sed etiã remedia adhibere vulneribus: delicias ante & temulentia difflebas? ieiunio & aqua potu utrunque compensa: haecenus Chrysost. Deniq; sic illum locum esse interpretandum, euangelicus stylus ipse declarat: Vbi fructus arboris, opera exteriora, quæ a bona voluntate tanquam radice, procedunt, asseruntur. Matth. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Præterea & Apostol. ad Roma. 6. hanc conclusionem docet, inquit:

inquiens: Humanum dico, propter infirmitatē carnis vestræ: sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ.

Nec id solum procedit in lege euangelica, sed in omni siue naturæ, siue scripturæ: hoc enim peculiare habuit lex noua, (ut D. Tho. author est) quod determinat in particulari, ea quæ in lege naturæ erant indeterminata: de iure (inquit) naturali est, ut aliquis pœniteat de malis quæ fecit: quantum ad hoc quod doleat se fecisse, & doloris remedium quærat, per aliquem modum, & aliqua etiam signa doloris ostendat, sicut Niniuitæ fecerunt. Sed ea pœnitentia, determinationem accepit, ex institutione diuinæ legis. Sicut ergo in noua lege, necessaria est ad salutem vtraque pœnitentiæ, & interior, & exterior, ita etiam in lege naturæ atque scripturæ, necessaria erat.

Præterea Iohel. 2. Cōuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Quo testimonio ad hoc corroborandum, vititur Ambros. ad virginem lapsam, cap. 8. Pœnitudo (inquit) necessaria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicamina: Sed quanta putas, & qualis necessaria pœnitentia? Secundū conscientie molem, exhibēda est pœnitentiæ magnitudo: non enim verbis agenda est, sed & actu. Hæc autem sic agitur, si tibi ante oculos ponas, non aliud remedium post baptismum, constitutum esse, quam pœnitentiæ solatiū. Tum imprimis proprii factitu ipse index esto crudelior, & quasi mortuam te existimans, quomodo possis reuiuiscere cogita: de inde, mens, ac membra singula, digna castigatione puniēda: totum corpus crucietur: dicit enim Dominus: conuertimini in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. &c. Et infra, qui futuras pœnas in hoc paruo vitæ spacio compēsauerit,

3. par. q.
84. ar. 7.
primum.

Pœnitentiā age
readexte
riorem sa
tisfactio
nē refer
Ambros.
sic. d. Th.
Math. 3.
& 4. d.
22. q. 2.
ar. 3. q. 3.
ad. 2.

seipsum ab aeterno iudicio liberat: grandi plagæ, alta & prolixa opus est medicina, grande scelus, græde habet necessariam satisfactionem.

De pœnitentia, d. 1. c. medicamētū.
Idem etiam elegantissimè docet Chrysost. in epistolâ ad Hebræ. homil. 9. Vbi nec veretur dicere, medicamentum fortius, quod maximè operetur in pœnitentia, exteriorem satisfactionem esse: Quemadmodum in medicamētis compositis, vna herba est dominantissima: & homil. 5. de pœnitentia dicit, eam esse mortuam sine eleemosynâ.

Idem quoq; docet Cypria. sermone. 5. de lapsis circa finem. Orare (oportet impensius) & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes ducere. &c.

Præterea (vt in relectione anni superioris nobis mōstratum est) cum ambarum partiū, & spiritus & carnis peccatū commune sit, necessarium erat, vt esset remedium quoq; cōmune, totusque homo interior & exterior, pœnas lueret peccatorum. Præterea, cum ex misericordia Dei, pœna aeterna, pœnitenti in temporalem commutetur, (aeterna autem futura erat, non solum animæ, sed etiam corporis) consequens fit, vt peccator pœnæ temporali, non solum animæ, verum etiam corporis, relinquatur obnoxius. Sic. n. Deus impartitur misericordie largitatem, vt non relinquatur iustitiæ disciplina. de pœnitent. dist. 1. cap. nullus, ex August.

Ad primum argumentum, iam ante ex D. Tho. responsum est, omnia illa remedia post peccatum mortale, nulla esse si pœnitentia desit: quemadmodum & August. lib. 2. contra Cresconium dixit, sine charitate, quæcunq; alia remedia, (quæ multa enumerarat,) non prodesse. v. g. fidei, remissio peccatorum tribuitur. Item & eleemosynæ: at apostolus inquit: Si charitatem

tatem non habuero. &c. Sed quoniam hæc generalis responsio non videtur idonea, speciatiim respondetur ad singula.

Et quidem, baptismus an sine poenitentia peccata remittat, scholastici authores in duas factiones, extremas, atque aduersissimas distrahuntur. Nam quidem contendunt omnes neros, ut suadeant, baptismum, nisi contrito administretur, prodesse nihil. Cui opinioni adhærent Gabriel. dist. 14. q. 2. & Adrianus. q. 1. de poenitentia & quodlibeto. 5. ar. 3. Quibus & D. Tho. fauere videtur. 3. p. q. 86. ar. 2. & 3. & q. 68. ar. 6. ad tertium. Vbi asserit, quod ad effectum baptismi percipiendum, licet non requiratur poenitentia exterior, requiritur tamen interioris poenitentia virtus: virtus autem poenitentia contritio est, cum sine actu charitatis non reperitur, ergo. &c.

Item super epist. ad Rom. capi. lecti. 4. dicit, quod contritio cordis requiritur ante baptismum: alioquin fide ad baptismum acceditur.

Atque habent qui sic opinantur, ea pro se argumenta maxime, quæ nos retro fecimus, ut ostenderemus iustificationem peccatoris sine actu charitatis esse non posse: Quæ hic repetere (ne longum sit) superuacaneum existimaui.

Habent & illud ex August. (si Augustino tamen hoc opusculum tribuendum est,) is ergo, (seu quisquam alius eius libri fuerit author) ad fratres in heremo sermone. 110. compunctio (inquit) sine qua instructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis, sine qua adultis non valet baptismus.

Sed expressè tamen lib. 7. contra Donatist. cap. penultimo, & habetur de consec. dist. 4. cap. solet. baptismum asserit, non prodesse iis, qui non habent charitatem, probatq; ex illo Apostoli prioris ad Corin. 13. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam &c.

Præterea, Act. 3. Pœnitementini & conuertimini vt deleantur peccata vestra. ergo, cõuersio requiritur, quæ non est sine charitate, vt ante ostensum est. Loquebatur autem, antequam baptizarentur.

Hæc & multa alia dicuntur ab iis theologis, qui priorẽ opinionem de baptismo tuentur. Sed exoriuntur ex alia parte aduersarij, qui astruere videntur, non requiri aut contritionem, aut attritionem, sed satis esse pœnitentiam virtualem, hoc est, velle suscipere baptismum Institutũ ad remittenda peccata, & id sine cõplacentia in peccatũ. Quẽ in modũ loquitur Ambrosi. lib. 3. de sacramentis cap. vltimo. Quòd etiam si non confiteatur peccatũ qui venit ad baptismum, amẽ hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quo baptizari petit vt iustificetur, & ita sacramentũ baptismi, iuxta cõmunem expositionem, vocatur pœnitẽtia: ad Hebræ. 6. Impossibile est, renouari ad pœnitentiam. & Luc. vltimo. Oportebat prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in oēs gentes. Vbi, quæ Matt. de baptismo dixit, Lucas refert de pœnitentia. Idem videtur nonnullis Scotus sentire. dist. 14. q. 4. & Caiet. 3. p. q. 86. ar. 2. & probatur ex Ambro. in illud epistole ad Roma. Sine pœnitentia sunt dona Dei. Gratia Dei in baptisate non quarit gemitum aut planctum, sed solam ex corde professionem. Et quia, quæ grauitèr peccantur, nou nisi fletu & gemitu ad veniam pertineant, ideo illos iam non accipere veniam putarent, quia dolore illos non videbant, ostendit hoc inter primordia fidei non requiri.

At vero. D. Tho. & communis theologorum sententia, inter has extremas media est, in cuius expositione, sit prima conclusio, de qua ego non dubito.

Ante baptismum requiritur in eo qui peccauit mortaliter aliqua pœnitentia interior, scilicet, displicentia formalis detestatioq; peccati. D. Tho. 3. p. q. 86. ar. 2. ad. 1. Glossa ordinaria in illud Matt. 3. Pœnitentiã agite. Augu. de Vera & fal. pœn. cap. 8. & de fi. ad Pe. c. 30. expressè. & lib. de fid. & operi. c. 6. & 8. & lib. 50. hom. 27. Cuius verba habentur de cõ. d. 4. c. omnis. Nemo potest nouã vitam inchoare, nisi eum veteris pœnituerit. Probat autẽ August. id, duobus testimoniis sacrarum literarum. Primum est ad Colos. 3. Exiite vos veterem hominem, & induite nouum, qui secundum Deum creatus est. in baptismo enim, propriè nouus homo induitur, ergo prius debet exui vetus homo, quã nouus induatur. Sed nouum induit homo, per hoc quòd eligit nouam vitam, ergo, & veterem exuit, per hoc quòd detestatur antiquam.

Secundum testimonium habetur Act. 2. Pœnitentiam agite & baptizetur vnusquisque vestrũ. & dominus etiam non baptizatis loquebatur, inquiens. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.

D. Chrysosto. homi. 10. in Mattha. hoc colligit ex eo quòd baptismus Ioannis fuit præparatorius Baptismi Christi, & vocatur baptismus pœnitentiæ. Lucæ. 3. Matt. 3. ergo in remissionem peccatorum erat baptismus Ioannis: non quòd peccata remitteret, sed quòd per pœnitentiam quam prædicabat, disponebat ad baptismum Christi.

Hoc etiam definitum est nunc in Conci. Tridenti. sessio. 6. cap. 6. quòd videlicet ante baptismũ, oportet esse pœnitentiã, id est, odium & detestationem peccatorum: ex eo quòd Acto. 2. dicitur, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrũ in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum.

Nec hanc conclusionem aut Scotus, aut Caietanus negarēt (quantum ego sentio,) nusquam enim asserunt, omni displicentia etiam imperfecta remota, baptismum rectè à peccatore suscipi. Nec Ambrosius etiam unquam somniauit, (ut patet legenti caput illud vltimum lib. 3. de sacramētis, peccata in baptismo remitti sine quocunque dolore interiori.

Secunda propositio. Non requiritur actus perfectus pœnitentiæ virtutis, ut peccator sit dispositus ad suscipiendum effectum baptismi: sed satis erit imperfectus dolor, quem theologi attritionem appellant D. Tho. 4. dist. 6. q. 1. ar. 3. q. 1. ad. 5. & super caput. 11. Ioannis, lectione. 9.

Hæc verò proposito non aliter à me probatur, quàm in relectione anni superioris probatum est, omnia quidè noua sacramenta, gratiam vitamq; conferre, sed potissimum baptismo, quod nisi vitam peccatoribus conferat, non video cur sacramentū regenerationis appelletur. Ac si contritio semper præcederet tāquā dispositio, nūquā baptismus culpā mortālē remitteret, sed solum pœnā. Quare gratiam in eo cōferri adultis, nō oporteret, quæ videlicet ad remissionem pœnæ nō requiritur.

Exoritur tamē hoc loco questio valde difficilis, & ad hanc propositionem explicandam necessaria, qua queritur discrimē inter attritionem & contritionem, vnde liqueat quidnam attritio sit, quæq; sit illa per quam virtute sacramenti fiat homo ex attrito contritus. Nam. 4. Tho. 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 2. ad tertium, solum asserit attritionem esse displicentiam imperfectam: contritionem verò esse displicentiam perfectam. At hinc re vera non habetur quid attritio sit, quæ ve sit illa imperfectio, qua à contritione distinguitur.

Varijs ergo aliorum de hac re opinionibus prætermisissis,
supponen

supponendū imprimis est, displicentiam ideo perfectam dici, quia nihil illi deest eorum, quæ ad finem displicentiæ consequendū sunt necessaria. Est autē finis displicentiæ, seu doloris de peccato, multiplex: ut à principio huius disputatiōis cōstituiimus.

Primus, vindicare iniuriam factam Deo. Alter, eiusdē Dei amorem conciliare. Tertius, peccatū, ut malū & inimicū animæ, destruere, atq; abolere. Erit igitur ea perfecta pœnitentiā, & displicentiā de peccato quæ habebit hos tres fines & effectus. Qui quidem omnes mutuo herent, nec quisquā illorum sine reliquis inuenitur. Qui enim dolor iniuriam dei emendat, idem & cōciliat nobis deum, & peccatum commissum delet.

Quibus iactis fundamentis, patet manifestē, displicentiam imperfectam eam esse, quæ nec sufficiens est ad emendandam dei iniuriam, nec ad gratiam ipsius sarcindam, nec ad peccatum destruendum. Vnde colligitur, hanc imperfectam displicentiam, multipliciter homini contingere: multis enim modis contingit à perfectō declinari.

Primum itaq; genus imperfectæ displicentiæ est, cū quis dolet de peccato propter humana naturaliaq; motiua: ut, quia turpe est & contra rationem: vel quia induxit infamiā: vel etiam quia contrarium Deo est, quatenus finis est & principium naturæ. Hoc autem displicentiæ genus, quod videlicet sola ratione naturali nititur, an theologi appellauerint attritionem me profecto latet. Sed quum sit quidam imperfectus dolor, qui interim frangere & atterere animum potest, licet non perfectē, nos attritionem eam nuncupemus. Vide August. de Vera & falsa pœnitentiā: cap. 2. & 9.

Secundum genus imperfectæ displicentiæ est, quæ oritur à timore pœnarū. Pœnas verò intelligo spirituales vel æternas,

quæ lumine fidei cognoscuntur: & hanc doctores scholaſtici omnes, attritionem vocant: atq; de ea Augu. de vera & falſa pœnitentiâ, cap. 17. loquitur, tractâs illa verba Ezech. quacum que hora peccator ingemuerit & cõuerſus fuerit, vita viuet. Conuerſum ait non tãtum verſum vita viuere: vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum: Cõuertitur qui iam totus & omnino vertitur. Qui iam non ſolum pœnas timet, ſed ad bonum domini contendere feſtinat. Dixerat autem pœnitentiam quæ impetrat vitam, nen à ſolo timore, ſed à charitate proficiſci. Hanc etiam attritionem tanquàm inſufficiẽtem reiicit Ambroſ. lib. 2. de pœnitentiâ, cap. 9.

Tertiũ imperfẽctæ diſplicitiæ genus inuenitur, cũ quis dolet quidẽ de peccato qua ratiõẽ offenſa Dei eſt: ſed ex velleitate, nõ ex volitione abſoluta, & efficaci: habet em̃ deſiderium imperfẽctũ placẽdi Deo, dimittendũ peccatũ. &c. ſicut & dilectio Dei imperfẽctæ, põt appellari volitio qua Deo vellẽ bonũ & gloriã: p̃ſiq; placere in omnibus, deſiderio tamẽ imperfẽcto, ſic & nolle Dei offenſam, eſt imperfẽctæ diſplicitiæ: nam perfectæ, efficaciæ & abſoluta eſt: quæ ex dilectione Dei efficaci & abſoluta naſcitur. Hunc verò imperfẽctũ dolorẽ Caietanus. q. 1. de contritione, (ac iure ille quidem) attritionẽ vocat.

Si hæc nobis fuerint diligenter inſpecta, facile conuiciemus diſcrimen inter attritionem, & contritionem.

Primum ab effectu: quia contritiõ, peccati remiſſionem facit attritio non facit.

Alterum à principio, quòd contritio ab amore infuſæ charitatis procedit: attritio verò, non: ſed vel à timore pœnarum, vel ab amore proprio et naturali, vel, à dilectione imperfẽctæ conditionata & inefficaci, qui non ſunt actus charitatis, cùm poſſint

possint esse in peccatore.

Inde rursus discrimen tertium sequitur, quod contritio elicitur ab habitu poenitentiae infuso: attritio vero, ab habitu eodem non elicitur.

Postremum discrimen est: quod ad contritionem requiritur auxiliū dei speciale, cum sit actus supernaturalis. Attritio vero solis naturae viribus haberi potest: nisi attritio secūdi generis, quae tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis, auxilio speciali opus habet: timor siquidem seruilis, (ut modo pro comperto supponimus) donum Dei est. Et quemadmodum ad credendas poenas supernaturales, necessarium est auxiliū Dei, quo moueatur intellectus, sic ad timendum eiusmodi poenas necessarium est ut excitetur affectus, & consequenter ad dolendum de peccato propter hunc finem supernaturalē. Credimus enim nullā poenitentiam efficaciter attingere effectū supernaturalem, cū solo auxilio Dei generali. Ad alias vero attritiones ex parte voluntatis, nullum auxilium speciale requiritur. Nam illa primi generis, cū naturale obiectū habeat, solis naturae viribus nititur. Illa autem postremi generis supposita fide beatitudinis supernaturalis, haberi potest sine auxilio Dei speciali: sicut & desiderium ineficax & imperfectum beatitudinis.

Sed enim haec nobis dicta fuerint de contritione & attritione, secundum vocabulorum & usum, & significationē. Nam quod, D. Tho. de veritate. q. 28. ar. 8. dixit, omnē dolorem de peccato in habere gratiam esse contritionem, impropriū est. Nec abusus vocabuli tradendus est in hanc nostram disputationem, ubi de contritione & attritione proprie loquimur.

Quo significatu manifestum est, nullam attritionē, contritionem aliquando fieri posse. Contra Scotum in 4. d. 14. q. 2.

Et Caietanum. q. 1. de contritione: afferentes, contritionem ac-
quisitã informẽ, quæ ab aliis theologis appellatur attritio, con-
tritionẽ fieri posse formatã. Existimat verò Caietanus, hæc ef-
se opinionem. D. Tho. 3. p. q. 89. ar. 1. ad. 2. Vbi afferit, quòd
primus pœnitentis actus habet se. Vt vltima dispositio ad gra-
tiam consequendam, scilicet, contritio. Alij vero sequentes a-
ctus pœnitentia, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

At re vera, hæc opinio, primũ D. Tho. repugnat in. 4. d. 17.
q. 2. q. 3. Vbi. & manifestè afferit, cõtritionem esse actũ elici-
tũ ab habitu pœnitentiæ infuse. Est autẽ certũ, quòd actus eli-
citus ab habitu infuso, distinguitur omnino à quocunq; alio,
qui ex puris naturalibus haberi põt: vt actus elicitus à charita-
te infusa, à quocunq; alio amore, qui citra charitatẽ elicitur, &
ratio est in promptu quia actus qui habetur ex puris naturali-
bus, nõ attingit nisi obiectũ naturale: talis est enim quale obie-
ctum: vt ante docuimus. Cũ ergo omnis attritio acquisita na-
turalis sit, naturale quoque obiectũ habet: sicut & dilectio ac-
quisita. Quare impossibile est talẽ attritionẽ fieri cõtritionem:
sicut, ne dilectio quidẽ acquisita, dilectio charitatis infuse fie-
ri potest: cuius videlicet obiectum, supernaturalia sit oportet.

Quòd si actus nostri acquisiti, supernaturalia obiecta effi-
caciter attingerent, certè, habitus virtutũ infusarum, (quòd
retro docebamus) essent superuacanei.

Præterea, actus contritionis, (vt manifestis argumentis su-
perius ostendebamus) auxilio eget speciali. Actus autẽ attri-
tionis, (de quo Scotus & Caietanus loquuntur,) sunt ex puris
naturalibus, vt etiã ipsi fatètur, ergo impossibile est: esse idem.
quia principia sunt prorsus diuersa: nec fieri potest vt actus
qui solo auxilio Dei generali, à potentia producitur, idem nu-

numero, à potentia cum auxilio speciali producat. Et quod de hoc genere attritionis dictū est, patet etiam, ac multò etiam in reliquis. Hoc verò idem nobiscum tenet Paluda. *distin. 17. q. 1. & Gabri. dist. 16. q. 1.*

Sed queri tamen à plerisq; solet, an ad pœnitentiæ actum, quem contritionem appellamus, totus animi conatus necessarius sit, ita videlicet, ut actus habeat omnē intentionē, quam eo tempore voluntas potest illi prestare. &c.

Et quidem *Adrianus. q. 1. de pœnitentiâ. ar. 2. & quodlibet. 5. ar. 3.* existimat ad cōtritionem exigī, ut homo omnem conatū adhibeat. Probatq; imprimis ex *Deuteronomij. 4. Vbi, si quæsieris (Moses ait) dominū Deum tuum, inuenies illum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.*

Secundo id suadet ex eo quod *Esaiæ. Vltimo dñs ait. Ad quē aspiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementem sermones meo? Nota, contritum spiritu. Dolor enim remissus spiritum non conterit. Nota rursum, trementem, tremor enim est magnus & manifestus timor: ut dicit glossa super illud ad Philip. 2. Cum timore & tremore. &c.*

Tertiò argumentatur ex illo *Ioelis. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu, & scindite corda vestra. At, dolor remissus, nec ex toto corde est, nec fletum & planctum efficit, nec scindit corda. &c.*

Quartò, sanctorum testimoniis id confirmat. *Augst. enim lib. de vera & fal. pœnitent. 17. Conuertitur (inquit) qui iam totus & omnino vertitur. & serm. 11. ad fratres in eremo. Grauius peccata (ait) grauius lamentis indigent. Itē Amb. lib. 2. de pœn. cap. 10. Facilius inueni qui innocentiam serauerint &c. quæ ante sunt à nobis recitata. Et ad virginem lapsam,*

psam, cap. 8. Posteaquã interrogauerat, quãta esset & qualis pœnitentiã necessaria, & descripserat, exteriorẽ quod ingentẽ, subiicit. Cor verò sit liquefcens sicut cera, & totũ corpus maceretur. Talis vita, talis actio pœnitentiã si fuerit perseverans audebit sperare, et si nõ gloriam, certẽ pœnã euacuationẽ, Insi ste ergo misera fortiter, inhære tanquam naufragus tabulæ, nam grandi plagæ alta & proluxa opus est medicina. Quod ostendit Ambrosius & testimonio Ioelis iam citato, & quia omnes qui in sacris literis veniã pœnitendo referuntur cõsequuti, huiusmodi cordis compunctiõnẽ habuere, nõ leuẽ & remissam, nõ parvã sed maximã, vt Niniuitæ, & David, qui explicã pœnitentiã suã, ait. Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meũ &c. Atque iterũ, Quoniã lumbi mei impleti sunt illusionibus, & nõ est sanitas in carne mea, afflictus & humiliatus sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei.

Cyprianus demũ serm. 5. de lapsis, quã magnã (inquit) deliquimus tam grãditer deſteamus, alto vulnere diligens & longa medicina non desit: pœnitentiã crimine minor nõ sit, putasne dominum citò posse placari cuius templum sacrilega contigione violasti? Orare oportet impensius, diem luctu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lachrymosis lamentationibus occupare, stratos solo, adherere cineri, in cilio volutari & sordibus &c. & paulo post, si precẽ toto corde quis faciat, si veris pœnitentiã lamentationibus & lachrymis ingemiscat, si ad veniã dilecti sui, dominum iustis & contritiõnis operibus inflectat misereri talium potest.

Est etiam ratio pro hac sententiã, quòd non habemus nos, deum conferre gratiam, nisi facienti totum quod in se est, sed qui non conuertitur toto conatu, non facit totũ quod in se est.

Contritus

Contritus igitur, cui scilicet infallibiliter Deus gratiam confert, tota vi animi conuertitur.

Altera quoque ratio est, quod non est contritio nisi ex amore charitatis profiscatur: sed amor charitatis non habetur, nisi toto nisu Deus diligatur, Deut. 6. diliges dominum deum tuum ex tota fortitudine tua. Quod Marcus dixit ex tota virtute tua: et Lucas, ex omnibus viribus tuis. Quibus et testimoniis et rationibus adductus, non dubitat omni asseueratione confirmare, contritionem nullam esse nisi ex toto conatu voluntatis doleatur.

Atqui, duo hic extrema fugienda sunt, alterum eorum qui facile quibuslibet poenitentibus veniam et securitatem pollicentur: aduersum quos Isidorus. 2. lib. de summo bono. cap. 13. illud Hieremie testimonium inducit, curabant contritionem filiarum Cap. 6.

populi mei, cum ignominia dicentes, pax, pax, et non erat pax. Alterum extremum, hoc est, quod tenet Adrianus. Contra cuius De Poenitentia. d. 3. cap. 11. opinionem Chrysostomus in libello de reparatione lapsi, talis inquit. (mihi crede) talis est erga homines pietas Dei: nunquam spernit poenitentiam si ei sincere et simpliciter offeratur, etiam si non potuerit quis explere in presenti satisfaciendi ordinem, quantum tamen, et quamlibet breui tempore gestam poenitentiam, suscipit etiam ipsam, nec patitur quauis exigua, conuersionis perire mercedem.

Deinde, Actus charitatis etiam si non habeat totam intentionem quam potest, nec ex toto conatu procedat, sufficit ad remissionem peccatorum: ergo et contritio. Antecedens patet quia ad tale actum, cum sit supernaturalis requiritur habitus charitatis infusa, cum qua nullum mortale peccatum est. Nisi huic argumento responde re velis, habitum charitatis nunquam in actu exire: nisi voluntas omnem vim ad operandum intendat, quod absurdissimum est.

Præterea,

Præterea, præceptum de actu fidei, & de actu spei homo implet etiam si non agat ex toto conatu: ergo, & præceptum de charitate & contritione. Non ergo contritio totum animi conatum exigit.

Referrī etiam solēt in hoc, sacrarum literarum testimonia, ut illud Ioānis. 14. Qui diligit me diligetur à patre meo: & Iacobī. 4. Appropinquat Deo, & appropinquabit vobis. Quod si dicas esse limitanda eiusmodi testimonia ut subintelligatur ex toto conatu, eadem ratione limitabimus & quæ loquuntur de fide, spe, atque iustitia. Quod, quoniam probabile non est, ne illud quidem probare debemus, unde hoc proficiscitur.

Quibus eisdē argumentis, Scoti opinio refellenda est, qui in. 4. d. 14. q. 2. tenet ad contritionē requiri certū intensiōnis gradum. Qui quidē error falso nititur fundamento. Credit enim Scotus attritionē acquisitā ex puris naturalibus, dispositionē esse ad gratiam. Et quoniā vidit non quamlibet naturæ displicentiam, puta remissam, idoneā esse ad iustificationē, coactus fuit asserere, contritionem exigere certā intensiōnē magnam soli Deo cognitā. Verū imaginatio hæc (siue Scoti fuerit, siue non fuerit, nam si quis eū voluerit hoc errore liberare, cum hoc ego non magnopere pugnabo) imaginatio hæc (inquam) nō modo falsa est sed etiā periculosa & erronea, ne quod verbū atrocius dicā. Ultima nanque ad gratiam dispositio (ut nobis demonstratum est) auxilio Dei indiget speciali. Quo auxilio posito siue Deus moueat ad magnum dolorem siue ad paruum intensiue, talis dolor contritio erit: sicut ad amorem charitatis, siue Deus auxilio gratuito intense moueat volūtatem siue remisse, siue ut duo, siue ut decē, actus charitatis erit. Instus siquidē habēs charitatem infusam ut decē, potest actum amoris

Et cum de tali gradu requisito nulla possit esse Probabilitas, an scilicet habeamus illum nec ne: certè de contritione nullum præceptum esset. Quod ne ipse idem Scotus non admittit: esset enim stultum præceptum, quod semper inuincibiliter ignoratur. Quinimo, teneretur homo ex toto conatu pœnitentiam agere, ne exponeret se periculo talem gradum omittendi.

Ex eodem quoque fonte eiusdè Scoti alter error emanauit: Certum tempus necessarium esse ut actus noster contritio sit. Cui sententiæ aduersatur manifestè Chryso. in oratione B. Philogonij: & in libello de reparatione lapsi, cuius ante verba retulimus. Aduersatur etiã Leo papa in epistola. 69. ad Theodoros, inquit: Si periculum urgeat, cuique petenti statim est absolutio danda: quia misericordiæ Dei non possumus tempora definire, nec mensuras ponere: apud quem nullas patitur veniæ moras conuersio: dicente spiritu Dei per prophetam, cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Est autem propheta Ezechiel. capitu. 18. inquit, cum auerterit se impius ab impietate sua, animam suam uiuificabit: & capi. 33. Iustitia iusti non liberabit eum in quacunque die peccauerit: & impietas impij nõ nocebit ei in quacũq; die cõuersus fuerit. Nã, utroque loco in quacunque die, pro quacunque hora, vel momento accipiendum est: si enim iustus auertit se à iusticia sua vel in hora, vel etiam in momento, iustitias antiquas amittat. Impius ergo, in quacunque hora vel momento fuerit conuersus, iustitiam consequetur: ut qui in momento potuit perdere gratiam possit & comparare.

Præterea, fac ut illud tempus necessarium, exempli causa sit media hora, & in prima illius temporis particula faciat homo quicquid sibi possibile est: Tunc sequitur primũ Deum facienti

De Pœnitentia. d. I. c. multiplex.

facienti quod in se est gratiam denegare: facientem quoque hominem quicquid & potest & debet, condemnari. Nihil enim præterea debet homo, quam pro tempore potest. Sequitur deinde, in illa etiam temporis particula hominem alias liberum extra salutis statutum. Quæ omnia Christiana pietas exhorret.

Præterea, sequitur in hæc aliquem hominem Deum summè diligere, & de commissis propter Deum dolere, & tamen à Deo condemnari. contra illud, qui diligit me diligitur à patre meo. Quinetiam sequeretur, martyrem, qui pro Christo mortem oppeteret, condemnari: ut si martyrium in prima parte illius temporis necessarij pateretur. Quòd si dicas suppleri defectum continuationis per martyrium, certè cum voluntas pro factò cedat, voluntas quoque efficax martyrij erit sufficiens ad gratiam dispositio. Quæ quoniam in momento haberi potest, fateamur necesse est contritionem quoque posse haberi in momento.

Nihil, scilicet, noui dicimus, sed ea tantum, quæ communi scholæ consensu sermoneq; feruntur. Sed, ne hæc quidè quantilibet obuia & omnium disputatione trita, erant nobis prætereunda. Constituentium. n. erat, quid & quale sit id de quo differimus: non quo ignorare vos arbitraremur, sed ut ampliore ratione & via nostra procederet disputatione.

Igitur ad primum Adriani argumentum protinus respondebo: si illud prius exposuero, amorem Dei super omnia dupliciter posse dici maximum. Vno modo intensiue, graduali quadam intensiōne, quo pacto iuniores de intensiōne loquuntur. In quem modum non oportet amorem Dei esse maximum. Aliiter intelligitur esse maximum appreciativè. Concedenda sunt

enim

enim nobis in scholastica cōcertatione huiusmodi vocabula, quod alias sæpe deprecati sumus. Ac iure obtinere debemus, quoniam theologicas res ornatè dicere velle, puerile est. Certè à theologo, si afferat eloquentiam, non est aspernanda, si non habeat, non admodum flagitanda: tantum complectatur verbis quod vult: & dicat planè quod intelligas.

Vt ergo eò redeamus vnde digressi sumus, & propositā distinctionem apertiori exēplo demōstremus. Fœmina interim vehementius & intensius catellam amat, quàm aurum: & tamen si alterutrum oporteret amittere, aurum catello præponeret: ita quoniam plurius facit aurū quàm catellum, plus diligit aurum: non intensiùe quidem, sed appreciatiùe, quo modo contritio dolor est maximus, quia si daretur optio malleam amisisse pecunias, malleam mortuum fuisse quàm peccasse.

Ad primum itaque argumentum respondetur, quòd in toto corde dominum exquirat, qui non partem deo dat, & partem negat: ut illi faciunt qui vel amant aliquam vñā creaturam prohibitam, vel reseruant sibi vñū aliquod peccatū, quod non displicet. Quemadmodum verbi causa, ille totam domum hospiti exhibere dicitur, qui neminem admittit intra domum sine hospitis voluntate. Sed qui cum illo etiam inimicum exciperet, non totam domū exhiberet. Similiter in tota tribulatione anime Deū querit, cui omnia peccata displicent. Nā, qui ex parte quidem tristaretur de peccatis, ex parte verò vñum quodlibet sibi reseruet in quo delectaretur, is Deum in tota tribulatione anime non exquireret. Non est ergo ibi sermo (ut scholasticè loquamur) de totalitate gradualis intensiōis, sed de totalitate integritatis & perfectionis. Atq; hinc reliquis sacrarum literarum testimoniis facillè respondetur. Primò, etiam

Augu.

Augu. testimonio. Alteri verò quod ex eodẽ August. præfer-
tur (vt omittamus illud opusculum non esse ab Augustino cõ-
ditum) respondemus, ad satisfactionem integram pro grauif-
simis peccatis exhibendam, grauissimis, lamentis opus esse, sine
quibus eiusmodi peccatorum plena remissio non est. Ceterum
ad simplicem remissionem culpæ, proluxa illa & grauis pœni-
tentia tum interior, tum exterior non requiritur, & per hoc
patet quid Ambrosio & Cypriano respondendum sit.

Ad primam verò rationem respondetur, facienti quod in se
est ex puris naturalibus, nõ oportere Deum gratiam conferre,
nec tunc nec postea, nisi totum faciat quod potest, sed facienti
quod in se est post auxiliũ Dei mouentis, Deus gratiã iustifica-
tionis dat, etiam si ex toto conatu nõ faciat. Ego (inquit Apo-
calyp. 3.) sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuã
&c. Christus ergo ingredietur ad animã siue ex toto conatu,
siue ex medietate conatus, ianua aperiatur.

Ad secundam rationem prius dicitur, quòd illis verbis non
præcipitur intensio summa gradualis in actu, sed solùm vt om-
nes vires intendantur, quantũ necesse est ad diligendum Deũ
super omnia apreciatiuè: ita vt in preparatione animi, vide-
licet cum opus fuerit, totum cor, mentem, animam, vires, co-
natum Deo præstemus. Posterius respõdetur, quòd illiusmodi
verbis solùm ostẽditur nullam esse diligendo Deo mensuram
præscribendam. Quia enim dictũ fuit erat, diliges proximum
tuum sicut teipsum, docet ante, nullum exemplum, nullumq;
modum in amore Dei esse querendum, qui vtrique dignus est,
vt sine modo atque exẽplo diligatur. Eccl. 43. Benedicẽtes do-
minũ, exaltate illũ quantũ potestis, maior est enim omni laude.

Verũ, illud dubium protinus existit, an sacramentum bap-
tismi,

tismi, cuiq; attrito administratum, conferat gratiam: an potius vnum aliquod sit attritionis genus, quod solum disponat ad gratiam sacramenti.

Sed huic ego quaestioni commodius postea respondebo: cum de sacramento absolutionis disputauero. Eadem enim ibidem quaestio est. Et quod ad mores Christianorum attinet, hic forsitan curiosè. Illic verò necessariò transigetur.

Iam verò ad argumenta prioris opinionis, quæ nitebatur ostendere, baptismu nisi cōtrito administratur, prodesse nihil, dupliciter respondetur. Prius, quod si loquamur de actu charitatis, semper requiritur ad iustificationem: scclusis tamen sacramentis, sicut & contritio. Sacramentum autem in non ponēte obicem, eūdem effectum habet, quem haberet charitas & contritio sine sacramento. Vnde sicut paruulus, per solam habituales charitatem & gratiam iustificatur, eo quod non ponit obicem sacramento ad remissionem peccati originalis, ita & adultus quia nō ponit obicē ad remissionē peccati mortalis cū est attritus, per infusionē charitatis habitualis iustificatur. Posterius responderi quoq; potest, omnia illa testimonia de charitate habituali esse intelligenda. Aliàs qui dormiret, quoniam nō diligit, maneret in morte. Sed prior solutio præstabilior est. Argumenta verò opinionis alterius, post ea quæ differimus, faciliora sunt, quàm vt solvere debeamus.

De charitate verò an sine pœnitentia valeat mortales cul-
pas remittere, nonnulla cōtrouersia est. Gabri. enim ait, sed Di-
uus Tho. negat. Credit autem ille, solo actu charitatis sine pœ-
nitentia peccata donari, cum memoria non occurrūt: Vt, si pec-
cator, quo. s. tempore Deum diligere tenetur dei considerās bo-
nitate, elicit actum dilectionis Dei super omnia, cōsequitur
c (inquit)

4. d. 14.

9. 1.

3. p. 9.

84.

arti. 5.

ad. 2.

(inquit) remissionem peccatorū, licet nullum habeat pœnitentia actum: quia nullam habet cogitationem de peccato, quam occupatus (vt ait) circa Dei dilectionem, habere nō potest: non enim possumus plura simul cogitare. Hæc ille. Oīa verò scripturæ sacre testimonia, quæ probant pœnitentiam esse necessariam, exponit de pœnitentia formali, aut virtuali, vt patet in tertia eiusdem quæstionis conclusione. Atque etiam Scotus in illa ipsa distinctione & quæstione, paucioribus verbis, eadem ferè peccare videtur.

Sed hi, primū in eo fallūtur, quòd nō vident interesse plurimum, inter ea quæ solū necessaria sunt, vt præcepta, & quæ necessaria sunt etiā, vt media, sine quibus salus haberi nō potest. Aiunt nanque, excusari hominē à pœnitentiā & memoria peccatorū, cūm habet de peccato commisso vel ignorantia inuincibilem, vel etiā distractionē, necessariā à peccatis cogitādis, quæ si pœnitentia solum esset, necessaria, quia præcepta est: & non itē, quia mediū ad salutem necessariū. Atqui in huiusmodi mediis licet admittatur excusatio: ne homo peccet, quādo ex ignorantia desunt, nō tamē admittitur, vt sine illis homo saluetur: exempli gratia. Fides Christi est ad salutem necessaria: quòd si cui euāgelium non annuncietur, excusabitur quidem à præcepto credendi, id est, nō peccabit ex eo quòd non credit in Christum: sed vitam æternam minimè consequetur: ad quā quedam, Christi fidē habere necesse est. Atque idem de baptismo dicere licet: sine quo nemo saluus efficitur: siue occupatus circa res alias, siue oblitus baptismi fingatur. Intelligimus ergo ad diuinā prouidentiam pertinere, vt quo voluit vel fidem vel baptismum, medium ad salutem præstitueret: facienti quod in se est, nunquam denegat tale medium. Sic igitur, cūm pœnitentia

tentia sit, ad salutem medium necessarium, (quod abunde sacrarum etiam literarum testimoniis ostensum est) diuina procurationis esse cōvincitur, vt facienti quod potest ea suggerat, quæ fuerint huic remedio adhibendo necessaria.

Errāt deinde vehemēter, quòd testimonia illa scripturæ sacræ de pñia formali vel virtuali interpretātur: idq; vt opinionem suā pugnacissime defendāt. At si semel hęc nobis licentiā interpretandi permittimus, facile quoq; cætera media ad salutē præfinita, per eādem expositionem eludemus. Fides quippe Christi explicabitur ad salutē necessaria formaliter vel virtualiter: Votum etiā baptismi dicitur necessariū formale, vel virtuale.

Præterea, cū sancti omnes de poenitentia formali & explicita, prædicta testimonia interpretentur, temere & inconsiderate in contrariam intelligentiam peruertuntur.

Præterea, talē interpretationē admittētes, in nullo euentu probare poterūt, formale pñiam esse necessariā. Dicemus enim illis, etiam cū peccata memoria occurrūt nō oportere formaliter expliciteq; dolere: neq; id refelli aliquo testimonio potest: quoniam charitas est poenitentia virtualis: quæ sufficere dicitur, quoniā locis præscriptis formalis poenitentia non præscribitur. Ita, si huic expositioni dabitur locus, satis erit ad salutem noua vita, sine detestatione veteris, quæ est hæresis Luterana.

Quædam insuper testimonia ex illis, de poenitentia virtuali exponere, impudentiæ manifestissimæ fuerit: vt illud Ioe-
lis. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra. Illud item poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum. Quod quidem testimonium, si de poenitentia, vel formali, vel virtuali volumus exponere, in eum erro-

rem incidimus, quæ paulo ante reprobauius: hoc est, baptismum sine pœnitentia formali peccata remittere. Verum, hæc missa facio, (quæ tamen decernere controuersiam possunt) illud quero, si cui peccatori diuina bonitas occurrat, eo etiã tempore, quo nec diligere deum, nec pœnitentiã agere tenetur, non occurrant autem peccata, videlicet occupatissimo in diuinæ bonitatis contemplatione. Quæro tum (inquã) an isti habenti actum dilectionis, peccata sine pœnitentiã condonentur? Nam si condonantur, ergo etiã quãdo non tenebatur ille, aut deũ diligere, aut in dei contẽplatione versari, remissionẽ peccatorũ consequetur sine pœnitentiã. Quod, vel isti cõcedere veretur: si autẽ non condonantur, nec ille peccator potest in actũ dilectionis sine pœnitentiã actu prodire: ergo pœnitentiã formalis (quod modo contẽdimus) est ad remissionem peccatorũ necessaria. Atq; (vt sepe iam diximus) ad diuinam procuratiõẽ spectat, vt nullus peccator in actum dilectionis prodeat. cũ primũ ad deum conuertitur, quin simul, quẽadmodum bonum per amorem amplectitur, ita etiam odio malum prosequatur. Pœnitentini (inquit) & conuertimini, vt deleantur peccata vestra.

Accedit illa quoq; causa: quòd cũ sacramentum pœnitentiæ baptizatis tam sit necessariũ ad salutem, quàm baptismus non baptizatis, (quod suo postea loco demonstrabitur) certẽ sicut sine baptismo in re vel in voto, nemo adultus salutem consequi potest, ita sine pœnitentiæ sacramento in re vel in voto saluatur nemo. Votum autem sacramenti pœnitentiæ nullus habet, sine peccatorum & memoria & displicentia: verius est igitur nimirum illud quod nos asserimus, sine pœnitentiã actu per solam charitatem, neminem posse saluari.

Sed de martyrio quæstio difficilior est. Nam, sine pœnitentiã

tia peccata etiã mortalia remittere, iuniores ferè tradunt. Scotus. 4. d. 14. q. 2. Gabriel eadem dist. 6. q. Imò & D. Tho. videtur in hanc sententiã ire. 3. p. q. 87. art. 1. Nam secundum argumentum erat huiusmodi. Pœnitentiã non est sine actuali displicentiã peccatorũ: sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentiã eorum, sicut patet in eo qui dormiẽs occideretur propter Christũ: ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentiã. Cui argumento. D. Tho. respondet. Quòd passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi, & ideo purgat ab omni culpa, & veniali, & mortali: nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit inherentem. Hactenus. D. Tho.

At, etiam si homo nõ doleat, aut culpas in memoria habeat, (modò tamen velit placere deo in omnibus, & vitam pro illo fundere) non habet voluntatem peccato actualiter inherentem: ergo (iuxta. D. Thomæ placitum) passio pro Christo suscepta, sine pœnitentiã, mortalia peccata remittit.

Verũm, sententiã contrariã mihi ex animo exuri nõ potest. Nam persuasa est & authoritate maiorum, & graui constantiq; ratione, ac fieri potest vt errem, sed ita prorsus existimo. Primũ enim passio pro Christo suscepta, si à charitate nõ existit, nihil valet ad culpæ mortalis remissionem, vt. D. Tho. author est. 22. q. 124. art. 2. ad. 2. & 3. p. q. 66. artic. 12. ad. 2. Item, & August. cõtra Crescon. lib. 2. cap. 12. Imò. adeo Paulus. 1. ad Corin. 13. inquit. as. Si corpus meum tradidero ita vt ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Charitas autem in eo qui peccauit mortaliter, non remittit peccatum sine pœnitentiã (vt idem. D. Tho. scribit. 3. p. q. 84. art. 5. ad. 2.) ergo nec martyrium. Et confirmatur. Quia voluntas efficax martyrij, & martyrium actũ susceptum, quantum ad

essentialia (vt hîc supponimus) nihil differunt. Si ergo martyrum sine pœnitentia peccatum mortale remittit, ac proinde gloriam meretur eternam, & voluntas quoque efficax martyri, idem sine pœnitentia, dubio procul efficeret.

Præterea, passio pro Christo suscepta, in eo qui fuit aut schismaticus vel hereticus, nō remittit peccatum hæresis vel schismatis, nisi prius homo ecclesie catholice fuerit aggregatus: ergo, nec remittit eiusmodi peccata nisi homo pœniteat. Nā verbis scholæ vsitatis quandoque sumur, nec vllum aut verborū fucum, aut eloquentie ornatum adhibere volumus: sed tantū confirmandæ veritati curam operamq; nauare. Antecedens igitur nostræ huius argumentationis, præterquam quòd habetur ex Cypriano lib. 3. epistolarum, episto. 2. ad Antonianum. atque ex August. tum sepe aliàs, tum lib. 1. de baptismo contra Donatistas cap. 11. & lib. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 17. definitur etiam in conci. Flor. sub Eugenio. 4. Consequentia verò probatur. Quia sicut fides, & ecclesie catholice vnitas, sunt media ad salutem necessaria, ita & pœnitentia.

Præterea, si quis ante baptismum mortem pro deo oppetat, non consequetur salutem sine voto baptismi, si re ipsa baptizari non potest: ergo, nec post baptismum, si peccauit mortaliter consequetur salutem sine pœnitentie sacramento aut in re aut in voto suscepto. Antecedēs quòd assumpsimus, Thomas Vualdensis lib. de sacramētis cap. 97. & 105. Diui præsertim Augustini testimonio confirmat. lib. 4. de bapt. contra Donati. cap. 21. & 22. Non enim mors pro deo suscepta, iam euāgelio promulgato, sine fine Christi & ecclesie salutem præstare potest. At consequentia vel ex eo liquet, quòd sicut baptismi sacramentū est ad salutem necessarium his qui ante peccauerūt,

ita & poenitentia, his qui peccauerunt post baptismum.

¶ Adde illud quoque, quod si martyri peccata in mentem veniant etiam in ipso martyrii agone constituto, non saluabitur si non doleat: ergo martyrio etiam instante: poenitentia necessaria est. Antecedens patet, quia si confessor occurrat, citra sacramentum salus illi non veniet, eò quòd diuinum præceptum de confessione est. Cùm igitur de contritione etiam interiori diuinum præceptum sit, (quod iam iam manifestum erit) fit consequens, vt si homo martyrio expositus, de peccatis memorie occurrentibus poenitentiam non agit, diuini præcepti violator existit.

Ridiculum verò est quod fingunt isti, martyrium homini oblatum memoriã peccatorũ abolere. Cùm è diuerso, poena, inopinato etiam incidentes, soleant culparum memoriã vel dormientẽ excitare. In cuius rei exemplum adducit Chrysostomus homi. 4. de diuite & Lazaro, fratres Ioseph, quibus cũ peccati iam penè oblitterati venisset in mētẽ, merito (inquiunt) hæc patimur quia peccauius in fratrẽ nostrum. Tres itẽ pueri in camino ignis ardētis, in veritate & in iudicio, aiunt, induxisti hæc omnia propter peccata nostra: peccauius enim. &c. Et propheta in die (inquit) tribulationis deũ exquisiui manibus meis. Et paulo post. Et meditatus sum nocte cũ corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. &c. Martyrium itaq; occurrẽs, non memoria peccatorum aut tollit aut impedit, sed potius excitat. Quare nihil causæ video, cur poenitentia ad salutem necessaria martyri desit: quin in ipso sanguine culpas maximè abluet, quas ante commisit. Equidẽ ita sentio, & (vt reor ipse) sentiet vnusquisque vestrum si rem non ex auctoritate aduersariorum, sed ex ratione p̄setis: nec enim minorem vim

habet baptismus in remittendis culpis, quàm martyrrium: quod veluti baptismi vicarium est, (vt Augus. tradidit lib. 4. de baptismo contra Donatist. cap. 22. & sequentibus) referturq; de consecrat. dist. 4. cap. baptismi vicem: sed baptismus, alias efficacissimum contra omnia peccata remedium, sine pœnitentia tamen aliqua præuia: peccatorum mortalium nõ efficit remissionẽ, ergo nec martyrriũ: nisi nouis oraculis iuniores à medijs ad salutem necessarijs, martyres adultos velint excipere, quod qua ratione faciant, haud satis intelligo.

Nec. D. Thomas vnquã asseruit dormienti in peccato mortali per passionem pro Christo illatam, remitti peccatum sine aliquo præcedenti dolore: non enim sine charitate passio valet: vt locis citatis. D. Thom. astruxit. Et, cum eo loco, martyrrium baptismo comparauerit, idem profecto asseruit, baptismum omnia peccata remittere tam mortalia quàm venialia, dũ modo voluntatem peccato non inuenerit inhxerentem. Nec proinde licet colligere, baptismum vel dormienti vel vigilanti sine pœnitentia mortalia abolere peccata. Quare nec de martyrio id ex mente. D. Thomæ colligi potest, nisi suo ipsius testimonio virum alioqui doctissimum velis vrgere, vt concedat dormienti in peccato mortali, qui nec contritionem, nec attritionem habuit vnquam, per mortem pro Christo violenter illatam, æternam cõferri salutem. Quod tam absurdũ est, quàm quod absurdissimum.

Pœnarum igitur remissio, solet dici remissio peccatorum: vt patet in indulgentijs, quæ passim hoc nomine conceduntur. Credit itaque. D. Tho. per baptismum & martyrrium, omnem pœnam siue peccati venialis siue mortalis aboleri: supposita tamẽ remissione mortalis culpæ, quæ adulto sine dispositione volun-

tatis præuia, contingere non potest. Culpæ etiam veniales per baptismum adulto dormienti remittuntur: non enim adultus dormiens baptismum suscipit, nisi prius vigilans voluerit baptizari. Cum autem baptismus sit pœnitentia virtualis omnium peccatorum, eo ipso quod quis baptismum voluit, pœnitentiam habuit omnium virtuales: quam ad venialium remissionem satis esse, D. Thomas illo loco manifestissime docuit. Et confirmatur. Quia si quis vigilans cum attritione peccatorum mortalium, nullam habes memoriam venialium, accederet ad baptismum, consequeretur plenariam remissionem omnium peccatorum: ergo & dormiens, si habuit contritionem mortalium, venialium remissionem consequetur. Confirmatur rursus, quia si baptismus nos remitteret venialia, quibus mens inheret habitualiter, profecto vix ullus reperiretur, qui per baptismum consequeretur innocentiam, ac totius pœnæ remissionem. Nec me fugit Caietanum aliter iudicasse: sed ita res humanae habent, nos non probamus aliena, alij reprobabunt nostra. Intelligo ergo D. Thomam, ut illi secundo argumento responderet, id sensisse: quod tam baptismus quam passio pro Christo suscepta, sine aliqua pœnitentia formali, remittunt omnia venialia, quantum ad culpam & quantum ad poenam, nisi voluntas actualiter committat veniale peccatum: quod in baptismo facile est: in martyrio non item. Nam ferè dum quis patitur pro Christo, auertit animum ab omni peccato etiam veniali. Sed sine baptizatus, siue pro Christo moriens, actualem obiectionem opponeret, siue baptismo, seu martyrio, iam effectus remissionis illius culpæ impediretur. Ita cum dormies nihil actu obiciat virtuti vel baptis mi vel martyrij, omnium venialium veniam sine formali displicentia consequetur. Quam ob rem, illa exceptio nisi actuali-

ter voluntatem peccato inuenerit. &c. non est referenda ad remissionem mortalium, sed ad remissionem venialium. Assue-
 rat enim. D. Thomas, pœnitentiã explicitã esse necessariã ad
 mortalium remissionẽ: quare non statim asseruisset, dormienti
 in peccato mortali sine aliquo actũ & dispositiõe præuia, aut
 per baptismum: aut per mortẽ extrinsecus illatã, mortalia pec-
 cata cõdonari. De elemosyna verò facilior quæstio est: nam,
 dupliciter intelligi possũt ea testimonia quæ illi tribuãt remis-
 sionẽ peccatorũ. Prius, vt ad pœnas pro peccatis debitas omnia
 referantur: iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua elemosinis redi-
 me: redimuntur enim pœnæ pro peccatis debite non alio precio
 magis, quàm elemosinis. Posterius etiam in hunc sensum in-
 telligi possunt, vt pollicitatio diuinæ misericordiæ significetur
 iis, qui fuerint misericordes: vt etiã si in peccatis sint, per ele-
 mosynas tamen, id consequatur, vt ex dei gratia & beneficio
 conuersio cordis illis aliquando præstetur: sic enim scriptum
 Est. 58. est, frange esurienti panem tuũ, egenos vagosque induc in do-
 mum tuam: cùm videris nudum operi eum, & carnẽ tuam ne
 despexeris: tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sani-
 tas tua citius orietur: orietur in tenebris lux tua, & tenebræ
 tuæ erũt sicut meridies. Et iterũ. Beati misericordes, quoniam
 Matth. 5. ipsi misericordiam consequentur. Ex quibus liquido patet quid
 ad reliqua dicẽdum sit, nolo enim esse longus in singulis expli-
 candis. Sed & secundum argumẽtum principale cum sua con-
 firmatione, ex his quæ diximus facillẽ soluitur.

Vltimo verò, quoniam peculiarem habet difficultatem, pe-
 culiariter quoq; diluendum est. Querit enim an specialis pœni-
 tentia de singulis mortalibus, sit ad salutem necessaria: an po-
 tius satis sit pœnitentia de omnibus confusa & generalis. Et

quanuis

quauis sciam, multa à multis de hac questione fuisse disputa-
ta, id ego tamen ex. D. Thomæ sententia, semper & intellexi
& credidi, in oī lege, siue natura, siue scriptura, siue gratia,
non sat fuisse ad peccatorum mortalium remissionem, in gene-
re confu seq; dolere: sed specialem, distinctamq; de singulis po-
nitentiam requiri. Cuius rei explicandæ gratia, dupliciter de
contritione loqui possumus. Vno modo, secundum se, quatenus
est actus virtutis: alio modo, in ordine ad confessionem, quate-
nus est pars sacramenti.

Deinde notandum, dupliciter posse intelligi, contritionem
specialem de singulis esse necessariam. Primum, necessitate præ-
cepti: deinde necessitate finis.

Præterea, contritionem de singulis mortalibus esse necessa-
riam, duobus modis accipi potest. Prius sic, vt ad singula pecca-
ta mortalia requiratur singule contritiones, vel secundum nu-
merum, vel secundum speciem. Posterius sic: vt vna contritio
sit distincta de singulis, quemadmodum, si singulis peccatis in-
memoriam reuocatis, de illis vno eodemq; dolore doleam.

Tunc sit prima cōclusio. Non requiruntur singule contritio-
nes ad singula mortalia secundum numerum: imò nec secun-
dum speciem quidem: vt videlicet quot sunt peccata vel nume-
ro vel specie, tot exigantur dolores. Vno enim actu & confite-
ri & conteri de multis speciebus peccatorum possumus: ergo,
nec absolutè, nec in oratione ad cōfessionem, in illum sensum re-
quiritur specialis distinctaq; contritio.

Secunda conclusio. In ordine ad confessionem, requiritur con-
tritio de singulis distincta, non solum secundum speciem, sed
etiam secundum numerum. Quia cōtritio includit simul pro-
positū confitendi singula mortalia: nō secundum speciem modo,

Verum

Verùm etiam secundum numerum. Ac præterea, cùm homo confitetur, detestatur ea peccata quæ cõfitemur, nisi sit ficta confessio. Quare actus interior pœnitentiæ, à quo exterior cõfessio proficiscitur, singula mortalia quæ sub confessione cadunt, respicit. Ideo enim confitetur ea, vt destruat illa: & pro iis deo satisfaciat. Qua propter, vt confessio de singulis mortalibus est ad salutem necessaria, etiam necessitate finis, ita & cõtritio de singulis, in noua lege est necessaria.

Tertia conclusio. Contritio de singulis mortalibus specialis & distincta, necessaria est ad salutem: non solum necessitate præcepti, verùm etiã necessitate finis. Fuitq; semper in omni lege necessaria, sine ordine ad confessionem. Itaq; non sufficit contritio generalis, qua doleo me fuisse peccatorem, sed requiritur specialis quæ distinctè feratur in singula, vt si peccatis præteritis in memoriam reuocatis, voluntas vnica cõtritione vniuersa illa detestetur, velitq; pro vniuersis deo satisfacere. Hæc quippe sat erit, hancq; nos poenitentiam specialem, ac distinctã appellamus. Nam si vnico verbo sacerdoti significare possem diuersa peccata mea, illa esset specialis distinctaq; confessio. Quo circa, cùm poenitentiã confessioq; interior peccatorum hominis, ad deum sit, vnicus ille actus qui fertur in peccata, distincta & specialiter cognita, specialis poenitentiã & vocatur, & est. Asserimus autem, hanc non aliter requiri, ac rationem dati & accepti à dispensatore. Quamquidem confusam & generalem nemo arbitraretur idoneam, distinctam & specialem omnes existimarent necessariam.

Sic verò explicata. D. Thomæ sententiã, haud sanè intelligo, cur viris doctis probari non debeat. Eò vel maxime, quòd poenitentiam hanc, specialem atq; distinctã, sic intelligi volumus
ad

ad salutem necessariam, ut reliqua media, quæ nisi in tempore adhiberi nõ queunt. Nempe hoc pacto, ut si distinctè de omnibus doleri possit, de omnibus specialiter doleatur. Sin autem, vel per angustiam temporis, vel per aliam causam, id fieri non possit, habeatur quidem animus, votumq; si facultas adesset, specialiter & distributè de singulis pœnitendi.

Hanc cõclusionem. D. Thomas habet. 12. q. 113. ar. 5. ad. 3. inquiring. In tempore præcedenti iustificationem oportet, ut homo singula peccata quæ commisit, detestetur, quorum memoriam habet. Et ex tali consideratione præcedenti subsequitur in anima quidam motus detestatis vniuersaliter omnia peccata commissa, inter quæ etiam includuntur peccata obliuioni tradita: quia homo in statu illo est sic dispositus, ut etiã de his quæ nõ meminit cõtereretur, si memoria adessent. Ecce quem admodum intelligit. D. Thomas specialem cõtritionem esse necessariam, & ad salutem, & ad remissionẽ peccatorum. Et de veritate. q. 28. ar. 5. ad. 4. Ad iustificationem (inquit) non requiritur, quòd in ipso iustificationis momento, aliquis de peccatis singulis cogitet. Recogitatio autem singulorũ peccatorum, debet vel præcedere, vel saltem sequi iustificationem. Et. 3. p. q. 87. ar. 1. Ad remissionẽ peccati mortalis (ait) requiritur ut homo actualiter peccatum mortale cõmissum detestetur: ut, scilicet, quantum in ipso est, diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur. Idem in. 4. dist. 17. q. 3. ar. 2. ad secundum.

Eandẽ sententiam tenet Durandus, dist. 17. q. 2. art. 2. ad primũ. Et Adrianus. q. 3. de baptismo circa finẽ. Et Ricardus, di. 16. ar. 4. q. 2. Certè necessariã esse saltẽ necessitate præcepti huiusmodi cõtritionem Paludanus asserit, dist. 17. q. 1. art. 2. conclusionẽ.

cōclufione. 5. & Alexāder Alēfis. 4. p. q. 69. mēbro. 8. ar. 2.

Idem quoq; mihi videtur sentire August. de vera & falsa
 Cap. 17. pœnitentia, cap. 9. 14. & 17. Cuius verba referuntur de pœni-
 tētia dist. 3. cap. sunt plures: & dist. 5. cap. 1. Versum (inquit)
 puto, qui dolet de crimine: conuersum, qui dolet de omni eius
 quam exposuimus varietate. Exposuerat autem eam varietate-
 tem cap. 14. secundum circumstantias speciales peccatorum:
 quas docuerat, esse specialiter & considerādas, & deplorādas.

Et Chrysostomus in fine primi libri de cōtritione cordis. Hoc
 est quod exposcitur à nobis, vt semper recordemur mala no-
 stra, & ad animū reuocemus, & consciētiam gestorū nostro-
 rū habeamus ante oculos, vt pro iis supplicemus deo. Sed aper-
 tius in. 2. lib. etiam circa finē. Oportebat nos semper nō solum
 scire exomologesim & confiteri, quia in nobis multa delicta
 sunt, verū & vnumquodque peccatum, & maius & minus,
 quasi in libro ita in corde nostro habere descriptū: idq; frequē-
 tius recognoscere, atq; ante oculos ponere, & tāquā hęc nu-
 per admissa lugere. &c. Nec te moueat, quod cōfessionis Chry-
 sostomus meminit, loquitur enim de cōfessione quæ fit deo, nō
 de ea quæ fit sacerdotibus: vt posterius ostendemus. Et adhuc
 manifestius hom. 4. de Lazaro circa finē. Singulis horis & die
 bus renouemus apud nos hoc iudicium: sententiā aduersus nos
 ipsos feramus, omniq; modo conemur cōfiteri deo. Nam si nos-
 metipfos iudicaremus (vt Paulus ait) non vtiq; iudicaremur à
 domono: vt igitur nec puniamur, nec pœnas demus, in suam
 quisque consciētiam ingrediatur, vitamq; explicet, cūctisq;
 commissis diligenter excusis, cōdemnet animam quæ hęc pa-
 trauit, puniatq; cogitationem, affligat crucietq; suā ipsius me-
 tem, supplicium à seipso exigat pro peccatis. Haftenus Chryso-
 stomus.

Stomus. Et Gregorius. 4. morali. cap. 17. & 8. libro cap. 16. in illud, confabulabor cū amaritudine animæ meæ: enumerando. s. singula mala quæ feci. Ita enim. D. Gregorius interpretatur. Cuius verba non grauauer equidem recitare, nisi alio festinaret oratio.

Præterea. in huius rei cōfirmationem, ne sacrarum quidem literarum deesse nobis poterunt testimonia: vt illud: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: nõ autem esset opus ante acti tēporis vitam expendere in amaritudine animæ, si pœnitentia generalis & confusa sufficeret

Illud quoque, si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, hoc est, examen & inquisitionem, de qua Apostolus, probet seipsum homo.

Et illud David: cogitavi dies antiquos, & meditatus sum nõ este cū Corde meo, & exercitabnr, et scopebã spiritum meum. Legit autē Augus. scrutabar spiritum meum: & ait. Seipsum interrogabat, seipsum examinabat, in se iudex erat.

Præterea, si generalis pœnitētia satis esset, quorsum illa tam anxia cura petendi: Ab occultis meis mūda me domine, & ab alienis parce seruo tuo? Nimirum, luce clarius propheta significat, delicta sua se solitum scrutari, & pro occultis, quæ vel adhibita diligentia intelligere non potuit, deprecari, cum ait, delicta quis intelligit, ab occultis meis. &c.

Præterea, si cui, dum conuertitur, tria mortalia quæ fecit, distinctè in mentē veniunt, hoc est, adulteriũ, sacrilegium, homicidiũ: Quæro, an satis fuerit, reiecta illorum speciali memoria, Verè de oĩbus quæ fecit, confuse dolere. Nam, si satis non est, id nos asserimus: sin satis est, semperq; in omni lege fuit: certè examen illud tam exquisitum in peccatis mortalibus & cōmemorandis

randis & deplorandis, quod in omni retro tempore parētes nostri fecerunt, docetur non fuisse necessarium.

Præterea, pœnitentia exterior propter internam est: at exterior tam in lege noua quam in veteri, distincta & specialis fuerit oportuit. Nam in veteri lege, pro variis peccatis varia fuerunt sacrificia definita: In noua quoque, pœnitentiæ sacramentum specialem distinctamq; de singulis exigit confessionem. Ac re vera, lex euangelica, quantum animi mei cōiectura colligere possim, non astringit nos, vt specialius de peccatis doleremus, quā in lege naturæ vel scripturæ homines tenebantur. Sed id concessit, vt quam pœnitentiam olim in delicti compensationem atq; vindictam coram deo agere oportebat, eandem ageremus apud sacerdotem, qui locū dei teneret in terris.

Nec ego video, cur Christus in euangelio præceperit de singulis externam pœnitentiam, nisi quia requirebatur interior de singulis: vt exterius signū visibile interiori rei signatæ inuisibili responderet. Non igitur (quod quidam arbitrātur) contritio specialis propter confessionem exigitur: sed è diuerso, confessio specialis propter contritionem. Vtraque autem propter iudicii naturā. Omnis quippe iudex, cui iudicandi est authoritas demādata, reorū delicta inquirere atque examinare debet speciatim: vt iuxta culparū mensurā, sit & pœnarū moderatio. Sic in euāgelica lege, iudiciū de peccatis sacerdotibus delegatū est: qui, vt fideliter suum munus exequantur, non habent esse contenti si peccata solū in genere cognoscāt: sed habent interrogare etiam specialia delicta, ac delictorum adiacētes circumstantias. At in lege naturæ hoc iudicium erat ipsi peccatori commissum: vt ipse idem, & esset testis & accusator & iudex. Vnde ait, Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus pecca-

tis suis, & fecerit iudicium. Et iterum. Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniantibus me. Quam ob rem, peccator in propria causa iudex effectus, nisi expendat delicta propria, nisi diligenter seipsum interroget & examinet, ut ex qualitate & quantitate culparum, imponat sibi pœnitentiæ modum certè infidelis iudicij, imò iniqui pœnas daturus est, apud æquissimum iudicem. Hæc naturæ ratio est: quis negat? huic sacræ literæ consentiunt: hanc sancti doctores insinuant: huius vim D. Thomas intuitus, tertiam illam conclusionem asseruit. Quam etiam asserenda, nos multa diximus non pœnitens absona, aut contemnenda. Sed si quid melius quisquàm asserere poterit, nobis volentibus & gratulantibus facturus est. De tertia igitur controuersia satis.

Q V A R T A P A R S.

Q V A R T A iam sequitur. An de pœnitentiæ virtute sit peculiare præceptum. Sunt enim Theologi & fuerunt, quorum opinione, de actu pœnitentiæ speciale præceptum nullum est. Hanc verò sententiam imprimis suadent, testimonio D. Thomæ asserentis, quòd permanere in peccato vsq; ad mortem non est speciale peccatum, sed quædam peccati circûstantia. Et tamen si esset de pœnitentiâ speciale præceptum, omisio illius, specialis culpa sine dubio esset.

22. q. 14
ar. 2.

Præterea, si de pœnitentiâ mendatum speciale esset, id ea esset ratione maximè quòd pœnitentiâ est medium necessarium ad salutem. Hoc verò argumentum infirmum est: quoniam gratia dei est ad salutem homini necessaria: de qua tamen habenda nullum est peculiare præceptum. Et confirmatur. Nam huiusmodi præceptum non alio testimonio magis assereretur, quàm eo Lucæ cap. 13. Nisi pœnitentiâ habueritis, omnes similiter

f peribitis.

peribitis. At exinde, nihil tale colligi rectè potest. Pari siquidem loquendi forma sanè dicitur, nisi gratiam habueritis oēs peribitis. Vnde tamè non fit, vt ex præcepto peculiari gratiam habere teneamur. Cumq; pœnitentia supponat peccatum antecedens, nisi quis pœnitentiam egerit, peribit: non ex impœnitentia culpa, sed ex antecedenti peccato, quod sine pœnitentia deleri non poterat. Pro parte verò contraria illud est, quod eodem tenore in euangelio proponitur lex baptismi & pœnitentia. Nam quemadmodum dictum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non potest intrare in regnū dei: ita quoque scriptum est, nisi pœnitentiam habueritis, omnes peribitis. Colligunt autem catholici, legem illam baptismi speciale continere præceptum. Quare & pœnitentia lex, præceptum speciale continet.

In hac controuersia, præceptor meus olim, frater Franciscus Victoria, vir nostra ætate literis, ingenio, religioneq; clarissimus, partem tenuit negatiuā. addidit verò in huius rei confirmationem præter ea quæ fecimus, alia quædam argumenta, quæ quoniam homo ingeniosus & doctus esse videbat infirma, asseruit tandem in hanc opinionem se venire, ea potissimum causa atq; ratione, quòd nulla in contrarium esset: cui non posset facile satisfieri, vt colligere inde in promptu liceat hominis eruditissimi modestiam pariter, & ingenium. Nihil enim pugnaciter pertinaciq; contentione defendere solebat: sed suam interim propriam priuicamq; sententiam liberè tueri: eandem postea simili libertate retractaturus, si melior forsitan opinionis aduersa ratio succurrisset. Hac verò ingenij summa & beata facilitate scholæ nostræ, hoc est, D. Thom. prudentissimus habebatur interpret. Et quidem æquus libero iudicio, nulla eiusmodi astrictus necessitate, vt vellet nollet cer-

ta sibi esset tuenda sententia.

Huius nos clarissimi viri vestigiis inherentes, in nullius verba iurauimus: nec apud nos tantum opinio præiudicata potest, ut etiam sine ratione valeat auctoritas. Sed nostrum iudicium adhibentes, alienum non nisi causa cognita sequimur. Nam, Ciceronis quotiescunque incidunt, non sententiis modo, sed & verbis viimur, furtumque libenter agnoscimus. Igitur (ut eò vnde huc digressi sumus, reuertamur). Argumenta quidem tametsi docti hominis, & copiosi, & nihil prætereuntis eorum quæ pro ea causa dici possent, nunquam tamen ita me mouerunt, ut eis responderi posse diffiderem. Auctoritas autem tanta planè me mouebat, nisi ego opponerem, non minorem, D. Thomæ rationes etiam quomodo mihi videtur firmiores.

Primum itaque nõ ambigo. D. Thomam cum cæteris omnibus scholasticis authoribus in hanc sententiam isse, quæ partem huius cõtrouersie affirmatiuè amplectitur. Imò illud est princeps argumentum, quo hæc opinio refellitur, quod nonicia sit, & in re quæ ad mores pertineat sine idonea ratione, cõmuni theologorum sensui refragetur. D. itaque Thomas pro cõperto sumit, de pœnitentia diuinæ legis esse præceptum, nec id semel dicit, sed sæpius. 4. d. 17. q. 2. ar. 2. q. 3. ad. 3. & q. 3. ar. 1. q. 4. & 3. p. q. 84. ar. 7. ad. 1. & 2. & q. 85. ar. 2. in argumento in cõtrarium. Et 22. q. 62. ar. ultimo. Imò adeo quæ. D. Thomas. arti. illo. 2. questionis. 14. dixit, nõ modo hæc refellunt, verum etiã confirmant. Nam si propositum non pœnitendi speciale peccatum est, ut ibi dicitur: qui fieri potest, ut de pœnitentia nõ sit speciale præceptum? Nempe si comedere præceptum non esset, propositum non comedenti specialis culpa non esset. Si ieiunandi præceptum

peculiare nõ esset, ne peculiaris quidem culpa esset, propositum non ieiunãdi. Et hunc in modum cetera, quæ singulatim persequi longum est. Deinde, poenitere est actus specialis virtutis. ad salutem necessarius: ergo est in præcepto. Consequetia patet ex D. Tho. 22. q. 3. ar. 2. & 3. p. q. 68. ar. 1. Vbi asserit, ea quæ sunt necessaria ad salutem cadere sub præceptis diuinæ legis: & re vera id ostendit (nisi me animus fallit) ratio manifesta: non enim aliter melius possumus iudicare an præceptum sit legis de quarumcũq; virtutum actibus, nisi ex eo quod ad finem legis sunt necessarij. Porro, si finis primus legis idẽq; præcipuus sine actu cuiusquam virtutis constare non potest, cõuincimur sane, de huiusmodi actu præceptum legislatoris esse, nisi incipientem atque inprovidum in legibus necessariis volumus de fuisse. Atque hæc certa regula & forma est de præceptis legis, siue naturæ, siue scripturæ, siue gratiæ, siue humanæ seu diuinæ, philosophandi.

Præterea, de compensanda iniuria facta proximo, speciale præceptum est: ergo & de compensanda iniuria facta deo: sic enim D. Thomas. 3. p. q. 84. ar. 5. ad secundum argumentum.

Huc accedit, quod si cuius amicitiam violauimus, tenemur speciali præcepto dare operam vt sarciamus: quemadmodum Matthæi. 5. scriptum est: ergo dei amicitia per peccatum mortale violatam, speciali præcepto sarcire tenemur: ac proinde poenitentiam agere.

Illud prætereo, (quod mihi maximo argumento poterat esse ad huius rei confirmationẽ) quod ægroto corpori quisque tenetur medicinã necessariam adhibere: idque ex speciali præcepto, quo habet diligere corpus: ex quo efficitur, cum non minus debeat amare animum, vt medicinam necessariam ægro animo adhibere

adhuc tenetur. Videlicet quemadmodum instigante natura lege (ut Tertullianus ait, & illū amulatus Hieronymus (hirudo pullos suos de succo occulat chelidomæ, & dictamum cerui appetunt vulnerati, & cetera nimia bruta, medicinas sibi diuinitus attributas instigantur ut quærant: ita proculdubio incitat diuina lex, homines rationales, ut pœnitentiæ remediū vnicū & necessarium ad salutem animæ prosequantur.

In lib. de
pœnitentiā
In ecclesi.
cap. 7.

Præterea, præcepto charitatis obligamur, media necessaria ad salutem fratris apponere, (inde enim est fraterna correptionis obligatio) ergo, & media necessaria ad salutem nostram. Et cōfirmatur, tenemur proximū a morte tum corporis tum animæ liberare: (mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc cū potest non excludit) (83. d. cap. 1. Igitur, & nosmetipsos a corporali & spiritali morte tenemur eripere. Nec hîc (quod ad mores attinet) magnopere contendere debemus, an violatur præceptum charitatis, an præceptum pœnitentiæ: illud modo cōcedamus, specialem nouamq; culpam esse non pœnitere: tamen si quemadmodum cum quis non comedit cibum necessarium ad salutem, immediatè quidem cōtra virtutem temperantiæ peccat, ex consequenti etiam contra charitatem. ita qui non pœnitescit cum videt ad salutem esse necessarium, directè quidem præceptum pœnitentiæ violat: consequenter autem violat charitatem.

Præterea, de pœnitentiæ exteriori præceptum est: ergo & de interiori: consequentia patet, quia si satisfactionem exteriori e non deus exigit, interiori ac multo etiam magis requirit: quæ videlicet præcipua est in compensatione delicti. Antecedens vero certissimum est, si ea quæ superiore controuersia diximus teneantur: esse (inquam) exteriori pœnitentiæ neces-

sariam ad salutem. Actus quippe omnis virtutis exterior ad salutem necessarius, citra controuersiam in præcepto est.

Sed quid opus est multis? si homini peccatori occurrat præceptum de diligendo deo, simulq; peccatum memoriæ occurrat, illud quero tandem, an teneatur cõteri, an non, si nõ ergo exiens in actum dilectionis sine pœnitentia iustificabitur, quod sanæ mentis nullus admittit, si etiam, iam habetur quod volumus, de pœnitentia esse speciale præceptum, quod Tertullianus lib. de pœnitentia disertè docet, inquiens. Cùm iudex deus iustitiæ charissimæ sibi exigendæ tuendæq; præsideat, & in eam omnem summam disciplinæ sanciat, dubitandum est, sicut in vniuersis actibus nostris, ita in pœnitentiæ quoque causa iustitiam deo præstandam esse? Et paulò inferius: audaciam (inquit) existimo, de bono diuini præcepti disputare. Nec enim quia bonum est ideo auscultare debemus, sed quia deus præcepit. Ad exhibitionem obsequij prior est maiestas diuinæ potestatis, prior est authoritas imperantis quàm vtilitas seruientis. Bonum est pœnitere an non? quid reuoluis? deus præcipit: quod igitur deus tantopere comēdat, quod etiam humano more sub deieratione testatur, summa vtiq; grauitate & aggredi & custodire debemus: hæctenus Tertullianus.

Et certè cum lex affirmatiue præcipiat, pœnitentiam agite, rursumq; sub mortis interminatione subiungat, nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis. intelligi nõ potest, quibus aliis verbis legislator huiusmodi præceptum, si veller, posset inducere. Omnis siquidem virtutis operatio, quæ verbo imperandi à lege præscribitur, aut in consilio est, aut in præcepto. De opere verò quod solum in consilio esset, dici nulla ratione posset, nisi hoc feceritis, peribitis. De pœnitentiæ igitur actu
præceptum

præceptū est: quod eo magis mihi persuadeo, quòd Ioānes Baptistā statim à principio populo proponit: pœnitentiā agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Eandem quoque legem, eisdemq; verbis Christus primus inuulgauit, apostolisq; inuulgandam iussit. Nullo autem pacto verisimile sit, consilia legis statim in initio à populis exigi. Quinimo, illud verisimilius est à turba præcepta, & ea quidem maximè necessaria cumpromis requiri: vnde & Mar. 1. pœnitementini (inquit) & credite euangelio: vt vtrunq; tanquam necessarium præceptū proponat, pœnitere, & euangelio credere.

Nec illud leue testimonium est, quod habetur Apocalyp. 2. Age pœnitentiam: sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Huc illum adde prouerbiorum. 1. Quia vocaui & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo. Vocanti ergo ad pœnitentiam renuere, speciale peccatum est, cui specialis pœna respondet, risus & subsannatio diuinæ potestatis. Huic & aliud simile est Ieremiæ septimo. Quia vocaui & non respondistis, faciam domui huic. etcetera. Et Esaie. 65. Omnes in cæde corruetis, pro eo quòd vocaui & non respondistis. Certè si ad pœnitentiam vocanti, respondere consilium esset, non præceptum, nusquam dominus pro huius omissione, tam grauem pœnam minaretur. Item Ieremiæ. 8. Deus conqueritur, quòd peccatores pœnitentiā non agunt. Res est igitur debita ac proinde præcepta, siquidem deus exposulat, si non reddamus.

Ad argumentū verò primū, quod ex D. Tho. auctoritate sumitur facile respondetur, impœnitentiā ibi accipi pro quocunq; peccato, de quo pœnitentiā non fit. In qua significatione

generale peccatum est, cum fornicatio durans vsque ad mortem, homicidij quoque reatus, & quodlibet aliud simile malum, de quo homo pœnitentiã non agit, impœnitentiã sit: etiam si nulla culpa specialis interueuerit. V. g. Si fornicator aut auarus subito interiret, correptus aliquo fulmine, quo euẽtu à præcepto pœnitentiæ excusari potuit: nec enim habuit spacium cogitandi vi de peccatis pœniteret: tunc iuxta sententiam Aug. & D. Tho. eiusmodi homo habuit finalem impœnitentiã peccatũ, scilicet, quod nõ remittitur nec in hoc sæculo nec in futuro: generale quidem non speciale peccatum.

Ad secundum, fateor eam esse causam, vnde vel maxime liqueat pœnitentiæ peculiare præceptum. Sed vt obiectionem repellamus aduertendum est, medium ad salutem necessarium, esse in duplici differentia. Alterum, quod non est actus virtutis, sed vel pœnitentiã vel habitus, quos Deus in nobis sine nobis operatur, vel etiam gratia & auxilium dei, quod non nostrum, sed diuinum opus est: & de huiusmodi mediis, legis præcepta non sunt. Alterum medium actus virtutis est, atque in nostra positum potestate: vt credere in Christum, confiteri fidem, suscipere baptismũ, diligere deum. Et de huiusmodi, præcepta legislatoris sunt. Quæ quoniam non de fine, sed de mediis feruntur ad finem legis necessariis, rectè colligimus, in omni lege siue naturali siue scripta, tum humana, tum diuina, ea media virtutis, quæ nullo modo sunt ad finem legis necessaria, in consilio esse: quæ verò omnino necessaria, ea esse in præcepto. Vnde patet quid ad tertium argumentum respondendum sit.

Sed illud tamen vrget vehementer, quòd eisdem argumentis quibus ostendimus esse præceptum, ostendi æquè potest, homines obligari ad confestim pœnitentiã agendum, vt pecca-

tum mortale commiserint. Primum enim. D. Thomas. 2 2. q. 62. artic. ultimo. Vtrunque pariter affirmat: & teneri homines ex præcepto peccatum deserere, & statim id quidem: ut qui rem alienam furto suscepit, restituere protinus sine mora aliqua debet. In. 4. etiam distin. 17. q. 5. artic. retro citatis, expressè tradit, hominem obligari ad pœnitendum, cum peccata memoriae occurrerint: quod est dicere, præceptum pœnitendi, nullas moras in peccatore permittere, qui peccati memoriam, & conscientiam habet, & ratio id videtur suadere. Nam cum peccatum memoriae occurrit, si homo non detestatur, ex consequenti consentit.

Deinde homo tenetur, illicò medicinam corporalem corpori necessariam adhibere. Ergo, & quamprimum debet animo necessariam medicinam apponere.

Præterea, proximi offensi iniuriam teneor. Vbi primum commodè possum compensare: ergo & dei. Antecedens notissimum est. Non enim celerius, qui damnum in pecunia dedit, tenetur satisfacere, quam qui dedit in fama, vel honore. Sed qui in pecunia dedit, restituere, pensareq; damnum è vestigio debet: ergo & qui aliter quoquomodo proximum lesit. Et confirmatur. Nam si frater meus habet aliquid aduersum me, teneor illi extemplo reconciliari: ut patet Matthæ. 5. Igitur, & teneor conciliare me deo, statim, quam eius amicitiam per iniuriam violavi.

Præterea, simul atque cōmoditer possumus, fratrem nostrum à morte animi liberare, id facere sine dubio tenemur, ergo & nosmetipsos à peccato mortali illicò tenemur eripere. Idq; èò magis quod peccatum quod mox per pœnitentiam nō deletur, suo pōdere ad aliud trahit, ut Grego. docuit homi. 11. in Exe.

At qui periculo se exponit peribit in eo: ut in Ecclesiastico legitur. Confirmat autem hoc vel maximè, Leo papa, epist. 69. ad Theodorum episcopum, inquit. Oportet vnumquemq; Christianum conscientie suæ habere iudicium, ne conuerti ad dominũ de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in finem vite suæ constituat, quem periculosè ignorantia humana concludit: ut ad paucarum horarum se referuet incertum. Periculosum igitur est, pœnitentiã in aliud tempus referuare. Nam & hoc Ecclesiasticus. c. 5. prohibet, inquit, non tardes conuerti ad dominum, nec differas de die in diem, subito enim venit ira eius. Peccatum igitur est, de die in diem pœnitentiã protrahere, nempe cui diuinam iram Ecclesiasticus interminat.

Item, si in aliud tempus pœnitentiã differre liceret, ergo & velle differre licitum est. Quod enim facere, idem & velle quoque licet. At qui existens in peccato mortali, interiorem pœnitentiã in aliud tempus referuare vult, eo ipso interpretatiuè & implicite vult esse in peccato mortali: in quo quãdiu non pœnitet, perdurare necessum est. Non licet igitur conuersionem pœnitentiãq; differre.

Præterea, negatiuo præcepto astringimur ne simus, dei inimici: nam esse deo inimicum, vsq; adeo intrinsecè malum est, ut nullo euentu, id velle sine graui culpa valeamus: ergo, quãdiu homo est in peccato mortali, cum sit dei inimicus, tandiu præcepto negatiuo aduersatur, quãlibet parum in statu peccati mortalis perseueret. Aut igitur hoc monstrũ prebandũ est, videlicet, hoïem obligari ad pœnitentiã statim agendã: aut primũ illud tollendum, hoc est, hoïem ad pœnitentiã agendam obligari illuc enim serpit hoc præceptũ, si semel admittitur.

Deniq;

Deniq; suadetur, quòd saltē singulis diebus festis, teneatur peccator pœnitentiã habere: quia finis legis est, vt requiescamus in deo, ad hanc enim requiē, corporalis festorum quies ordinatur. At in legē facit, qui verba legis amplexus, cōtra legis nititur voluntatē, lege nō dubium, C. de legibus, & regula certum est, de regulis iuris, in. 6. Et confirmatur, Leuitici. 16. Sabbathum requietionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mūdabimini, & cap. 23. affligetis animas vestras, omne opus seruile nō facietis in die hac: omnis anima quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo suo: & causa subditur: vt propitiatur vobis dominus.

In huius argumēti explicatione, adeò multæ sunt doctorum sententiæ, vt eas enumerare, nedum expendere, molestissimū fuerit: & cum tam variæ sint, tamq; inter se dissidentes, veniã mihi dabitur, viri humanissimi, si aliorū opinionibus prætermisissis, meã ego (vtinam tam verè quàm breuiter) explicuero.

Primum ergo (vt mea fert, & communis opinio) non protinus tenetur homo pœnitentiã agere. Atq; hæc quidem assertio, non alia ratione potiore ostendi potest, quàm quòd fidelium omnium cōsensus facile admittit, nō esse peccatum mortale nouum, si quis non statim atq; in peccatum incidit, pœnitentiã agat: nec aut pœnitētes in confessione huius criminis se accusant: aut sacerdotes id curant, quando pœnitentes exa minant: cum tamen nullus peccator ferè sit, qui huius præcepti reus non haberetur. Imò, qui diem vnum in peccato mortali duraret, non modo multa, sed innumera peccata mortalia hoc præcepto transgrediendo committeret.

Præterea, cum præceptum de pœnitentiã affirmatiuū sit in, quo virtutis actus positius præcipitur, non videtur obligare, nisi

nisi pro tempore necessitatis: quemadmodum & relinqua præcepta affirmatiua.

Item, cum cætera media ad salutem necessaria, scilicet, fides, baptismum, confessionem, illico præstare minimè teneamur: non est, cur vnicam pœnitentiã mox debeamus exhibere.

Præterea, cum vera pœnitentiã (vt ante iam diximus) à dilectione dei proficiatur, si homo simulatq; peccauit, veram pœnitentiã habere tenetur, quæ videlicet, necessaria est vt deo concilietur, fieret consequens, vt homo post peccatum, statim ad diligendum deum obligaretur.

Præterea, cum nulla ratio idonea sit, nulla de authoritas, qua præceptum a deo durum asseratur: certè, qua facilitate induceretur ab aliquo, eadem quoq; ab aliis reiceretur.

Secunda propositio. Non tenetur homo pœnitentiã agere quoties peccata memoriæ occurrerint, siue speculatiuè, seu practicè occurrant. Et enim nullum aliud nos præceptum obligat ex eo quòd in mentem veniat. Nec peccat mortaliter, qui non diligit deum, quantuncunq; diuina bonitas proponatur, omni dilectione dignissima: nisi necessitatis articulus intercedat. Idem de præcepto fidei, & spei, videre licet.

Quare, nec si peccata sese offerat peccatori, digna quæ hõ detestetur, protinus obligatur, i actũ cõtritionis exire: poterit eni liberè nullũ habere actũ, si nullus instat necessitatis articulus.

Et cõfirmatur: quia obligatio reliquorũ præceptorũ, ex necessitate rei sumitur, nõ ex memoria, aut intelligẽtia nostra: quippe, non quia nos intelligimus aut memoria tenemus, obligant, sed quia obligant, debemus nos dare operã, vt memoria teneamus.

Illud etiam, quàm inconsideratè dicitur, memoriã practicã obligare: speculatiuã, non obligare: quasi memoria cõscientia

scientia sit, cuius iudicio homo teneatur obnoxius.

Premam enim angustius & Urgebo, quodnam sit illum iudicium practicum, vel quæ memoria, quæ post simplicem peccati cõmemorationem, nouam præcepti obligationem inducit. Cumq; nihil constanter, recte ve dici possit, nimirum non est cur amplius in opinione contraria refellenda moremur: nulla enim ratione nititur: sed solo asserentium arbitrato.

Atque eisdem omnino argumentis persuaderi potest tertia propositio: hoc est, In diebus festis nõ obligari homines ad agendum pœnitentiam, aut diuino præcepto, aut humano. Præceptum enim de colêdo deo, quo festis diebus astringimur, opera religionis præscribit. At, pœnitentia (quod ante docuimus,) religionis opus non est, sed vindicationis.

Item ius humanum nullum est aut euangelicum, quo hoc præceptum asseratur, proferant & tacebimus, lex autem antiqua cessauit, lege verò naturæ nihil eiusmodi præcipi, notius est quam vt probandum sit. Et profecto errores alienos reprehendere, non perinde difficile est, facilius namque: vt Cicero tradit in mentẽ cuiusque venire solet, quid falsum quàm quid verum sit. Sed veram & consentaneam opinionem ingerere, eamque idoneis argumentis confirmare, hoc opus hic labor est.

Sit igitur quarta propositio: præceptum de pœnitentia obligat in articulo necessitatis, vt reliqua omnia præcepta affirmatiua ac primus quidem necessitatis articulus facile ab omnibus admittitur periculum mortis. Cùm enim præceptum pro aliquo tempore obliget, si in periculo mortis præteritur, nullum iam restat tempus quo possit impleri. Sed notandum est, quod cùm baptismus & sacramentum absolutionis attrito conferant gratiam, institutaq; fuerint directè hæc duo sacramenta in
remissio

remissionem omnium peccatorum, qui suscipit alterum ex his, siue contritus siue attritus verè, implet præceptum de pœnitentia: quoniam deus nihil amplius exigit, in compensatione iniuriam & delicti commissi, quàm vel contritionem sine sacramento, vel attritionem cum sacramento per se instituto in remissionem peccatorum: atque hinc colliges præceptum diuinum de pœnitentia per se loquendo, obligare solum in duobus. Prius cum obligat diuinum præceptum de baptismo vel confessione, & tunc satis est pœnitentia interior imperfecta, si exterius sacramentum re ipsa suscipiatur. Posterius, cum deest minister vtriusq; sacramenti. Vbi sicut homo tenetur habere votum suscipiendi vel baptismum, vel absolutionem si facultas adesset: ita etiam tenetur habere perfectam pœnitentiam & contritionem, vt quæ necessaria tunc sit, ad remissionem peccatorum.

At verò articulis alius qui addi solet, cum videlicet quis administrare voluerit aliquod sacramentum, vel quemcunq; alium actum exercere, qui requirat hominem existentem in gratia, accidentariam obligationem habet, nec à præcepto pœnitentiæ oritur: sed à præcepto alio de digna sacramentorum vel susceptione, vel administratione. Vnde peccatur quidem peccato sacrilegij, si ab impenitente sacramentum aut ministraretur aut suscipiatur: non autem peccato omissionis aduersus pœnitentiæ præceptum: vnum excipio eucharistiæ sacramentum, quod qui in mortali sumit, duplex peccatum peccat: Alterum sacrilegij in eucharistiâ, alterum omissionis in præceptum peculiare diuinum de præmittenda pœnitentiâ eucharistiæ sacramento: de quo in fine huius relectionis disseremus.

Ad primum itaque argumentum respondetur illam Diuini

Thomæ similitudinem inter præceptum restituendi, & præceptum deserendi peccatum, non per omnia quadrare. Quæ in re Caietanus videtur fuisse deceptus, primum enim rei alienæ restitutio, re vera fundatur in præcepto negativo, quo vetamur rem alienam inuito domino retinere: neque enim minus rei alienæ detrectator est, qui eam apud se inuentam inuito domino detrectat ac detinet, quàm si furto suscepisset. Quo fit, ut ad obligationem restituendi iniusta acceptio impertinens sit: siue enim acceperim iniuste per furtum, siue iuste per commodatum: simulatque inuito domino rem alienam Usurpatori reus habeor: atque ex consequenti violator præcepti negatiui.

Rursus etiam, quotiescunque adest commoditas, re alienam domino suo restituendi, toties denuo pecco non restituendo: etiam si nullum actum positium habeam, quo rem alienam iniuste velim apud me tenere. Satis enim est ad peccatū nouum Usurpatio ipsa libera exterior rei alienæ, eo tempore quo oportebat eam domino reddere.

At, præceptum pœnitentiæ per quam homo peccatum fugit & deserit, sicut & charitas, quæ radix & fundamentum pœnitentiæ est, re vera, quicquid Caietanus intelligat, præceptum est affirmatiuum: nec includit negatiuum, nisi quemadmodum omnia affirmatiua dicuntur includere de actu cōtrario: ut præceptum charitatis secum habet annexū præceptū adij negatiuum: præceptū tēperantiæ, negationē intēperantiæ: spes quoq; desperationē, fides, infidelitatē negat et prohibet, sic præceptū pœnitentiæ ex consequenti vetat, ne quis impœnitēs sit impœnitentia positiuè contraria. Quo fit, ut non pœnitere propriè cōtra præceptum affirmatiuum sit nō contra negatiuum,

Quo

Quocirca, tunc solum peccatum erit cum præcepto affirmatiuo fuerit aduersum: aduersatur autem, cum quis eo tempore pœnitentiam non agit, quo ex præcepto agere tenebatur: hoc est in articulo necessitatis: quæadmodum superius explicatum est.

Sed est tamen similitudo vtriusque præcepti, & restituendi & pœnitendi porportionalis duplex. Prius quod quæadmodum non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, ita quoque non dimittitur nisi agatur pœnitentia. Posterius etiam, hæc duo præcepta in hoc assimilantur, quod sicut non restituere rem alienam iniuste detentam, habet malum statum peccatoris annexum, ita & non pœnitere de peccato commisso. Quo fit, ut siue hic siue ille, hoc est, vel qui non restituit, vel qui non restituit, vel qui non pœnitet, in actum posituum exeat. Alter, quo vult non restituere: alter, quo vult non pœnitere semper peccet nouo peccato: & quidem frequenter loquendo, (vt Theologos decet) in promptu patet, id quod diximus. Auarus enim prauè affectus alienare detinenda, cum in mentem illi venit aliena res: si in actum voluntatis posituum prodeat, quo videlicet vult non reddere, ex consequenti, vt experimēto constat, statum illum probat, & elegit in quo est: & qui non pœnitet simili ratione si peccata quæ fecit illi occurrant, habeatq; actum voluntatis posituum plerunq; nihil aliud quam consentit & probat statum peccati, quod ante commisit.

Quod si volumus etiam rem hæc magis premere, sine dubio peccator cui peccata memoria occurrunt, nec pœnitet, si quem actum eliciat etiam pro tempore quo non tenetur pœnitentiam agere, semper peccat peccatum nouum. Illud siquidem obiectum volitionis, quæ volo non pœnitere etiam dum non teneor, nulla ratione honestari potest: cum actus oppositus hoc est pœnitentia
& cōtritio

& cōtritio, omni tempore vsque adeò bona & honesta sit, ut
 cōtrarius actus quo pœnitere nolo, nullo vnquam tempore ho-
 nesti rationem habeat. Non assero tamen esse peccatum mor-
 tale velle non pœnitere, tempore quo non teneor: peccatum (in
 quàm) mortale ex genere suo: est tamen veniale, quia non ha-
 bet obiectum honestum: actus verò indifferētes schola nostra
 pœnitus reuicit: hūc igitur in sensum. D. Thomas intelligēdus
 est, ut, scilicet, homo statim teneatur, imò semper pœnitere de
 peccato commissō, non positiuè dolendo: sed negatiuè non com-
 placendo: quo etiam sensu ipse idem loquitur. 3. p. q. 84. art. 8.
 Vbi secutus Augustinū lib. de pœnitētia, cap. 19. & habetur
 de poen. d. 3. c. pœnitētia est: et Hugo de. S. Vict. dicentē, quòd
 deus absoluens hominē à vinculo culpæ et poenæ æternæ, ligat
 eum vinculo perpetuæ detestationis peccati, asserit pœnitentiam
 etiam post remissum peccatum, debere durare vsque ad
 finem vitæ: quod egregiè annotauit Caietanus in commētariis
 supra eundem ar. nam, quòd post impetratam veniam per pri-
 mam contritiōnē, homo iterū atq; iterum dolere teneatur, nul-
 la ratione nititur: nisi cū homo dubitat an verè fuerit cōtri-
 tus: tū enim locū habet quod Isidorus tradit. 2. lib. de sum. bo.
 propitiatio dei occulta est, sine intermissione flere necesse est.

Quem etiam in modum possimus explicare, quod in. 4. sen-
 tentia. di. 17. dixit: hominem præcepto pœnitentiæ obligari,
 cū peccata memoriæ occurrunt: tenetur enim nō sibi id sibi pla-
 cere in peccato commissō quod occurrit. Quare, nisi actum sus-
 spendat, quod tamen rarum & difficile est, si non pœniteat,
 semper peccabit. Scio Caietanum huic ipsi loco ex. 4. sententia-
 rum aliter occurrere, legat qui volet, nec enim eius intelligen-
 tia omnino pessima est.

Pro secundi verò argumēti solutione notandum est, discrimen esse, inter bona corporis, scilicet salutem & vitam corporalem, & bona animæ hoc est salutem & vitam spiritualem: quod illorum non magis sumus domini quàm vitæ & salutis proximorum nostrorum: nam vitæ & mortis solus deus sibi dominium reseruauit: posteriorum verò bonorum vnusquisq; dominus est, habetq; eandem liberam potestatem, quàm pecunie & reliquæ rei familiaris. Hoc autem discrimen, primum ratione constat, sumus enim domini eorum bonorū, quæ nostra diligentia, labore atq; industria cōparauimus. Cùm ergo bona spiritualia, hoc est, virtutes quibus salus & vita animæ cōtinetur: nostra libertate & industria interueniēte nobis obueniant, nostro ea nobis iure vëdicamus: nam & hoc titulo opifex quisq; sui operis dominus est: vita autem corporis, nature donum est, nō ingenio nostro, aut industria partum. Quocirca nihil mirū, si nature author, huius rei dominiū sibi assumpsit.

Quod etiam bonorum spiritualium domini simus testimonium illud ecclesiæ confirmat, deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, posuit ante illum vitam & mortem. &c.

Signo quoq; manifesto hoc discrimen innotescit. Nam, si mortem mihi conscisco, nō aliter: contra præceptum illud, non occides, pecco, quàm si proximum interficere. Item, si ex gula cibum aliquem sumo, vitæ corporali noxium, duplex peccatū pecco: alterum contra tēperantiæ legem, alterum, contra illud quo teneor vitam corporalem seruare & meā & alienam, nō tanquàm dominus, sed tanquàm dispensator & custos. At verò, si mortis spiritualis mihi causa sum, ea iactura mihi non imputatur, quin si per fornicationem, gratiam, virtutē, salutem, vitamq;

Vitamq; animi perdam, vnicum fornicationis peccatum agnos-
citur. Quo vno argumento satis liquet, bonorum spiritualium
nos esse verè dominos, non dispensatores: quando horum dis-
spatio nobis non imputatur ad specialem culpam,

Ex hoc etiam discrimine ratio patet, cur volenti se occidere
corporaliter, quisq; priuatus vim possit inferre, cogereq; vel
inuitū ne se occidat: quam tamē vim volenti se spiritualiter in-
terficere, non licet inferre: nisi is qui infert, superior auctori-
tate & potestate sit. Cuius differentia (vt reor ego) non
alia causa est, nisi quod vitæ suæ corporalis nemo est dominus.
Vnde, sicut volenti alium occidere, vim inferre quilibet potest.
vt impediatur, ita & seipsum interimere volenti. At, cum vitæ
spiritualis vnusquisq; sit dominus, iniuriam illi feceris si vim
attuleris, non aliter: ac si domino, pecuniarū, pecunias suas etiā
prodigē consumenti, manus ad impediendū iniicias violentas.

Hiscē igitur explicatis, facile patet, cōsequentiam illam nō
valere: nō enim si statim vitæ corporali siue proximi siue meæ
teneor succurrere statim quoque teneor vitæ spirituali mederi:
præsertim meæ cuius sum dominus. Certè, si salutis corporalis
liberum dominium haberemus, qui quartanam febrim quum
protinus sanare posset, ad duos vsque annos differret, morta-
liter, nō peccaret. Nunc autem, si quis vel in se, vel in alio gra-
uem aliquem morbum, quem pellere illico posset: ad longum
tēpus protraheret, nescirem equidē excusare à peccato mortali.

At tertium negatur item consequentia, nec enim ego ante-
cedens, (quod nōnulli faciunt) negare possum. Scio quidē, lati-
tudinē quandam esse in ea tēporis celeritate, quam homini ad
compensandam iniuriam proximo illatam præstitimus. Sed,
qui proximū læsit in honore vel fama, si habens opportuniſi-

mam opportunitatem iniuriam compensandi, negligit, & ad finem vitæ referuat, non existimo tam temerariū & inconsultum theologum esse futurum, vt illum per quinque etiam annos cessantem & torpētē excuset: certè Christus non excusaret: an theologi debeant, ipsi viderint. Consequentiam igitur ego nego, quia cōpensationem iniuriæ factæ proximo, non solum propter nostras vtilitates, verūm (ac multo etiam magis) propter vtilitatem eius cui iniuria facta est, legislator exegit. At, compensatio iniuriæ, quæ deo per peccatum fit, non propter dei cōmoditates, sed propter nostras exigitur: quippe, cūm compensationis nostræ deus non indigeat, nos egeamus, Quo fit, vt bona sua deus i hac parte pro nostris habeat. Vnde, ad eandem legem postulat, quæ illi debemus, & quæ debemus nobis ipsis. Nec arctiore vinculo satisfactionē efflagitat iniuriæ suæ, quàm remediū salutis nostræ. Tum ergo, tenebimur dei compensare iniuriam, cūm bona nostra spiriualia diligere tenemur, inq; necessitatis articulo procurare.

Ad quartum, (quoniam præcedentis argumenti confirmatio ex dictis facile soluitur) non desunt qui antecedens inficientur: eo quòd apud August. lib. 1. de Ciuita. dei, cap. 9. correctionem fraternā in aliud tempus cōmodius referuare licet. At hi (bona venia me audietis) diui Augustini intelligentiam non assequuntur: nusquam enim Augustinus credidit, vbi se offert magna commoditas corripiendi fratrem, hoc est, cūm id fieri potest nulla mea iactura, multa fratris commoditate, licitum esse pro meo arbitrato, correctionem fraternam in alium annum remittere, vbi expectetur vel æqua cōmoditas, vel etiā maior. Sed id sentit prudētissimus author: Cūm correctio sine iactura mea fieri non potest, differri nōnunquā posse in repus,

vbi

Vbi commodius sine iactura mea fiat. Cū igitur interior pœnitentia vbiq; gētium, & omni tempore, fieri commodissimè possit, si non licet liberationē proximi differre, cū fieri commodissimè potest, ergo nec nostrā, sed nego tamen consequētiam: quia bonorum spiritualium proximi mei custos sum, non dñs: idcirco illū mox eripere teneor, & viuificare si possū, me ipsum non mox teneor, etiam si possim. Cōmoditas praterea, ad corripiendum fratrem, nō semper & vbiq; parata est. Idcirco quādo sese offert, lex præcipit, vt arripiatur. Cōmoditas autem eripiendi nos, omni tempore & loco est in preceptu. Quare, noluit nos suauissimus legislator semper obligare, quotiescunq; opportunitas adesset, ne nos innumeris peccatis inuolueret. Ac re vera, (vtcumq; opinemur) negare non possumus, inter bona proximi & nostra longum esse interuallum. Nam bouem proximi aut ouem iacentem leuare teneor, & seruare si possum: bouem meum aut ouem non item: nisi res esset ad vitam meam conseruandam necessaria. Tunc enim sicut nec vita, ita nec illius rei, sine qua vita non degitur, liberam habeo facultatem. Sic ergo & bona spiritualia proximi mei: etiam extra mortis æternæ periculum curare teneor: mea non perinde: nisi cum articulus necessitatis propriæ spiritualis occurrit: hoc est, periculum mortis æternæ.

Ad testimonium verò Gregorij, quod ibi subiungitur, fateor equidem, quod si quis periculum proximum & certum in se videret, incidendi in nouum peccatum mortale, nisi antiquum aboleret, teneretur tunc temporis pœnitentiam agere. Quemadmodum enim qui ex assidua consuetudine iurandi, intelligit se in eo periculo constitutum, vt facillè exeat in perjurium, obligatur consuetudinem illam retractare, per quam

in periculo deierandi constituitur, sic qui ex assuetudine peccandi, cognoscit se ad aliud atque aliud peccatum trahi, nec tentationibus quotidianis sine ingenti periculo posse resistere, videtur proculdubio teneri ad illum statum deferendum: & hinc patet quid ad Leonis Papæ verba dicendum sit. Id vero, quod ex Ecclesiastico additur, consilium saluberrimum est, non præceptum. Consilij autem ratio redditur, ne forte subito præoccupati hora mortis, queramus spatium poenitendi, & inuenire non possimus.

Nam quinti argumenti, concedo primùm consequens, si nihil aliud ibi significetur, quàm non esse peccatū poenitentiam differre: sic enim interim solemus appellare licitū quod peccatum non est. Sed cū rursum colligis: ergo velle differre licitū est, nego consequentiam: nā talis volitio non habet bonū obiectum, ut ante diximus. Nō enim i sumus, qui admittamus, aliquem actum esse licitum, qui meritorius esse nequeat: imò ne bonus quidem mortaliter: Quod nonnulli, libera fronte concedunt. Ergo, cū tādē obiciis, quod licet facere, licet velle: bene dicis, si quod dicis attendis. At poenitentiam differre, non est facere, sed, non facere: non autem statim licet velle non facere, quæ non facere licitum est, id est, quæ si non feceris, non peccas, verbi gratia, non leuare festucam, illicitum non est: at velle non leuare, si nullum finem honestum apponas, ociosum, ac proinde illicitum est. Item, non facere bonum, interdum licet: videlicet, cū non teneor: at, velle non facere, (quod retrò etiā diximus) nulla ratione honestari potest.

Ad sextum argumētum: licet præceptum negatiuum generale sit, ne fiamus inimici dei per actum, quo inimicitia cōtrahatur: at, ne simus inimici dei secundum reatū, nullo negatiuo

præcepto

præcepto sumus astricti: sicut enim de amicitia habituali dei, nullum præceptum affirmatiuum est, sic, de inimicitia, quæ secundū reatū est quasi habitualis, nullum est negatiuum. Omnes siquidē leges, actus vel præcipiunt, vel prohibet, non habitus. Et cū obiciūtur, velle esse dei inimicū secundum reatū etiā est intrinsece malū: fateor id quidem: quia, vt volitio mala sit, factis est obiectum esse malum, siue secundū actum siue secundum reatum: nam qui positiuē vult habitū habere vitij, vel etiā esse reatu malus, cōsentit in re, quæ rectæ rationi aduersatur. Imò adeò implicite cōsentit in culpā, sine qua nec habitū vitij habere, nec reatu malus esse potest: nō tamē proinde sequitur quòd sit præceptum de non perseverādo in peccato: sed solūm ne velimus malum, quod cū recta ratione pugnat. Atq; (vt vno verbo dicamus) velle dei inimicitia, directè charitati aduersatur. At, non velle amicitia eo, scilicet tempore, quo non teneor vel le, charitati non repugnat. Quare, negatur consequentia.

Ad vltimū. Quauis sciam ego, Scotum & Gabr. in. 3. di. 37. angelum in verbo seriae, Nider in suo præceptorio, Florentinum parte. 2. tit. 9. asseruisse, in diebus festis maximè dominicis, teneri homines ad diligendū deum super omnia, ac proinde si in peccato sint ad habendā contritionem: sed quoniā ignoro, vnde ad hanc opinionem doctores illi venerint, liberè possum, quod nō satis exploratè perceptum sit & cognitum, sine vlla dubitatione negare. Nam, sicut esse plures mūdōs naturalis ratio negat, quoniā plures esse, ratio nulla naturalis probat, sic peccati mortalis obligationem, rationabilissimè vbiq̄ negabimus, quoties idoneis argumentis non asseritur. Nam illud imbecillum est, quod subiungitur, cū ex. D. Thomæ & grauiorum authorum sententia, ad finem legislatoris minime tenea-

mur, sed ad media, quæ lex finis gratia consequendi præscribit: nõ enim si finis præcepti charitas est, tenemur protinus oia præcepta legis implere ex charitate. Nec si lex iubet quadragesimæ ieiuniũ, ut mens eleuetur in d.ũ, astringimur proinde ex huius præcepti vigore, mētem in deum eleuare. Quod verò dicitur tenenda esse mētem legis non verba, sit ita sanè: sensum enim legis amplectimur, nõ sonum verborũ. Credimus nãq; legem in eo sensu accipiendam, quem per verba legislator efficere voluit.

Iam, illud quod ex Leuitico assertur nullius est momenti. Primum, quoniam lex vetus abolita est, nec nos obligat nisi ea parte qua legis nature præcepta continebat. Deinde quoniam lex de certo quodam die loquebatur, quod festum propitiationis erat: vbi sacerdos semel in anno peculiariter, pro peccatis populi orationem fundebat ad deum, atq; hostias offerebat, ut quod nunc eccl: sia facit, semel in anno obligans ad pœnitentiæ sacramentũ, tunc in vetere illo populo præsignaretur. Non erat autem lex, quæ singulis festis & sabbatis hanc animi afflictionem præscriberet. Ac mihi videor satis de pœnitentiæ virtute differuisse. Proximum est, ut de pœnitentiæ sacramento differamus, videamusq; iam ea, quæ sequuntur. Primum, an pœnitentiæ sacramentum sit ad salutem necessarium: dein de, an de pœnitentiæ sacramento præceptum sit. Hæc enim ex mea partitione restant duo, de quibus accuratius differendum puto: quoniam vtraq; disputatio, & ad agnitionem sacrarum literarum pulcherrima est: & ad componendas multas scholasticas concertationes necessaria.

QVINTA PARS.

1) QVOD igitur pœnitentiæ sacramentum non sit fidelibus ad salutem necessarium, primum suadetur ex eo, quod post baptismum
 que in principio huius libri dicitur de s. primum
 non pœnitentiæ intelligit de confessione etiam. Ut post
 omnia s. 72 asserit

ptissimum qui in peccatum inciderit, non potest per pœnitentiã reparari, vt Apostolus ad Hebr. 6. videtur affirmare, cùm ait: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & participes facti sunt spiritus sancti & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiã: & cap. 10. voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiã veritatis, iam nõ reliquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quædã expectatio iudicij, & ignis æmulationis, quæ consumptura est aduersarios. *ad 166 66*

fol. 66. Præterea, à præciso sacerdote nõ possumus etiã in mortis articulo hoc sacramentum sumere, vt D. Thom. author est. Liceret autem si esset ad salutem necessarium: cùm ob id ab hæretico & schismatico sacramentum baptismi licitè suscipiamus.

Præterea, deus non deficit in supernaturalibus necessariis, sicut nec natura in necessariis deficit: si ergo sacramentum hoc ex diuina institutione esset medium ad salutem necessarium, certè prouidisset deus de ministro in articulo mortis. Quare iure diuino quilibet sacerdos, quemlibet tunc temporis posset absoluere, sicut & baptizare tunc, quilibet quilibet potest. Quo circa talem ecclesia potestatem sacerdotibus simplicibus adimere non valeret: quod absurdum est.

fol. 66. Præterea, si sine hoc sacramento non constaret salus: ergo summo pontifici via salutis non pateret, cùm nullum habeat in terra superiorem & iudicem. At minister huius sacramenti iudex & superior est: pœnitens: inferior, ac iudicatus: non igitur est hoc sacramentum de necessitate salutis.

fol. 66. Præterea, si hoc sacramentum necessarium esset, id maxime ex verbis thematis, nisi pœnitentiã habueritis. &c. sed inde nõ probatur: pari em ratione ostenderetur, sacramentum eucharistiæ esse ad salutem necessarium: cùm in eundem modum dicat

g s dominus.

2
4. di. 19.
ar. 2. q. 3.
Et. 3. p. q.
82. ar. 7.
ad. secun-
dum.

3
3 de ani-
ma. text.
cap. 45.

fol. 66.

4

fol. 66.

10ã. 6. c.

dominus. Nisi manducaueritis carnem filij hominis. &c.

6 Præterea. D. Chrysostomus, homilia in Psal. 50. secūda, peccata tua (inquit) dicito, vt deleas illa: si confunderis alicui dicere quia peccasti, dicito ea quod die in aīa tua, non dico, vt confitearis conseruo tuo: dicito deo, qui curat ea. Et in oratione de beato Philogonio, ego testificor (ait) vt si quisque nostrum recedens à pristinis malis, ex animo vereq; promittat deo, se postea nunquam ad illa rediturum, nihil aliud deus requirat ad satisfactionem vltiorem. Idem in sermone de pœnitentia & confessione: & homil. 20. in Genesim: & super epistolā ad Heb. homil. 31. referturq; à Gratiano de pœnitentia. di. 1. cap. quis aliquādo: & à Magistro in. 4. d. 27. Igitur sacramētum cōfessionis, & absolutionis sacerdotalis, nō est ad salutē necessariū.

7 ⁵⁰ Et confirmatur: quia Nectarius episcopus Constantinopolitanus Chrysostomi antecessor abrogauit confessionem, quæ sacerdotibus fit, (vt lib. 9. historie triperita cap. 35. Sozomenus refert) non autem vir sanctus abrogaret, si sacramentum confessionis esset ad salutem necessariū: & confirmatur rursum: quia apud Græcos post illa tempora, cōfessio quæ sacerdoti fit, reiecta est atque abolita: non erat ergo medium necessarium ad salutem. Alias, exinde nullus Græcorum salutē fuisset consecutus. quippe (vt ante docuimus:) in mediis ad salutem necessariis, nemini ignorantia patrocinator: vt sine illis æternam salutem possit adipisci: quæ est ratio glossæ de pœnitentia, d. 5. statim à principio: vbi tenet confessionem esse institutam ex ecclesiæ traditione, potius quàm ex noui testamenti authoritate. Idem tenet Panor. super caput. omnis vtriusq; sexus, de pœnitentiis & remissionibus. D. quoq; Bonauentura, dist. 17. quarti sententiarum, q. 3. ar. 3. asserit, confessionem

non esse institutam à Christo, sed ab apostolis: nõ ergo ita gra-
uis est error, negare confessionem sacramentalem apud sacer-
dotes esse ex diuino iure ad salutem necessariam.

In contrarium est. D. Thomas. 3. p. q. 84. ar. 5. Vbi ex Ver-
bis Thematis colligit, pœnitentiæ sacramentũ esse ad salutẽ ne-
cessarium. Quemadmodũ enim de baptismo instituendo dñs lo-
quitur, cum ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu san-
cto. &c. Ita & de pœnitentiæ sacramento, quod erat institutu-
rus, videtur loqui, cum dicit: Nisi pœnitentiã habueritis. &c.

Ioã. 3. c

In huius cõtrouersia explanatione ponenda mihi sunt fun-
damenta quedã, ad futuram fabricã constituendã necessaria.

Primum est. Pœnitentiã exteriorẽ, in qua sacerdos pœni-
tentem à peccatis absoluit, esse sacramentum. Hoc fundamen-
tum primi Nouaciani euertere voluerũt: negarunt enim sacer-
dotes per absolutionem peccata remittere: atq; ex consequenti
negarunt pœnitentiæ sacramentũ, quod vtiq; nullũ est, si remis-
sio peccatorũ in eo non est. Aduersus quos disputat Ambros.
lib. 1. de pœnitentiã, cap. 2. & 6. & 7. Hos Vuiclephista po-
stea secuti sunt: (vt author est Thomas Vualdẽsis lib. de sacra-
mentis, cap. 135.) Negauerunt enim etiam ipsi sacerdotes ve-
rè absoluere pœnitentes: quæ tamẽ est aperta heresis. Primum,
ex cap. ad abolendã, extra de hæreticis: Vbi Lucius tertius, vni-
uersos (inquit) qui de sacramento corporis & sanguinis domi-
ni nostri, vel de baptismate seu de peccatorum confessione, vel
reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire aut docere non
metuunt, quàm sacrosancta Romana ecclesia prædicat & ob-
seruat, vinculo perpetui anathematis innodamus.

per pœnitentiã
vt sacramentum

Deinde, ex Concilio Florẽt. sub Eugenio. 4. in decreto super
vniõne Armenorum, vbi pœnitentiã numeratur inter reli-

qua

qua nouæ legis sacramenta. Item ex Concil. Trident. sess. 7. can. 1. de sacramentis in genere.

Præterea, ex cap. firmiter, ubi definitur, quòd IESVS Christus, clauis ecclesiæ comisit apostolis, eorumq; successoribus: clauis autem à catholico intelligitur potestas aperiendi regnum cœlorum: ac proinde absoluendi à peccatis: per quæ regnum cœlorum peccatoribus clauditur. Nec huiusmodi intelligentiam aliunde quàm à Christo domino accepimus: qui Matthæ. 16. cum clauis Petro pollicitus esset, explicans euestigiò, quidnam ipsi polliceretur: quodcũq; (inquit) solueris super terram, erit solutum & in cœlis.

Communis quoque ecclesiæ consensus id confirmat: quæ est columna & firmamentum veritatis: (vt dicitur, 1. ad Timot. 3. credunt autem omnes fideles, cum peccata sua sacerdotibus confitentur, & ab eis percipiunt absolutionis formam, remissionem quoque peccatorum simul percipere. Merito igitur Concilio Constatiensi, præsidēs Martinus quintus, in bulla condemnationis Ioannis Vuicleph, definit, quòd sacerdos potest peccatorem confessum à peccatis absolvere: & quòd sacerdos etiam malus, cum intentione faciendi quod facit ecclesia, verè conficit, verè absoluit. &c.

Suppetunt etiam sacrarum literarũ testimonia ad huius rei confirmationem: vt illud (quod Ambrosius adducit) Matthæ. 16. Tibi dabo clauis regni cœlorũ: & quodcũq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Item illud. 2. ad Corinth. 2. Si quid donastis, & ego: nã et quod ego donauì propter vos, in persona Christi: & cum sacerdotes in baptismo abluant à peccatis, eo quòd baptismi ministerium illis commissum est, pari ratione & in pœnitentia. Quid enim interest (Ambros. ait)

Utrum per poenitentiam, an per lauacrum hoc ius sibi datum vendicent sacerdotes? Nempe vnum in vtroq; ministeriū est. Nam vt illis dictum est Matth. vltimo. Baptizate omnes gentes. &c. Ita Ioannis. 20. Dominus ait: Scit misit me pater, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retēta sunt, Si ergo acceperunt sacerdotes potestatem remittendi peccata, & eam exercent absoluendo cōfiteres peccata sua, sine dubio signa illa sensibilia sunt sacramentum.

Secundum fundamentum. Heresis est negare sacramētum poenitētiæ esse iudicium quoddam ex Christi institutione: hoc est, sacerdotes remittentes peccata, esse veros iudices à Christo domino constitutos. Decipiuntur enim nonnulli existimantes confessores esse iudices arbitros, habentes videlicet potestatem ex electione iudicādorū. Quod profecta errāt in media luce. Nam potestas remittendi peccati sacerdoti à peccatoribus conferri non potuit: sed à solo Christo: cuius sunt iudices delegati.

Præterea. Claves non conferunt sacerdotibus ipsi peccatores sed ipse dominus Iesus Christus contulit eas apostolis, eorumq; successoribus: vt in ca. firmiter, de summa trinitate definitur. Potestas ergo soluēdi atq; ligandi peccatores, à Christo domino sacerdotibus collata est.

Præterea, manifestissimè hæc res ostenditur, ex illis verbis iam citatis, sicut misit me pater, & ego mitto vos: quorum remisistis peccata, remittuntur eis. &c. Sunt ergo iudices à Christo constituti, à quo acceperūt potestatem peccatores iudicādi. Quod si princeps, qui haberet à Cæsare potestatem delegandi, diceret cuiquam, sicut misit me pater, & ego mitto te: quorum remisistis delicta. &c. non dubitaremus eiusmodi hoīem esse à principe

Sane poenite
hæc est quædam
heresis.

F. MELCH. CANO.

principe filio Caesaris, iudicem delegatū. Cū igitur filius dei, homo Christus Iesus, cui omne iudicium datum est, omnisq; potestas in coelo & in terra, dixerit apostolis, sicut misit me pater. &c. ambigi nulla ratione potest, eos esse iudices peccatorum, à Christo domino constitutos.

Præterea. Ecclesiæ consuetudo apertissimè indicat, pœnitentiæ sacramentū exerceri iudicialiter: est enim ibi reus & accusator: est sententia, est pœna iniuncta: sed hæc potestas, quam exercent sacerdotes in sacramento est à Christo (ut probatum est) ergo ab eodem instituti sunt iudices.

Ad hæc, in Concilio Florentino definitur, quòd minister huius sacramenti est sacerdos, habens authoritatem absoluedi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris: ergo si iurisdictionis potestas in ministro huius sacramenti requiritur: iam palam fit, sacramentum hoc esse iudiciale, ex institutione Christi: nā sicut pastores ouium Christi, nō sunt pastores ab ouibus, sed à Christo, Ioan. 21. Pasce oves meas: ad Ephes. 4. Ipse dedit quosdam quidem apostolos alios pastores. &c. Ita non sunt iudices ouium ab ouibus, sed à Christo: nam quibus commisit ut oues pascerent, commisit simul ut de ouibus iudicarent.

Tertium fundamentū. Non possunt iudices constituti à Christo, iudicare de peccatis, nisi ea cognoscant, hoc lumine naturali manifestum est. Nisi enim innotescant delicta iudicanti, ignorare necesse est, utrum soluere debeat, an ligare, remittere, an retinere. Quare, siue absoluat siue retineat, utraq; sententia erit imprudens.

Item, quia vel iudex delegatus aliquam pœnā iniungit pro delicto, vel nullam: si nullā, iniquus est minister iustitiæ: si aliquam, imprudētissimus est, quamlibet iniungendo sine cognitione

multa ut in
est necessitate
ut agnoscere
equum se fit
sunt in. Quare
felicis necessitate

tionem delicti. Nam & æquali pœna inæqualia crimina vindicabit & æqualia inæquali. Cum igitur Christus nõ instituerit iudicium absurdum & imprudentia plenum: certè, instituendo iudices, pariter instituit, vt delictorum haberent cognitionem: ne turpiter in iudiciis aberrarent.

Quartum fundamentum. Omnium peccatorum tam publicorum quàm occultorum, tam exteriorum, quàm interiorum, sacerdotes cõstituti sunt iudices: patet ex vniuersali sermone, quorum remisistis peccata remittuntur eis. &c. Ioannis. 20. Et Matth. 16. Tibi dabo clauis regni cœlorum, & quodcunq; solueris. &c. Alioqui tota ecclesia seduceretur, quæ putat se accipere etiam remissionem delictorum occultorum, quæ sacerdotibus confitetur. Seduceretur (inquam) si non accepissent potestatem remittendi cum publicis etiam occulta peccata.

Præterea, si Christus de solis exterioribus loqueretur: ergo per absolutionem sacerdos remitteret solùm exteriora peccata, & non interiora: quare dimidiatam veniam præstaret, (ait enim) quorum remisistis remissa sunt, & quorum retinueritis retenta sunt.

Quintum fundamentũ. Pœnitentiæ sacramentũ tres partes habere, contritionem cordis, confessionẽ oris, satisfactionẽ operis. Quæ videlicet quasi materia sunt huius sacramenti. Nam verba absolutionis sacerdotalis, forma sunt, qua hoc sacramentum perficitur. Nec me clàm est, Scotum in. 4. d. 14. q. 4. & d. 16. q. 1. id negare, quod nos tãquàm fundamentũ iacimus. Credit enim solam absolutionẽ sacerdotis, esse integrũ pœnitentiæ sacramentũ. Quia sola (inquit) ea significat gratiã: solaq; proinde gratiam præstat, Durand. etiam, in eadem erroris nauis versatus, quatuor de causis dixit, contritionem & satisfactionem.

non esse huius sacramēti partes. Primā posuit, quōd forma, id est, absolutio, non applicatur nisi confessioni: ergo sola cōfessio est materia, cui scilicet soli, forma tota adiūgitur. Nam & rei artificialis materia ea est integra, cui forma integra artis admouetur. Alterā, quōd contritio non est signum sensibile. Res autem sensibiles sacramētorum materiae sunt. Tertiam, quōd attritione sola, verum atq; integrum conficitur sacramētum. Quōd si contritio esset huius sacramēti pars, non posset alio loco illius subrogari. Quartā causam esse, eamq; vel maximam: quōd satisfactio sit posterior tempore, quam absolutio sacramentalis: ergo non est de integritate sacramēti: nec enim est totum successiuū, sed permanēs: quod suas omnes partes simul habere necesse est: cuiq; iam existenti, si posterius tēpore quicquā contingat, non est pars: sed accidens rei. Et cōfirmatur. quia tanta potest esse contritio, vt tota pœna remittatur: erit ergo tunc satisfactio superflua. Quare non est pars. Nunquam enim pars suo toti superuacanea est. At verò omnia hæc commentitia sunt, nec possunt fundamentū quod iecimus infirmare: habetur enim ex Concilio Florentino, cuius aūthoritatem. Theologi sanè tenere debemus: in Concilio siquidē Florētino definitur: omne sacramentum materia formaq; constare: & postea. Quartum (inquit) sacramentum est pœnitētia. Cuius quasi materia sunt actus pœnitētis: qui in tres distingūtur partes: cordis contritionem: oris cōfessionem: operis satisfactionē. Forma autem, sunt verba absolutionis: hætenus Concilium Flor. & Concilium Tridēt. sessione. 6. cap. 14. docendū est (inquit) Christiani hominis pœnitentiam, (quam secundam tabulam post naufragium sancti patres apte nuncupauerunt,) non solum cōtinere cessationem à peccatis, & eorum detestationem, Verum etiam

Verum etiam eorundem sacramentalem confessionem: itemq; satisfactionem: hæc Synodus Tridentina. Ratio quoq; in promptu est. Quia cum poenitentia sacramentum, quoddam iudicium sit: eius integritas ex his omnibus constat, sine quibus integrum iudicium non est. Sicut & processus iudicialis, multis actionibus continetur, videlicet, accusatione, testimoniis, confessione ipsius rei, sententia iudicis. &c. Omnia hæc enim ad integrum iudicium requisita sunt

Contritio itaq; pars huius sacramenti est: quatenus est ratio exterioris confessionis: ut videlicet confessio non ficta sit, sed verus poenitentia actus. Et indicere multam, atq; eam executioni tradere, ad integritatem iudicij pertinet. Siquidem non est perfectum iudicium, quo absolvitur reus a culpa: nisi poena per sententiam indicta, executioni tradatur. Quapropter, satisfactionem a sacerdote iniunctam, sacramenti iudicialis partem esse, negare nullo modo debemus.

Ad argumentum verò Scoti, non est difficile inficiari soam absolutionem gratiam conferre. Nam sicut in iudicio fori exterioris, si quis per legitima testimonia & suam confessionem absolvatur, omnia hæc sunt verè causa illius absolutionis: licet iudicis sententiam ut præcipuam causam spectemus: Ita quoq; in foro conscientia interiori, princeps quidem causa absolutionis, sacerdotis sententia est: sed ratio tamen & causa concurrens, ut ritè poenitens absolvatur, testimoniū illud etiam fuit, quod aduersum se poenitens dixit, (sive accusationem vocare malis) qua se accusavit: Unde patet error glossæ de poenitentia. d. i. cap. i. dicentis. Nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimitti, sed tantum gratia dei. Nam, in omnibus aliis sacramentis, non solum forma, sed etiā materia est causa
h instrumē

instrumentalis, qua deus vitur ad remittendum peccatum: Aqua enim baptismi, nedum forma verborū, corpus tangit, & cor abluit, (vt August. asseruit) Quod idem in ceteris sacramentis inducere possumus. Cum ergo tam contritio, quā confessio, partes sint huius sacramenti, consequens fit, vt gratiæ causa etiam existant.

Ad primum verò argumentum Durandi respondetur, non omnes partes integrales eiusdē rationis esse. Etenim, (vt modo dicebamus) in iudicio prophano, aliter est pars confessio rei, aliter testimonium testium, & aliter mulcta à iudice inflicta pro culpa cōmissa. Et licet per sententiā quis absoluat̃ur à morte, & absolutio delictō applicetur, quod morte non erat dignū: si tamen iudicatur à iudice pecuniaria mulcta, illius executio spectat ad iudicij integritatem: licet absolutio nō adiungatur: & ideo D Tho. 3. p. q. 90. ar. 2. docuit, has tres partes, materiā appellari sacramēti, quia partes ex quibus integratur totū, habent se vt materia. Et Concil. Florentinū non dixit, huius sacramenti materiā esse actus pœnitentis: sed quasi materiam.

At secundum respondet D. Thomas, (est enim primum argumentum illius secundi articuli) quòd contritio virtualiter pertinet ac exteriorem pœnitentiā, inquantū implicat propositum cōfitendi & satisfaciendi. Contritio siquidem (vt rectē Caietanus admonuit) non quomodocunq; est pars huius sacramēti: sed quatenus refertur ad clauēs ecclesiæ: habet enim pars in eo quòd pars, ordinē ad totum & ad reliquas partes. Sic ergo contritio accepta, includit voluntatē cōpensandi delictum ad arbitrium sacerdotis: qua consideratione initium est & ratio, exterioris pœnitentiæ. Constat autē, interiores actus hoc modo ad exterius iudicium pertinere: aliter enim iudicatur of-
fendēs

sendens ex odio, aliter offendens ex ira. Compensatio item poenitentiae, nisi sponte fiat à reo, nõ est recõsiliatina. Quare Velle cõpensare delictum, quod in contritione clauditur, est prima huius iudicij pars, quod est non solum vindicatiuum, sed conciliatiuum. Non igitur oportet, quamlibet partem huius sacramenti esse sensibilem, sed satis est si sit ratio, quare aliæ partes sensibiles ad hoc sacramentum & iudicium pertineant. Idq; eò magis, quòd hoc forum interius est: quò nihil vetat, actus etiam interiores referri

Ad tertium, primò dicitur, quòd nomine cõtritionis in presentia complectimur attritionem: significamus enim dolorem de peccato cùm proposito cauendi in futurum. Nec id nos somniamus, sed ipsum Concilium Florentinum ita nomen contritionis explicuit. Deinde respõdetur, quòd cõtritio ponitur pars sacramenti, quia est certa & indubitata materia. Quòd autè attritio sufficiat, quanuis verum sit, non est tamen adeò certũ & indubitatum, & ideo Concilium Florentinum cõmuniq; sententia, tenens certum, reliquens incertum, ponit contritionem partem esse huius sacramenti.

Ad quartum. Nego consequentiam, capilli enim & vngues partes hominis sunt: nec tamen simul cum homine nascuntur. Accusatio quoq; testimonium, sententia iudicis, solutio poenae cùm non sint simul, sunt tamè de integritate iudicij. Breuiter, in omnibus cuius partes quendam successionis ordinẽ habent, non oportet partes integrates simul esse. Ad contritionẽ verò, facile dicitur, quòd cùm sacramenta per homines administrantur, quibus illa grãdis cõtritio cõstare nequit, an idonea sit ad integrã poenae remissionẽ, semper opus est satisfactionem iniungi: sine qua sacramentum quidem esse potest: sed si e qua

tamen, mancum & imperfectum est. Quæadmodum & quodcunq; aliud iudicium, in quo probatus reus, sine mulcta absoluetur. Nam, & homo sine digito poterit esse: sed erit tamen incōmodè sine digito, nec nos asserimus, quamlibet satisfactio nem esse partem huius sacramenti. Satisfactio quippe, quæ ex arbitrio pœnitentis proficiscitur, nec est pars iudicij sacramentalis, nec habet ordinem ad ecclesiæ claves. Vnde Concilium Florentinum, tertia (inquit) pars est satisfactio pro peccatis, secundum arbitrium sacerdotis. Quintum igitur fundamentum (ut cætera omnia quæ posuimus) cùm firmum sit, nihil aliud superest, nisi ut quæstioni propositæ respondeamus.

Prima igitur conclusio sit. Non est necessarium ad salutem sacramentum pœnitentiæ in re susceptum hoc est, potest aliquis saluari etiam si re ipsa non suscipiat hoc sacramentum, ubi non est facultas suscipiendi. Ac loquor etiam de eo qui peccauit mortaliter post baptismum. Id definit imprimis Leo Papa in epistola ad Theodorum episcopum, numero. 69. si autem aliquis (ait) quocunq; interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquã ad constituta remedia peruenerit, temporalem vitam humana conditione finierit, non necesse est nobis eorum qui sic obierint merita discutere, cùm dominus deus, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit: loquitur autem de pœnitentiæ sacramento.

Item, baptismus non est necessarius in re susceptus, sed satis est in voto, si haberi aliter nequit: ergo nec pœnitentia, antecedens probatur ex August. lib. 4. de Bapti. contra Donatistas cap. 22. ex Ambrosio de obitu Valentiniiani ad Theodosium, ex Bernardo, epistola septuagesima septima ad Hugonem,

ubi

In 1° h^o s^o s^o h^o s^o
 2° s^o s^o s^o h^o s^o
 3° s^o s^o s^o h^o s^o
 4° s^o s^o s^o h^o s^o
 5° s^o s^o s^o h^o s^o
 6° s^o s^o s^o h^o s^o
 7° s^o s^o s^o h^o s^o
 8° s^o s^o s^o h^o s^o
 9° s^o s^o s^o h^o s^o
 10° s^o s^o s^o h^o s^o
 11° s^o s^o s^o h^o s^o
 12° s^o s^o s^o h^o s^o
 13° s^o s^o s^o h^o s^o
 14° s^o s^o s^o h^o s^o
 15° s^o s^o s^o h^o s^o
 16° s^o s^o s^o h^o s^o
 17° s^o s^o s^o h^o s^o
 18° s^o s^o s^o h^o s^o
 19° s^o s^o s^o h^o s^o
 20° s^o s^o s^o h^o s^o
 21° s^o s^o s^o h^o s^o
 22° s^o s^o s^o h^o s^o
 23° s^o s^o s^o h^o s^o
 24° s^o s^o s^o h^o s^o
 25° s^o s^o s^o h^o s^o
 26° s^o s^o s^o h^o s^o
 27° s^o s^o s^o h^o s^o
 28° s^o s^o s^o h^o s^o
 29° s^o s^o s^o h^o s^o
 30° s^o s^o s^o h^o s^o
 31° s^o s^o s^o h^o s^o
 32° s^o s^o s^o h^o s^o
 33° s^o s^o s^o h^o s^o
 34° s^o s^o s^o h^o s^o
 35° s^o s^o s^o h^o s^o
 36° s^o s^o s^o h^o s^o
 37° s^o s^o s^o h^o s^o
 38° s^o s^o s^o h^o s^o
 39° s^o s^o s^o h^o s^o
 40° s^o s^o s^o h^o s^o
 41° s^o s^o s^o h^o s^o
 42° s^o s^o s^o h^o s^o
 43° s^o s^o s^o h^o s^o
 44° s^o s^o s^o h^o s^o
 45° s^o s^o s^o h^o s^o
 46° s^o s^o s^o h^o s^o
 47° s^o s^o s^o h^o s^o
 48° s^o s^o s^o h^o s^o
 49° s^o s^o s^o h^o s^o
 50° s^o s^o s^o h^o s^o
 51° s^o s^o s^o h^o s^o
 52° s^o s^o s^o h^o s^o
 53° s^o s^o s^o h^o s^o
 54° s^o s^o s^o h^o s^o
 55° s^o s^o s^o h^o s^o
 56° s^o s^o s^o h^o s^o
 57° s^o s^o s^o h^o s^o
 58° s^o s^o s^o h^o s^o
 59° s^o s^o s^o h^o s^o
 60° s^o s^o s^o h^o s^o
 61° s^o s^o s^o h^o s^o
 62° s^o s^o s^o h^o s^o
 63° s^o s^o s^o h^o s^o
 64° s^o s^o s^o h^o s^o
 65° s^o s^o s^o h^o s^o
 66° s^o s^o s^o h^o s^o
 67° s^o s^o s^o h^o s^o
 68° s^o s^o s^o h^o s^o
 69° s^o s^o s^o h^o s^o
 70° s^o s^o s^o h^o s^o
 71° s^o s^o s^o h^o s^o
 72° s^o s^o s^o h^o s^o
 73° s^o s^o s^o h^o s^o
 74° s^o s^o s^o h^o s^o
 75° s^o s^o s^o h^o s^o
 76° s^o s^o s^o h^o s^o
 77° s^o s^o s^o h^o s^o
 78° s^o s^o s^o h^o s^o
 79° s^o s^o s^o h^o s^o
 80° s^o s^o s^o h^o s^o
 81° s^o s^o s^o h^o s^o
 82° s^o s^o s^o h^o s^o
 83° s^o s^o s^o h^o s^o
 84° s^o s^o s^o h^o s^o
 85° s^o s^o s^o h^o s^o
 86° s^o s^o s^o h^o s^o
 87° s^o s^o s^o h^o s^o
 88° s^o s^o s^o h^o s^o
 89° s^o s^o s^o h^o s^o
 90° s^o s^o s^o h^o s^o
 91° s^o s^o s^o h^o s^o
 92° s^o s^o s^o h^o s^o
 93° s^o s^o s^o h^o s^o
 94° s^o s^o s^o h^o s^o
 95° s^o s^o s^o h^o s^o
 96° s^o s^o s^o h^o s^o
 97° s^o s^o s^o h^o s^o
 98° s^o s^o s^o h^o s^o
 99° s^o s^o s^o h^o s^o
 100° s^o s^o s^o h^o s^o

Vbi id eruditissimè commonstrat, ex Innocentio de Baptismo, cap. debitum: & de presbitero non baptizato, cap. 2. Sed & de pœnitentia. d. 1. cap. pœnitet: & de. 6. cap. qui vult, refertur testimonium Augustini, ex lib. de vera & falsa pœnitentia, cap. 10. & 12. Et. 26. q. 6. cap. si aliquis: refertur in idem testimonium Concilij Epanensis. Nonnulla verò capita eiusdem cause & questionis, qua in contrarium obiici solent, faciliora sunt, quàm quibus à nobis sit respondendum. Illud verò, quod dominus ait, quorū retinueritis, retenta sunt, Ioan. 20. eadem intelligentiam habet, quam & illud, nisi quis renatus fuerit ex aqua. & c. scilicet, quum adest facultas. Nam cum deest, sufficit votum suscipiendi huiusmodi sacramēta, quæcunq; dicuntur adultis ad salutem necessaria.

Secunda conclusio. Sacramentum pœnitentiæ est mediū, ad salutem necessarium peccatoribus baptizatis: in hunc sensum. Vt sit necessariū in re, si facultas adest, sit necessariū in voto. Hanc cōclusionem probat Diuus Thomas. 3. p. q. 65. ar. 4. & q. 84. ar. 5. Quia peccator nō saluatur nisi applicetur ei passio Christi, vel in re, vel in voto. Non est enim aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri: Actorū. 4. Passio autem Christi applicatur in sacramentis. In baptismo quidem, his qui ante baptismum peccauerunt: In pœnitentia verò, his, qui peccauerunt post baptismum.

Deinde probat, quia ægroti, nisi per aliquod remedium salutis, sanari non possunt. Matth. 9. non est opus Valentibus medico, sed malè habentibus. At, pœnitentiæ sacramētum est medicina salutis: vt ante nobis demonstratum est.

Tertiò probat, Diui Hieronymi testimonio in cōmentarijs super. 3. caput Esaiæ: & in epistola ad Demetriad. de Virginitate

tate seruanda, dicentis, secundā tabulam post naufragium esse
 pœnitentiam. Nam primam tabulam baptismū vocat: patet
 facillè legenti. Idem asserit Ambros. ad virginē laps. capi. 8. &
 Tertulianus in lib. de pœnitentia. Confirmatq; Tridentinum
 Conciliū, cessione. 6. capi. 14. inquit. Pœnitentiā secundam
 tabulam post naufragium sanctos patres aptè nuncupauisse.
 Ne quis autem hanc esse Diui Thomæ mētem possit ambigere,
 legat libri quarti aduersum gentes capi. 72.

Eandem quoq; conclusionem tenuit Thomas Vualden. lib.
 de sacramentalibus titulo. 8. capi. 68. citatq; Origenem in ean-
 dem, qui, homilia. 10. super numeros, Laicus si peccet (inquit)
 ipse suum non potest auferre peccatum: sed indiget sacerdote,
 vt peccatorum remissionem possit accipere: & capi. 69, docet
 Vualdens. Ioannem Vuicleph oppositum huius conclusionis
 tenuisse: quem secuti Lutherani, negant ad salutem esse hoc sa-
 cramentum necessarium. Quam ob rem firmiora (si possumus)
 argumenta debemus asserre vt hæresis contraria manifestius
 reuincatur.

Hæc itaq; conclusio primū certa est, per definitionē Leo-
 nis Papæ in epistola ad Theodorū episcopum. 69. & refertur
 de pœnitentia, d. 1. capi. multiplex (inquit) misericordia dei,
 ita lapsibus subuenit humanis, vt nō solum per baptismi gra-
 tiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinā, spes vitæ reparetur
 æternæ. Et qui regenerationis donū violassent, proprio se iudi-
 cio cōdemnātes, ad remissionē criminum peruenirent, sic di-
 uinæ bonitatis præsidis ordinatis, vt indulgentia dei, nisi sup-
 plicatione sacerdotū nequeat obtineri: mediator enim dei &
 hominū hanc prepositis ecclesiæ tradit potestatem, vt & pœ-
 nitentibus actionem pœnitentiæ darent: & salubri satisfac-
 Etione

Etione purgatos, ad cōmunionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent: & concludit tandem in hæc verba. Necessarium est, ut peccatorum reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione solvatur.

Præterea, Matth. 16. Tibi (inquit dominus) dabo claves regni cœlorum: & quodcunq; solueris. &c. ergo, cum per peccatum mortale à baptismo commissum, cœlum peccatori obferatur, necesse est, ut per claves Petri & successorum aperiatur. Quod nõ aliter profectò fit, quàm per sacramentũ absolutionis. Nec enim soluta erunt in cœlo, quæ nõ soluerit Petrus in terra.

Præterea, Ioannis. 20. Quorum remisieritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt: ergo quæ non absoluunt sacerdotes, retenta erunt. Quæ propter, necesse est, si retineri non volumus, ut à sacerdotibus absoluantur.

Tertia conclusio. Non satis est, ad æternam salutem consequendam peccatoribus baptizatis, votum implicitum huius sacramenti: sed explicitum & formale requiritur. Quod ad eundem modum, pœnitentiæ sacramentum est necessarium peccatoribus baptizatis, ad quem baptismus non baptizatis: eo quòd, per vtrunq; virtus passionis & sanguinis Christi in peccatorum remissionem applicatur: sine qua quidem applicatione, ne vnum quidem mortale peccatum remitti potest. At, sine voto explicito baptismi nullus saluatur: Marci vltimo: Predicate euangelium omni creature: qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit: qui verò non crediderit: condemnabitur. Vnde primum collegitur, baptismum in voto satis esse, cum re ipsa suscipi non potest. Idcirco enim non dixit: qui non fuerit baptizatus condemnabitur: sed qui non crediderit. Colligitur deinde fidẽ huius sacramenti, hoc est bap-

requiritur Formale
baptizatus
explicite
non per se
an non sit
In Mattheo.

tismi, esse ad salutem necessariam, id est, quod per baptismum in nomine Christi, præstatur remissio peccatorum omnibus gentibus. Id enim est euangelium, quod qui non crediderit condemnabitur, ut Lucæ ultimo declaratur. Nec hanc huius loci nos intelligentiã comminiscimur: sed etiam nobis sancti patres tradidere. Vualden. in libr. de sacramentis, cap. 130. Hugo de sancto Victore libr. 2. de sacramentis, parte. 6. cap. 7. Bernardus epistola. 77. ad Hugonem. August. libr. 1. de Baptism. contra Donatist. cap. 8. & libr. 4. cap. 21. & 2. lib. contra Crescon. cap. 13. Si igitur, citra baptismi votum explicitum, nullus omnino saluari potest, cum non adest facultas baptismum re ipsa suscipiendi, ne sine voto quidem poenitentiae explicito saluabimur qui peccatum mortale post baptismum perpetravit. Noluit enim deus, sine Christo & ecclesia sua cuiquam patere salutem, ac remissionem, peccatorum. Cum igitur peccatores possunt Christo & ecclesie sue uniri & reconciliari, exterius etiam susceptis sacramentis, id deus requisivit. At, cum non adest facultas exterioris unionis & conciliationis, voluntas pro facto cedit, suppleturq; per interiorem exterior unio. Confirmat etiam hanc conclusionem id quod usu venire videmus, ut quantuncunq; mors subito occurrat, poenitentiae remedia fideles efflagitent: nec sanè sentiunt de salute eius qui moriens, nec re, nec voto hoc sacramentum accepit.

Ex his colligere licet, quæ sunt ad salutem necessaria, ea esse in duplici differentia. Nam, quædam sunt necessaria, solum quia præcepta: ut eruere innocentem à morte: vota reddere, iuramenta seruare. Quorum necessitas videtur esse præscripta, ibi: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Alia verò, sunt ad

salutem necessaria, quæ sunt ut præcepta salutem
alia ut mandata.

salutem necessaria, ut media: & inde in præcepto, quia media Matt. 9
 necessaria: ut credere in Christum, suscipere baptismum, poenitentiam agere. Inter hæc autem haud mediocre discrimen est. Nam, quæ sunt, tantum quid præcepta, ad salutem necessaria, non est opus in voto habeantur explicito, ad salutem consequendam. Sed satis est implicitè & in genere propositum habituale tenere implendi diuina mandata. At, quæ sunt ad finem salutis media necessaria, si in re haberi nequeunt, oportet teneantur in voto: ut sacramentum baptismi & poenitentia, quod paulo ante docebamus.

Sed est tamen quæstio non parua, an exigatur votum explicitum huius sacramenti ad remissionem peccatorum, quæ post baptismum admissa sunt. Nam ad æternam salutem consequendam iam diximus huiusmodi votum explicitum esse necessarium: & quidem de hac re inter viros doctos magna dissensio est. Sunt enim qui credant votum explicitum huius sacramenti, non esse opus ad remissionem peccatorum: ut si quis comisit adulterium post baptismum, per solam contritionem (aiunt) quæ est actus virtutis, consequi poterit veniam, sine proposito explicito suscipiendi hoc sacramentum. Id tenet Adrianus. q. 1. de confessione ad secundum principale. Est autem argumentum huius, quod baptismus non est necessarius in re vel in voto explicito ad iustificationem, ut. 3. parte. q. 69. art. 4. ad secundum, Diuus Thomas asseruit. Cornelius siquidè & Eunuchus ante fidem explicitam euangelij, iustificationem quidem consequi potuerunt: licet æternam salutem potuerint adipisci.

Item, quilibet se potest conuertere ad deum in momento: & tamen notitiam baptismi habere in quolibet momento non potest. Quomodo enim audiet sine prædicante? aut quomodo cre-

an si in voto
 est substatem, potest
 non ad remissionem
 ad hunc genus
 voto.

~~non habet quod
 iuste off. aliq.
 non in ad hunc
 tenentur per
 non sicut in
 ad hunc finem~~

det, nisi audierit? Igitur, nec sacramenti pœnitentiæ votum explicitum, ad peccatorum remissionem necessarium est. Nec ab hac sententia abhorret D. Thomas. 3. p. q. 86. art. 2.

Si quis tamen cōtrariam sententiā tenere voluerit, habebit pro se, quātum coniectura colligere licet, Magistrum sententiā rum. 4. d. 17. cap. 2. & D. Thomam. eadem distinctione. q. 3. ar. 5. q. 1. & apertius, ar. 1. q. 1. & d. 18. q. 1. ar. 3. q. 1. & li. 4. contra gentes, cap. 72. & tertia parte. q. 84. ar. 5.

Sunt quoq; argumenta non leuia ad hanc opinionem confirmandam. Primum ex Concilio Complutensi sub Alphonso Canillo archiepiscopo Toletano: quod probatū est à Sixto quarto, in bulla qua condemnauit Petrum Oxomensē. Cuius prima conclusio ibi damnata est, in hanc formam. Peccata mortalia, quantū ad culpam & pœnā alterius sæculi, delentur per solam cordis contritionem, sine ordine ab clauis. At, si per pœnitentiā, quæ est actus virtutis peccata remittuntur, sine explicito voto huius sacramēti, re vera delētur peccata sine ordine ad clauis. Rursum in Cōcilio Tridentino, sessione. 6. cap. 14. definitur, quod pœna aeterna cū culpa, vel sacramēto, vel sacramēti voto remittitur. Item, Ioānis ultimo quorū retinuerit is retēta sunt: ergo quādo quis nec re, nec voto, accepit hoc sacramētum, cum sacerdotes eiusmodi peccata retineant, retenta sunt.

Præterea, nulli hæretico vel schismatico remittitur culpa, nisi formaliter & explicitē proponat ecclesiæ vniuersi, atq; ab ea veniam peccati implorare: ergo sola cōtritio, quæ est actus virtutis, non satis est ad remissionem peccatorum sine ordine ad clauis ecclesiæ. Antecedens asserit August. libro de vera & falsa pœnitentiā cap. 12.

Sacramentum igitur pœnitentiæ esse ad salutem necessarium,

per dicitur in filiis
in hoc ut non abomin
de pœnitentiā, ut dicitur
mi pœnitentiā q. dicitur

rium, hunc in modum sit definitum.

Sed enim, Cum hoc sacramentum quatuor habeat partes: neque omnes sint æquè necessariae ad huius sacramenti constitutionem, merito poterit in quaestionem reuocari, an singula huius sacramenti partes sint ad salutem necessariae. Et quoniam de absolutione & contritione, post ea quæ diximus: aut parua aut nulla cõtrouersia est, de confessione primum queritur: an sit ad salutem æternam necessaria. Nam Vulcleph impudensissime docuit, eam esse superflua & inutilem: Vt Thomas Vualdensis refert libr. de sacramentis, cap. 135. & in Concilio Constantiensi, sessione. 8. Inter illius errores septimus ponitur in hanc formam, Si homo debite fuerit contritus, omnis confessio exterior est ei superflua & inutilis.

Masiliiani etiam, negauerunt necessitatem confessionis: Vt author est Damascenus libro de hæresibus. Deinde Iacobita referente Guidone Carmelita in lib. etiam hæresum. Hos sequuntur nostro tẽpore Lutherani: atq; adeo Erasmus in libro de ratione veræ Theologiae circa finem: & in colloquio cui index, pietas puerilis, in summa, omnes qui tenuerunt confessionem nouitiam esse, & institutionis ecclesie. In quibus fuit. B. Rhenanus, in asserenda confessione parum beatus & pius Aduersum quos, conclusionem statuimus.

Confessionem exteriorẽ, quæ sacerdoti fit, esse ad salutem necessariam ex Christi institutione: confessionem (inquam) omnium mortalium, tam publicorum quam occultorum Probatum efficaciter. Quia peccata occulta non remittuntur, nisi remittentibus sacerdotibus: Vt patet ex testimonio Ioannis ci tato, quorum retinueritis, id est, non remisistis, retenta sunt. Ex eo enim quod dixit, quorum remisistis remissa erunt, satis ostenditur,

Si Sacramentum est
ne reseruum, cum h
tenet ptes, quoniam
non omnes ptes
sunt et ergo ne
reseruum

Si autem huiusmodi quæ
si aliquis sit contra
hunc ut ptes reseruum
non sit absolutio in
potes absolutio sine
confessione et quæ
est verum Sacramentum
est et inaphis
hanc hanc

Vile Ro
phen. ar.
8. & 9.

In anno
tationibus sup
libellum
Tertuliani de pœ
nitentia.

an hanc est
S. om. n. ad hanc

ostenditur, Verbum è regione additum, scilicet, retinueritis, perinde esse, ac si dixisset Christus, non remiseritis. Sed remittere sacerdotes non possunt nisi cognoscant (vt ostensum est) cognoscere autem nequeunt nisi peccatores confiteantur: ergo confessio etiam occultarum culparum ex diuina institutione est ad salutem necessaria. Qui enim instituit, finem necessariũ media etiam instituit, quæ essent ad eundem finem necessaria, nisi legislatorem velimus in necessariis defuisse. Nam eandem rationem eisdem quoq; verbis resumere non piget.

Præterea, in cõcilio Cõstantiensi Martinus quintus in bulla condensationis articulorũ cõtra Vuicleph, Ioãnis hus, & Hieron. Pragensis: condemnans errores Vuicleph, ac reliquorũ discipulorũ ait. Vtrum credat quòd Christianus vltra contritionem cordis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, vbi licet non explicetur an an ex institutione diuina an ex humana sit illa necessitas, sine dubio tamen est intelligenda ex diuino iure: id enim Vuicleph negabat.

Præterea, hoc manifestè determinatum est in concilio illo Complutensi, & in illa extrauaganti Sixti quarti cõtra Petrũ Oxomensem. Nam, post illam primam damnatam conclusionem, quam ante retulimus, hoc est, peccata mortalia deleri per solã cordis cõtritionẽ sine ordine ad clauẽs, damnatur secunda in hanc formã. Confessio de peccatis in spẽm fuit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino. Deinde, damnatur tertia in hæc verba. Præuæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur, sine ordine ad clauẽs.

Præterea, in Concilio Florentino definitum est, idque nos adeò firmiter constituimus, materiam huius sacramẽ

sacramenti præcipuam esse confessionem. Si igitur sacramentum pœnitentiæ est ad salutem necessarium, certè non forma solum & absolutio sacerdotis, sed & materia, hoc est cõfessio peccatorum, ad salutem necessaria est: nec enim sacramentum sola forma subsistit. Cuius etiam rei definitio habetur in Concilio Tridentino. sessione. 6. cap. 14. Vbi cum Conciliũ docuisset, hoc sacramentum esse secundam tabulam post naufragiũ, per quam fieret lapsi hominis post baptisimũ reparatio, subdit. Docendum est, Christiani hominis pœnitentiam multo aliam esse à baptisimali, eaq; contineri non modò cessationem à peccatis & eorum detestationem, verum etiam eorundem sacramentalẽ confessionem: saltem in voto & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem.

Quibus ita constitutis, manifestissimè colligitur, hanc secretam cõfessionem de peccatis secretis (quam quidem alij auricularẽ vocant, alij clanculariam) institutionis diuinæ esse, non humanæ, hoc est, Christum instituisse; peccata secreta secreto esse confitenda. Nam publicorum, publicè fieri confessio potest. Nec id Caietanus inficitur: nam licet in commentariis super cap. iohannis. 20. aduersari videatur: at ipse tamen mentem suam explicuit, respondens ad censuras Parisienses sedecim articulorum articulo. 5.

Probatum hoc corollarium imprimis, quia confessio de peccatis occultis est necessaria, vt ex fundamentis iactis constare facile potest. Constituit enim sacerdotes dominus iudices, non solum publicorũ, verum etiam occultorũ. Sed rationis naturalis est, vt occulta peccata occulta correctione purgètur: ergo cum Christus instituerit hoc iudiciũ fieri secundum rectam rationẽ instituit ex consequenti occulta peccata occultè esse iudicanda.

Præterea,

an secretis
is diuinis

Præterea, si modus confitendi ad aurem de peccatis occultis ex ecclesiæ institutione esset, in arbitrio ecclesiæ etiam esset, oppositum constituere, quemadmodum potest, de immersione, vel aspersione, vel infusione in baptismo, legem pro suo arbitratu & ferre & tollere. At, non est in facultate ecclesiæ præscribere, ut, cordis occulta peccata pctorēs publice cōfiteantur.

Præterea, Leo Papa epistola ad vniuersos episcopos Campaniæ: numero. 57. & refertur de pœnitentia dist. 1. cap. quānis plenitudo: illam (inquit) contra apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnouit à quibusdam illicita vsurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri. De pœnitentia videlicet, quæ à fidelibus postulatur, ut scripta professio publicè recitetur. Cùm reatus cōscientiarū sufficiat solis sacerdotibus indicare confessione secreta: & infra, Remoueat, ergo improbabilis cōsuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, hæc etiam Leo. Id ergo, quod aduersatur remedio à Christo instituto ad remissionem peccatorum, nimirum cōtra diuinam institutionem est: cùm, contra apostolicam regulam id fieri summus pontifex asserat, ex apostolorum certè traditione secreta peccata in aurem sunt confitenda: quod vel ex eo liquet, quòd in ecclesia non habetur memoria, vnde inceperit secreta confessio. Nam & Origenes eius meminit homilia prima, & secunda in Psalm. 37. & homilia. 10. super numeros: Basilius item in libello de institutione monachorum, capitulo. 21. & 98. Dionysius etiam in epistola ad Demophilum. 8. & Sozomenus lib. 9. historiæ tripartite ca. 35. Quoniam ij (inquit) qui confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt, propterea visum est antiquis pontificibus, ut velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi, delicta

delicta pādantur: & ad hanc causam presbiterum bonæ conversationis seruātemq; secretum, ac sapientem virum statuerunt: ad quem accedentes ij qui deliquerunt, delicta propria fateantur. Nota seruātem secretum: nam si nō essent occultè confitenda peccata, non oporteret seruare secretum.

Postremò, sigillum confessionis, non est ex humana institutione, sed ex diuina: ergo ex diuina est, quòd aliqua peccata, scilicet, occulta, iudicentur occultè: & confirmantur. Quia magister Oxomensis in Concilio illo Complutensi damnatus est: quòd assereret confessionē non debere esse secretam. Et à Sixto quarto in illa extrauaganti cuius initium. Ad perpetuam rei memoriam, definitur cōtra eundem, necessariò exigì, vt confessio secreta sit. Quam ob rem ex reuelatione & institutione dei est, quòd confessio sit secreta. Alioquin non esset heresis, ab euangelica veritate pœnitus aliena, assertio cōtraria. Cum tamen aliena esse ibidem decernatur

Sed oritur circa ea que diximus dubium. Si enim peccata oportet cōfiteri vt innotescant sacerdoti: ergo peccata publica, que aliàs sunt illi manifesta, nō erit necessariū confiteri: quippe, ob hanc causam si circumstantia manifesta est, nō est opus eam explicare cōfessori: vt si quis sit sacerdos vel maritatus idq; cōfessori liqueat: non est necesse: vt, cū confitetur fornicationem, exponat se esse vel sacerdotem vel maritatum.

At, erroneum est credere, sine cōfessione publicorum etiam peccatorum cuiquā pater salutem. Primum, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro: sed etiā si peccata sint publica, nō sunt cōfessori nota in foro sacramenti: ergo opus est vt peccator illa sacerdoti confiteatur. Et hoc est quod Diuus Thomas dist. 17. q. 3. arti. 2. p. 1.

ad

ad primum, docet, inquit. Quauis sacerdos aliquando sciat peccatū vt homo, nō tamen scit vt Christi vicarius. Sicut etiā iudex aliquando scit peccatum vt homo: quod nescit vt iudex.

Præterea, confessio est materia præcipua huius sacramenti: ergo etiam ad absolutionem publicorū peccatorum est necessaria. Nam sacramentum, sine præcipua materia esse non potest. Deniq; si peccator publicum peccatum non confitetur, non potest innotescere iudici, an pœniteat necne: an proponat emendationem, an nō. Quare, non valet discernere, an soluere debeat, an ligare. Necessarium est igitur, vt nō modo secreta etiā peccata verum etiam publica peccator se sacerdoti subiiciens, confiteatur.

Iam verò, posterior illa quæstio relinquitur, an satisfactio ad sacerdotis arbitrium, sit ad salutem necessaria. Sunt enim authores, qui negāt, in quibus Diuus Thomas. 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 1. ad primum argumentum, videtur esse. Dicendum (inquit) quòd post remissam culpam, adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis: sed gratiæ tamen infusio sufficit ad culpæ remissionem. Ad gratiæ verò infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta. Ante quorum susceptionē vel actu vel proposito, peccator gratiā non cōsequitur. Sed tamen, ex hoc quòd operatur confessio ad pœnæ remissionē, nō habet, quòd sit de necessitate salutis: quia pœna ista est temporalis: ad quam post culpæ remissionē, remanet homo ligatus. Vnde sine hoc quòd in presenti vita expiaretur, esset via salutis: habet igitur confessio, quòd sit de necessitate salutis, ex hoc quòd ad remissionē culpæ ordinatur: hætenus D. Th. At, vel fallor ego, vel contrariū probabilius est. Nā sicut ante docuimus, exterior pœnitētia est ad salutē necessaria: ergo quæ admodū cōtri-

~~Quæstio~~
 hinc factis ne
 necessaria ut pœn
 in hinc

in lege naturæ & scripturæ, habebat annexum propositū confitendi & satisfaciendi deo: iuxta illud, dixi. Confitebor in iustitiam meā domino. &c. ita & in lege noua habet annexum propositum confitendi sacerdoti, & satisfaciendi ad arbitriū eius. Hoc est enim subiicere se clauibus, & iudicio ecclesiastico. Quod est ad salutem sine dubio necessarium.

Præterea Concilium Tridentinum, sessione. 6. cap. 14. posteaquàm definiuit, sacramētum pœnitentiæ ad lapsi reparationem, velut secundam post naufragium tabulam, necessarium esse, decernit protinus, hoc sacramento contineri, non modo cessationem peccatorum, & eorundem sacramentalem confessionē, & sacerdotalem absolutionē: verum etiā satisfactionem, per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritalis vitæ exercitia: non quidē pro pœna æterna, sed pro pœna temporali: & de hac (inquit) pœnitentia scriptum est: memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterum: quæ secundū deum tristitia est, pœnitentiā in salutē stabilem operatur: & rursus, pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Quæ omnia loca de pœnitentiā exteriori esse intelligenda, per quā scilicet exterior satisfactio pro peccatis fit, superius certis argumentis commonstrauimus.

Præterea, Leo Papa, epi. 69. ad Theo. epi. mediator (inquit) dei & hominū hanc propositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & pœnitētibus actione pœnitentiæ daret & salubri satisfactione purgatos, ad cōmunionē sacramētōrū per ianuā recōsiliationis admitterēt. Igitur, nisi proponāt pœnitētes, se ecclesiæ potestati subiicere, vt iuxta eius arbitriū peccata cōpensent, seruari nō nō possunt. Iam enim docuerat summus Pontifex, hanc sacerdotalem authoritatē & iudicium esse ad salutem necessaria.

i Deniq;

Deniq; cū de satisfactiōe ad arbitrium sacerdotis præceptum sit, (Ut nos proximè definiemus) certè satisfactiō est ad salutem necessaria. Nam si non esset: non esset in præcepto. Ac re vera frustra fuissent sacerdotes iudices constituti, si eorum sententiæ parere non esset necessarium. Inanis enim est auctoritas iudicandi, quæ impune reuici potest: idq; eò magis, quòd iudicium hoc non est ad dirimendas lites, sed ad vindicanda scelera. Et quòd iudicibus necessarium est, scilicet, pœnam indicere reis, ne sint iudices iniqui, id nos exequi necessariò debemus, ne falsi pœnitentes & inobedientes tum videamur, tum etiam simus. Nec argumentū quodin contrariū insinuauimus, opere præciū est nunc eludere, partim, quòd facile est, partim, quòd postea eluere debemus. Quapropter eadem argumenta confutanda sunt, quæ à principio huius controuersie fecimus.

Ac primum quidem argumentum à plerisq; sanctorum facile diluitur: nam utrunq; apostoli Pauli locum interpretatur, nō de pœnitentiā quæ post baptismū fit: sed de pœnitentiā quæ fit in baptismo. Qui uidelicet semel duntaxat percipi potest: nā pœnitentiā baptismum appellari habes apud Lucam capitulo ultimo. Oportebat (inquit) prædicari in nomine eius pœnitentiā & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi quæ Matthæus de baptismo dixit, Lucas nomine pœnitentiæ ac remissionis peccatorum tradidit. Hanc expositionem Chrysostomus & Theophilaëtus sequuntur in eadem loca. Item Ambrosius lib. 2. de pœnitentiā cap. 2. & August. lib. de vera & falsa pœnitentiā cap. 3. Colligunt autem ex multis coniecturis hanc esse eorum testimoniorum intelligentiam. Quas ego coniecturas referrem, nisi ad metam huius disputationis festina-ret oratio.

argh'm Fl
 no pœnit' hab
 & de imp' s' h
 f' h' p' m' s' e' n' t' i' a

Potest tamen vterq; locus intelligi etiam de pœnitentiæ sacramēto. Vt videlicet intelligamus, impossibile esse per pœnitentiæ sacramentum rursus renouari, id est, priorem nouitatem, quam pœa baptismum accepimus, iterum accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione. 3. in sanctum lauacrum, non superest (inquit) regeneratio secunda, nec reformatio, seu in pristinum statum restitutio, etiam si per quam vehementer illam lachrymis, & multis queramus suspiriis: ex quibus vix quidem cicatricam obductio euenit.

Nec te moueat, quod apostolum ait esse impossibile: nam per excessum loquitur: atq; hyperbolicè ingētem rei difficultatem impossibile vocat: non vt desperent audientes: sed vt terreantur. Idcirco enim subdit apostolus, confidimus tamē de vobis dilectissimi meliora & viciniora saluti tametsi ita loquimur: loquutus sū (inquit apostolus) ita vt vos à peccatis retraherē, & desperationis metu facerem cautiores, Caterum confido de vobis et reliqua quæ sequuntur. Quæ quidem huius loci interpretatio, mea nō est, sed Hieronymi, lib. aduersus Iouinianum. 2. referturq; à Gratiano, de pœnitentiā, d. 2. cap. si enī. Nec modus hic loquēdi à sacris literis alienus est. Nam Matthæi. 19. quod ante dominus dixerat, difficile esse diuitem intrare in regnum cœlorum, euestigio dixit, esse impossibile. Quoadmodum exposuit Hieronymus super caput Esaiæ. 60. Sed & Aristoteles. 1. libro de cœlo capite. 11. inter reliquas significationes huius vocabuli, impossibile, eā annumerauit, vt (quod nō facile, neq; cito nec bene fieri potest) impossibile dicatur. Et ad eandem formam per hyperbolem cap. 10. eiusdem epistolæ Apostolus locutus est: vt ostenderet, qua animaduersione peccata nostra digna sint, post acceptam notitiā veritatis, si ad iustitiæ

i 2 rigorem

rigorem examinentur. Sed aliud tamen est quod iustitia postulat, aliud quod clementia & misericordia suggerit.

Ad secundum argumentum certè possemus respondere, negando maiorem: sentiunt enim plures viri docti licitum esse ab hæretico recipere pœnitentiã in articulo mortis: Vt Petrus Paludens. 4. d. 25. q. 1. Silvester in verbo confessor, primo. §. & Maioris. d. 17. & glossa extra de sponsalibus, cap. non est vobis. Quia licet recipere baptismum ab eiusmodi præcisus cùm extrema necessitas cogit: Vt Augustinus tradit, cap. si quem forte. 24. d. 1. ergo & pœnitentiæ sacramentum licet ab exciso suscipere. Huic vero loco solent occurrere, negando consequentiã. Quia minister baptismi est institutus quilibet de iure diuino: Quam ob rem ecclesia id tollere non potest. At pœnitentiæ minister, non est quilibet sacerdos diuino iure: sed cui ecclesia demãdauerit. Quocirca sicut potest cõmittere cui voluerit, ita & potest auferre. Sed hæc responsio nõ facit satis argu. Primũ, quia probabilissimũ est quemlibet sacerdotẽ in mortis articulo habere authoritatẽ absoluendi iure diuino. Idq; asseruit Palu. dist. 20. 4. q. 1. ar. 2. Dur. dist. 19. q. 2. Capreolus eadẽ distin. arti. 3. ad quartum. Id quoq; D. Thomas sentire videtur. dist. 19. q. 1. ar. 3. q. 1. & dist. 20. ar. 1. q. 2. Atq; est præterea, rationi consentaneum: quia deus nõ deficiit in necessariis: nullus enim prouidus gubernator in necessariis deficit, ergo quemadmodum prouidit, vt in articulo mortis, quicumq; posset licite baptizare, nõ obstante quacunq; ecclesiastica censura & prohibitione: ita etiam cauit, vt in eodem articulo quilibet sacerdos licite absolueret. Cùm vtrunq; sit sacramentũ necessitatis: vtrunq; iure diuino præceptum. Est insuper alia ratio qua id confirmari possit. Quòd authore Augustino quarto libro de baptismo

ad 2^m

fol. 83

ad 3^min articulo mortis
quis quilibet
est minister
baptismi

re August. 4. libr. de baptismo contra donatist. cap. 24. quod vniuersa tenet ecclesia, semperq; retentum est: nec a Pontificibus aut Conciliis tempore aliquo post apostolos definitum, traditione Christi & apostolorum rectissime creditur constitutum. At, quod quilibet sacerdos in mortis articulo quemlibet possit absoluere, semper in ecclesia obseruatum est: nec noua aliqua hominum constitutione sancitum. A Christo igitur, & apostolis est institutum. Præterea, ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo, scilicet, contrariam legem: ergo est de iure diuino. Antecedens suadetur. Quia seclusa quacumq; ecclesie lege talis abrogatio esset contra rectam rationem: si (ut verum est) poenitentia est sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur, rationi maxime consentaneum est: quemcumq; sacerdotem in articulo mortis poenitentiae ministrum diuino iure esse constitutum. Quo fieri per ecclesie censuram talem auctoritatem abrogari non posse.

Quod si Christus dominus non consulisset in mortis articulo periclitantibus, ministrum absolutionis necessarium exhibendo, ecclesia tamen cuius prudentia dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credenda filius suis in articulo mortis deesse voluisse: idq; eò magis, quò exemplo Christi sponsi sui facere: & potuit & debuit: quem constat in sacramento baptismi (quod necessarium esse ad salutem voluit) nulli in articulo mortis defuisse. Præterea, necessitas non habet legem (ut habes in cap. quod non est, de regulis iuris:) non ergo existimanda est ecclesia, legem qua precisum amouet a sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum excedere voluisse. Præterea, odia restringi, fauores conuenit ampliari: ut etiam iuris regula tradit. Quod autem quilibet sacerdos in articulo mortis quemlibet possit

i 3 absoluere,

absoluere, gratia est & fauor populi Christiani. Quocirca, ampliare potius, quam stringere debemus.

Quod autem præcisi sacramentorum ministerio priuatur, in odium est: restringendum itaq; esse videtur: nam pœnæ legum in teperatione mollied. & sunt, nō exasperad. De pœnitētia. d. 1. ca. pœnæ. Probabile igitur est, à præciso sacerdote fideles posse sacramētum absolutionis in mortis articulo recipere: videlicet, si absq; periculo fidei, recipi potest. Ac profecto, non ambigo, quin à catholico excōmunicato, etiam nominatim, in mortis articulo pœnitentiæ possimus suscipere sacramētum: si alius desit. Quippe, non video causam, quare fideles in articulo mortis, præfente sacerdote catholico, priuentur sacramento ex diuina institutione ad salutem necessariò. Quod utiq; esset minus tolerabile, quàm in mortis articulo casus reseruare, præsertim cum homines ferè, non cōtritionem sed attritionē habeāt: quapropter, durū esset, hominibus maiori ex parte imbecillis, in tali periculo velle deesse. Quod si hæc exceptio ministri catholici, etiam per excōmunicationem præcisi, iure optimo defenditur, non est absurdum & alios præcisos excipere: tantum in mortis articulo. Quoniam extrema necessitas siue corporalis seu spiritalis sit, ab omni ecclesiæ lege videtur excepta.

Id verò, quod obiicim contrariū solet, ex. 24 q. 1. cap. audiuius: per hæc facile diluitur, cui simile est, quod Ambrosius ait, de pœnitētia, d. 1. cap. verbum. & cap. potest fieri: ob idq; si mili ratione soluitur. Illud autē, quod opponitur ex ca. vltimo eiusdem causæ & quæstionis, aduersus hæc sententiā nihil penitus facit. Primū, quòd ibi sermo est de eucharistiæ sacramento: quod non est sacramētum necessitatis. Deinde, quòd id fecit Hermogildus, ne Arriano episcopo faueret: quem rex ob eum
finem

finem destinauerat. In quo euentu ne sacramentū quidē baptis-
mi ab heretico recipiendum esset. Nam, quod in extrauaganti
vnam sanctam, de maiortate & obediētia, Bonifacius docet,
extra ecclesiam nō esse remissionem peccatorum: & ex dictis
modo, explicari facile potest, & quē admodum intelligendum
esset, in superioris anni relectioe docuimus.

At, si quis communem opinionem sequi velit, (cuius etiam
D. Tho. fuisse videtur. 4. d. 19. ar. 2. q. 2. ad tertium: & di. 17.
q. 3. ar. 3. q. 1. ad secundum: & 3. p. q. 82. ar. 7. ad secundum,)
respondere aliter potest: negando minorem. Nec est simile de
baptismo & poenitentia. Quoniam baptismus multo magis est
necessarius quā poenitentia sacramentū: eō, quōd non solum
opus est quatenus remediū peccati, sed quatenus professio est
Christiana fidei, & in Christum incorporatio.

Vnde ad tertium argumentum, iuxta duas has differentes
opinionēs dupliciter item responderi potest. Nam, difficile
est de doctissimorum virorum iudicare sententiis, & in me-
dio seniorum, iuuenes sedere arbitros. Itaq; ex his duabus vtra
sit opinio deligenda, prudentiorum ego & doctiorum arbitrio
derelinquo.

Ad quartum, vbi difficultas est, à quonam habeat iurisdi-
ctionem, qui summum Pontificem absoluit, communis opinio
respondet, quōd summus Pontifex eligēdo confessorem, con-
fert ei potestatem: quā tamen ipse exercere non potest: vt dia-
conus electus episcopus, potest demandare absolutionē à pecca-
tis: cū ipse tamen peccatores absolvere nō queat: quæ est solu-
tio Cardinalis, Turcremata, libr. 1. summæ ecclesiastica, cap.
98. & D. Bonauenturæ. 4. d. 19. & D. Thomæ, d. 16. q. 1. art.
3. q. 3. Ar, Paludanus eadem dist. q. 2. & Capreolus eadem di-

ad q
vnde sicut
fuit distinctio
7 - 7 - 7 - 7
solut.

Et inc. q. vnicā, ar. 3. melius sentire videntur: Iurisdictionem, qua sacerdos electus à Pōtifice eum absoluit, à Christo esse: & non ab ipso Pontifice. Quia deus non deficit in necessariis. Quare Summo Pontifici de ministro sacramenti ad salutē necessarij prouidit. Item, Summus Pontifex, post peccatum mortale factus est subditus in foro interiore: nam obligatur confiteri sacerdoti sicut & quilibet alius, qui mortaliter peccauit, iudicio huius fori sacramentalis obnoxius fit: ergo sine commissione ipsius est in ecclesia iudex, cui. s. confiteri teneatur.

Præterea, licet episcopus diaconus committere alteri absolutionem possit, sed non tamen nisi eorum, quorum est pastor, committere potest, hoc est, suorum subditorum. At, Summus Pontifex non est pastor sui ipsius nec iudex. Quam ob rem: sui ipsius absolutionem committere alteri non potest. Nec me fugiunt quæ Cardinalis Caietanus vir aliōqui doctissimus, scripsit: quæstione vnicā de ministro huius sacramenti: quæ mihi non placent omnia: sed (humanorum ingeniorum ea vel fors vel conditio est) aliis non placebunt nostra. Equidem, quād iuratio melior non succurrit, non auderem asserere, confessorem Summi Pontificis nullam habere iurisdictionis potestatem su per ipsum, nec à Christo, nec ab ecclesia, nec ab ipso Summo Pontifice. Quod Caietanus videtur admittere. An admittēdum sit viderint alij. Nam ego, principium absolutionis sacramentalis existimo, no solam esse potestatem ordinis verum etiam iurisdictionis. Quippe, cū minister huius sacramenti (iuxta Concilium Florentinum) sit sacerdos habens auctoritatem, vel ordinariam, vel ex commissione superioris, Cumq; etiam, sacramentum hoc iudiciale sit, ministrū eius nisi iudicē intelligere non valeo: iudicem autē sine iurisdictione, ne cogitatione quidera

dem informare possū, eo vel maximè, quòd minister huius sacramenti soluit, & ligat: Ac proinde, iurisdictionis potestatem habet. Igitur, sicut Summus Pontifex propter crimè hæresis, subditus fit ecclesiæ in foro exteriori, idq; ex diuina institutione, sic per quodlibet mortale peccatū ecclesiæ subiicitur in foro interiori: Christo institutè & obligatè, Pontificem Summum, ut coram sacerdote compareat: tametsi hanc illi dederit facultatem, ut eligat quem maluerit. Quam traditionē sicut & ceteras Christi, licet scriptas nō habeamus, ab apostolis accepimus.

Itaq; sacerdos simplex cūm initiatur, nō ordinis modo potestatem, sed iurisdictionis etiam accipit: nō simpliciter & quantum ad oēs, sed primūm, quātum ad venialia peccata. D. Tho. d. 18. ar. 3. q. 1. ad tertiu, & est cōmunis opinio. Deinde, quantum ad mortalia: quibus est iam peccator, à proprio sacerdote solutus, quoniā illud iudicium est penitus arbitrariū, cūm nulli teneat se subdere, neq; apparet vnde proprius sacerdos habeat solus potestatem in illa peccata, cūm nō sit materia subiecta proprio sacerdoti. Præterea, quātum ad omnia in articulo mortis: deniq; ad Summū Pontificem absoluēdum: atq; horū omnium radix eadem est. Etenim, (ut Capreolus & Durandus. d. 19. 4 diligenter annotauerunt) in vniuersum apostolis dictū est. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata. &c. Restrictio autem facta est ex speciali cōmissione facta Petro, cui quoniam clauēs tanquā primo clauigero collatæ sunt, id consequenter est demandatum, ut eius auctoritate, quicumq; alius aperit, aperiat. &c. nam illa commissio de aliis à Petro facta est. Ideoq; Petrus, & eius successores non subiacent illi restrictioni, quin possint absolui à quolibet sacerdote.

Ad quintum verò argumentum, nonnulli respondēt. Illud

folij 53

i 5

verbum

an
JIS

Verbum domini, non de corporali seu sacramentali mäducatione corporis domini, sed de spiritali esse intelligendum. Qui autem per fidem Christum habet in se manentem, is spiritaliter manducat corpus, & bibit sanguinem: quia Christi mēbrum efficitur: ac proinde particeps ipsius & carnis, & sanguinis. Id autem necessarium est ad salutem, non solum adultis, verum etiam paruulis. Atq; huius sententię videtur esse D. Thomas. 3. p. q. 65. ar. 4. ad secundū: & q. 80. ar. 9. ad tertium. Et Hieronymus in primum cap. epistolę ad Ephes. de cons. d. 2. c. dupliciter. 10. Imò Origines homil. 7. in Leui. & August. lib. 3. de doctrina Christ. cap. 16. manifestè docent, hunc locū figuratè esse accipiendum, vt per metaphoram, qui credit in Christum, eiq; incorporatur, Christum dicatur mäducare. Eandēq; expositionē vbiq; locorum Augustinus probat: vt tractatu in Ioannē. 26. & 27. Et lib. 1. cōtra duos epist. Pelag. cap. 22. et li. 2. cap. 4. de consecratione. d. 4. cap. in ecclesia: & capite sequenti: vbi & refert, Innocētium huius sententię fuisse. Ac re vera fuit: vt patet in epistola eiusdem Innocētij ad Concilium Carthaginense. Et ratio quoq; illis suffragatur, quia si de sacramentali manducatione dominus loqueretur falsum esset illud, qui manducat meam carnem: & bibit meum sanguinē in me manet, & ego in illo. Constat enim multos, carnē Christi, atq; eius sanguinem in sacramento accipere, & nō eosdem in Christo manere. Item etiam, cū sermo vniuersalis sit, si de sacramentali mäducatione intelligeretur, iam paruulis esset eucharistia necessaria, vt vitam haberent in semetipsis: quod est erroneū. Ac Laicis præterea sumptio huius sacramēti sub vtraq; specie esset ad vitam necessaria: quę est hæresis Lutherana.

At Verò, licet dominus ibi de spiritali mäducatione sermo-

nem faciat, non tamē excluditur sacramētalis: Vt patet ex D. August. in Ioannē, tractatu. 26. atq; ex D. Thoma. 3. p. q. 80. ar. 11. Vnde & eiusdem partis. q. 65. ar. 4. ad secundum, ait. Illud verbum domini intelligendum esse de spiritali māduca-
 tione, & non de sola sacramentali. Non dixit, & nō de sacra-
 mentali. Quōd autē de sumptione etiā sacramēta-
 li verba fiant, mihi facile persuadeo. Primūm, quia de futuro loquitur domi-
 nus dicens: Panis quē ego dabo, caro mea est: nondum enim in-
 stituerat eucharistiæ sacramētum. Deinde, quia discernit mā-
 ducationē & potationē, inquiens: nisi māducaueritis carnem,
 & biberitis. &c. Vbi integrum sacramētum carnis & sangui-
 nis, quōd in cibum & potū daturus erat, aperitē distinxit. Ac-
 cedit ad hoc, quōd Ioannes Euangelista, si eo capite de euchi-
 stiæ sacramento non fecisset mentionem, omnino nullā altissi-
 mi sacramēti rationem habuisset, cū in reliquis sui Euāgelij
 partibus, ne verbum quidem vllum de eucharistiā fecerit. Ad-
 de, quod pleriq; sancti de eucharistiæ sacramento illū locum in-
 terpretantur: Vt Chrysostomus in Ioannem homil. 45. & lib.
 3. de dignitate sacerdotali cap. 4. Et August. lib. 1. de Baptis.
 paruu. cap. 20. Ambros. lib. 4. de sacramentis. Bernardus in
 sermone de resurrectione cuius initium vicit Leo. Cyrillus quoq;
 ac Theophylactus in commentariis super Ioannē: atq; alij, quos
 refert Gratianus de consecratione. d. 2. Certē ecclesia cū ad-
 uersus hereticos de eucharistiæ sacramento disputat, ex eo ca-
 pite vel maximē testimonia sumit. In Cōcilio præterea Cōstan-
 tiensi sessione. 13. cū hereticorum argumēto obiter respōde-
 retur, qui ex hoc testimonio sumebant, Laicis sub vtraq; specie
 hoc sacramentum esse conferendum, non confugerunt patres
 ad spiritalē manducationem, sed crediderunt, id quod do-
 minus

dominus dicit, nisi manducaveritis, &c. etiam à Laicis sub specie panis seruari: cum firmissimè (inquiunt) credendum sit, sub utraq; specie integrum Christi corpus & sanguinem contineri. Et (ne lögum faciam) Concilium Ephesinum in epistola ad Nestorium, hunc ipsum locum, de quo differimus, de sumptione sacramenti corporis & sanguinis domini interpretatur. Atque id nos late persecuti sumus: ut vim argumenti conseruamus, scilicet, quod difficilius est, quàm ut per illam priorem intelligentiam eludi possit.

Igitur, (ut ex locis citatis apud D. Thomam colligere licet,) testimonium illud, licet dissimiliter, utranq; tamen expositione complectitur, & spiritualis & sacramentalis manducationis. Non enim qui corporaliter dentibus terit eucharistiæ sacramentum, habet vitam æternam: nisi & spiritualiter manducet, hoc est, credat in Christum viua fide: & ecclesiastici corporis, cuius Christus caput est, membrum fiat. Ergo spiritualis manducatio perfidem, medium est necessarium ad salutem & adultis, & paruulis. Suscipiturq; hoc medium cū baptismus suscipitur: ut D. Augustinus exponit, li. 1. de baptismo paruulorum, cap. 20. & locis quoq; paulo ante citatis: ac D. Tho. 3. p. q. 73. ar. 3. Sacramentalis autè manducatio, non hoc modo est de necessitate salutis sicut baptismus: videlicet quia baptismus est necessarius, non solū necessitate præcepti, verum etiã ut medium sine quo salus non constat. At sacramentalis eucharistiæ manducatio, solū est necessaria ut præceptum: ac proinde, solis adultis: quibus dūtaxat præceptū imponitur. Quod autè hæc sit mens, D. Thomæ, colligere possumus ex. 3. p. q. 65. ar. 4. & q. 80. ar. 11. Quid autè in causa sit, quã ob rem similibus verbis non similis necessitas præscribatur, nõ facile dicitur, nisi ad ecclesiæ

ecclesiæ sensum nostras intelligentias referamus, quæ sacramentalem eucharistiæ sumptionem nunquam intellexit esse medium ad salutem necessarium, pœnitentiam esse intellexit; vel utrumq; sacramentum necessarium est in re vel in voto, sed aliter tamen utrumlibet, nam votum eucharistiæ in baptismo continetur, votum autē pœnitentiæ in nullo alio sacramento. Quo fit ut votum eucharistiæ satis sit implicitū, votum pœnitentiæ requiratur explicitum. Atq; id forsitan est ad D. Thomæ sensum accommodatius.

Ad sextum argumentum respondetur, quod Nectarius antecessor Chrysostomi, confessionem secretam de medio sustulerat: ut illo capite Sozomenus tradit. Quam ob rem, Chrysostomus Nectario succedens, de confessione hac auriculari, populo verba facere noluit: quia enim nondum scandalum sedatum erat quod in ecclesia Constantinopolitana per occasione secretæ confessionis fuerat exortum, non est ausus eam restituere: Quam, scilicet, vir probata fidei apud Constantinopolitanos abiecerat. Nec apud Græcos confessio quæ sacerdotibus in aurem fit, tam est recepta quàm apud Latinos: unde Sozomenus loco illo citato, apud occidentales ecclesias ritum confessionis asserit maximè & traditum & retentum. Sed & de pœnitentiâ, d. i. cap. finali, Theodorus dicit, Græcos existimare solum deo esse confitenda peccata. Quemadmodum itaq; baptisimus non statim a passione Christi cœpit esse mediū omnibus necessariū ad salutem, sed post sufficientē euangelij & baptismi euulgationem: ita & confessionis sacramentum ex eo tempore cœpit omnibus hominibus esse necessariū, etiam de peccatis secretis, quo sufficienter promulgatum est. Quo fit, ut græci ante plenā inuulgationem sine peccatorum confessione occultorum sal-

F. MELCHI. CANO.

uari potuerint, Iurisconsultis Verò, ac nonnullis etiam Theologis sanè parcendū est: quòd in quaestione per obscura, & quæ eo tempore nondum erat satis explicata ac definita, ignoranter errauerint.

Sed quoniam plus nimio longa facta est disputatio, iam ad partem relectionis postremam pergamus. In qua illud querebatur, an de pœnitentiæ sacramento diuinum præceptum sit: & quoniã primã huius sacramenti partē, hoc est contritiōē cordis, quemadmodum in præcepto diuino esset, ostendimus: Reliquæ sunt duæ, (de quibus nobis instituenda est disputatio) confessio videlicet oris, & satisfactio operis: nam alterius præceptum hæretici negant, alterius etiam catholici.

Ad illud igitur explicandum prius aggrediamur, an confessio, quæ sacerdotibus in aurem fit, euangelico iure sit præcepta. Suadet enim non esse. Primum, quia tale præceptum diuini iuris, nullo sacrarum literarum loco reperitur. Quod si ita est, vt certè videtur esse, non est cur diuini iuris præceptū esse fingamus. Deinde, si confessio diuinæ institutionis esset, eius quoq; integritas ab euangelico iure proficisceretur: vnde fieret vt & pœnitens omnium peccatorum & species & numeros dicere, & confessor solícite vtrumq; interrogare deberet, quod esset re vera molestissimum. Ac præterea non liceret ecclesiæ vlla ex causa confessionem partiri. At partitur: vt, cùm sunt casus re seruati, absoluit Romanus Pontifex ab illis, pro aliis Verò nõ re seruatis, remittuntur pœnitentes ad proprios sacerdotes. Non igitur diuinæ institutionis est omnia simul peccata sacerdoti confiteri.

Præterea, si hoc præceptum Euangelicum fuisset, tunc non obstante damno, vel proprio, vel alieno, confiteri teneremur,

sicut

ms ab fl 72
73
ms ad fl
74 de interg
hæc confessio
de diligentia
de consuetudine
de satisfactione
de re seruato
de casibus
de re seruato
de confessione

sicut & baptizari. At, asserunt doctores, iacturam aut meam aut alterius, idoneam esse causam, cur ego non debeam confiteri: non est ergo diuini iuris obligatio.

Præterea, si Christus dominus confessionem iussit, certè eam iussit quæ medium est necessarium ad salutem, scilicet, formatam. Quam obrem, qui præstaret confessionem informem, eam iterum facere teneretur, quod esset profecto durissimum.

Præterea, si præceptum de confessione diuinum esset, mutis hac etiam lege constringeretur. Id verò tam est absurdū, quam esset absurda confessio quæ à muto proficisceretur. Item & absens per epistolam confiteri deberet absentis sacerdoti, atq; adeò peccator ignotæ lingue præsentis per interpretem

Ad hæc, eadem ratione dei præceptum esset, solis propriis sacerdotibus confiteri: cum soli sint, à deo iudices cõstituti: vnde & in capi. firmiter, de summa trinitate, clauces, solis apostolis & eorum successoribus, dicuntur esse collatæ.

Postremò, si mandatum hoc ex euangelio posset haberi: id vel maximè ex illo Ioannis. 20. cap. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt. At, inde nõ habetur, pari enim ratione oporteret venialia confiteri: cum de illis etiam ibidem sermo fit, aliàs confessio venialium ad hoc sacramentum non pertineret: & si de vtriusq; loquitur Christus, cum ait, quorum remisistis peccata, ad vtraq; etiam pertinet quod dicit, quorum retinueritis. &c. Cõpertum igitur videtur esse, aut vtrorumq; aut neutrorum confessionem in præcepto diuino esse.

In contrarium est, quòd sacramentū pœnitentiæ ad salutem necessarium est, vt ante docuimus. Quod vtriq; sacramentum citra confessionē cõstare nõ potest: quæ videlicet, est præcipua huius

tu de serm
 manifestat
 91. Et sequenti
 an in formis sit
 iteranda, in p
 fiat satis p
 de confessione
 § 99.
 5 m de conse
 mtr 24 of § 100
 6 m de min
 tu an p
 ad § 105
 7 m de he
 mibis an p
 ne ad § 112

huius sacramenti materia. Cùm itaq; peccata mortalia confiteri, opus sit ad salutem, efficitur manifestè, de confessione diuinum esse præceptum.

In hac controuersia, postea, que in superiore de finita sunt vix quicquam superest, quod adicere debeamus. Quippe, certum & persuasum nobis esse debet, omnè exteriorem virtutis actum, ad salutem ex diuina institutione necessarium, ex eadem quoq; institutione in præcepto esse. Faciamus enim, hominem peccatorem contritionem habere peccati sui. Tunc quaeritur, an hic teneatur cõfiteri ex diuino iure, nec ne. Si teneatur id fides catholica docet: id nos in præsentia conficere volumus: sin non tenetur, sine peccato mortali poterit confessionem omittere. Quare, per solam contritionem saluabitur, ac proinde confessionis sacramentum non est ad salutem necessarium.

Præterea, (vt reliqua argumenta prætereamus quæ modo repetere molestum negotium esset) definitio illa Concilij Complutensis, sub Reuerendissimo archiepiscopo Toletano Alfonso Carillo, manifestè conuincit, non solum confessionem diuina lege iussam esse, verumetiam id negare, hæreticum esse.

Prima igitur conclusio Petri Oxomensis ibidem damnata, sic habet. Peccata mortalia quantum ad culpam, & poenã alterius sæculi, delentur per solam cordis contritionem, sine ordine ad clauas.

Secunda cõclusio. Quòd confessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesie, non de iure diuino.

Tertia conclusio. Quòd prauæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauas.

Quarta conclusio. Quòd confessio non debet esse secreta. Has omnes & singulas hæreticas esse synodus definiuit. Est autem

tem congregata auctoritate Sixti quarti: & cōfirmata postea ab eodem Sixto, in extrauaganti, cuius retro mentionem fecimus: Vbi denuo condemnantur tanquā hæreticæ illæ propositiones. Quo fit, vt qui asserunt hunc errorem esse temerarium, aut hæresim sapere, hanc Sixti definitionem minimè viderint: quam non pinguit semel atq; iterum sumere, vt frequentius ob oculos posita perenni memoria tenentur.

Ad primum argumentum: iam ostendimus locum in euangelio Ioānis, vnde cōfessionis præceptum ducitur. Nam quod Caietanus in commentariis super hunc locum asserit: institutionem sacramenti poenitentiae inde haberi, non præceptū, certissime saluabitur. Habetur enim necessitas comparēdi coram iudicibus à Christo constitutis, atq; ex cōsequenti præceptum cōfessionis, sine qua peccata nostra à sacerdotibus iuste ac prudenter discerni iudicariq; non possunt. Iam, quod hærecici tradunt Innocentium tertium fuisse confessionis auricularis auctorem, imprudenter errant. Leo siquidē Papa multis annis ante Innocentium, præcepit confessionem nō publicè fieri, sed occultè. Quinetiam asseruit, contra apostolicam regulam publicam confessionem postulari: vt patet epistola 57. ad episcopos Campaniæ: & 69. ad Theodorum episcopum. Huius etiam iudicij sacramentalis apud sacerdotes, meminit Innocentius primus, in epistola ad Decentiū cap. 7. Sed & Clemens in. 1. epistola ad Iacobum fratrem domini, Petrum apostolum tradidisse refert, cogitationes etiam malas oportere Christianos mox ad Christū allidere, & sacerdotibus domini manifestare. Eius etiam est mentio apud Hieronymum, in illud Ecclesiast. 10. Si mordeat serpens in silentio. &c. Nam quod super Psal. 84. referri solet, forsitan reiicietur, quòd commentaria illa an D.

Hieronymus sint, incertum est: quemadmodum liber. 2. de *visitatione infirmorum*: & libellus ad comitem, & liber de *vera & falsa pœnitētia*, D. *Augustini* esse negatur. Sed est tamē in *Augustino* locus, quē euerterone *Erasmus* quidē possit: in lib. 3. de *baptismo cōtra donatist*: cap. 17. & 18. Vbi nititur iudicium hoc sacerdotale eodem hoc ipso *Ioannis* asserere testimonio: vide etiā, tractatu. 2. in *Psal.* 101. super illud, Vt audiret gemitus compeditorum. *Cyprianus* quoq; sermone. 5. de lapsis, etiam eos qui corde tantū lapsi sunt, docet, hoc ipsum apud sacerdotes, dei dolēter debere confiteri. Pœnitētiæ huius insuper, quæ apud sacerdotes fit, mentionem fecit *Tertulianus* in lib. de pœnitentia. *Ambrosius* autem lib. 1. de pœnitentia cap. 2. hanc sententiam eodem quo & nos *Ioannis* testimonio confirmat. Nam, alia, quæ solent afferri, ut est illud *Iacob.* 5. Confitemini alterutrum. &c. Et illud *Luce.* 17. Ite ostendite vos sacerdotibus &c. non adeò firma videntur aduersus hæreticos testimonia, Tametsi, dici etiā faciliè poterat, quòd licet ex sacra scriptura huiusmodi præceptū non haberetur: habetur tamē ex traditione *Christi* & apostolorum: quæ admodum & alia pleraq; nature fidei documenta. Quòd si rara apud antiquos secretae confessionis mentio est, frequens verò publicæ, ut in *Concilio Niceno* cap. 9. & alius item plurimis, id sanè nihil nostræ huic definitioni aduersatur, Ostensum est siquidem, non solum ex traditione maiorū, verum etiam ex euāgelico testimonio, confessionem peccatorum sacerdoti fieri debere: quod quidem est de necessitate sacramēti. Secretam verò aut publicam confessionem fieri, prudentiæ est naturali relictum: quæ dicat, ut occulta peccata occultè, publica publicè iudicentur.

Ad secundum argumētum, non possumus breuiter respondere:

dere: quoniam rei gravitas & utilitas multa nos dicere compellunt: quæ præteriri nulla ratione debent.

Primum igitur, confessionem integræ esse debere, apud Theologos exploratissimum est: ut patet in 4. distin. 16. & 17. ubi ea de re ab scholasticis Theologis differitur. Habetur autem manifestè huius assertionis definitio in Concilio Florentino: ubi, posteaquam decretum est, confessionem esse huius sacramenti materiã ad confessionem id pertinere definitur, ut quis omnia peccata sua, quorum memoriam habet, integrè confiteatur: & concilium Lateranense, in cap. omnis utriusq; sexus, de pœnitentiis & remissionibus: omnia (inquit) peccata sua proprio sacerdoti cõfiteatur. Quod etiam usu totius ecclesiæ declarari facile potest: nam, qui tacet aliquod peccatum mortale, cum communi consensu fideles damnant.

Diuus quoq; Thom. 4. d. 17. q. 3. ar. 4. q. 2. rationibus hoc suadere conatur. Prima, quòd confessio mutila, non est confessio, sed confessionis simulatio: non enim verè vult sanari ab illis morbis quos explicat medico, qui alios tacet: cum medicina sit eadè omnibus sanandis instituta: quæ ratio sumitur ex Augusti. de vera & falsa pœnitentia, cap. 15. Quidam (ait) vni cœlat, quæ alij manifesta cõservant. Quod est ad hypochrysim tendere, & semper carere venia, ad quam totam per frustra putant pervenire.

Secunda, quòd confessio fit sacerdoti vice dei cum spe veniæ consequendæ: sed, impiū est, à deo dimidiatam sperare veniam: de vera & falsa pœnitentia cap. 9. ergo & à cõfessore impium est dimidiatam peccatorum remissionem expectare. Quæ eadem est ratio Augustini in illo cap. 15.

Tertia, quòd sacramentū hoc ordinatur ad medicinã omnium

k 2 peccatorum

peccatorum mortalium, quibus sacerdos curationem adhibiturus est. Quod nisi cognoscat medicus ægri totā habitudinem, non potest prudenter medicinam apponere. Nam, quæ vni morbo competit, alteri affert quandoq; perniciem. Quæ ratio sumitur ex cap. omnis vtriusq; sexus: vbi, sacerdos more periti medici (Innocentius ait) diligenter inquirat peccatorum circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum.

Durādus tamen. d. 17. q. 15. hanc quidem rationem calumniatur: sed eam tuetur Paludanus. q. 5. eiusdem distinctionis: ac multo etiam magis Adrianus. q. 4. de confessione. Nos verò fatemur, conclusionem mathematica demonstratione planè exploratam haberi non posse, sed fide posita, afferuntur argumenta quæ probant consentaneum esse ita fieri oportere. Ac re vera, cum huius sacramenti finis, non tã vindicare sit, quàm sanare (non enim venit filius hominis in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum: Ioannis. 3.) notitia necessaria iudici ad hoc salutare iudicium, ex tali fine salutis depromenda est. Tantum itaq; criminum pœnitens cōfessori debet manifestare, quantū opus erit ad salubre pœnitētis iudicium, atq; vindictam. Et quemadmodum leges considerant, quod plerūq; necesse est, raros autem euentus negligere solent, sic & rationes legis in ea spectant, quæ plurimum accidere solent: quæ verò rarerent incidunt, nec legem, nec rationem legis infirmant. Compertū sit igitur, confessionem peccatorum integrā esse oportere. Sed, an id sit de iure diuino, in dubiū vertitur. Cui tamen (ne longas moras trahamus) breuiter respondetur, confessionis integritatem ex diuina institutione fuisse.

Qui

Qui enim confessionem instituit, non mancam & mutilam, sed integram instituit. Dei quippe perfecta sunt opera.

Deinde, materia sacramenti ex diuina institutione fuit. At confessio integra est materia huius sacramenti, ut Concilio Florentino definitur. Imò adeò, perspicuum est, cum formæ absolutionis confessio mutila & dimidiata repugnet. Non enim absoluit ligatum multis funibus, qui vnum præscindit, aliis non præcisit.

Deniq; Ioannis. 20. Sacerdotes iudices constituuntur à domino, ad remittenda peccata loco dei. Si ergo sacerdos partem peccatorum remitteret, partem nõ remitteret, (quod paulò ante ratiocinabamur) & deus quoq; partim absolueret, partim non absolueret, quod impium est. Cumq; omnium peccatorum mortalium sint iudices, si quibusdam cognitis, aliis neglectis, reus absolueretur, proculdubio iudicium non solum imprudens esset verumetiam iniquum.

Porrò, si omnia hæc argumenta defuissent, ut vsus ecclesie vsque ab apostolis receptus id satis ostendit: semper enim intellexit ecclesia, confessionem, quam à Christo accepit, integram esse debere.

Veruntamen adhuc dubium est, an satis sit confiteri omnia peccata, quorũ quis forte memoriam habet, an oporteat etiam adhibere diligentiam, ut peccata in memoriam reuocentur. Nam videtur, illud prius satis esse, quoniam in concilio Florentino dicitur, ad confessionem pertinere, ut omnia peccata, quorum homo memoriam habet, integrè confiteatur. In contrarium est communis sententia Theologorum: atq; adeò communis vsus populi Christiani.

Pro huius rei explicatione, cum primis aduertendum est,

de mem. in
fuit confessio
vni

Vnum idemq; præceptum esse, de cōfessione, de ius integritate, de examine conscientie, ac peccatorum inquisitione. Nam, ob id tenetur homo integrè confiteri, quia tenetur cōfiteri: & idcirco examinare conscientiam, & peccata quæ fecit inquirere, quia debet integritatem in confessione seruare.

Illud deinde cōmemorandum est, (quod aliàs sæpè diximus) huius iudicij sacramentalis finem, non tam punitiōnē, & vindicationem iustitiæ esse, quàm vindicationem salutarem. Ex quo fit: vt, licet in iudicio pure vindicatiuo exacta culparum cognitio requiratur, vt videlicet tanta sit pœna, quantam quis per culpas meritus est: at, in iudicio hoc sacramentali non exigitur exacta cognitio peccatorum, sed qualis & quanta necessaria est ad curationem & salutem pœnitentis: hæc enim huius iudicij finis est. Quæ quidem doctrina habetur ex cap. omnis, de pœnitentiis, & remissionibus. Ibi, more periti medici sacerdos diligenter inquirat peccatoris circumstantias & peccati, &c. Idem traditur ab eodem Innocentio, in cap. deus qui, eodem titulo. Cùm pœnitentia (inquit) non tam secundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem per discreti sacerdotis arbitrium fit moderanda, pensata qualitate personarum, & consideratis circumstantiis omnibus, pro vt saluti eorum viderit expedire.

His animaduersis prima cōclusio sit. Nō tenetur quis, omnē operam quam potest dare, vt omnia peccata quæ fecerit in memoria conseruet: videlicet, vt postea tempore confessionis nullum intermittatur. Hanc conclusionem, vel eo solo argumento amplecti deberemus, ne Christi iugum insuaue, imò adeò importabile hominibus redderetur: ne Germani merito possint obiiicere (quod quidam illorū impudēter) doctores scholasticos, homines

homines nimium argutos, confessionem hodie talem reddidisse, ut iuxta illorum dephtherosi impossibile sit confiteri.

Præterea, pauci admodum eorum qui semel in anno confitentur, memoria tenent vniuersa peccata mortalia, omnes circumstantias, omnesq; cogitationes: & tamen si peccator simul atq; peccat, scriberet peccatū, obliuioni certe frequētissimæ mēderetur. Non igitur quācunq; potest curam impedere homo tenetur, ut omnia peccata memoria teneat. Nisi velimus ad hęc scribendi scrupulosam diligentiam homines obligare.

Item, quidnam is faciet, qui literas nescit? Num locis & signis peccata denotabit, ut eo pacto memoriæ imbecillitati succurrat? Minimè gētium. Age verò, quid cum rusticis agemus, si hęc sententia vera non est? nempe nihil aliud, quàm eos obligare, ut non semel modo, verum etiam centies in anno confitentur, si quicquid valent præstare tenentur, ne vllius peccati obliuiscantur. Et, cum ex duobus iactis fundamentis hęc conclusio maximè constet, non est cur nos in ea probāda amplius immoremur.

Secunda conclusio. Tempore, quò quis tenetur confiteri, aliquam diligentiam adhibere debet, peccatis omnibus quæ commisit inquirendis. Tenetur enim integram confessionem facere: quod nulla abhibita diligentia, est moraliter impossibile. Idem etiam patet ex fine confessionis, siue quatenus iudicium voluntarium est siue in quantum est iudicium medicinale.

Tertia propositio. Qui adhibet humanam, vel mediocrem diligentiam, (qualem videlicet præstare solent viri, mediocriter timentes deū, quisq; iuxta cōditionem gradus & ordinis sui) vere implet legem de confessione intere faciēda. Verbi gratia, si ego adhibui aliquam diligentiam, & per paruum ulterio-

rem, probabiliter existimo aliqua mortalia fore in memoriam reuocanda, teneor ulterius inquirere. Quòd si puto nullū aliud peccatum venturum in mentē, nisi forsitan ingēti quadam discussione, & magni temporis inquisitione, non oportet esse sollicitum: satis nempe est illa mediocris, & humana diligentia.

Quarta propositio. Si quis adhibuit diligētiam & curam in examinanda conscientia, quam credit esse sufficientem, etiam si fallatur, excusari talis negligentia à peccato mortali, & potest, & debet. Non in omnibus id quidē, sed in hominibus piis: qui timent deum, atq; habent mediocrem curam animæ suæ. Cæterū impios, quos videlicet nulla animæ suæ cura tægit, ego nulla ratione à peccato mortali excusarem: etiam si existimet, se diligentiam idoneam adhibuisse: cū videlicet, omittūt vel ignorantes, aliqua peccata, ex insufficienti discussione.

Nam, cū huiuscemodi hominibus minima diligentia esse videatur maxima, cūq; sint soliti adhibere mediocrē, timere si bi necessario debent. Quòd si nō timent, nullam excusationem habent peccati sui. Contrā, viri conscientie sobriæ & timorate, cū adhibere diligentiam & curam soleant, si quādo ex ignorantia & inconsideratione prætermittant: iure optimo à mortali culpa saltem excusantur.

Quòd si obiciās, eam diligētiam mediocrem non sufficere, ex eo quod Augustinus ait, de vera & falsa pœnitentia cap. 15. ponat se omnino pœnitens in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, paratus facere pro reparanda animæ vita, quæcunq; faceret prouitanda corporis morte.

Item doctores asserūt, eam diligentiam facturos pœnitentes, quā facerent in inquirenda preciosa margarita. Probatissimum id est, quis negat? At, quoniam infirmis etiam oportet consulere,

sulere, non præscribimus quid faciant optimi, sed quid ad salutem necessario facere debeant vel imbecilles,

Ex his manifestè colligitur, numerũ peccatorũ mortalium ad confessionis integritatem pertinere. Nam, qui commisit decem, & solum exprimit nouem, cœlat vnum. Quare, non confitetur oia peccata quæ in memoria habet: fit deinde, non oportere, eos qui sæpe peccant, ad mathematicos numeros peccatorum multitudinẽ exactè redigere. Difficilis sanè propositio, sed vera: quia vix possibile est iis qui semel in anno confitètur, certum peccatorũ numerum recēdere. Sat igitur erit, mediocri diligentia adhibita, paulo plus vel minus, numerum explicare: Verbi causa est, qui consuetudinem habet fornicandis si maximam sollicitudinem haberet, forsan certum posset exprimere. sed non tenetur, inquam, quin satis fuerit ita dicere, habeo consuetudinem semel vel bis in hebdomada fornicandi: vel ferè quinquaginta, aut circiter centum. &c. Hæc enim notitia sufficit confessori, vt finem confessionis præstet: siue consilium, siue remedium, seu vindictam salutarem: que admodum exemplo medici faciliè declarari potest.

Colligo tandem, interim nõ opus esse hanc mediocrẽ diligentiam, ad numerum peccatorũ exprimẽdum, etiam pingui crassaq; Minerua: sit prostibulum, (exempli causa) decem annos in lupanari, hanc (inquam) non est opus sollicitam reddere, vt explicet an ceterum millia peccatorum commiserit, plus minus ve: sed sat erit ita dicere: ego decem annos in hoc vitio fui, quoslibet homines admissi: qualibet hora parata fui. &c. Probat, quia ex eo tantam accipit confessor notitiam, quanta opus est ad quemcunq; finem confessionis consequendũ. Imò, quantam potest pœnitens ei dare, etiam si exprimat, sexties millies pec-

de numero
pent 7 de
i. lomal.

cauisse. Non ergo debet confessor vexare poenitentes, punctim interrogando de numero, per anxiam & puerilem superstitionem: faciens eos vel mentiri, vel certè falsum dicere.

Huic & aliud corollarium adiunctum est: videlicet, nõ necesse esse, vt poenitens omnes actus explicet mortales etiam, singularim, cum in vno actu intelliguntur: vt, si volo inimicum occidere, quero arma, equum. &c. Item, qui furatur, scalas suspendit, aperit seras. &c. Quia licet omnes illi actus sint peccata, omnes tamen ordinantur ad perficiendũ actum vnum, quem confiteor: licet enim in genere entis sint vna entia, sed in mortalibus pro vno actu computantur. Hæc tamen ratio calumniam habet: quia actus interior & exterior, in genere mortis, vna culpa censentur: & tamen non satis erit, actũ interiorem confiteri, nisi simul aperias actum exteriorem. Nam ille actus exterior est peccatum mortale: & omne mortale confiteri, necessum est. Ratio igitur vera huius conclusionis corollaria fuerit. Quod sacerdos in actu præcipuo explicato per meã confessionem, sufficienter intelligit actiones comitantes. Quemadmodum, qui confitetur exteriorem actum, stultus erit, si velit interiorem explicare. At, cum in interiore nõ intelligatur exterior, explicetur oportet: vnde fit, vt si ad perfectionem peccati principalis, actus alius adiunctus interuenire non soleat, explicandus sit: vt si per internuncium sollicitauit puellam, vel se ad occidendum, focium accersit.

Sed iam quo valde difficilis vrget: an teneamur peccatorũ circumstantias confiteri, vt integra confessio sit. Qua explicanda, primũ intelligatis, circumstantias esse in duplici differentia. Alias minuentes, alias verò aggravantes. Aggravantes rursum, bifariam partiri necesse est. Quædã enim mutant speciem,

Ut furtum in loco sacro: alia non mutant, Ut furtum centū au-
reorum, quod eadē specie cōtinetur ac furtum aureorū decem.
Tunc sit prima propositio. Circumstantia quæ ita minuit ut ex
mortali faciat veniale, omnino debet explicari: ut cōmunicare in diuinis cum excommunicato, veniale fit, si ex inconfide-
ratione procedat. Quod si confitear, me cum excommunicato
in diuinis communicasse sacerdos seducitur in re graui ad iu-
diciū pertinente. Nam intelligit, me peccasse mortaliter.

ut in dicitur
minimales

Secunda propositio, si circumstantia minuit peccati malitiam,
intra latitudinem mortalis culpæ, tamē non est necessariū illas
confiteri, nisi forsitan rarus euentus cōtingeret, vbi tāta esset,
ex circumstantia adiacēte, culpæ diminutio, ut dupla, vel tri-
pla à sacerdote intelligeretur. Tunc enim iudex in re graui de-
cipitur. In vniuersum tamē, si quis animo pure & simpliciter
confitēdi, & non ut quærat excusationes in peccatis, eiusmodi
circūstantias explicet, consiliū saluberrimū est, nos reprobare
non possumus. Nec in hoc sensu reprobarent, aut Petrus Palu-
danus. d. 1. 6. q. 3. aut Sylvester in verbo confessio. 1. §. 9. 10.

Tertia propositio. Circumstantiæ mutantēs speciem, & ex
noua specie nouam peccato mortalem malitiā adiucentes, sunt
omnino explicandæ, ut stuprū cum virgine deo sacra, incestus
cum consanguinea: quia re vera, ibi continētur plura peccata
contra plura præcepta, & cōtra plures virtutes. Itē, quia aliās
maior pars malitiæ sacerdoti celaretur. Quam ob rem, meritō
præcipitur sacerdoti, in cap. omnis, de poenitentis, ut diligēter
inquirat, & peccatorum circūstantias, & peccati. &c. Quod
etiam præfinitum est, in decreto quodam Vuormatiensis Con-
cilij: quod refertur à Rhenano, circa finem Tertuliani: oportet
re, scilicet sacerdotes, rei veritatem ad liquidum interrogādo
discutere,

ut in dicitur
in tribus specie

In Con-
cil. Vuor-
maticensi

cap. 7. id
habetur;
licet non
oia quæ
Rhena -
nus refert
ex codè
Còcilio.

discutere, & studiosè perscrutari diuersos pœnitentis errores. Idem eleganter præscriptum est, in. 6. synodo generali apud Trullum congregata, canone vltimo. Est quoq; diligenter animaduersum ab Aug. in libro de vera & falsa pœnitentia. ca. vltimo: & habetur de pœnitentia dist. 6. cap. 1.

Sed argumentantur quidam contra hoc: quia etiam si confessor non inquirat eiusmodi circumstantias omnes, fiunt omnia quæ sufficiunt, vt pœnitēs gratiam consequatur: ergo eiusmodi confessoris scrutinium non est necessarium.

Deinde, pœnitēs non tenetur maiorem diligentiam adhibere in inquirendis peccatorum circumstantiis, quam adhibuit: ergo nec confessor.

Præterea, quia confessio ex multis huiusmodi interrogationibus fiet molesta nimis: tum pœnitentibus, tum ac multo etiam magis confessoribus.

Demum, plurimæ peccatorum species, atq; earum differentie, ignorantur, non ab indoctis modo, verum etiam à doctis.

His argumentis priusquam ego respondeam, dico necessarium esse confessori, interrogare pœnitentem: quâdo probabile est, quòd pœnitens ex negligentia prætermittit aliquam eiusmodi circumstantiam, quam diximus explicandam esse: Tum, quia aliàs peccaret absoluendo ponentem obicem absolutioni, tum quia iudex non seruaret debitam fidem officio suo. tum quia medicus & negligens, & malus haberetur, si ab ægroto morbi circumstantiam, & qualitatem, non exquireret.

Secundo dico, quòd si confessori probabile est, pœnitentem diligentiam idoneam adhibuisse in inquirendis & peccatis, & peccatorum circumstantiis, adhuc tenetur interrogare, atque disquirere, cum probabiliter credit aliquam peccati circumstantiam necessariam,

necessariã, se per huiusmodi inquisitionem inuenturum, verbi gratia, sit rusticus, qui pro ruditate sua, mediocriter fuit diligens in peccatorũ circumstantiis cõmemorandis: si cõfessor probabili coniectura tenet, alicuius circumstantiã poenitentem obliuisci, tenetur sine dubio interrogare. Primò, quia medicus etiam si cognosceret ex obliuione inculpabili, ægrotum tacere aliquas circumstantias morbi pestilentes, re vera teneretur inquirere. Secundò, quia iudex infideliter ageret, si sciens testes obliuisci alicuius criminis, de quo ius habet interrogãdi, omitteret tamẽ, ac dissimularet. Tertio, quia cõfessor institutus est loco dei, ad cõpensandas iniuria cõtra deũ factas, & taxandas poenas pro offensis debitas: ergo hac etiã ex parte, infidelis sequenter ac mediator est: quemadmodum is cuius fidelitati ego cõmitterem, vt rationem dati & accepti ab œconomo meo acciperet, &c. Quartò, de illa peccati omiſsa circumstantia, non posset cõfessor præbere nec cõsiliũ, nec remediũ: vt poenitens in futurũ caueret illam. &c. Vnde in cap. omnis, de poenitentiis, diligenter (Innocẽtiũ ait) inquireat peccatoris circumstantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debeat præbere cõsiliũ, & cuiusmodi remediũ adhibere.

Ad primum igitur respondetur: quòd hoc sacramentũ, non solũ ordinatur ad reconciliationem poenitentis cum deo & ecclesia, sed etiam ad compensandas iniurias deo factas, imposita poena iuxta quantitatem, & qualitatem culparum. Alioqui, superflua esset tertia poenitiẽ pars, scilicet, satisfactio. Ordinatur etiam hoc sacramentum ad medendum vulneribus vniuersis, & remediũ adhibendum ægrotis, debitumq; cõsiliũ præstandum, ne eadem vulnera iterum accipiantur.

Ad secundum, negatur consequentia: alia est enim diligentia adhiben

adhibenda à teste & reo in iudicio: alia à iudice, cui ex proprio munere competit inquisitio.

Ad tertium: Nolo ego, confessores importunos esse, & intolerabile negocium facessere paenitentibus. Quemadmodum ne eos quidem probo, qui imprudenter interrogando, paenitentibus scandalum iniiciunt, atq; ad eòs peccare docent. Quae in re, confidenter etiam reprobo summas istas confessionum interrogationibus plenas, quae idiomate vulgari non solum eduntur ut in publicum prodeat, sed passim etiam mulierculis & idiotis conferuntur, ut inde discant, non confitendi, sed (ut ego sentio) peccandi rationem, & normam. Sed, id nos modo asserimus, cum moraliter constat confessori, aliqua vel peccata, vel peccatorum circumstantias ex oblivione praeteriri, oportere, vel commonefacere, vel interrogare. ut res in iudicio palam fiat. Quod si mediocrem probabilitatem sacerdos habet qua sibi persuadet paenitentem omnia peccata, & eorum circumstantias confiteri, non oportet confessorem esse sollicitum & scrupulosum, sed sanè intelligere, quod Sylue. in verbo confessor, 3. §. 14. & 15. tradit.

Hinc verò facile patet, quid in ea quaestione tenendum sit, quae Adrianum post quintam quaestionem de confessione dubio. 7. malè habuit, An, cum paenitens ignorat, aliquam circumstantiam non esse peccatum, & propterea non confitetur, oporteat confessorem interrogare, & comonere. Et quidem, cum ignorantia est vincibilis nulla controuersia est: sed paenitentem etiam inuincibiliter ignorantem confessor admonere tenetur, illius peccati aut circumstantiae, quae ex ignorantia praeteritur, siue praecipuum diuinum sit, siue humanum: quia moraliter loquendo, ut theologos decet, confessor tacens & absolvens paenitentem errantem circa materiam peccati mortalis, suo opere probat

probat, cōfirmatq; pœnitentis errorem. Mox etiam, quia confessor doctor est, ad quem accedit pœnitens tanquam ad vicarium dei, vt instruat: vnde infideliter ageret contra magisterium sibi cōmissum, nisi doceret errātem: liquet enim pœnitentes accedere ad cōfessores, nō solum vt absoluantur, sed vt instruantur. Nam, etsi cōfessor, quatenus cōfessor est, nō sit nisi aut iudex aut medicus: at, quia proprius sacerdos & pastor, & doctor est, (ad Ephesios. 4.) fit inde, vt omnes leges tam diuinas quā humanas, quæ spectant ad pœnitētem, eum docere teneatur: vnde in Concilio Vuomartiensi iam citato, interrogationes etiam proponuntur, quæ ad pœnitētis eruditiōem necessariam pertinent. Quia verò proprii sacerdotes vicarios cōstituunt sui muneris & officij delegatos, sentiant qui vices suscipiunt priorum sacerdotum, id sibi negocij dari, vt non modo pœnitentes & audiant, & absoluant, verum etiam erroribus amotis instituant

Atq; id ego intelligi volo, cū existimo me pœnitenti pro futurum. Nam frustra niti, & nihil aliud quā laborando odium querere (vt Salustius ait) extrema demētix est: & Augustinus de pœnitētia. d. 7. ca. si quis. Ideo (inquit) do tibi pœnitētiā, quia nescio: nam si scirem nihil tibi prodesse, nō tibi dare, non te admonere. Ratio quoq; perspicua est: quia nulla lex obligat ad actus inutiles & ociosos. Item, sicut correctio ad bonum illius qui corripitur, ita confessio ad bonum pœnitētis ordinatur. Sed, quādo scio nihil me mea admonitiōe pro futurū, non teneor fratrem corripere, aut delinquentē aut ignorantē ergo. &c. Nam, ex fine ratio mediōrū est. Hinc facile discernetur, quid in multis euentis confessor habeat facere, si prudens esse velit: vt, si mulier nupsit Petro occultē nō consumato

mato matrimonio, deinde, contraxit cum Ioanne publicè, & consummauit, cum quo manet bona fide. Item, si mulier contraxit cum fratre suo, aut affine, quem inuincibiliter ignorat esse fratrem. &c. Nam in his omnibus si credo meum consilium profuturum, teneor admonere: sin verò minus: teneor non admonere, siue in sit in detrimentum proximi, siue non: sit siue contra ius diuinum, siue humanum.

Testimonia verò, quæ Adrianus in contrarium refert ex Ambrosio sermone. 82. 83. & 84. ex Paulo apostolo Acto- rum. 20. ex Grego. 43. d. cap. Ephesus: ex Innocen. 83. dist. cap. error, de doctore publico intelligēda sunt. Cuius doctrina licet aliis sit odor mortis in mortem, debet tamen populo tradi ut aliis sit odor vitæ. Nam (ut idem Ambrosius ait sermone. 83.) prædicatio sacerdotis in plebe, saluandis correctio est, cō- testatio iudicandis. Doctrina ergo, quæ ad bonum publicū ordi- natur, propter malum priuatū, non est intermittenda. At, doctrina quæ bonum priuatum pro fine habet, cessante fine, id est priuato bono, cessare debet.

Id verò intelligendum est, si nec statim nec postea fructus admonitionis speratur. Deinde, cum verisimiliter credo hanc ignorantiam esse duraturam. Nam si aliunde constaret sub- mouendam esse, ab alio videlicet confessore, qui imprudentius medebitur illi malo, certè consultius ignorantem admonebo, præterquam si remedium est intolerabile, ut si exemplis pro- positis addas susceptos filios ex existimato matrimonio, diuti- nam cohabitationē, scādalum publicū. &c. Quo euentu, nullus tam imprudens erit, qui nō periculum præsens horreat, nullus tam temerarius, qui sibi fidat.

Ad quartum argumentum respondetur ex Caietano in. q.

37. 76. 6

3. de con

3. de confessione, quod, cum circumstantiæ specificè differētes, nullam differentiam in iudicio sacerdotali faciunt, non oportet explicentur: ut, diuinare per astra, vel per terram, specie forsitan distinguūtur. Item, accedere ad bestiam, vnius vel alterius generis. &c. At, circumstantiæ secundum speciem differētes, quæ in iudicio salutari diuersum remedium exigāt, ac medicinam, hæ mediocriter doctis notæ sunt: eas nos asserimus esse explicandas.

Sed enim, grauissimū dubiū est, an circumstantiæ aggrauātes intra eandem speciem, sint necessariò confitendæ. Suadent enim nonnulli, eiusmodi circumstantias explicari nō oportere, quia alias cogeremur, intensiōem & continuationem actus explicare: quas quidem circumstantias, nec cōfiteri populus solet, nec prudens confessor exigere. Et confirmatur. Quia circumstantia non mutans speciem, nunquam aggrauat in infinitum: ergo nō est necessariò declarāda. Antecedēs probatur, quia intendit pœnam, nō extendit: extensio enim est infinita sine circumstātia, & per nullam circumstantiā crescit. Intensiō verò finita est, & per nullam circumstantiam fit infinita.

Quibus argumentis D. Tho. 4. d. 16. q. 3. ar. 2. q. 5. expressè tenet, solas circumstantias: quæ speciem mutant, esse confitendas. Item D. Bonauentura in eadem dist. & Palud. q. 3. ac Durandus. q. 4. eiusdem distinctionis: & Syluester in verbo cōfessor. 1. §. 9. Quauis in fine ea quæ dixerat interturbare videatur. Adrianus tandem. q. 4. de confessione, id sequitur: licet postea contrariam opinionem probabiliorem, & securiorem videatur asserere.

At contra viri quoq; graues & nobiles sentiunt, Alexander 4. parte. q. 77. mēbro. 3. ar. 5. Gabriel. d. 17. q. 1. & Maioris. d.

de vi magis finit
non mutans speciem
Spretem

ioris. d. 17. q. 4. Qui etiam Altisiodorenses in hanc sententiã referunt: Ut omnes circumstantiæ sint explicandæ: quæ etiam in eadem speciẽ mortaliter aggrauãt. Atq; hæc opinio suadetur ante omnia ex augustino lib. de Vera & falsa pœnitentia, cap. 14. & habetur de pœnitentia. d. 5. cap. consideret: qualitatem (inqui.) criminis consideret in loco, in tempore, in perseuerentia, in varietate personæ & quali tentatione fecerit: & inferius. Omnis ista varietas (ait) confitenda est: & deslenda: & cap. 17. Versum quidem puto qui dolet de crimine: conuersum, qui dolet de omni eius quame xposuimus varietate: & cap. ultimo. Diligens inquisitor, cognito crimine, varitates eius non dubitat inuestigare, & locum, & tempus, & cetera quæ supra diximus in exponendo eorum qualitates.

Deinde, circumstantia quæ non variat speciem, maiorem malitiam nõnunquam addit quàm quæ variat: ergo si hæc confitenda est, etiam illa. Nam malitiæ quantitas facit ad usores: species facit ad metaphysicam. Methaphysicum itaq; cõmentum videtur esse, compellere pœnitẽtem: Ut, rerum species differentes sacerdoti manifestet, propter malitiam additam, non item cogere: Ut explicet circumstantiam non differentem, cum grauior ex ea iniquitas adiungatur.

Præterea, si decem horis quis odisset proximum, sic tamen ut in fine cuiusq; horæ odium interrumpere, illa peccata essent necessariò confitenda: ergo si nulla facta est interruptio, cū odiũ illud æquè graue sit, ac decem interrupta pctã.

Præterea, qui vult fornicari bis eadem volitione, id explicare tenetur: ergo etiam si quis vnico actũ, velit occidere Petrum & Paulum. Ac proinde etsi voluit furari ducentos aureos.

Præterea,

Præterea, si adderetur species noua, & nõ malitia mortalis, nõ tenemur explicare. Tota igitur causa necessariae explanationis, nõ est species differēs, sed adiecta malitia ergo vbi additur malitia dupla, siue siteiusdē speciei siue alteri^o, oportebit exprimere.

Equidem in re vehementer ambigua nõ mihi satisfacerem, si solas circumstantias quæ mutant speciem explicarem. Nec cuiquam consulerem, vt in eum modum confiteretur: omnes quippe incestus (vt in 22. Caietanus probabiliter astruit) sunt eiusdem speciei: & tamē si quis cum matre coisset, ne sibi quidem faceret satis, solùm exprimendo se incestum commisisse. Item, & peccata contra naturam non videntur specie discriminari, quod Caietanus etiam confirmat. At, non sat esset confiteri, effudi semen contra naturam, circumstantias verò illius peccati celare, aut etiam negare. Ista specierum differentia (mihi credite) ad subtiliores disputationes potius referuntur quàm ad Christianas confessiones. Itaq; omnes eas & solas circumstantias oportebit exprimere, quæ addunt malitiam mortalem: dum tamen illa noua malitia circumstantiae notabilis sit: nec intelligatur à cōfessore in expressione culpæ principalis.

Et per hoc ad primum argumentum faciliè responderi potest. Intensio enim actus, vel non addit notabilem malitiam, vel ferè intelligitur à confessore iuxta delicti quantitatē. Et eodem modo de continuatione respondeo.

Nam, si continuatio parua fuit, non est opus eam explicare: sin verò diu, multumq; durauit, opus erit. Similiter dicendum est, de interruptionibus: nam si interruptio facta est per actum contrarium, necesse erit confiteri, quoties eiusmodi culpam renouauit. At, si interruptio fuit naturalis, qualis plerumq; fit, non oportebit exprimere, sed satis erit in hunc

modum confiteri. Tota die amavi Mariã. &c. sufficiens nanq; notitia confessori datur, & ad mededum, & ad iudicandum.

Sed, si maior pars ipsius culpæ iudici celaretur, quod iuxta contrariam opinionem fieret, tacendo videlicet circumstantias intra eadem speciem aggravantes, primùm quidem sententia indicens pœnam, esset vehementer absurda, nec esset iuxta nomen, satisfactio. Deinde etiam si pœna non esset satisfactoria, sed medicinalis, maiori tamen morbo eiusdem quoq; speciei, maior est adhibenda medicina.

Ad confirmationem, quæ Paludensem mouere potuit, tam facilis responsio est, ut post ea quæ diximus, nõ sit opus quicquam super addere. Nam D. Thomas (ut mea fert opinio) sententiam retractasset: si tertiæ patri extremam manum imposuisset. Atq; olim iuuenis opiniones sæpe communes sui seculi sectabatur.

Multa hîc de peccatorũ circumstantiis ad confessionem pertinentibus Theologi solent adiciere: quæ nos silentio volumus præterire, iustum atq; integrum volumen vnius diei disputatione conficiamus: sed illud tamen paucis admonendum est, circumstantiam loci esse necessario cõfitendam: primò, quando quis furatur à loco sacro: secundo, cum in loco sacro semen effundit, etiam cum vxore propria: tertio, cum sanguis humanus ibidẽ etiã funditur: & in genere, quando actus peccati cõmissus directe aduersatur sanctitati loci, id est, ei ad quod locus est sanctificatus: ut ad immunitatẽ confugientiũ, & rerũ quæ ibi sunt vel depositæ vel collocatæ. &c. At qui existes in ecclesia, vult aut furari, aut seminare, aut occidere extra ecclesiam, non tenetur explicare se in templo id voluisse: nec enim talis volitio est sacrilegiũ: imò nec aspectum aut etiam sermonem

turpem in tēplo factum, exprimere oportet. Tametsi, Sylvester in verbo confessio. 1. §. 10. repugnare videatur.

De circumstantia verò temporis sacri, ut cū quis in die festo fornicatur, nō est necesse plebem sollicitari, quoniam huius circumstantiæ malitia, non est mortalis. Nec Aug. lib. de vera & falsa pœnitentia, cap. 14. solas necessarias circumstantias docet esse & desendas, & confitendas: ut patet de circumstantia peccati in die ieiunij commissi: & cū de hac questione Sylvester in Rosa aurea. q. 63. & Caietanus in opusculo. 27. q. questio. 10. copiose, docteq; differuerint, non est nobis animus de ea re in præsentiarū plura verba facere. Nec verò sumus tam aut ineruditi aut antiquitatis expertes ut ignoremus quæ Origē. homil. 18. super Nume. & Ambros. in tertium decimum Lucae caput, & Hiero. in Esaia cap. 56. ac. 58. & August. epistola. 119. ad Ianuarium de obseruatione sabbati iuxta spiritualem intelligētiam tradidere. Quæ videlicet nostræ huic sententiæ nō sunt aduersa si sensū sanctorū nō verba insectemur.

De reciduo etiam, minimè necessarium est pœnitentes macerare. Nec D. Thom., (ut quidam illi imponit) somniauit oppositum: sed: solūm, cū, ingratitudo recidentis in peccatum, specialis culpa est. Nam, cū est generalis ingratitudo, etiā si non explicetur, intelligitur à confessore. Quanquā optimum consilium est, reciduum & peccandi consuetudinem explicare sacerdoti, non ob verecundiam solūm, cuius fructus in confessione maximus est: verum etiam ob remedium: aliter enim simplici febrī aliter ethica medemur. An verò teneamur explicare circumstantiam, qua explicata intelligit confessor complicitatem criminis, paulo post opportunius definiemus.

Ceterūm ex definitis secundum illud argumentum, satis su-

de m. sum. refer
uatiōe. f. 71
v. de refer. h. n. e.
sum. n. e. f. 71
54

perq; confutatum est: nisi ea parte, qua de partitione confessio
nis per casus reseruatos ambigitur: In qua. s. quæstioe: tot sunt
sententiæ, quot capita: vide Durand. in. 4. d. 17. q. 15. & Pa-
ludensem. q. 5. & Gabriel. q. 1. & Adria. de confessione. q. 4.
& Caietanum in summa verbo confessio, conditione. 10. Post
quorū tractationem, quoniam adhuc sub iudice lis est, opere-
precium fuerit, quædam fundamenta supponere.

Primum, superiores prelatos licite posse aliqua peccata re-
seruare, a se solum obsoluēda. Hoc ponit contra V uicleph Tho-
mas Vualdensis in libro de Sacramentis, cap. 149. probatq; te-
stimonio Innocentiū afferentis, quædam peccata esse, quorum
absolutio est Petro reseruata.

Item. 33. q. 2. cap. Latorem. refertur Ratholdus Argentora-
tensis ecclesiæ episcopus, quædam parricidā ad Nicolau Papam
misisse, vt ab illo absolueretur. Nec mihi quæso, obiicias, alia
nomina haberi apud Gratianū: quoniam innumera sunt in eo
libro menda, nec omnia Gratiani culpa, sed typographorum.

Habes præterea Origenē homi. 10. super Numeros: vbi do-
cet, laicum peccantem indigere quandoq; non solum sacerdo-
te, sed & pontifice.

Cyprianus quoq; lib. 3. epistola. 16. & 17. tradit, non esse
lapfos reconciliandos nisi ab episcopo, præterquam cum mortis
periculum vrget. Vide etiam Gratianum de pœnitentia. d. 1.
cap. in actione: & 26. q. 6. per totā: sed maximè, capitulo vlt.

Præterea, Bñs vndecimus, in extrauaganti, cuius initiū est,
inter cunctas, enumerat quatuor crimina episcopis reseruata.
est deniq; extrauagans Sixti quarti, & si dñici: vbi excōmu-
nicantur qui absoluunt à casibus reseruatis Romano pontifici.

Secundum fundamentum. Non solum censuræ ipsæ reseruan-
tur

tur à superioribus prælatis, sed etiam culpæ, & earum absolutio: hoc videtur esse contra Durand. loco citato: & probatur ex cap. 2. de poenitentiis in. 6. Vbi dicitur, quòd si episcopus concesserit subdito: vt sibi possit idoneum eligere confessorem, electus, in casibus qui eidem episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem: quòd, si nullam habet, nec in pœnas, nec in culpas habet.

Et confirmatur hoc. Quoniam aliquorum criminũ absolutio reseruat episcopis, quæ non habet excõmunicationem ad iunctã: vt, homicidium voluntariũ: & alia pro quibus est imponenda pœnitentiã publica. Nec valet dicere, homicidiũ habere irregularitatem annexam. Tum, quia irregularitas impedit, non pœnitentiã, sed ordinis sacramentum: tum quia episcopus à culpa homicidij voluntarij absoluere potest: irregularitatem tollere non potest. Non ergo reseruat culpæ propter annexas censuras: sed absolute propter ipsas culpas.

Præterea, idem ostenditur ex extrauaganti, inter cunctas, Vbi Benedictus ait, fratres priuilegiatos non debere recipere confessiones criminum, pro quibus solennis est pœnitentiã indicenda: quòd inconueniens sit vt à peccato absoluat, qui pœnitentiã debitam imponere non potest.

Id postremò manifestatur ex vsu ecclesiastico. Nam prælati religiosi reseruant sibi aliqua peccata, nulli cẽsuræ subiecta: vt votorũ transgressionẽ. Nec vsui ratio deest. Nam in omni iudicio & foro, superior potest sibi reseruare aliquas causas, præsertim grauißimas, idq; principes in repub. facere solet: ergo & Summus Pontifex: cùm habeat supremam iurisdictionem: non solum in exteriori foro quantum ad pœnas, verum etiam in interiori, quantum ad culpas.

Tertium fundamentum. Non potest quis absolui à iudice inferiori de crimine reservato sine facultate superioris. Quòd si tentet inferior ab eiusmodi absolvere, nihil facit. Quia non habet iurisdictionem circa illa peccata excepta à superiore, qui non commisit absolutionem eiusmodi peccatorum.

His iactis fundamentis, sit prima cõclusio: si iudex superior & inferior sint præsentes, non potest inferior absolvere à non reservatis, nisi prius petatur facultas absolvendi à reservatis.

Probatur: quia integritas confessionis est de iure divino: ergo, cum ille pœnitens habeat copiam confessoris, cui potest integrè confiteri, non potest inferior diuidere absolutionem: antecedens probatur: quia vel superior potest integram absolutionem præstare, cum præsto sit: vel inferior, habita facultate superioris. Probatur etiam hæc propositio ex usu probatissimo religiosorum, qui nunquam absoluunt à nõ reservatis, nisi prius petita facultate, ut etiam absoluant à reservatis. Et idem est si parochus & episcopus sint præsentes: & cum patet facilis aditus ad superiorem.

Sed quid si superior nolit dare facultatem, sed velit ipse audire confessionem? Respondeo, quòd inferior non debet absolvere ab aliquibus peccatis: sed remittere ad superiorem, & pœnitens tenetur id pati: quia quando potest integram confessionem facere confessori idoneo, violat ius divinum de integritate confessionis, accipiendo absolutionem ab eo, qui dimidiatam absolutionem præbet.

Secunda conclusio: si superior audiat confessionem priusquàm inferior, tenetur totam cõfessionem audire, & non solum peccatorum reservatorum, si velit sacramentalem absolutionem impendere. Hæc est Adriani & Durandi contra Caietanum:

& suade

Et suadetur: quia integritas confessionis, est de iure diuino: ergo, episcopus vel prælatus alius superior, illicite diuidit confessionem, & absolutionem cum possit facile integritate seruare: & confirmatur, quia materia sacramenti est confessio integra: ergo illa dimidiata confessio, non est materia sacramenti: potest enim commode, (vt diximus) peccator, omnia superiori confiteri.

Deinde, sit Romani pœnitentiarij partiri absolutionem possunt, parochus, nedum episcopus, etiam posset suos parochianos ab vno peccato solum absoluere: pro cæteris verò, dare facultatem eligendi confessorem. Abbas quoq; , vel Prior absoluere monachum ab vna culpa reseruata, & pro reliquis, pœnitentem ad alios confessores mittere: & sic pro suo arbitratu, confessionem, atq; absolutionem, tum etiam partiri, cum commodissimè fieri integra potest.

Præterea, cum sacerdos ille superior soluat vice dei, & possit omnia soluere, si dimidiatam præstaret veniam, quædam soluendo, alia non soluendo, cum omnia tamen posset, certè significaret, deum etiam cuius minister est, dimidiatam præstare veniam: & pœnitens quoq; ad talem superiorem accedens, dimidiam à deo veniam speraret: quod impium est.

Sed arguit tamen Caietanus ex Romana Ecclesiæ vsu, nam pœnitentiarij Summi Pontificis, non audiunt nisi à reseruatis, &c. & tamè illa absolutio est sacramentalis: alias eluderentur pœnitentes: nec pœnitentiarij tenerentur confessionis seruare sigillū. Ad hoc, cum Durando & Adriano, nego equidem talem absolutionem esse sacramentalem. Sed pœnitens accedens ad Romanos confessores, à censuris excommunicationis absoluitur.

Nullam enim crimè est Pontifici Summo reseruatum, quod non habeat excommunicationem annexam. Vnde ex confessioni

quenti fit ei copia ut inferiori omnia peccata sua fateatur: quo-
 eo ipso, reservatio tollitur, & facultas inferiori datur ut possit
 ab omnibus absolvere. Quod si pœnitentiarij intendant abso-
 lutionem sacramentalẽ impartiri, errant inquit *Adrianus*.
Nec is Ecclesiæ Romanæ usus erit, sed impietas sacerdotũ, qui
existimant, quæstum esse pietatem.

Cùm verò obiicitur quod pœnitentes deluderentur, nego id
 certè: quia iudex superior, cùm ab eo casus reservatus petitur,
 tenetur sigillum confessionis servare. Verbi gratia. Si cõfessor
 accedat ad Abbatem vel priorem, petiturus facultatẽ absol-
 uendi, debet servare secretum, eodem vinculo, ac si sacramen-
 taliter ipse absolueret.

Et si rursum obiicias, neminem obligari ad aperiendum pec-
 catum suum secretum, extra confessionem sacramentalem: er-
 go male faceret Summus Pontifex si pœnitentes cogeret, ut
 extra confessionem sacramentalem, peccata Romanis pœni-
 tentiariis aperirent. Ad hoc primo responderi potest, ex cap.
 Ea noscitur, de sententia excommunicationis: & cap. Eos qui,
 lib. 6. eodem titulo. Quod, si quis in articulo mortis absolua-
 tur ab excommunicatione, Summo pontifici reservata, tenetur
 si euadat, sistere se Romano Pontifici, atq; consequenter ape-
 rire peccatum, pro quo in excommunicationem inciderat. Et
 tamen certum est iam esse ab illo peccato absolutum.

Secundò etiam respondetur, illam confessionem quodam-
 modo esse sacramentalem: quemadmodum cùm peto faculta-
 tem à superiore, ut absolui possim à culpis reservatis: censetur
 esse confessio sacramentalis: quoniam id totum ordinatur ad
 sacramentalem absolutionem. Ideoq; tenetur superior ser-
 vare sigillum.

3^a *Secunda conclusio, Cōtra Durandū & Adriannū. Si non pateat aditus ad superiorem, videlicet, quia episcopus est absens, & instat necessitas celebrandi: vel si quis religiosus iter agat, sine facultate recipiendi absolutionē à casibus reseruatīs: tunc inferior potest absoluerē à nō reseruatīs: & pro reliquis peccator, expectare absolutionem superioris, In quo euentu D. Tho. loquitur in. 4. dist. 17. q. 3. ar. 4. q. 2. ad quartum. Hęc conclusio probatur, quia, & confessio integra est, & absolutio: cū ille sacerdos absoluat ab omnibus à quibus potest: & quantum ad reseruata, pœnitens non habeat copiam confessoris. Quemadmodum, si pœnitens tacet aliquod peccatum, ex causa rationabili tacendum: quauis sacerdos id cognoscat, debet absoluerē, & est tum confessio, tum absolutio integra: hoc est de omnibus quæ ad illud iudicium spectabant.*

Hanc propositionē intelligo, nisi excōmunicatio peccato sit adiūcta: vt sunt omnia quæ reseruātur Sūmo Pōtifici in bulla cœnæ Domini. Tūc enim malē faceret inferior absolūdo à nō reseruatīs: cū pœnitēs sit excōmunicatus: & prius habeat tolli vinculū excōmunicationis, quā absolutio sacramētalis impēdi.

At verò, circa hanc tertiam conclusionem graue dubium exoritur, an pœnitens teneatur omnia peccata, etiam reseruata, inferiori iudici confiteri, quando non adest facilis aditus ad superiorem. Et suadetur pars negatiua. Quia in tali euentu non requiritur vnitās absolutionis: cū inferior à non reseruatīs, superior postea à reseruatīs absoluat: ergo nec requiritur vnitās confessionis. Ideo enim confessio debet esse integra: vt absolutio sit integra. Quocirca si diuisionem sacramēti forma recipit, materiam quoq; recipere necesse est.

Deinde, si sacerdos nullam haberet potestatem absoluendi,
nullam

nullam culpam teneretur pœnitens confiteri: ergo nō potest à reſeruatis abſoluere, ea pœnitēs inferiori iudici confiteri nō debet. Confirmat autē hoc vel maximè, quòd ſuperius oſtendebamus neceſſitatem confeſſionis: quia neceſſarium erat, peccata à ſacerdote remitti: ergo ſi peccatū aliquod ſacerdos nullo modo remittere poteſt, non tenetur pœnitens, illud ſacerdoti cōfiteri. Oſtenſum eſt autem, iudicem inferiorem, reſeruata culpam remittere non poſſe. Itaq; non tenemur culpam eiſmodi, illi ſacerdoti confiteri. Niſi (quod abſurdum eſt) eccleſia cogat, vt idem peccatum bis confiteamur: ſemel inferiori, à quo non abſoluimur: iterum ſuperiori, vt ab illo abſoluamur.

Pro parte verò affirmatiua, primū eſt Innocētius in cap. omnis vtriuſq; ſexus, de pœnitentiis, inquiens, oīa ſua peccata ſemel in anno ſacerdoti ſuo confiteatur: nō dixit ſacerdotibus.

Deinde, diuinū præceptum eſt, vt homo omnia peccata ſuo ſacerdoti confiteatur, vt deinceps oſtendemus: ergo prælati reſeruando culpas, hanc obligationem tollere non queunt.

In hac quæſtione D. Thomas, loco citato, aſſerit omnia peccata eſſe inferiori reſeranda. Quem ſequuntur ferè doctores Theologi. Imò Durandus ait, aſſertionē oppoſitam, quippe quæ contra communem doctrinam ſit, periculoſam eſſe: quoniam iuxta eam diuiditur licitè, tam cōfeſſio quàm abſolutio. Quod videtur erroneum, inquit.

At Gerſoni non videtur erroneum. nam (vt proximè nobis confirmādum eſt) nihil vetat ex cauſa rationabili cōfeſſionem partiri, id eſt, quædam peccata tacere, alteri confitenda: quæ eſt diuiſio confeſſionis mathematica, cū pœnitens integram moraliter faciat, explicans omnia, quæ videlicet explicare tenetur. Nondum autem oſtendit Durandus, obligari
pecca-

peccatorem ad ea peccata confitendum, quæ sacerdos remittere non potest. Et sicut prælati reseruando culpas, licitè faciunt, ut quandoq; absolutio diuidatur, ita non est poenitus absurdum. si proinde fiat, ut poenitentes diuidant confessionem: cuius & necessitas & integritas ex absolutione tanquã ex fine sumitur.

Nec mihi facit satis, quod nonnulli asseuerant, confessionem integram, esse iniunctam peccatoribus, absolutionem integrã sacerdotibus non item. Nam, (ut sepe resumpsimus) confessio integra, materia sacramentalis est: quoniam confessio mutila, cum forma sacramentali pugnat. Non igitur minus iniuncta est absolutionis integritas sacerdotibus, quàm confessionis integritas poenitètibus. Alioqui, liceret sine sacrilegio cõfessori, à quibusdam poenitentem absolueret: & quorundam peccatorũ absolutionem in alium diem reseruare.

Sed quoniam Theologis non licet, sine graui causa noua placita cudere, cõmunem sententiam nos sequamur: ea potissimũ ratione, quòd lex nõ in id spectat, quod raro paucis euenire potest, sed quod plerunq; hominibus vsu venit. Est autem necessarium ferè populo, ut omnia crimina sacerdoti proprio confiteatur, vel reseruata. Tum, quia ferè populus ignorat, quæ peccata sint reseruata quæ contra non sint. Qua de re à sacerdote proprio instituaturn oportet. Tum etiam, quia medicus ad eos morbos curandos, quorum ad se pertinet medicatio, ut plurimũ necesse est, reliquos graueis morbos intelligat: ut & consilium aptum & remedium opportunum impendat egrotto. Quòd si quis obiiciat, posse doctum esse peccatorum, atq; instructum, peccataq; vsq; adeò seiuncta atq; diuersa, ut vel consilium vel medicina vni applicata, alteri nec obsint, nec prosint, iam nos huic obiectioni respondimus: eiusmodi priuatos

uatos euentus legibus non obsistere, quominus in vniuersum obligent: quæ videlicet id considerant, quod maiori ex parte populo necessarium est.

Verùm adhuc Adrianus instat aduersus hanc tertiã cõclutione: quia forma sacramentalis, cum ex vi sacramenti cõferat gratiam, vel nulla mortalia, vel omnia peccata remittit. &c.

Et confirmat hoc: quia sicut sacramenta quæ pluribus formis conficiuntur, vnica forma cõfici nequeunt: ita sacramentum quod vna forma conficitur pluribus confici non valet.

Cõfirmat deinde: quia absolutio iure diuino debet esse integra, superiores ergo prælati eam partiri non possunt: vt videlicet inferiores absoluât à nõ reseruatis: superiores à reseruatis.

Ad primùm, idem argumentum fieret, cum ex causa rationabili tacetur aliquod peccatum, idem etiam de peccatis obliuatis cui tamen nos euestigio resþondebimus.

Ad secundũ. Nos minimè asserimus, vnicũ esse sacramentum, si quis absolutus à non reseruatis, postea cõfiteatur superiori reseruata. Quemadmodum, si peccata oblita memoriæ occurrant post priorem absolutionem, illorum confessio & absolutio est verissimum sacramentum: habetq; integram materiam & formam: & illud prius, in quo homo confessus est omnia peccata, quorũ recordabatur. Atq; idem omnino sentio si quis ex iusta causa peccatum aliquod in priori confessione celauerit, reciperet quidem verum sacramentum & gratiam. Cumq; rursum illud quod tacuit, alteri postmodum confitetur, verùm quoq; sacramentũ suscipere, nouumq; proinde & gratiæ & virtutis augmentum. Quòd si vnum esset idemq; sacramentum, & collatio gratiæ ad posteriorem reseruaretur absolutionem, (quod nonnulli perperam imaginantur) tunc certè,
 si pœnitens

si poenitens esset attritus, per primam absolutionem non iustificaretur. Nec illud signum exterius adhibitum, esset sanctificatiuum, quandoquidē, non ponenti obicem gratiam minimē largiretur.

Ad tertium, nihil vetat, vt absolutio quæ iure diuino, per se quidem integra esse debet, per accidens tamen mutiletur: vt propter obliuionē alicuius peccati, vel propter periculum quod urget si exprimatur. Quare, si ex reseruatione quorūdam peccatorum, quæ legitime in Ecclesia fit, & simul ex absentia prælati superioris per accidens eueniat, vt confessor præsens soluere omnia nequeat, nō exinde integritas absolutionis tollitur, iure diuino instituta. Quæ tunc, scilicet, tolleretur, cū confessor habens auctoritatem absoluēdi ab omnibus, partim remitteret, partim retineret.

Id verò, (quod sæpe in huius argumenti explicationem diximus) inferiorem à reseruatis absoluere nō posse, intellectum cupimus, donec superior ab eis non absoluerit. Quod si iam soluit, ratio reseruatiōis cessauit. Quæ cū quodammodo pœnalis sit & odiosa, restringi non debet, sed ampliari. Imò asserit Adrianus & benè, quod si præmissa sufficienti discussione, cōfessus est quis habenti facultatem absoluēdi à culpis reseruatis, & oblitus est forte vnam ex illis, asserit (inquam) quòd non tenetur adire superiorem. Cū autem memoriæ occurrerit, poterit confiteri cuiuscunq; , qui semel habuit facultatem. Adrianus dicit, cuiuscunq; , simplici sacerdoti: quod equidem nulla ratione probarim: quoniam (vt supponimus) absolutio requirit iurisdictionem in absoluendo. Simplex autem sacerdos, iurisdictionē nunquā habuit. &c. Quemadmodum, si ego oblitus sum confiteri aliquod peccatum mortale, proprio meo sacerdoti,

sacerdoti, nō possum deinde cū in mentem venerit, confiteri
cui libet sacerdoti: sed solum haberi facultatē, ac iurisdictionē.

In tertio principali argumento, inter doctores scholasticos
magna dissensio est, an cū iactura sequitur, vel propria, vel
aliena, a præcepto confessionis, & ipsius integritate liberemur.
Et, ne in opinionibus aut recensendis, aut confutandis, longa
textatur oratio, sit prima propositio.

Si ex confessione alicuius peccati, sequitur scandalum, vel
meum, vel confessoris, ego possum tacere tale peccatum, reliqua
confitendo: & ratio est: quia quantum ad illud, non habeo co-
piam confessoris: cui videlicet restet atq; honestè confiteri pos-
sim eiusmodi peccatum.

Item, (iuxta Bernardum, libro de præcepto, & præcepti dif-
fensatione) quod pro charitate institutum est, contra charita-
tem non debet militare. Confessio autem instituta est in reme-
dium poenitēis. Quocirca, si scandalum ipsi ex confessione ali-
cuius peccati accidit, poterit idem licite reticere. De vitando
autem scandalo cōfessoris, iuris naturalis præceptum est. Præ-
ceptum ergo diuinæ legis positivum, illius obligationem non
abolet: lex enim gratiæ, legē nature nō destruxit, sed perfecit.
Loquimur autem de scandalo cōfessoris infirmi: nam si ex ma-
litia paratus sit ad ruinam, vitius scādalum nasci permittitur,
quàm dei præcepta relinqui. Exempla verò huius conclusionis
non adhibemus, quoniam cuiq; erunt in promptu.

Secunda propositio, quæ cōmunis etiam theologorum est, si
ex cōfessione mea sequatur aut mors, aut infamia vel mea vel
aliena, excusor ab obligatione confitendi tale peccatum: & ra-
tio est: quia diuina præcepta positiva, nō obligant cum iactura
vitæ, aut publicæ famæ. Verbi gratia, si confessor crederetur
revela

quando licet
aliquod p^otem
supprimere
ne in confessione

reueluatus confessionem. &c.

Item, præceptum de vitanda morte, vel infamia proximi, est naturale: ergo per præceptū positiuū adueniens, de cōfessionis integritate, nō abrogatur. Quod si excusor à cōfessione peccati, ex qua sequitur mors, vel infamia publica proximi, excusator etiā, si inde sequatur, siue mors, seu infamia mea publica.

Sed obiicies tamen, quia illa argumenta, probant quidem esse cessandum à confessione, non autem confessionem esse diuidendam. Nam, diuidere confessionem, sacrilegium est. Tum quia impium fuerit, à deo dimidiam expectare veniam: tum, quia talis diuisa confessio formæ sacramentali repugnat.

Et augetur difficultas, si capiamus poenitentem attritum, qui habeat duo peccata mortalia: quorum alterum nos asserimus posse reticere ex causa probabili: tunc confessor absoluit ab vno peccato, ab altero non absoluit: ergo & deus, absolutionem ipsam paritur, quod absurdum est.

Pro quorū argumentorū solutione, cōmemorandum est, confessionis integritatē, non oportere mathematicā esse: sed moralem: vnde non necesse est, omnia peccata contineat, sed quæ in memoria sint, adhibita humana diligētia. Inde etiam fit, vt si poenitens cœperit peccata dicere, & ex morbo, vel alia causa, linguæ vsu amiserit, cōfessionem quidem faciat integrā, nō omnium absolutē peccatorū: sed eorū tamē, quæ & debet, & potest cōfiteri. Ex qua etiā radice, illud colligimus, nō esse necessarium, hominē cōfiteri omnia peccata quæ memoria tenet: sed illa quæ cōfessori rationabiliter exprimētur. Lex enim Christi de moribus, ad moralem integritatē obligat, id est, rationi consentaneam, Nam, quod à ratione dissonat, non præcipit. Peccatum itaq; quod rationabiliter tacetur, irrationabiliter expli-

catur

catur, non est materia confessionis à Christo instituta. Dimidiare igitur confessionem, à Christo domino præceptam, hoc est, aliquod mortale peccatum tacere, quod Christus instituit esse in illa confessione aperiendum: id sacrilegium est. &c. Nec sacerdos dimidiatam absolutionem præbet: nam absolutio limitatur etiam ad confessionem institutam à Christo, sicut forma per materiam limitatur. Ab omnibus ergo absoluit sacerdos, quæ ad suum iudicium spectant, ex Christi institutione. Illud verò peccatum, quod causa urgente tacetur, non pertinet tunc ac illius sacerdotis iurisdictionem. Reliqua verò pertinent unde pœnitens alia confiteri tenetur, sicut qui non potest ieiunare vno die quadragesima, à reliquorū ieiunio nō absoluitur.

Ad id verò, quod tandem obiiciebatur, respondeo: sacerdotem quidem, immediatè & directè remittere quæ audiuit in confessione peccata: sed ex consequenti, & indirectè, remittere omnia, etiam quæ non audiuit. Quia enim effectus sacramentorū, gratia est, quæ omnia peccata tollit: inde fit, ut omnia sacramenta suos effectus immediatos producendo, consequenter omnes mortales culpas remittant. Ac per hunc modum, peccata oblita per absolutionem remittuntur: non directè, ex viq; absolutionis: sed secundariò, & consequenter.

Sed enim, quoniã leue detrimentū esse videtur, quòd confessor sciat peccatum proximi mei, hinc grauis authorum concertatio est, an teneamur explicare circumstantiã: qua explicata confessor intelligit cõplicem criminis. Ut exempli causa, si confiteor me cõmississe incestū cum sorore, nec habeo plures. &c. Quo quidem loco, non est quæstio cùm ego habeo copiam confessoris, cui possum confiteri sine reuelatione alieni peccati. Tunc enim iniquum erit, illi confiteri, qui ex mea confessione

Tut^o 9° 18 9 2 10 5 11 235. n. b. crimen

de omni festo
hinc ut vmp hinc

crimen alienū intelligit. Sed est questio cū confessor non ad-
est, nisi parochus, qui & me & sororem cognoscit, ut in pagis
& oppidulis frequenter solet accidere. Igitur cōmunis sententia
tenet, non esse desistendū ab illius peccati confessione propter
paruum illud proximi nocementū. Quemadmodum ex parua
iactura famæ meæ, quam facio ex eo quod confessor meum pec-
catum intelligit, confitendi obligatio non cessat. Hanc sen-
tentiā D. Tho. amplectitur. 4. d. 16. q. 3. ar. 2. q. 5. ad quintū.
Duran. eadē. d. q. 4. D. Bonauē. dist. 21. in secunda parte dist.
ar. 1. Petrus palud. d. 17. q. 2. ar. 1. & Gabri. q. 1. cōclusionē
quinta: & Adria. q. 1. de confessione, ad quartū argumentum
& Sylvester, verbo confessor. 1. §. 24. Causa vero horum est,
quod potius debet pœnitens providere conscientie suæ, quam
alienæ famæ. Item, quod præceptum de integritate cōfessionis
diuinum est, nec debet omitti ut bona opinio alterius apud
confessorem seruetur.

At Caietanus i sūma, in verbo cōfessio, cōditione. 3. ubi mul-
ta adhibuit remedia, quibus peccatū alienū i cōfessione celaretur:
tandē subiicit, quod si nullū remediū est, & differri nō po-
test cōfessio, quia oportet, aut celebrare, aut eucharistiā sumere
debet illā circumstantiā tacere pœnitens, quia cōfessio non debet
esse cū aliena iactura. Damnū siquidē propriæ famæ, cōfessio-
nis & absolutionis utilitatis pensatur. Damnū vero famæ alie-
næ, non pensatur aliqua cōmoditate ipsius qui patitur incom-
modum: & ideo, non videntur nostra cōmoda proximorum
nostrorum incommodis comparanda.

Præterea, si ego nō possū cōfiteri nisi per interpretē, cōfiteri nō
teneor: ergo si cū iactura aliqua famæ meæ præceptū confessio-
nis non obligat, ne cū iactura quidē alienæ famæ obligabit.

Præterea, si ego cognoscerem, confessorem reuelaturū esse socium criminis cuiquam alteri, nō deberē explicare: ergo nec ipsi debeo socij crimen aperire. Quia etiam apud ipsum confessorem bona opinio proximi mei, vel infirmatur vel penitus interit: eo vel maximè quòd illius pœnitentiam non videt, meam videt. Nec naturæ lex solūm obligat, ne graue damnum proximo demus, verumetiam ne mediocre demus.

Vt igitur hoc dissidium componamus, sit tertia propositio. Si habita ratione confessoris & complicitis, vir prudens iudicauerit esse iacturam, licet non grauem, mediocre tamen, tunc eiusmodi peccatum aut circumstantia taceri potest. Atq; hanc mihi videntur probare argumenta, quæ fecimus pro Caietano.

Quarta propositio. Si habita ratione vtriusq; & cōfessoris & complicitis, vel nulla iactura sit vel minima, ex eo quòd sacerdos intelligat socium criminis, videtur esse necessarium circumstantiam explicare.

Vltima propositio. In articulo mortis, non obstante illa fama iactura, quæ plerunq; apud confessorem fit, tenetur pœnitens circumstantiam explicare: quia & ipse socius criminis debet subire tale dispendiū, pro salute pœnitētis. Secus vbi iactura esset grauis & magna: ut si mors, vel infamia publica sequeretur.

In quarto argumento principali multa variè à doctōribus scholasticis differuntur in. 4. d. 17. Sed ego quanta maxima breuitate potero, ea in hac disputatione tractabo, quæ & necessaria sūt, et digna quæ à vobis magnopere animaduertātur.

Dupliciter itaq; confessio informis est: aut ex parte confidentis, aut ex parte absoluentis. Ex parte quidem pœnitentis, quæ a nō erat in gratia quādo eam fecit: siue quia carebat cōtritione, siue quia eius cōfessio nō erat integra, vel ax verecundia
vel ex

forma
fio

Vel ex negligentia. &c. Ex parte verò absoluti, quia vel non impendit absolutionem, quæ est forma huius sacramenti: vel si impedit non erat sacerdos habens iurisdictionem ad absolvendū: ergo si confessioni deest charitas, quæ est forma virtutum, vel absolutio vera quæ est forma sacramentalis confessionis, talis confessio appellatur informis.

Et (ut certa ab incertis separemus) Primum, in quo conveniunt viri docti, est, confessionem informem ex defectu absolutionis esse à pœnitente repetendam. Nam (ut retro docuimus ex Ioannis testimonio) necesse est ut peccata à sacerdotibus remittantur. Igitur, qui non percepit absolutionem à peccatis, quamlibet millies ea fuerit confessus, eo usq; tenetur peccata fateri, quousq; veram absolutionem accipiat.

Aliud quoq; in hæc materia certum est, aliquam confessionem ex parte pœnitentis esse repetendam. Nam, qui dedita opera, nõ faciunt integram confessionem mortalium, sed ex verecundia, vnum aliquod mortale tacent: ij sine dubio iuxta omnium doctorum communem sententiam, tenetur iterum confiteri: quia confessio nõ integra sacramenti pœnitentiæ materia non est: cum ex propria ratione formæ sacramenti repugnat: vnde in Concil. Florent. definitur, ad confessionem, quæ est huius sacramenti materia, pertinere, ut oia peccata mortalia, quorum homo memoriam habet suo sacerdoti integre confiteatur.

Tertium, me quidem iudice, certum est, non omnes confessiones informes, esse resumendas. Nam (ut D. Thomas argumetur. d. 17. art. 4. q. 1.) si opus esset omnem talem confessionem repetere, nullus tranquillitatis locus relinqueretur: cum enim viri p̄j, de propiciato peccato non debeant esse sine metu, Eccle si. 5. omnis confessio de qua verentur, an fuerit informis, an le

gitimam, esset illis identidem repetēda. Quod omnino alienum est à prudentissimorum hominum consuetudine.

Præterea, cum sacramētum extremæ vnctiōnis, atq; matrimonij, & item in vniuersum reliqua, ex informitate non sic inualidentur, vt iterum sumēda sint, cur vnum hoc ex sola informitate quassabitur? eo vel maximè, quòd etiam sine contritione, necessariam & materiam & formam huius sacramēti constare posse, certis argumētis astruximus. Non igitur ex informitate, sed aliūde sumendū est, quādo sit cōfessio repetēda.

Illud deniq; compertum & exploratum est, cōfessionem sacramentalem, hoc est, ex qua cum absolutione verum pœnitentiæ sacramentum consistit, eam non esse faciendam. Sed si sit aliqua confessio, ex qua non est constitutum verum pœnitentiæ sacramentum: ea videlicet resumenda est.

Prior huius fundamēti pars, velex eo constat, quòd si semel accepimus veram aliquarum culparum absolutionem, veram (inquam) & validam, non oportet peccata, à quibus sumus verè absoluti, iterum cōfiteri. Quippe) vt Benedictus vndecimus, in extrauaganti intercunētis, eleganter docet) absurdum est, vt liberatus debitor adhuc ad soluendum maneat obligatus.

Atq; inde posterior pars eiusdem fundamēti constabatur: si enim mea cōfesso fuit talis, vt ex ea cū absolutione sacramētum pœnitentiæ non est confectum, illa nimirum peccata qui confessus sum, non sunt per sacerdotem remissa. Quapropter debeo iterum confiteri, vt clauium auctoritate soluantur.

Ex quo quidē quarto fundamēto, manifestè colligitur confessionem, quæ sine culpa pœnitentis non est integra, iterum facere non oportere: vt, si propter scandalum, aut proprium, aut ipsius confessoris euitandum, aliquod peccatum tacerem, vel
 si diligen-

si diligentiam adhibui sufficientē: & tamen adhuc alicuius peccati sum oblitus. Nam in moralibus ex fine voluntario res denominatur: qui igitur voluit omnia sua peccata confiteri, & idoneam adhibere diligentiam, eius confessio, si moraliter loquamur, est integra. Quod & ex Concil. Florent. & ex aliis multis capitibus, & causis, ante nos liquido comprobauimus.

Colligitur deinde, quod si peccator negligentiam affectatam, aut omnino crassam in faciēda integra confessione habuit, ita ut ex eiusmodi negligentia peccatum aliquod mortale prætermiserit, talis debet confessionem repetere, ac si data opera mutilaretur. Verbi gratia: qui sine aliquo examine cōscientiæ suæ post transactum annum accedit ad cōfessionem, semper enim in peccatorum obliuionem necesse est incidere. Quare non aliter vult confessionem mutilare, atq; qui venenum homini porrigit vult occidere: & qui ignem subiicit domum comburere. Qui igitur ad eum modū imparatus accedit, re vera vult confessionem mutilam facere, qui volens prudensq; ita se gerit, ac si facere ex professo mutilam velit.

Colligitur tertio, quod si peccator nullū dolorē habeat, nec cōtritionē, nec attritionē, talis confessio est repetenda. Non enim est confessio, quæ sit materia sacramenti poenitentiæ, cum à nulla poenitentia profiscatur. Imò verò cum ne confessio quidem sit, sed pura cōfessionis simulatio: ut Capreolus. d. 17. q. 2. & Durandus eadē distinctione. q. 13. & Caietanus. q. 5. additio- nū, & in summa sua: & ferè authores scholasticitradiderūt.

Colligitur postremò (id quod etiā paulò ante insinuauimus) quod si quis habeat attritionem: ex qua virtute sacramenti attritus, fiat contritus, gratiam, scilicet, consequedo, eius confessio non est resumenda: suscipit enim verum poenitentiæ sacra-

mentum, gratiamq; ac remissionem peccatorum per absolutio-
nem sacramentalem. Hæc omnia, (nisi ego cæcus sum) in con-
trouersiam uertere non debemus.

Sed illud primum in hac materia tanquam incertum in du-
bium uocari uerito potest: an confessio ex negligentia mutila
& manca, non quidem penitus crassa & supina, sed culpabili
tamen, si à pœnitente iterum facienda: ut si quis peccata præte-
rita querat, & diligentiam nonnullam adhibeat, quam esse
idoneam arbitratur, cùm tamen non sit.

Huic uerò quæstioni, respondetur ex sententia Caietani, ta-
lem confessionem non esse repetendam: sed si postea in memoriam
peccatorum illud negligeriter omissum uenerit, sat erit illud confi-
teri, & negligentiam in conscientia examinanda, ac proinde sacri
legium illud, quod in suscipiendo sacramento commissum est.

Hæc uerò sententia non potest (fateor) perspicue ac lucide
demonstrari. Sed in rebus quæ ad mores pertinet, non sunt (mi-
hi credite) scientiæ moralis dogmata ad uinum refecanda. Sua
detur itaq; primum, quia moraliter loquendo talis confessio est
integra: cùm intendat pœnitens, omnia confiteri, quorum me-
moriam habet.

Item, quia alias, nimium anxios redderemus scrupulosos: imò
piorum etiam animos turbaremus perpetua iteranda confessioni-
nis sollicitudine: uerentur enim plurimum non scrupulosi mo-
do, uerum etiam mediocriter liberi, atq; cordati, sese in exami-
ne conscientie negligentem extitisse.

Sed obiicit fortasse quisquam, quod talis confessio ex parte
pœnitentis non est integra, peccat enim nõ adhibendo diligen-
tiam debitam, atq; ex consequenti pœnitens, confessionem uo-
lens mutilam facit.

Ad hoc primum dico, omissionē illam diligentiae debitae, ali-
quando esse solum venialem, scilicet, ex incōsideratione, culpa
bili quidem proficiscēs, sed nō mortali tamen. Quoniā pœnitēs
is est, qui alias diligentiam debitam adhibere solet. Atq; in hoc
euentu, non sacramentū modo, sed etiā fructus sacramenti re-
cipitur. Nec hoc loco (vt reor ipse) Theologus quisquam nobis
erit aduersus, nisi planē velit, & confessionis iugum importa-
bile facere: & sine idonea ratione, mortalis culpæ reatum in-
ducere, nisi confessio venialiter tantum culpabilis resumatur.

Dico secundo, quod etiam si, negligentia mortalis sit, (non
sit modo adeo supina & crassa, vt perinde habeatur, atq; ex in-
dustria res fieret) quia confessio tamē ex intētionē formali pœ-
nitentis est integra, non est cogendus eiusmodi confessionē ite-
rare. Nam, quando salua pietate id facere possumus, confessio-
nis iugum mollefaciendū est, nec iniiciēdi laquei, eo præsertim
loco, qui in id paratus est, vt ab omnibus laqueis liberemur.

Ac forsitan, qui in concertatione scholastica nobis conātur
obstistere, si ad rē ipsam conferantur, non aliter facient quam
nos in præsentia consulimus, Verbi causa. Si quis ex ignorātia
vincibili, existimet periurium pro seruanda vita hominis esse
licitum, vnde non confitetur illud peccatum quia non putat se
peccasse. Item si quis mercator aliquem cōtractum licere crede-
bat: vel muliercula, aliquā superstitionē, censebat esse religio-
nem, ex culpabili quādā ignorātia: nō arbitror equidē tam cri-
ticos ac seueros iudices esse futuros, vt omnes horū antea actas
confessiones, iubeant iterari. Intrepide igitur cū Caietano te-
nere possumus, eiusmodi confessiones repeti non oportere.

Alterum quoq; verti in quæstionem potest: an cū quis attri-
tionem habuit tam imperfectā, vt virtute sacramenti non fiat

ex attrito contritus, quin potius sacrilegus sit in eo, quòd irreverèter suscipit pœnitentiæ sacramētū, an huius (inquā) confessio sit iterāda. Et quidē D. Thomas, loco ante citato, manifestè docet, quòd sicut fictus sine debita dispositione & dolore, potest verū sacramētū baptismi suscipere, ita etiā & confessionem sacramētalem facere, ac veram absolutionem percipere.

Contrariam sententiam tenet Maioris. d. 17. q. 9. & Adrianus. q. 4. de confessione ad tertium argumentum: & dubio. 5. eorum qui de confessione proponit.

Est autem primum argumentum contra D. Thomā: Quòd si ibi esset verum sacramentum, peccator ille fictus esset verè à sacerdote absolutus. Consequēs est falsum, ergo & antecedēs. Maior probatur: quia si quis verum sacramētū baptismi, vel confirmationis accepit: verè manet baptizatus, & cōfirmatus: consequentis verò falsitas ostenditur, quia tūc verè etiam esset absolutus à deo: quæcumq; solvūt sacerdotes in terra, solvūtur in cœlo. Et tamen, nō est ille absolutus in cœlo, cū maneat eis dē peccatis obligatus, & novā insuper addiderit sacrilegij culpā.

Et confirmatur. Quia illi non sunt à deo remissa peccata: er non est absolutus, à sacerdote: patet consequentia ex illo, quorum remisistis peccata remittuntur eis.

Confirmatur deinde: quia sacramenta gratiæ, sacramēta veritatis sunt, non falsitatis: forma autem illa qua confessor utitur, cūm fictum absoluit, falsa est, scilicet, ego te absolvo à peccatis tuis. Nec valet dicere, formæ sensum esse. Ego te absolvo, quantum in me est: quia licet ex parte sua confessor, verè conetur absolvere, non tamen ideo verè solvit: cūm pœnitens impedimentum obiiciat absolutioni. Quamlibet enim quis ianuā nitatur aperire, nō tamē verè aperit, si qui intus est obicē ponat.

Præterea

Præterea, vel ille qui non contritus confitetur: & accipit absolutionem, habet aliquam displicentiam de peccato, vel nullam: si nullam, ergo non est vera confessio, sed simulata enuntiatio peccati: sin habet aliquã, illa erit attritio. Quare, adueniẽte absolutione cõfertur gratia, iuxta Diuum Thomam, qui tenet sacramentum pœnitentiæ attrito conferre gratiam, sicut & sacramentum baptismi.

Præterea, vel ille talis cognoscit se habere dolorem sufficientem, vel credit potius ex ignorantia, se satis dolere, cum tamen non doleat satis. Si primum, est illi absolutio denegãda: si illam fictionem confitetur, sin verò non confitetur, confessio de composito non est integra, ac proinde irrita est, ac nullius prorsus momenti censenda. Si secundum, iam virtute sacramenti conferetur gratia, cum ille non ponat obstaculum.

Hæc tamen argumẽta mouere non debẽt, vt D. Thomæ sententiã relinquamus, quæ multo quidẽ probabilior est. Primum quoniã nullus certò cognoscit, se sufficientem dolorem habere cum confitetur. Quocirca semper oporteret, homines esse solictos, de eadem confessione iterum atq; iterum repetenda: probabiliter enim timemus, nostras confessiones nõ fuisse formatas.

Præterea, (vt etiã paulò ante argumentabamur) cætera sacramenta recipiuntur à fictis: ergo & hoc sacramentum à ficto recipi potest. Negabis forte cõsequentiã, quia cõtritio est pars huius sacramenti: (vt Concil. Florent. definitur) nõ est autem pars aliorum: & ideo alia sacramenta non contritis etiam, conferuntur: hoc verò sacramentum non nisi à cõtrito recipitur. Contra: quia contritio non est pars essentialis huius sacramenti: sed integralis: non autẽ qualibet integralis pars adesse totius necessaria est: vt patet de satisfactione, sine qua verum sacramentum

cramentum consistit. Deinde, quia licet contritio esset, prima huius sacramenti pars, non est trmen ordo necessarius, ut oporteat esse priorem confessionē. Nam si post cōfessionem hominis, attriti iam completam, sequatur cōtritio tēpore quo quis absolvitur, sine dubio suscipitur verum sacramētum. Et tamen confessio tota fuit informis. Rursum etiam, nos ante cōstituiimus, attritionem esse idoneam huius sacramenti materiā. Quod si non esset, nec clauēs ecclesiæ culpam remitterent, nec pœnitentiæ sacramentum gratiam conferret. Deniq; , si dolor interior assignatur pars huius sacramēti, ideo est, ut cōfessio vocalis ad iudicium sacerdotale necessaria, sit confessio, & nō simulatio, aut figura confessionis: sed sola attritio satis est, ut homo verè confiteatur, & accuset se coram sacerdote quemadmodum. D. Thomas ad tertium argumētum illius articuli docet: ergo & c. non enim huiusmodi appellamus fictam, fictione contraria sacramento: sed fictione contraria effectui sacramenti: adhibet quippe materiā necessariā sacramento, dispositionem verò necessariā effectui sacramenti, non adhibet.

Quod si ita est, ut certè videtur esse, cōfessionem informem esse veram materiā sacramentalis absolutionis: impertinens fuerit per illam dari gratiam, vel nō dari ponenti obicē. Nam, si extrema vnctio veram materiā & formā habet, verūq; ministrum, si suscipiens impedimētum apponit effectui sacramenti, non inde sacramentum irritum est: idem in matrimonio videre licet, atq; in reliquis sacramentis.

Et cū in superiori dubitatione docuerimus confessionem ex culpabili negligentia mutilam, si tamen formaliter & ex intentione fuisset integra, non esse repetendam, tenere compellimur fuisse verum sacramentum, quanuis à ficto suscipi-
retur

retur sine presenti fructu sacramenti.

Ad primum argumentum, concedo penitentem illum esse vera sacramentali solutione absolutum: & cum obiicitur, illum fore absolutum à deo, concedo item: sed cum rursus instatur, illum manere eisde peccatis obligatum, distingo. Nam ex parte sacerdotis, & dei absoluētis, absolutus quidē manet: sed ex parte penitentis ponētis obstaculum, absolutio sacerdotis presentē non habet effectum. Quemadmodum, qui in peccato mortali suscepit baptismum, verè baptizatus est à ministro: sed baptis- mi non recepit effectum, propter obicem quē opposuit. Et per hoc ad priorem confirmationē respondetur, quòd remissio peccatorum dupliciter intelligitur. Altera quæ habet annexam iustificationē, atq; effectum remissionis peccatorum: & sic qui peccata remittit, semper gratiā confert, per quam remissio peccatorum efficitur. Altera peccatorū remissio, iudicialis est: qua nihil aliud continetur, quàm sententia cuius virtute quis soluitur à peccatis in tali iudicio peccatorum remissio. In quem sensum sacerdos semper peccata remittit.

Ad posteriorem confirmationem respondetur: quòd idem argumentum fieri posset de sacramento baptismi cum recipitur à ficto. Nam verbū baptizo in forma baptismi, non solum ablutionem corporis, sed ablutionem quoq; mentis significat: sacerdos ergo nō abluit interius sacrilegū, qui fictē baptizatur nihilominus verū sacramentū baptismi cōfert, quia verā materiam, veramq; formam ministrat: ex quibus nisi ponatur obex, ablutio interior consequatur. Idem in confirmatione videre est. Qui enim in peccato mortali cōfirmatur, cordis firmitatem, quæ significatur in forma non recipit, &c. Sic ergo, sacerdos absoluens fictum, verum absolutionis sacramentum impendit:

pendit: & quantum in se est veram formam apponit: cuius effectus tunc quidem impeditur, per indispositionem recipientis. Nec sensus formæ sacramentalis est. Ego te absoluo, id est, do absolutionem, quæ nunc effectum suum habeat remissionis peccatorum: sed sensus est: Ego iudicialem absolutionem impedo, quæ vi sua potens sit te absolueret, si tu velis fructum eius optinere. Quamadmodum, si absolutionis sententiam proferret iudex, qua liberareris à carcere, in quo postea tu voluntate tua manere vis: & si ego extrinsecus claue ianue seram aperirem, & tu volens intus obicem opponeres, ego verè ianuam aperui.

Ad secundum principale respondetur, illum de quo loquimur in conclusione, displicentiam aliquam habere de peccatis, hoc est attritionem. At, non quælibet attritio sufficit, ut accedens ad sacramentum poenitentiae, gratiam consequatur: potest enim dolor esse tam imperfectus, qui satis sit ad confessionem faciendam: non item ut ex vi illius dispositionis homo etiam per sacramentum iustificetur. Nam primo, cum quis habet attritionem conditionatam, id est, quæ oritur ex veleitute, qua homo vellet placere deo, & ipsi reconciliari, tunc non fit ex attrito contritus sacramento suscepto: recipit tamen verum sacramentum, si tristatur quia caret dolore inefficaci: & accusat se etiam huius indispositionis. Hæc est autem communis attritio meretricum, usurariorum, concubinariorum, &c. quos omnes si iterare confessiones cogereimus, immensi esset operis & laboris. Nec tamen quisquam erit adeo remissus in rigore disciplinæ Christianæ, qui eiusmodi homines excuset à sacrilegio.

Altera quoque attritio est, ex qua cum sacramento poenitens non iustificatur. Verbi gratia: quæ ex timore infamiae proficitur, vel cuiusque mali temporalis: ut, qui detestatur peccatum,

Et proponit cōfiteri, ne eiiciatur ab ecclesia, vel ne mulctetur pecunia &c. siue enim discutiat conscientiam suam, & imperfectionem doloris, siue ex negligentia omittat examen necessarium, homo sic attritus, non fit etiam virtute sacramenti, contritus, id est, non accipit gratiam. Sic enim hoc loco intelligi volumus ex attrito fieri contritū. i. gratiā & iustificationē cōsequi virtute sacramenti, perinde ac si verē fuisset contritus.

Et, si queras quando ex attrito fiat contritus virtute sacramenti. Respondeo, id primum euenire, quocunq; attritionis genere homo sit attritus, si existimat sese prestisse quod necessarium erat, ignoratq; inuisibiliter, se non habere sufficientem dispositionem, quia is non ponit obicem: sed bona fide accedit ad sacramentum: sacramentum autem in non ponente obicem suum semper habet effectum. Quo fit, ut omnia sacramenta ex huiusmodi attrito, contritū faciant. Quod D. Thomas, lucide tradit, 3. p. q. 79. ar. 3. & in cōmentariis super Ioannē cap. 11. in illud, soluite eum.

Deinde etiā, attrito efficax ex timore poenarū supernaturaliū idonea dispositio est, ad sacramentorū baptismi & poenitētiæ gratiā percipiendā: ut, cum quis detestatur oīa peccata mortalia, & propterea cōfiteatur, ne per peccatū excludatur à gloria, vel ne in infernū ignē coniciatur. Qui etiā, si cognoscat, se nō habere cōtritionē, sed solā attritionē, licite accedit ad baptismi & poenitētiæ sacramenta suscipienda. Quod (nisi me coniectura fallit) sentit D. Thomas. 3. p. q. 79. ar. 3. ad secundum: & q. 80. ar. 4. ad secundum: & 4. sententiarum. d. 24. q. 1. ar. 3. q. 1. ad tertium. Ratio verē D. Thomæ non est contemnenda: quia sacramentum baptismi & poenitentiae, per se ordinantur ad prestandum vitā mortuis. Quare licite sumi possunt ab his qui habēt conscientiam peccati mortalis, modo habeant

beant attritionem, qua tollitur obex, & complacentia in peccatum commissum. Est quoq; altera eiusdem ratio, quia cum hæc duo sacramenta, sint medicina directè paratæ contra morbos animæ, absurdū est vt nullus qui se ægrum esse cognoscit, possit iustè hæc sumere sacramenta. Quemadmodum res esset penitus absurda, quòd medicinas corporales à natura potissimū institutas ad sanandos corporis morbos, non posset sumere nisi sanus: aut qui se iam esse sanū existimaret: vnde: & Innocentius. i. q. i. cap. ventum est, vbi vulnus (inquit) infixū est, medicina est adhibēda, qua possit recipere sanitatem: atq; vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, ordinationis honorē locū habere nō posse decernimus. &c. quæ inferius adiiciuntur.

Tertiò etiam, attritio quæ procedit ab amore naturali dei super omnia, forsitan dispositio est idonea vt virtute sacramenti baptismi & pœnitentiæ gratia conferatur: quia talis etiam attritio tollere videtur complacentiam in peccato, & obicem sacramenti: & per hoc patet tertium argumentum.

Sed quæstio parua se offert circa ea quæ dicta sunt. Nam, si peccator intelligit imperfectionē doloris, qui videlicet nō est sufficiens vt virtute sacramenti gratia conferatur, sed cōmittit sacrilegium sacramento irreuerenter suscipiēdo, tunc aut confitetur talem indispositionem & fictionem, aut nō: si confitetur, sacerdos non absoluet, ne sit sacrilegus impendendo absolutionem, sicut peccator ipse petendō, sacrilegus est. Cōfessio igitur erit irrita, & absolutio per nouam confessionem denuo querenda. Sin verò, non confitetur illam indispositionem, confessio non erit integra: itaq; erit repetenda.

Ad hoc respondetur, quòd sine dubio sacrilegus erit sacerdos, si certò cognoscens pœnitentē esse indispositum, illū absol-

uit.

uit. Cuius rei exēplum habes, de pœnitētiis, cap. quòd quidam. Nec te moueat, quòd ibi Alexander præcipit, talem confessionem recipere, eorum videlicet, qui quauis confiteri velint, se tamen asserunt abstinere non posse. Recipienda enim est talis confessio, quòd ad Ecclesiæ præceptum pertinet, quòd verè implet qui in illum modum cōfiteretur, vt alio loco forsan, vberius ostendetur. Sed non est tamen recipienda, vt absolutionem sacerdos impartiatur: cùm ibidem Alexāder asserat, huiusmodi pœnitentiam non esse veram: fictè autem pœnitentem absoluerè, sacrilegium est.

Nec te rursum moueat, quòd talis confessio videtur esse sacrilega, cùm sit sacramentalis, & fictè facta in peccato mortali. Quoniam tunc confessio ficta, sacrilegium est, cùm à pœnitente fit, animo recipiendi absolutionem. At, cùm quis confitetur vt præcepto ecclesiæ pareat, & concilium salutare à sacerdote recipiat, vt si forte vel inter confitendum, vel confessione facta, animus permutetur, absolutionem à sacerdote recipiat, eiusmodi confessio licita est: licet quodam modo pars sacramenti sit, non aētū, sed potentia: quòd satis est, vt sacerdos ad sigillum secreti teneatur.

Illud verò quod ibidem dicitur, eiusmodi hominibus pœnitentiam esse indicendam, non de satisfactione sacramentaliter iniungenda intelligendū est, sed de pœnitentia quæ sit in peccatoris remediū, & c. Non est igitur ille talis absolueudus: sed si absoluatur tamen, vel ex ignorantia, vel ex affectu & passione sacerdotis absolutio valida erit, si tamē illam fictionem peccator cōfiteatur, quam habuit antequam susciperet absolutionem, videlicet negligentiam & indispositionē præcedentem, animumq; recipiendi sacramentum. & c. Nam fictio illa exte-

rrior hoc est sacrilegium quod peccator cōmisit recipiendo exterius absolutonem, post confitenda est: ut D. Tho. illo articulo tradit: nam ante explicari non poterat.

Sequitur quest. alia perdifficilis, an sacramentum pœnitentiæ recedente fîctione, suum effectum sortiatur. Et quidem Adrianus de confessione. dubic. 5. & Gabriel. 4. d. 17. q. 1. ar. 3. dubio. 2. atq; alij nonnulli, negatiuam sententiam tenent. Primò, quia si quis in peccato mortali eucharistiam recipit, nō recipit effectum recedente fîctione: cū iuxta apostolum prioris ad Corinth. 11. qui indignè manducat corpus domini, nō ad utilitatem, sed ad iudicium manducet. Igitur, ne pœnitentiæ quidem sacramentum, suum recedente fîctione habet effectum.

Deinde, Causa quæ non est, nihil agit: effectus enim supponit existentiam causæ, sed recedente fîctione iam transit absolutio, nec quicquàm illius manet: ergo. &c. Nec potest dici, quòd licet non maneat absolutio, manet tamen ornatus quidam. Veluti gratiæ futuræ semen. Quoniã superiori relectione, multis eiusdèq; firmis argumētis, hunc ornatum è medio sustulimus.

Sed enim opinio D. Thomæ articulo illo iam sæpe citato contraria est, atq; ea quidem multo magis rationi consentanea, si id teneamus quod iam ostendimus, sacramentum receptum à fîcto, esse verissimum sacramentum. Probatur sic. Ille talis non tenetur, rursus confiteri peccata, quæ semel confessus est: ergo recedente fîctione consequitur effectum sacramenti. Antecedens patet, quia si sententia in aliquo foro semel fuit valida, nō est opus eam iterum ferri: nec qui semel absolutus est sacramentaliter, tenetur confessionem repetere. Iam verò consequentia probatur. Quia illi homini est apertum regnū cœlorum, quod erat clausum per eiusmodi peccata, ergo virtute clauium est

illi apertum. Nam sacerdotibus clauēs regni cœlorū datae sunt: nec aliter peccatoribus nisi per clauēs, regnum clausum aperiri potest. Confirmatur ex illo Ioānis. 20. Quorum retinueritis peccata retenta sunt: ergo si illa peccata non sunt remissa virtute absolutionis, semper erunt retēta. Quare oportebit eadem iterum confiteri. Nec alia ratio D. Augustinum mouit, vt affereret, baptismum recedente fictione effectum suum consequi, nisi hæc. Nam, si postea peccator fictē baptizatus cōteratur, & afferas gratiam illi conferri ex contritione, non ex vi baptismi ante suscepti, tunc eiusmodi non esset renatus ex aqua & spiritu sancto. Quare (iuxta domini sententiam) non intraret in regnum cœlorum. Cū igitur poenitentiae sacramentum, sit necessarium ad salutem peccatoribus baptizatis, si cui ex vi solius contritionis peccata remitterentur, illi tali sine remissione sacramentali, peccata condonarētur, cū tamen scriptum sit: Quorum retinueritis retenta sunt.

Ad primum argumētum, multi negant antecedens, in vniuersum existimantes sacramēta omnia recedēte fictione suum effectum habere. Cuius sentētia est Caietanus in additionibus tertiæ partis. q. 5. de confessione: suadetq; id peculiariter de extrema vnctione. Nam si quis vngator in peccato mortali, non iterabitur extrema vnctio in eodem morbo, vt ecclesia statuit ergo si ille conteratur post vnctionem, recipiet fructum illius: alias Ecclesia non negaret illi vnctionem repetitam &c.

Et D. Thomas huius videtur esse sententia, cū ait, & sic etiam est in aliis sacramentis: vnde iuxta hanc opinionem respondetur, quòd idem potuit dicere Paulus de eo qui fictē baptizatur: sed iudicium & condemnationem accepisse, ex sacrilego baptismo. Nec tamen inde licet inferre, baptismum illum

etiam recedente fictione, nullius fore utilitatis.

Ego tamen non inuenio causam, quæ me cogat, ut id quod tribuimus baptismo & poenitentia, cæteris quoq; sacramentis tribuamus: sunt enim hæc duo sacramenta necessaria ad salutem, quorum proprius effectus est, aperire ianuam regni calorum peccatoribus occlusam. Vnde, si quis semel acceperit verè hæc duo sacramenta, consequens fit, ut virtute horum sacramentorum regnum cælorum consequatur. Aliàs (ut arguebamus) sine his sacramentis & vi illorum esset apertio ianue regni cælestis, quod sacris literis aduersatur.

Hoc autem argumentum pro reliquis sacramentis nõ militat: ignoramus enim an fructu eucharistiæ perceptæ, si quis per sacrilegium impedierit, postea recedente tali sacrilegio, consequatur. Nec habemus rationem consentaneam, quæ id confirmare possimus. Equidem facilius id admitterem in sacramento confirmationis & ordinis: non quod imprimant characterem: vel non imprimant: nõ enim me hæc ratio mouet: sed quod cum repeti non possint, & fructus illorum sacramentorum, confirmatis & ordinatis sit pernecessarius: verò simile est, diuinam materiam, fructu horum sacramentorum, actione abscedente, conferre: ne perpetuo eiusmodi fructu priuetur: & hoc satis est ad seruandam literam D. Thomæ inquiringis. Et sic etiam est in aliis sacramentis: non enim dixit in omnibus: licet referri possit ad hoc, quod alia sacramenta recipiuntur à fictis.

Ad secundum argumentum, facile dicitur, causam quidem naturalem quæq; agit admodum naturæ, oportere simul esse cum effectu, vel aliquid relinquere loco sui, quod simul re effecta sit: at, morales causas, non est opus cum effectis esse, sed

satis

est fuisse: miles enim strenuus, per rem præclare ac fortiter in bello gestam, causa est futuri honoris atq; coronæ apud Cæsarem: nec tamen aliquid relinquit, etiam opere transacto, quod sit veluti semen future mercedis: sic etiam cum sacramentum pœnitentiæ causa moralis sit remissionis peccatorum per applicationem sanguinis Christi, & meriti ipsius, non est necesse ut committetur effectum: sed sat est, ut præcesserit, maneatq; vis eius in diuina acceptatione: quæ non acceptauit opus meum sacrilegum & fictum, sed opus Christi & meritum, mihi per sacramentum applicatum.

His ita constitutis nihil aliud superest, quàm ut quarto argumento principali explicatius respondeamus. Nam Adrianus post quintam quæstionem de confessione dubio. 4. in vniuersum tenet, nullum hominem per actum culpabilem præcepto siue dei, siue ecclesiæ satisfacere: quia præceptum est de actu saltè moraliter bono: ergo per peccatum præceptum impleri nõ potest.

Item, de regulis iuris, cap. 8. qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat facit: & ideo iam non facit: vnde glo. colligit, quod non dicitur factum, quod legitime non fit.

Præterea, Deus non præcipit confessionem sacrilegam, sed idoneam, ad absolutionem percipiendam: ergo qui fictè confitetur, dei præcepto non facit satis. Et cum ecclesia non præcipiat immediate confessionem, sed præceptum a deo limitet ad certum tempus: certè qui confessionem iure diuino debitam non facit, ecclesiæ mandatum de confitendo semel in anno, non implet: vnde in cap. omnis vtriusq; sexus, omnia sua peccata (Innocentius inquit) fideliter cõfiteatur proprio sacerdoti, & iniuncta sibi pœnitentiam, propriis viribus studeat adimplere: suscipiens reuerenter in pascha eucharistiæ sacramentum.

Inde colligit Adrianus, sumentem eucharistiam in peccato mortali, non satisfacere præcepto nec dei, nec ecclesiæ. Item & illud largientem pauperi elemosynam in extrema necessitate ob vanam gloriam, præceptum de elemosyna non implere.

Sed quoniã alterius loci est, accuratius id expendere, nos cõmuni opinione in præsentia teneamus, nõ esse trãsgressorem præcepti, que actui bono ex genere suo, quẽ lex præcipiebat, appoxit aliquã malã circumstantiã: & per hoc patet ad primũ argumentũ Adriani. Lex eni est, de actu moraliter bono secũdũ se.

Ad secundum. Quædam præcepta sunt, quæ sine charitate non implentur: vt de contritione, de actu charitatis: huiusmodi autem per timorem satisfieri non potest, At, præcepta præcepta de actibus exterioribus, cùm ex timore seruili fiant, inutiliter quidem sunt: & propterea censentur non fieri, sed non inde per nouam culpam violantur.

Ad tertium, iam patet confessionem fictam, aliquam esse idoneam an̄ percipiendam veram absolutionem, per quam, scilicet præceptum impletur, tum dei, tum ecclesiæ, cùm pœnitens sacramentaliter absoluitur. Imò crediderim ego, quòd cùm peccator se sistit sacerdoti, iuxta præscriptum illius capituli, quòd quidam, de pœnitentiis, etiam si non recipiat absolutionem implet præceptum ecclesiæ, ex quadã eiusdem ecclesiæ pia & clementi dispensatione. Nec aliud intelligo, cùm pontifex ait, talem confessionem esse recipiendam. Quare censura si quæ fulminentur aduersus eos, qui eo anno nõ sunt confessi, huiusmodi peccatores impœnitentes non tangunt. Per nullam tamen confessionem impletur diuinum præceptũ nisi absolutio sacramentalis superaddatur, sine qua sacramentum pœnitentiæ nõ est.

In quinto principali argumẽto, id primũ queritur, an minus confi-

de confessione
vult et est
qui in absolutione
in orhis reliquunt
vult fieri in absolutione
et solvendi

tus cōfiteri diuino præcepto teneatur: Vbi ego nõ dubito: mutũ ad cōfessionẽ obligari, siue per natus, si habeat copiã sacerdotis qui nutus intelligat siue per scriptũ, si scribere didicerit. D. Th. d. 17. q. 3. ar. 4. q. 3. ad secundũ. Scotus eadem dist. in solutione argumetõrũ. Gabriel, & Maioris eadẽ dist. q. 1. Imò tandẽ Caietanus in summa. Probatũ verò ex illo Ioan. 20. quorum remisistis peccata, remittũtur eis: & quorũ retinueritis, retẽta sunt. Si ergo mutus peccata aliqua exprimere potest sacerdotibus illa nõ remittẽtur, nisi sacerdotes remittãt. Nec etiã video causam, cur à præcepto illius cap. omnis vtriusq; sexus exipiantur. Nã si nutibus cōfessio fieri possit, & forũ secretissimũ erit, & decẽtissimũ, si seruetur forma, quã Caietanus tradit in summa. Sin autẽ scribere mutus sciat, cõmodissimẽ fiet, per scriptũ cōfessio: nam scriptum manu tenere potest, & lancinare: nam dicere scripturam suaptẽ natura publicam esse, ac proinde non conuenire pœnitentiã secreto, metaphysicum commẽtum videtur esse: sic enim posses asserere, & nutus suaptẽ natura publicos esse, atq; adeò verba. Aut ergo asseramus, mutos cõfiteri non posse, aut si possunt, eos teneri fateamur.

Sed oritur dubiũ, an si mutus nõ possit quidem explicare species peccatorũ & circumstantias, sed nutibus duntaxat ostendere, se offendisse deum, an (inquã) possit absolui: & eadẽ questio est, si ægotus linguẽ vsurum amiserit, adueniẽte sacerdote.

Et suadetur pars affirmatiua: quia si quis confiteretur generaliter venialia, scilicet, faciendo confessionem generalem, posset absolui sacramentaliter, cum non teneatur species & circumstantias venialium explicare: ergo si quis non possit species mortalium exprimere, satis erit generaliter cõfiteri.

Deinde Ioannis. 20. data est potestas apostolis remittendi

peccata quorumcunq; : ergo si mutus nesciat exprimere peccatorum species, ecclesia habebit potestatem remittendi illi peccata. Nec enim credendum est, eiusmodi hominibus, legislatorem in necessariis defuisse.

Præterea, cum non possum commodè explicare speciem peccati, ut si sequatur inde periculum, tunc satis est confiteri peccati genus: ergo satis erit generaliter confiteri, ad confessionem sacramentalem. Si enim genus peccati subalternum ad sacramentum sufficit, non est cur generalissimum non sufficiat.

Præterea, Arausicanum Concilium, cap. 12. subito (inquit) obmutescens, & baptizari, & pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, vel presentis in suo nutu: & tertium Concilium Carthaginense. cap. 34. si ægotantes (ait) pro se resþõdere nequeunt, cum voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizantur, & manus etiam pœnitentibus imponatur, referturq; de consecratio. d. 4. cap. ægotantes. Item apertius Concilium Carthaginense quartum, capi. 77. & habetur. 26. q. 6. capitulo is qui, hunc in modum scribit. Is qui in infirmitate penitentiam petit, si casu dum ad eum sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiã, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & fundatur ori eius eucharistia. Idem habes in epistola. 69. Leonis Papæ, ad Theodorum, in hæc verba. His qui in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec actio illis pœnitentiæ, nec cõmunionis gratia denegetur, si eam, etiã amisso vocis officio, per iudicium integri sensus quærere comprobentur: quod si aliqua ægritudine ita fuerint aggrauati, ut quod paulo ante poscebant,

poscebant, sub presentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & poenitentiae & recõconciliationis beneficium cõsequantur.

In hac quaestione Abulensis sup. 16. cap. Matth. quaestione. 79. tenet, quod si quis in articulo necessitatis voce confiteri nõ potest, quanuis signa contritionis ostendat, absolui non debet. Est enim (inquit) contra formam absolutionis, in qua dicitur absoluo te de peccatis confessis & oblitis: ille autem nulla peccata confitetur. Quæ quidem ratio nihil me mouet: tum quia illa forma non mihi magnopere probatur, (ne atrocius verbũ dicam) possem enim, cùm Conciliũ. Florët. aliam, hac neglecta, præscripserit, hoc est, ego te absoluo. Deinde, quoniã ille de quo differimus, nutibus confitetur, licet ore nõ possit. Sed dicet forsã, non confitetur peccatorum species: fateor id quidem, at id nunc in controuersia est, an confessio generalis sufficiat, cùm specialis fieri non potest: vbi magnopere vellem audire potius, quam docere. Nam D. Tho. nihil explicite tradidit, vnde hanc quaestionem definire possimus. Distinctione siquidẽ. 21. quartis sententiarum. q. 2. ar. 1. ad primum, dicit: quod quandoq; confessio generalis est sacramentalis, & quandoq; non. Sacramentalis quidem est, quando quis in secreto sacerdoti confitetur, quædam quæ meminit, & alia venialia in generali: & ad secundum. Erat quippe argumentum huiusmodi. Post confessionem generalem, ita remanent occulta peccata poenitentis confessori, sicut & prius: quia in his quæ generaliter dicuntur, non est aliquis qui non peccet. &c.

Huic igitur argumento respondet, quòd procedit de confessione sacramentali, quæ iudiciũ sacerdotale expectat, & ideo requiritur aliqualis peccatorũ manifestatio. Hactenus D. Tho.

At ar. 2.

At ar. 2. afferit, confessionem generalem sacramentalem operari ad remissionem pœnæ debitæ, propter peccatum oblitum, idq; ex vi clauium. Atq; idem sequitur Peirus Palud. d. 21. q. 2. ar. 2. Vbi etiam docet, materiã absolutionis esse peccata confessã, vel in episcopali, vel in generali: alias frustra adderemus in confessione, de his & de aliis quorum nō sum memor. &c. Quòd si peccata oblita: generaliter ostensa sacerdoti, vera sunt materia absolutionis, non est cur definiamus generalem confessionem, cùm specialis fieri nequit, sacramenti huius idoneam materiã non esse. Quam ob rem, vt antea dixi, quæstio multo obscurior est, quàm vt à me valeat illustrari.

At inherendo ecclesiastico vsui, quo huiusmodi peccatores in genere pœnitentes absolui sacramentaliter non solent, teneamus interim (id quod tutius est) confessionē in qua nullū peccatum explicatur, non esse sacramentalem. Nam, præter ecclesiæ consuetudinem, quæ in huiusmodi rebus magnum momentum habere debet, rationes illæ duæ, quas D. Tho. insinuanit nō sunt omnino leues. Altera, quòd hoc sacramentū est iudiciale: iudicis autē sententia apta esse non potest, nisi iudex crimen aliquod in specie cognoscat. Altera, quòd non plus innotescit mihi consciëntia illius peccatoris per talem confessionem, quàm ante illam: cùm vir etiam sanctissimus posset ita generaliter confiteri.

Ad primū, nego antecedēs. Nam licet nō teneatur explicare species venialiu, sicut nec venialia cōfiteri, si tamē vult absolutionē sacramentalem recipere, cōfessio specialis opus est, vt iuxta qualitatem & quantitatem delicti sententia ipsa feratur.

Ad secundum, eodem modo respondetur, quòd apostoli acceperunt potestatem tanquam iudices: iudicium verò ineptum est, nisi

est, nisi delicta à iudice cognoscantur. Nec opus est, legislatorem priuatis & accidentariis euentis prouidisse, vt in baptismo paruulorum manifestum est. Sunt enim paruuli, qui baptizari interdum non possunt.

Ad tertium, respondeo, quòd cùm explicatur genus peccati subalternum, vt luxuria, aut incestus, iam cognoscitur & substantia, & aliqua delicti qualitas iudicandi. &c.

Ad quartum, dupliciter responderi potest. Prius, quòd illi publice poenitentes, olim habebantur excommunicati, vnde manuū impositio, seu reconciliatio quæ iubebatur impendi, nõ erat sacramentalis, sed quasi quædã absolutio ab excommunicatione: tali enim signo solebat olim ecclesia in communionem admittere, quos cõmunionem priuarat: & ideo eiusmodi manuū impositio nõ solum presbytero, sed diacono etiã permittebatur: quemadmodũ videre licet apud Cyprianũ. 3. epist. lib. epistola.

17. Posteriùs respondetur, quòd cùm omnibus illis locis sermo sit de publicè poenitentibus, intelligere debemus, illorũ pctã, iam per cõfessionem publicam sacramentalem, in die cinerũ innotuerant sacerdoti. Sed quoniã absolutio ad diem cœnæ dominicæ iuxta antiquum morem proferebatur, id etiã à maioribus cautũ est, vt si interim periculũ mortis vrgeret, impenderetur absolutio, siue nutibus eam peteret istiusmodi poenitentes, siue constaret petiisse. Est autem imprudentia non mediocris, ea quæ more maiorum in poenitentia publica præscripta sunt, ad hanc nostram secretam penitus accommodare.

Quòd si quis eiusmodi egrotis generaliter consentientibus sacramentalem absolutionem impendere voluerit, non equidem valde repugno: sed, me authore, non faciet: expectabit autem in re noua vir prudens & modestus aut episcoporũ, aut Summi Pontificis auctoritatẽ, quã ego hoc sanè loco desidero. Tametsi.

August.

August. eiusmodi hominibus absolutionem forte præstaret. Cuius in lib. 1. de adulterinis coniugiis, capi. ultimo, hæc sunt verba. Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos qui viuentium coniugiis copulati retinent adulterina consortia, cum saluos corpore in his permanentes non admittamus ad baptismum, tamè si desperati & intra se pœnitètes iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatū cum cæteris lauacro regenerationis abluetur. Quis enim nouit vtrum fortassis adulterinæ carnis illecebra vsq; ad baptismum statuerant detineri? Si autem ab illa desperatione recreati potuerint viuere, aut facient quod statuerant: aut edo eti. obtēperabunt, aut de cōtemporibus fiet quod fieri etiā de baptizatis talibus debet. Quæ autē baptismatis, hæc recōciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupauerit. Nec ipsos enim ex hoc vita sine arra suæ pacis exire velle debet mater. ecclesia, hæc Augustinus.

de confessione
 & sentis vni
 & nis

Alterum, quod in eodem quinto argumento quæstionem habet, est, an confessio sacramentalis, vel pernuncium, vel per epistolam absenti confessor fieri possit. Nam, posse fieri suadetur ex cap. qualis. 30. q. 5. vbi Leo Papa tradit, pœnitentiā per scripturam, esse recipiendam. Deinde, suadetur ex Cypriano, lib. 3, epistola. 17. vbi dicitur, quod lapsi per literas petierunt à Cypriano reconciliationem & pacem.

Tertio, item ex eo quòd matrimonium, quia materia eius actibus nostris constat, per epistolam, vel paramiphum fieri potest, ergo & pœnitentia.

In contrariū est. quod August. libro de vera pœni. cap. 10. tradit, & habetur de pœnitentia. d. 1. cap. quæ pœnitet, in hæc verba. Præcipit dominus mūdatis, ut ostēderet se sacerdotibus, docens

docens, corporali praesentia confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptum manifestanda.

In hoc dubio Petrus Palud. 4. dist. 17. q. 2. videtur tenere, confessionem & absolutionem factam literis per absentes, esse sacramentalem: idem tenet expressius Adrianus. q. 1. de confessione, ad tertium. Estq; argumentum praecipuum, quia absolutio, sententia quaedam est in foro iudiciali: de ratione autem sententiae, non est quod vocalis sit, aut praesente reo feratur.

Mihi autem haec opinio probari nunquam potuit: quanvis argumenta quibus confutari solet, non sint magnopere vehementia. Certè, quae Caietanus in summa sua nobis tradit, nullius videntur esse momenti: praeter illud unum, quod re vera graue est, videlicet confessionem & absolutionem actiones sacramentales esse, ac proinde personales, ideoq; per internuncios aut literas administrari non posse.

Argumentor itaq; primum in hunc modum. Absolutio, & quaelibet forma sacramentalis confert gratiam, ergo non operatur in absentem: alioqui, si absens dormiret tempore absolutionis, ab ignorante sacerdote iustificaretur.

Praeterea, absens non confitetur internuncio, nec internuncius sacerdoti: ergo nulla est ibi confessio sacramentalis.

Item, sacerdos absens, ignorat an poenitens post literas mutauerit voluntatem recipiendi absolutionem: ignorat etiam, an poenitens tempore quo absolutio impenditur, sit dispositus: rursum quoq; an commiserit aliquod peccatum mortale post literas missas: quocirca, semper se exponit manifesto periculo sacrilegij.

Est deniq; illud grauißimum argumentum, quod non in solitum modo, verum etiam inauditum est in ecclesia, iudicium sacramentale

sacramentale inter absentes exerceri: aut ab solutionem peccatorum à confessione absente, per literas vel internunciu dari.

Ad primum argumentum, respondet primum glossa, quòd permittitur mulieri simplici & verecundæ dū tamen præsens sit peccata scripta cōfessori offerre: erat enim olim vsus, vt de peccatis publicis à pœnitēte libellus offerretur, in quo eiusmodi peccata continerētur scripta: vt patet ex epistola Leonis. 57. ad episcopos Cāpaniæ. Atq; adeò ex epistola Cypriani iam cita ta. Respondet quoq; Gabriel, ibidem esse sermonem de confessione adulteræ in foro exteriori: recipiebatur enim scripto, vt constaret ecclesiæ, eam esse legitime à viro suo repudiatam.

Ad secundum argumentum, facile dicitur, nostram sententiam, potius ex Cypriano confirmari: ait enim. Qui libellos à martyribus acceperūt, si infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiā nostram: quin, apud præsbyterum quemcūq; præsentem exomologesim delicti sui facere possint, vt manu eis in pœnitentiā imposita, ad dominum veniant cum pace, quam dari literis ad nos factis, desiderauerunt.

Ad tertium respondetur, quòd sententia sacerdotis & iudicialis: nec alterum ab altero potest separari: matrimonium autem, & contractus est naturalis & sacramentalis: sed aliquando alterum sine altero est: matrimonium enim quod per procuratores contrahitur, non est sacramentū: vt Caietanus eruditè confirmavit.

Ad postremum, de ratione sententiæ fateor nō esse iudicis, rei q; præsentiā: sed est tamen de ratione sententiæ sacramentalis, quæ gratiam confert. Nisi enim sacramentum præsenti subiecto applicetur, vt per inductionē patet, iustificare ratio potest: quærerem nanq; libenter ab huiuscemodi auctoribus,

an episcopus possit absenti sacramentum ordinis conferre: & cum negauerint, propter usum ecclesie perpetuo repugnātem, eodem ego argumento probabo sacramētum absolutionis conferri absenti non posse.

At existit hinc paruum illud dubium, an pœnitens coram sacerdote per scripturam confiteri possit, vt mutus, vel puella verecunda. Ad hoc respondet D. Thomas quodlibeto. i. arti. 10. quod cū de essentia cōfessionis sacramētalis non sit vocalis confessio, iis qui verbo confiteri nequeūt, sat est scripta confessio. Atq; hæc quidem propositio communis est omnium doctorum, quos equidē legerim. Sed addit D. Tho. huic alteram, quæ non perinde certa est: nempe, ex institutione ecclesie teneri hominem, qui potest, voce cōfiteri, quoniam in omnibus sacramentis accipit id ecclesia, cuius est communior usus: verborum autem usum, & communem esse, & ad confessionem accomodatum, negari non potest. Et quanuis hoc præceptum non inueniatur expressum, satis est tamen consuetudo, quæ videlicet habenda pro lege est. Nullus enim sacerdos confessionem admittit, nisi pœnitens peccata voce proferat. Ac certè, si Etus videtur esse, qui ore tacet, cū ore accusare se possit: virtuosissima rectissimaq; via hæc est: quis negat? Sed, si quando contingat, (quod tamen rarum erit) vt puella verecundie plena voces ædere non queat, cū hac sacerdotis prudentia dispensabit. Item etiam, si egrotus per gutturus angorem confiteri quidem voce possit, sed vix tamen & egre possit, non erit eiusmodi compellendus, scribere facile peccata valet, vt vocalem confessionem exhibeat.

In eodem quinto principali argumento id postremum quaeritur, an cū pœnitens ignorat idioma sacerdotis, atq; ediuer

*de confessione
nuntius idem in
anferunt aut
so ante*

so pœnitentis idioma sacerdos, oporteat confessionem fieri per interpretem, & quidem communis sententia tenet, huiusmodi pœnitentem non obligari ad eam confessionem: quia nemo tenetur reuelare secreta peccata nisi sacerdotibus: hic autē reuelaret etiam interpreti, qui non est sacerdos. Assumpta verò priore loco propositio patet ex Leone epistola. 57. Vbi ait: Reatus conscientiarū sufficere solis sacerdotibus indicare confessione secreta: & August. de vera pœnitentia, cap. 11. Si peccatum (inquit) occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis. Sed & Innocentius in cap. omnis vtriusq; sexus de pœnitentiis, prudenter limitauit præceptum: inquit, Omnia sua solus peccata confiteatur proprio sacerdoti: videlicet, insinuans, quod si solus cōfiteri nequit, confiteri non tenetur.

Hanc ego communem doctorum sententiam quò ad præceptum ecclesiæ de quotenni confessione pertinet, libentissimè recipio. Sed in articulo mortis non auderem omittere confessionem si haberem interpretē: iactura enim illa parua est, vt præmittam sacramentum quod est necessariū ad salutē: quemadmodum retro dicebamus, in articulo mortis hominem obligari ad explicandum peccatum, etiam cū aliquo famæ alienæ detrimento: & in hoc euentu intelligitur D. Thomas. 4. d. 17. q. 3. ar. 4. q. 3. ad secundum, cū vtitur illis verbis exigitur, debemus, quæ quidem verba obligationem præseferunt: in reliquis verò euentus, etiam quum iure diuino confessio est in præcepto, credere sine periculo possumus, neminē obligari ad confessionē peccatorum per interpretem. Quæ autē sint hæc euenta siue tempora in quibus præceptum diuinū etiam præter mortis articulum ad confessionem obligat, paulò post expediemus.

Ad sextum principale argumentum priusquam respondeamus,

mus, & necesse est explicare, quis nā proprius sacerdos appelletur. Nam Petrus Palu. 4. d. 17. q. 3. & Syluester in verbo confessor primo, docent nomen proprii sacerdotis dupliciter accipi: *feminae su*
 vno modo, pro quocunq; habente potestatem absoluendi, siue *confessimus*
 ordinariam, siue delegatā: & sic capitur (aiunt) in cap. omnis *medina 81 76*
 vtriusq; sexus, ab Innocentio ibi, omnia sua peccata semel confiteatur in anno proprio sacerdoti. Alias nō impleverit illud praeceptum, qui confiteretur fratribus mendicantibus: non enim sunt proprii sacerdotes nisi in hac significatiōe. Alio modo (in quiunt) capitur, sacerdos proprius, pro sacerdote habente iurisdictionem ordinariam absoluēdi, qualis est vel parochus, vel episcopus, vel Summus Pōtifex. Quem in modum accipitur in eodem capite Omnis, cū subiungitur, Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat à proprio sacerdote.

Sed re vera, sine causa admittitur equiuocatio in eadē oratione apud Innocētiū. Nam illud suum praeceptum ipse idem explicuit, exceptionem addens, nisi de licentia proprii sacerdotis. Et, quod in illo capite, proprius sacerdos, parochus intelligatur, manifestē liquet ex quadam extrauagātī Martini Quinti, quam refert Adrianus. q. 5. de confessione. Sic etiā accipit nomen proprii sacerdotis D. Thomas. d. 17. q. 3. ar. 3. q. 5.

Itaq; sacerdos proprius, vel intelligendus est parochialis sacerdos, vt Martinus Quintus intellexit, & vt re vera Innocētius accepisse videtur, iuxta planam illius decretalis intelligentiam, vel intelligendus est sacerdos habens ordinariā potestatem & iurisdictionem. Et in priori quidem significatiōe, sacerdos proprius vocatur, & vt distinguitur contra alienum, & vt distinguitur contra communem. Contra alienum quidem

dem, ut quilibet parochianus intelligat suo proprio parochiano non alterius parochiae sacerdoti debere confiteri. Contra communem autem, quia supponebat Innocentius, episcopos & Summum Pontificem, qui sacerdotes communes dici possunt, non habere consuetudinem audiendi confessiones. Quare, spectans in communem usum (quod leges facere solent) praecipit, ut parochiani suis parochis confiterentur. Nec obiectio illa mouere nos debet, quod si in illo capite proprius sacerdos sic acciperetur, qui confessionem faceret vel episcopo, vel Summo Pontifici, praecipit illius capituli non impleteret. Nam, cum parochus iurisdictionem habeat ab episcopo, episcopus a Summo Pont. pro comperto relinquitur, ut poenitens, qui priuatis suis sacerdotibus confiteri solet, si ad episcopum, vel Summum Pont. recurrat, eisque confiteatur, multo etiam magis praecipito confessionis satisficiat.

At, si quis concedere velit, & episcopum & Summum Pontificem appellari proprios sacerdotes, dicat, ideo proprios appellari, quia propriam habent iurisdictionem absoluendi: quam, scilicet, sibi proprie vendicant ex officio ordinario pascendi oves.

In hunc igitur posteriorem sensum dubium est, an ex diuino iure sit necessarium confiteri proprio sacerdoti. Nam Armacanus lib. 11. de quaestionibus Armenorum, cap. 4. ex solo iure humano id existimat necessarium: cum quilibet sacerdos in ordinatione sua acceperit potestatem remittendi peccata quorumcumque. Idem quoque videtur insinuate D. Thomas. d. 17. q. 3. ar. 3. q. 4. ad quintum: si litera tantum superficies spectatur. Durand. etiam. 4. d. 19. q. 2. hanc Armacani opinionem asserit esse probabilem: hoc est, seclusa ecclesiae lege, quemlibet sacerdotem quemcumque peccatorem absoluere posse: hanc tenuit Vucleph, hanc demum nunc temporis Lutherani.

At, hæc sententia defendi nulla ratione potest: quin exploratum haberi debet: præceptum de confitendo proprio sacerdoti. diuinum esse. Primum, ex Concilio Florentino, vbi minister huius sacramenti definitur sacerdos habens authoritatem absoluedi, vel ordinariam, vel excõmissione superioris. Quapropter, sine huiusmodi cõmissione sacerdos alienus non est huius sacramenti minister: atq; proinde, iure diuino tenemur proprio sacerdoti confiteri. Nam, confessio, quæ fit alteri ex facultate proprii sacerdotis, proprio sacerdoti fieri censetur.

Præterea, capite Si episcopus, de pœnitentiis & remissionibus lib. 6. Bonifacius tradidit, nulla cõsuetudine introduci posse, vt aliquis, præter sui superioris licentiam, confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere, vel ligare. Et tamen, si esset solum de iure positio, aliqua consuetudo posset præualere: vt patet in decimis soluendis: in comedendis ouis tempore quadragesima, & aliis eiusmodi ecclesiasticis legibus, quæ per consuetudinem contrariam abrogari possunt.

Præterea, hoc videtur etiam definiri, in illo cap. Omnis, de pœnitentiis: vbi Innocentius, licentiam (inquit) prius postulet & obtineat à proprio sacerdote: quum aliter illum alienus non posset absoluere, vel ligare.

Ratioq; id manifesta docet. Nã potestas iurisdictionis non habetur nisi ab his qui subditos habent. At, non quilibet sacerdos ex iure diuino subditos habet, sed solum pastores ecclesiæ, quibus oues Christi cõmissæ sunt: ergo solus ille, cui ex officio est annexa cura animarum ex diuina institutione, iudex est, atq; ex consequenti ad eum solum iudicialis sacramenti administratio pertinet. Erroneum igitur est hac tẽpestate asserere, sacerdotem simplicem iurisdictionẽ habere, potestatemq; soluendi.

Vnde & Martinus Quintus in concilio Constantiensi circa finem, inter reliquas interrogationes, ponit hanc. Vtrum credat auctoritatem iurisdictionis Papæ & episcopi esse maiorem in soluendo ligandoq; auctoritate simplicis sacerdotis, etiam habentis curam animarum. Vide Caietanum in additionibus. 3. partis, quæstione vnica, de ministro sacramenti pœnitentiæ: Turrecremata lib. 1. cap. 96. & 97. & 98. nam in hanc sententiam conueniunt omnes scholastici authores: atq; adeo D. Thomas. d. 19. q. 1. ar. 3. q. 1. & d. 17. q. 3. ar. 3. q. 4.

Argumentum verò illud potissimū, quod opponitur, ex ordinatione sacerdotum, quibus dicitur, accipite spiritum sanctum. &c. quoniam eisdem verbis dominus apostolis dedit potestatem iurisdictionis Ioannis. 20. cū ibi fecerit eos iudices, & instituerit sacramentū confessionis, cuius eos quoq; ministros effecit: res pōdetur, quòd eisdem quidē verbis ecclesia nūc posset tradere potestatem iurisdictionis omnibus initiatis: at re vera, non tradit, sed solā potestatem ordinis necessariam ad absolutionē sacramētālē. Nā ille actus sacramētalis duplicē potestatem exigit: alteram ordinis, alterā iurisdictionis, neutraq; sine altera satis est. Nam, episcopus diaconus subditos quidē habet: sed, si tentet absolvere, nihil facit. Simplex quoq; sacerdos ordinis potestatem habet: sed quia caret iurisdictione, nihil facit absoluendo. Accipit itaq; sacerdos quisq; cū inuitatur, per illa verba, Quorum remisistis. &c. potestatem ordinis, quæ necessaria est, ad remittenda peccata: tamen si (vt retro diximus) iurisdictionem quoq; accipiat ad remittenda venialia. &c.

Quòd si quæras, vnde constare possit ecclesiam ordinatis solam potestatem ordinis conferre velle, certè, ecclesiæ vsu constat, intentioneq; prælatorum ordinantium. Non enim intendunt

dunt episcopi tradere iurisdictionis potestate. Nam, & episcopus titularis cum ordinat, eisdem verbis id facit: cum tamen nullos habeat subditos. &c.

At vero, circa ea que dicta sunt, oriuntur aliqua dubia indigna prorsus que a nobis prætereantur,

Primum est: an, quando non est tutum confiteri peccata proprio sacerdoti, quia timetur, scilicet, vel scandalum, vel reuelatio confessionis, possit homo confiteri cui voluerit sacerdoti, si proprius negat facultatem alteri confitendi.

Ad hoc, doctores graues asserunt, quod si nec sacerdos proprius, nec episcopus volunt dare facultatem, tunc potest peccator confiteri cui maluerit. Id tenet Hostiensis in cap. Omnis vtriusq; sexus, id videtur sentire magister. d. 21. cap. postremo: & Gratianus de poenitentia. d. 6. circa finem: id Syluester in verbo confessor. 1. §. 6. & Ricardus. d. 17. ar. 3. q. 7. & Palud. eadem. d. q. 3. ar. 3. & Adrianus. q. 5. de confessio. dubio. 3. Id verò probant ex cap. ultimo, de poenitentia. d. 6. Vbi Urbanus Papa, placuit (inquit) vt deinceps nulli sacerdotum liceat, quemlibet commissum alteri sacerdoti, ad poenitentiam suscipere, nisi pro ignorantia illius cui poenitens prius confessus est. Est igitur argumentum, pro ignorantia proprii sacerdotis, licet adire ad alium sacerdotem, etiam sine proprii consensu: vt hic textus manifestè dicit, & glossa item eodem loco: ergo multo magis pro malitia. &c.

Deinde confirmant hoc autoritate Augustini, lib. de vera poenitentia, cap. 10. & refertur de poenitentia. dis. 6. cap. 1. Vbi Augustinus, & qui vult (inquit) confiteri peccata sua, quaerat sacerdotem, qui sciat ligare & soluere, ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit.

Præterea, sacerdos proprius in tali euentu tenetur dare facultatem: ergo, neget, satis fuerit petiisse: argumento cap. licet, extra de regularibus. Nam, (vt ibidē dicitur) prælatus indiscretè negans facultatem iustè petitam, priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.

Præterea, legislator non deficit in necessariis. Sed, quando sacerdos proprius est ineptus ad audiendam confessionem, vel ex ignorantia, vel ex malitia, cōfessionis necessitas instat sicut & cōmunionis: ergo, in tali euentu iam legislator de confessione prouidit, vt etiam in articulo mortis quilibet sacerdos posset absoluerē.

His tamen argumētis præceptor meus bonæ memoriæ, commoueri non potuit, quin crederet hanc opinionem esse, & minus tutam & irrationabilem. Idē tenuit Caietanus in summa in verbo absolutio, ex parte absoluentis. Atq; D. Thom. idem sentire videtur. d. 17. q. 3. ar. 3. q. 4. ad tertiū: vbi dicit, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis commissā, vt nostro arbitrio faciendā, sed de licentia superioris si forte proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccato salutare remedium. Et ad quintum argumētum, expressè docet, quòd in quibus euentis probabiliter timer poenitēs periculum sibi. Vel sacerdoti ex confessione, debet recurrere ad superiorē, vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiam (ait) habere non possit, idem est iudicium ac de illo, qui nō habet copiam sacerdotis. Nec. d. 21. in expositione literæ huic sententiæ aduersatur. Nam, prius ex sententiā propria asseruerat, quòd cū poenitens habet sacerdotem ignorantem, ex facultate ipsius sacerdotis, vel superioris, debet alium petere prudentiorem. Cū autem posterius subdit per coniunctiōnē aduersatiuam, quiq;

tamen casus ponuntur, quibus licet confiteri alij quam proprio sacerdote, sine eius licentia. &c. refert quidem aliorum opinio- nem: quam tamen ipse non probauit.

Et certè eā nos reprobare debemus. Primum ex cap. Omnis vtriusq; sexus, vbi dicitur, quòd si quis alieno sacerdote volue- rit iuxta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postu- let, & obtineat à proprio sacerdote, cum aliter illum non possit soluere velligare. Ad hoc respòdet Adrianus, quòd cum Inno- cētius dicit, licentiā postulet & obtineat à proprio sacerdote, sub intelligendū est, vel à iure. In casu autem de quo loquimur, pœ- nitens habet à iure facultatē obtētā, scilicet, ex illo cap. Vlti- mo, de pœnitentia. d. 6. At, hæc solutio non est idonea, tū, quia ius illius capituli antiquius erat Cōcilio Lateranēsi, cum Vrbanus secundus illud decretū est multis annis præcesserit Innocē- tium tertium, qui illius capituli, Omnis vtriusq; sexus fuit au- thor: tum, quia cum supponit Innocētius iustā causam in petē- do, & addat, licentiā petat, & obtineat, consequēter insinuat, licentiā petitā & negatam in causa iusta, non sat esse vt alius possit absoluerè, quanuis iuste petita male negatur. Tum, quia quia hæc facultas, per quam fit exceptio à decreto Concilij gene- ralis, nusquam habetur in iure: vt ex argumētorum solutione patebit. Tum demū, quia per hanc exceptionē aperitur ianua multis incōmodis, eisdemq; absurdissimis. Nam, & vnusquisq; facile sibi persuaderet, suum parochū esse ignorantem, indeq; eligeret facultate iuris confessorē: & idem quoq; in casibus re- feruatis fieri eadē ratione posset, vt videlicet, quādo nollet præ- latus vel ex ignorātia, vel malitia, iuste petitā cōcedere facul- tatē, hæc sibi ex cōcessione iuris pœnitēs assumeret. Quibus pro- fectò qui nō mouetur, hūc nihil horum reputauisse certo scio.

Præterea, mortuo proprio sacerdote, non potest ille de quo loquimur, cui maluerit confiteri: ergo nec viuente, & facultatem negante.

Præterea, si proprius sacerdos nominatim excommunicaretur, vel esset percussor clerici manifestus, non liceret parochianis cuiuslibet confiteri, sed solum illi, quem episcopus, vel Papa prouiderit.

Fac deniq; (id quod vsu venire potest) vt proprius sacerdos ex malitia, vel animi perturbatione, nolit confessionem cuiusquam audire: tunc quero, an parochianus possit alieno sacerdoti pro suo arbitrato confiteri. Ac posse quidem nullus nisi indoctus & temerarius admittet. Quod si non potest, certè nec poterit, propter ignorantiam vel scandalum proprii sacerdotis alieno sine superioris facultate confiteri.

Ad primum argumentum, quod Urbanus loquitur de poenitentia publica iniuncta à sacerdote, cui poenitens prius confessus est, vt ipse etiam textus expressit. Docet autem Summus Pontifex, poenitentiam publicam iniunctam à parochia in propria ecclesia esse faciendam, non in aliena parochia. Ac præterea docet, alium sacerdotem poenitentiam iniunctam à priore confessore, non debere aut commutare, aut relaxare, nisi prior sacerdos adeò fuerit imprudens & ignarus, vt poenitentia indiscretà indixerit: tū enim si imprudētia fuerit manifesta, sacerdos secundus poterit poenitentiam suo consilio moderari. Imò, in ecclesia olim, vbi erant plures sacerdotes, qui æquè poterant populi confessiones audire, si quis poenitens vni illorum sacerdotum se commississet, crediderim equidem iure optimo cautum esse, vt posteaquam illi peccata sua fuerat confessus, atq; illius consilio poenitentiam salutarem acceperat, ab alio sacerdote non susci-

nō susciperetur ad pœnitentiã, nisi forsità prior fuisset ineptus, & imprudens. Erat autem ea lex iusta: primùm, ne identidem mutatis animorum medicis salus ipsa spiritualis penitentium præpediretur: deinde, ne pœnitens seueritatē iustam prioris iudicis cui se cōmiserat, veritus iudicem alium remissionē quæreret: quod nostra hac tempestate quidam facientes, dum præ pudore sacerdotes graues & probos, quibus se permiserant, fugiunt, nouosq; querunt vel incognitos, experimēto suo discere possunt, quam parùm in salute spirituali prouebantur. Reliqua omnia faciliora sunt, quàm quæ nos morari debeãt, qui ad alia grauiora properamus.

Aliud quoq; dubiũ est, idq; grauiusmiũ, an habēs facultatē à proprio sacerdote eligendi confessorē, possit eligere quẽlibet sacerdotē, etiã aliàs nō probatũ, nec expositũ. Ad hoc Gabriel. d. 17. q. 2. ar. 3. tenet partē affirmatiuã: idem tenet Syluester, in verbo cōfessor. 1. §. 5. Idē quoq; Adrianus post quintã quæstionē de cōfessione, dub. 1. Referũtq; in hoc Hostiensem de pœnitentiis, cap. Omnis & Panormit. Clemēt. 1. de priuilegiis: breuiter, hæc est cōmunis opinio iuniorũ: quàm suadent imprimis ex cap. finali de pœnitentiis, vbi dicitur. Permittimus episcopis, & aliis, superioribus, nec non minoribus prælatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiã prouidũ & discretũ sibi possint eligere confessorē. At, ex vi huius priuilegiũ nō oportet eũ, qui aliàs est probatus confessor eligere: ergo nec qui à Summo Pont. vel episcopo facultatem habet eligendi confessorē, tenetur eligere aliàs probatum & examinatum.

Præterea, simplex sacerdos ab ordinatione sua habet potestatem absoluēdi: sed quia deest illi materia, circa quã posset illã exercere, idcirco nō absoluit. At, pœnitens qui habet facultatem à pro-

tem à pro-

rem à proprio sacerdote, præstat se subditū confessori quem eligit. Talis igitur absolutio, cū habeat materiam erit valida.

Tertio, Summus Pontifex, per hoc solum quod voluntariè subicit se simplici sacerdoti, eo ipso dat materiam conuenientem absolutioni sacramentali: ergo & quilibet Christianus qui habet facultatem à proprio sacerdote, vbi primum se voluntariè subdit sacerdoti simplici. &c.

Quarto, quia aliàs diploma Pontificium nihil daret: nam eligere cōfessores iam expositos: videlicet fratres presentatos episcopis, & ab ipsis probatos sine diplomate fideles poterant: ergo per tale priuilegium conceditur eis facultas eligendi alias non probatos.

Contrariam sententiā tenet glossa super illud caput, Omnis vtriusq; sexus: & super Clementinam primam de priuilegiis. Et certè hæc opinio glossæ, non est contemnenda. Nam, vt in cap. 2. de pœnitentiis in sexto dicitur, in generali concessione illa non veniunt, qua non esset quis verisimiliter in specie concessurus: sed inter sacerdotes simplices, non examinatos, sunt multi ignorantissimi & perditissimi, quibus si exprimeretur in specie: non fit verisimile, superiorem talem facultatem concessurum: ergo. &c.

Et confirmatur: nam, si Summus Pontifex institueret iudices, in foro interiori, omnes sacerdotes simplices sine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter, quod non est estimandum de Summo Pont. in generali & publica concessione: & tamen re vera, si daret facultatem eligendi quemlibet sacerdotem, eo ipso facit vniuersos sacerdotes, etiam stultissimos, iudices in foro interiori: quod nisi prælatis pestilētissimis tribuere, indignissimum est.

Confirmatur

Confirmatur Ultimo, quia Summus Pontifex in diplomate semper notat, se concedere facultatē eligendi confessorem idoneum. Idoneus autē in iure appellatur, qui habet publicam iuris sufficientiam. Verbi gratia. Religiosus presentatus episcopo iuxta normam Clemētinae, Dudum, de sepulturis. Item clericus examinatus, & probatus ab episcopo, licet aliās non habeat iurisdictionē, per probationem tamen factus est idoneus. &c.

Propter hæc argumenta, quæ videlicet mihi magnā faciunt fidem, ego tenui semper, teneoq; quòd si sacerdos aliās est probatus ab episcopo, vel eius vicario, iuxta morem, quē episcopi seruāt, bene instituti, tum per facultatem eligendi cōfessorem, siue à parochia, siue ab episcopo, siue à Pont. Summo cōcessum, potest eligi, etiam si aliās nullos subditos haberet, nullā vā penitus iurisdictionem. At, si quis sit reprobatus ab episcopo, vel à visitatore reiectus, tāquam stultus & ineptus, eiusmodi non potest eligi per clausulam eligendi cōfessorem. Atq; idē omnino de illo sentio qui non est examinatus, & probatus à prælato, iuxta formam præscriptam vel lege, vel cōsuetudine. Quia sententia contraria, vt minimum, ianuam facit potentissimā ad perniciem populi Christiani, dum indiscriminatim eliguntur ab ignorāte plebe sacerdotes ignorantissimi: atq; vtinam, qui illam opinionem inuexerunt, prudentiore consilio incommoda, & sacrilegia quæ exinde consequuta sunt, considerassent.

Præterea, ridiculus esset, imo nefarius Summus Pontifex, si examen & probationem idonei confessoris, relinqueret arbitrio cuiuslibet popularis, non minus quàm si examen iudicis ecclesiastici in foro exteriori, aut sutoribus, aut sartoribus committeret. At, per illam opinionem, quam refellere conamur, quilibet idiota, & vulgaris homuncio pro suo arbitrato potest
vt eligere

Ut eligere confessorem, ita quoque expēdere ac probare. Atqui, quāto satius est, ratione Christiana duce, credere, duo esse praecepta necessaria, alterum ne quis alieno sacerdoti confiteatur, alterum, ne quis sacerdos non examinatus confessiones audiat? Nempe, si haec praecepta duo, ut necessum est, admittimus, per facultatem eligendi confessorem, soluitur poenitens ab obligatione confitendi proprio sacerdoti: quod primo praecepto iuebatur. At, nō soluitur sacerdos à praecepto, quo videlicet astringitur, ne confessiones audiat non examinatus. Quare, semper peccabit mortaliter contra illud secundum praeceptum, si audierit confessiones non probatus. Non est autem verisimile, eiusmodi sacerdotibus iurisdictionem esse collatam, qui, quoniam iure optimo, audire confessiones inhihentur, si audiant, mortalis peccati rei efficiuntur.

Præterea, si Summus Pontifex, omnes tales constituit iudices, non posset episcopus condere legem, ut illi non audiat confessiones, nisi prius examinati. Atque, adeo ne posset quidem stulto sacerdoti confessoris officium prohibere: esset enim perinde ac si prætor iuberet, ne delegatus à principe, iudicaret. Et itē, prælati religionum, qua authoritate possent punire religiosos non expositos & examinatos, cum per hæc diplomata eliguntur in confessores. Nam, si generalis ordinis, aut provincialis faceret me iudicem alterius religiosi, non intelligo quo pacto inferior possit prohibere. Quemadmodum si daret mihi provincialis facultatem cœnandi, aut constitueret me vicarium monasterij, ignoro prorsus qua authoritate prior illud impediret. Et tamen fatentur omnes, eiusmodi leges, ad episcopis vel prælatis monasteriorum ferri optime posse, quippe ut necessarias, ad rectam & populi Christiani, & monachorum institutionem.

Denique,

Deniq; (vt semel finiam,) rogo eos, qui oppositã opinionem defendere volunt, an sacerdos depositus auctoritate publica, ac degradatus, possit eligi per generalem concessionem eligendi quemlibet sacerdotẽ. Quod si neges, ne theologus insanus habere, iam quaero rursus, quidẽ possit elegi, cum detur in diplomate facultus eligendi quemlibet sacerdotẽ? Dices forsan, excipitur depositus, & degradatus: quemadmodum & excõmunicatus nominatim, & percussor clerici manifestus: quoniam eiusmodi sacerdotes legibus ecclesie peculiaribus, à sacramentorum administratione reiecti sunt: beneuolo: hoc enim tuo te gladio iugulare possum. Nam, & sacerdotes non probati, seu reprobati ab episcopis, atq; eorum uisitoribus legibus certis arcentur à sacramenti huius administratione.

Ad argumentum itaq; primum, concedo antecedens: supponitur enim episcopus & praelatos electuros esse confessores peritos: nam ad illos iure pertinet examen, & probatio confessorum. Nego tamen consequentiam: quoniam ad populares non spectat, sua electione idoneos facere confessores & iudices, sed ex iam probatis vnum quẽlibet eligere. Imò ex illo cap. potest fieri argumentum pro nostra sententia. Prouidum (inquit) & discretum sibi possint eligere confessorem. Quod si episcopi ex illo priuilegio, ius prouidum & indiscretum diligere nequeunt, cur cõcedamus hominibus vulgi, vt si eligerint ineptissimum & improuidissimum sacerdotem, quod absurdissimum est, id ex priuilegio Summi Pontificis consequatur.

Ad secundum, iam respondimus, sacerdotem nõ habere potestatem iurisdictionis ab ordinatione sua. Nec ad hãc potestatem satis est, quod peccator se præbeat materiam, & subditum sacerdoti: hoc enim verum esset si auctoritas absoluendi esset iudicis

dicis arbitri: qui, scilicet, per voluntariam subiectionē reorum iudicandi acciperet potestatem. At, retro nos ostendimus, sacerdotes auctoritatem iudicandi non à populo, sed à deo accepisse: nec hanc ex iure diuino quoslibet sacerdotes habere: sed solos pastores: vel eos qui à pastoribus fuerint delegati.

Ad tertium, nego antecedēs: sed, sicut ante diximus, sacerdos electus à Papa, à Christo immediatè accipit iurisdictionē. &c.

Ad quartum, nego consequentiam. Nam, nō omnis examinatus & probatus, iudex meus erat constitutus. Sunt enim in ciuitate & alij parochi præter meum, & alij quoq; probati ab episcopo: qui per probationem facti sunt idonei vt eligi possint in iudices. Datur ergo facultas eligēdi ex examinatis quęcunq; ego voluero: id enim rationabiliter concedi poterat: sed eò amplius, non nisi irrationabiliter. Quod autem additur, etiam de ordine mendicantium, mirū est, si nos torqueat, velimusq; in apicibus diplomatum esse mysteria: pari enim argumento crederemus irregularitatem esse mentalē. Magis nos terret cōsuetudo recepta, quę cū tot authorum grauissimorū sententia confirmetur, probabili ignorantia excusari potest. Sed, an hæc consuetudo ius absoluendi conferat, incertū est. Sola nanq; ea ius hoc præstat, quam prælati vident, & tacent: vt episcopi videntes sacerdotes simplices mutuo se absolvere, interpretatiue & implicite concedunt huiusmodi iurisdictionem. Sed, quod Summus Pontifex hæc consuetudinē sciat, quę videlicet apud Hispanos maximè inualuit, me profecto fugit. Quam ob rem, in sacramento adeo necessario, nō existimo tutum, huic nos periculo committere, vt eligamus sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex auctoritatem absoluendi minime conceferit.

Iam, si hinc colligere velis, ne viros quidē peritissimos eligi
posse,

posse, si non fuerint ab episcopo probati, etiam si theologiae sint
 professores: huic ego respondeo, eiusmodi viros in theologia ma-
 gistros, auctoritate publica haberi probatos: non enim solent ab
 episcopis examinari. Si quis vero sit quamlibet doctus, nec au-
 thoritate publica gradus theologici, comprobatus, nec ab epi-
 scopo, implicitè saltè permissus confessiones audire, hunc non pro-
 batum, nec examinatum eligere equidem non audeam. Sata-
 go enim per certa media certā facere, & vocationem, & salu-
 tem meam. Atq; in sexti principalis argumēti explicationem
 haec satis dicta sint.

Septimū verò id querit, an venialia peccata teneamur con-
 fiteri. At, certissimum est, minimè teneri. Primum ex cōmuni
 omnium theologorum consensu: deinde, ex communi ecclesiae
 consuetudine: qua post cōfessionem mortaliū, nullus Christianus
 sollicitus est de confitendis venialibus. Itē, ex D. Augusti-
 ni testimonio in Enchiridio. ca. 71. & refertur de poenitētia.
 d. 3. cap. de quotidianis. habeturq; idē in lib. de ecclesiasticis do-
 gmatibus cap. 53. Praeterea, qua ratioe iure diuino teneremur
 aliqua venialia cōfiteri, pariter & omnia: quod non modo gra-
 uissimū esset, verum etiā impossibile. Et, cū dolor de veniali-
 bus nō sit necessarius: ne cōfessio quidē venialiū necessaria est.
 Ad argumentū igitur respōdet Adrianus. q. 4. de confessione,
 ar. 1. ad quartā confirmationem: quòd testimonium illud Ioan-
 nis, solum procedit de peccatis mortalibus. Et quātum ego sen-
 tio: de his directè & primario dñs loquitur, quae videlicet sicut
 sacerdotes absoluendo remittunt, ita non absoluendo retinent.

Non est enim verosimile, equiuocè accipi peccati nomē in il-
 lo eodē cōtextu, ut videlicet in ordine ad verbum, remisistis,
 capiatur pro mortalibus & venialibus: in ordine verò ad ver-
 bum

de confessione
 venialium

bum retinueritis pro solis mortalibus. Et cum potestas remittendi, & retinendi huic concessa sit potestas clauium ad aperendum, & claudendum regnum cælorum, non comprehendit di rectè venialia per quæ regnum cælorum non clauditur.

Sed cum obiicitur, peccata venialia non esse materiam huius sacramenti: quia Christus hic non loquitur de venialibus, vbi tamen instituit huius sacramenti materiam, ita feri vt confessio venialium non esset sacramentalis, cõtra Magistrum, atq; omnes doctores scholasticos. Imò contra ecclesiæ sensum: credunt enim fideles accipere absoluionem sacramentalem, cum venialia sacerdotibus confitentur: nec sacerdotes vsurparent sibi potestatem iudicandi de venialibus, nisi eam à Christo domino accepissent. Ad hanc (inquam) obiectionē, respondetur, quòd qui concedit maius, ex consequenti cõcedit & minus. Nam, si princeps committit mihi remissionem grauissimorum scelerum, sine dubio intelligitur concessisse, remissionem leniorum. Nec est eadem ratio de potestate remittendi: quoniam si maiora peccata retineri dicuntur, non exinde censentur retineri minora: quæ videlicet multis aliis modis remitti possunt.

Sed oritur tamen dubium, an saltem ex præcepto ecclesiæ teneatur homines venialia cõfiteri. Nã, in cap. Omnis vtriusq; sexus, de pœnitentiis, confiteatur (inquit Innocentius) omnia peccata sua semel in anno: omnia inquit: & cum constitutio illa obliget omnes, nullo excepto, sequeretur, ecclesiam in hac lege supponere, omnes fideles singulis annis peccare mortaliter; si sola mortalia præcepit confitenda. Et confirmatur, ex eo enim quod dicit Decretalis, Omnis vtriusq; sexus. & c. vniuersi obligantur ad præceptum communionis in paschate, siue mortaliter peccauerint, siue non: ergo, & ad præceptum confessionis:

vnde,

Vnde, in Clemētia. 1. de statu monachorum, confessio venialium monachis præcipitur, semel in mense. Omnibus igitur fidelibus, semel in anno præcipitur; ut, & D. Thomas videtur insinuare. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 3.

At verò, huic quæstioni respondet egregiè Caietanus. 3. parte. q. 65. ar. 2. ad quartū: & in additionibus. 3. partis. q. 1. de confessione, statutum ecclesiæ non obligare eos, qui solum habent venialia peccata. Primò, quia lex illa de confessione semel in anno faciendâ, limitatio est diuini præcepti, quātum ad tempus: sed præceptum diuinum non comprehendebat habentes venialia peccata. &c.

Secundò, quia, ut D. Tho. argumētatur, articulo illo proxime citato ad tertium argumentū, decretalis illa dicit omnia peccata, quod de venialibus de intelligi non valet: nemo enim omnia venialia potest confiteri. De mortalibus itaq; solum intelligitur, sicut & illud Concilij Florentini, definientis ad integritatē confessionis pertinere, ut peccator omnia peccata, quorum memori am habet confitetur.

Tertiò, ex eo quod dicit, proprio sacerdoti: peccata autem venialia non exigunt proprium sacerdotem.

Postremo, quia ecclesiæ confessionē voluntariā occultorū præcipere nō potest: esset enim grauissimū onus, sine causa necessaria, cū aliis multis modis veniale peccatū remitti possit. Atq; hæc est cōmunis theologorū doctrina. Nā, argumēta cōtraria facile solūntur: præter illud vltimū: cui respōdet, eā Clemētinā obligare quidē monachos ad mēstruā confessionē venialiū, nō tamē sub mortali ut patet ex pœna subiūcta, q̄ nō adeò grauis est.

Ac, de confessionis præcepto quidem quoniā fuscè varieg; discussimus dictū poterat videri satis, nisi illa quæstio cōsequēter

de tempore a
etiam

occurreret, de tempore, quo, iure diuino cōfiteri tenemur. Quam ego questionem si nunc omitterem, in iustas multorum reprehensiones incurrerē.

Et quidem, nonnulli existimant, satis esse, (quod ad diuinū ius attinet) semel in vita peccata cōfiteri: quia nō est (inquiūt) maior ratio, quare obligemur magis in vno tempore, quam in alio: ex lege quippe dei, nec post horam, nec post diem, nec post mensem nec post annum, confessionis vinculo astringimur. Nam, quod Innocentius quartus, super caput, Omnis vtriusq; sexus, & Archidiaconus super caput, Ille rex, de pœnitentia. d. 3. tenuerunt, obligari, scilicet, homines ad statim confitendū vno theologorum consensu explosum est: & à D. Thomas. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. duobus irrefragabilibus argumentis refellitur. Quorum alterum sumitur ex sacramento baptismi multo magis necessario, ad quem tamen illico suscipere non tenemur. Alterum, ex natura præcepti affirmatiui, quod non protinus obligat. Ius itaq; diuinum nullum certum tempus confitendi præscribit. Hæc differuntur ab his, qui confessionem semel in vita faciendam definire volunt. At falluntur tamen. Nam, semel in vita de omnibus peccatis cōfiteri, est impossibile: magna enim ex parte obliuione delerentur. Quam ob rem, lex de integritate confessionis, plurimum fraudaretur, ad quam pertinet: omnia peccata mortalia confiteri.

Quocirca dicendum est, Christum domi nō tulisse leges aliquas communes, quas ecclesia postea ad tempus aut etiam locū, peculiariter determinaret. Præcepit enim Christus dominus, in ecclesia sua episcopos esse: sed nō reliquit pro singulis diocesis definitos. De dei cultu, festisq; seruandis diuinum præceptum est: sed certum tempus euangelium nō præscripsit. Eius-

modi itaq; præcepta cōmodè seruari nō possēt, nisi ecclesia quædam vel loca, vel tēpora præfiniret. Nā, (ut posterius hoc exemplū persequamur (ridiculus esset, qui præceptū de dei cultu sese arbitraretur impleſse, semel in vita ab opere seruili quiescēdo. Sic ergo, præcepta de sumēda eucharistia & cōfessione, reliquit Christus nec re vera potest determinari ex solo diuino iure, pro quo tēpore hæc præcepta nos obligēt. Siue dicamus, semel iⁿ vita seu potius in mortis articulo, nihil dicimus prorſus: sed tūc obligamur, quando ecclesia definerit. At, hoc est (inquires) de iure pōſitiuo, semel videlicet in anno confiteri: fateor: sed citra ius hoc humanum, quoad certum tempus confessio limitatur, diuina de confessione lex incommodè seruaretur.

Sed sunt tamen aliqui casus, in quibus ius ipsum diuinum obligat ad confitendum.

Primus est, in periculo mortis.

Secūdus, cū quis voluerit eucharistiam sumere, si reus est peccati mortalis: tunc enim habet præcedere confessio, iuxta Christi institutionem.

Tertius est, ratione periculi carēdi cōfessore, quē nunc habeo: nō habitur^o tēpore necessario. Nā quart^o, de cōfessione quotāni nō solius diuini præcepti est, sed diuini limitati ac definiti per humanū: ita vtriusq; iuris violatio, vnicū pctū est: qm̄, abo illa p̄cepta vnicū actū inuīgūt, & alterū est, alteri^o determinatio.

Quintum verò, quē Durandus adiecit. d. 17. q. 10. & Palud. eadem dictione: quem Adrianus quoq; refert. q. 3. de confessione, sed ratione conscientie scrupulosa, nos existimamus superuacaneū. Non enim obligat præceptū de confessione in tali euētū: sed ipse habēs erroneā conscientia sese ligat, quādiu nō deponit talem errorem. Quemadmodum ergo in cæteris

præceptis affirmatiuis, cum quærimus, quo tempore obligent: vanum forsitan esset: duo tempora præscribere. Alterum ex necessitate, alterum ex errore cōscientiæ: ita quoq; , cū euenta & casus enumerarus, quibus præceptum de confessione ligat, is qui recensetur ex errore conscientiæ, superuacuuus videtur esse, Imò, re vera, falsus, si naturam & obligationem huius præcepti, de quo differimus, consideremus. Quatuor igitur illi nobis explicandi sunt, idq; quàm maxima breuitate.

Circa primum casum, diligenter aduertendum est, non idem esse, hoc sanè loco, periculum mortis, & articulus mortis. Est namq; periculum mortis in his duntaxat, vnde mors frequenter solet accidere: etenim in hastarum ludo, in agitatione taurorum, in nauigatione placidi maris, quanuis interim mors sequatur, non est tamen periculum mortis: sed in bello, in mari vehemèter turbato, in partu foemina, de cuius morte probabiliter propter causas naturales timeretur, periculum mortis agnoscimus: quod certè viri prudentis arbitrio, magis quàm disputatione rheologica definiendum est: vt quis morbus periculosus sit & letalis prudentis medici finia: arbitrium. At arbitrium. At articulus mortis, si nominis vim, & proprium vsum spectes, non idem est. Cū enim cōceduntur per diplomata casus referuati in mortis articulo, non intelliguntur concedi in quocunq; periculo sed quū regulariter certa mors est, aut à morbo, vel vulnere, aut ab exteriori vi: vt cū quis mortis poena damnatur. Idem intelligo cū doctores afferunt in mortis articulo, quemlibet sacerdotem posse absolvere ab omnibus quemcunq; peccatorem. Nom enim quemcunq; aut nauigaturum, aut congressurum cū inimicis, quilibet sacerdos potest absolvere, etiam vbi periculum est. Quod
si hæc

si hæc sententia scrupulosa esse videatur, parati sumus eam retractare, cū aduersarius (si quis erit) idoneas causas cōtarie opinionis reddiderit.

In secundo verò casu Caietanum habemus repugnantem. 3. p. q. 80. ar. 4. & in summa, in verbo cōmunio. 1. ad Corint. 11. in illa verba, probet autem se ipsum homo. & c. Imò cū huius erroris esset ab academia Parisiensi notatus, respondit, non ex suo capite id asserere, sed ex Pauli testimonio, atq; sententia. Nec huius opinionis primus author Caietanus fuit: sed eam prius Ricardus tenuit in. 4. d. 17. ar. 3. q. 6. Petrus quoq; Palud. eadem. d. q. 2. sentire videtur, non esse mortale peccatū; sine confessione ad eucharistiam accedere, si homo alias cōtritus est. Idem etiam sequitur Adrianus. q. 3. de confessione: & Abbas in cap. De homine in celebra. missa. Suadet autē hæc opinio primū ex eo apostoli testimonio, prioris ad Corint. 11. probet autē se ipsum homo, & sic de pane illo edat. In quæ verba Chris. homil. 18. non iubet (inquit) vt alter alteri probetur, sed ipse sibi, non publicum faciens iudicium, & sine teste argumentum. Eadem ferè Theophilaëtus in eundem locum. Neminem (inquit) tibi ipsi iudicem proposuerim, ipse te proba, & sic de pane illo ede. & c.

Præterea, si diuinum præceptum esset, id ex sacris literis colligeretur: non enim nobis licet diuina præcepta pro nostro arbitratu fingere. Cum ergo nusquam huiusmodi lex reperiat, certè qua facilitate inuehitur, eadem quoq; reicitur.

Præterea, sunt euenta quædam, in quibus licet sine præuia confessione eucharistiam sumere: primū villulis, vbi non est copia confessoris. Deinde, vbi homo se infirmaret, si non perficeret rem diuinam: vt si sacerdos post sacrificium inceptum

recordaretur alicuius mortalis peccati. &c. esset enim infamiatum vocare confessorem. Tertio etiam, propter reuerentiã sacramenti: vt si post consecrationem, solus esset cum alio sacerdote, & post consecrationem calicis, aliquod mortale veniret in mentem, ne sacrificium rumpatur, poterit sacerdos sine confessione eucharistiam sumere, vt communis theologorum opinio credi: hæc autem non licerent si iure diuino confiteri ante eucharistiam teneremur.

Præterea, præcepta affirmatiua obligant in casu necessitatis, iuxta cõmune theologorũ prouerbium. At quãdo sanus sumit eucharistiæ sacramentum, videlicet, ex consilio, et deuotione, non est casus necessitatis: ergo, in tali euentu præceptum de confessione non obligat.

Adhæc, si homo tenetur ante eucharistiam cõfiteri, id, ob eã rationẽ maximè, quòd purus & gratus deo, debet ad hoc sacramentũ accedere. At, exinde pari argumento ratiocinemur, administratũ aliquod sacramentũ debere prius cõfiteri, si quod peccatũ mortale cõmiserit. Nam sacramentorũ administratores mũdos, deoq; acceptos esse oportet, nisi velint esse sacrilegi.

Præterea, ad alia sacramenta suscipienda, vt confirmationẽ ordinem, matrimonium, nullo diuino præcepto prius confiteri tenemur: ergo nec ad sumendum eucharistiæ sacramentum: par enim causa, aut in oĩbus, aut in nullis sacramētis obligabit.

Deniq; in cap. Omnis vtriusq; sexus, de pœnitētiis, Innocētius iubet, vt omnis Christianus semel quidem in anno confiteatur omnia peccata sua, eucharistiam autem sumat in paschate. Quòd si hæc duo sacramenta connexa essent, essetq; necessarium ante eucharistiam cõfessionem facere, non dixisset Concilium, semel in anno confiteatur: sed, ante pascha confiteatur:

teatur: ut id temporis percipiat eucharistiæ sacramentum. Hæc dicuntur ab his, qui nobiscum, in hoc secundo casu, pugnare voluit. Quem tamē pleriq; Theologi omni vi & ratione astruere conati sunt, idq; adeo effecerunt, ut nostra hac tempestate Caietani placitum vnanimi consensu doctorū & piorum fuerit explosum. Ac re vera, non existimo huiusmodi Caietani sententiam inter opiniones probabiles esse reponendam: sed quæ tamē nota inuri à theologis iure possit, alij doctiores indicabūt. Nam, Caietano tantum schola debet, homini alioqui de repub. Christiana maximè merito, ut quoad fieri per pietatem licet, parcere ei iure optimo, summisq; rationibus debeamus.

Nostra igitur eademq; communis theologorum sententia primū ostenditur ex eo, quod D. August. principium sumit. 4. lib. de baptismo, contra Donatistas, ca. 24. in hæc verba. Si quisquam in hac re auctoritatem diuinam querat, quod vniuersa tenet ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica auctoritate traditum, rectissime creditur. Ex hoc itaq; principio fit argumentum. Nam, viri pij ab incunte ecclesia, confessionem eucharistiæ præmittendam censuerunt. Nec id ab aliquo aut Concilio, aut Pontifice preceptum est. Apostolica igitur auctoritate traditum retinemus, ut & alia nonnulla, quæ non nisi verbo tenus, apostoli à Christo receperunt: nobisq; tanquam viua vocis oracula tradidere seruanda. Quòd vero consuetudinem hanc confitendi ante eucharistiam, quam modo ecclesia seruat, à patribus acceperit, atq; adeo apostolis, quæ sequuntur testimonia manifestant.

Eusebius imprimis. 6. historię ecclesiasticę cap. 25. de Philippo (inquit) imperatore traditū nobis est, quòd cum in die paschæ cōmunicare mysteriis voluisset, ab episcopo loci non prius

est permissus, nisi confiteretur peccata sua, & inter pœnitētes staret: nec vlllo modo copiam sibi mysteriorū futurā, nisi prius per pœnitentiā culpas diluisset. ferunt igitur, libēter eum, quod à sacerdote imperatum fuerat suscepisse. diuinū sibi inesse metū. &c. Nec huic locopōt occurri, ex eo quòd Eusebius de publica confessione sermonem facit. Nam quæ ratio est de confessione publica in ordine ad peccata publica, eadem prorsus est de confessione secreta in ordine ad peccata secreta. Quòd enim, vel publicè vel occultè confessio fiat, qualitas sacramenti est, non substantia. Et sicut ante diximus, Christus quidem, confessionis legem tulit: eam verò, vel secretam vel publicam fieri, rationi ac prudentiæ naturæ dereliquit.

Sozomenus deinde, lib. 9. hystoriæ tripartitæ, cap. 35. hanc consuetudinem ab antiquissimis temporibus Romanos Pontifices conseruasse, testis est. Idemq; testatur Nectarium episcopum, quibusdam suadentibus vt singulos ad communicandum iudicio conscientie suæ relinqueret, illam antiquitatis consuetudinem substulisse.

Author itē libri de ecclesiasticis dogmatibus cap. 53. Quæ mortalia (inquit) crimina post baptismum commissa premūt, hortor prius sacerdotis iudicio reconciliatū, communioni sociari, si vult non ad iudicium & condemnationem sui eucharistiam percipere.

Circumfertur præterea inter Augustini opera libellus quidam ad Comitem, de saluatribus documentis: quem quidem librum, Erasmus licet D. Augustini neget esse, nō negat tamen esse hominis p̄ij. In huius itaq; capite. 33. hæc verba sunt. Quādo corpus Christi accipere debemus, antea ad confessionem debemus recurrere, si peccata obnoxia in nobis senserimus, ne
cūm

cum Iuda proditore diabolum intra nos celantes, pereamus.

Augustinus in super in epistola. 118. ad Ianuariū non reprobatur, quod ex ore disputantis dicitur, si tanta est plaga peccati, auctoritate antistitis debet quisq; ab altari remoueri, ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate recõciliari: hoc hoc est enim idigne accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere pœnitentiam: non ut arbitrio suo cùm libet, vel auferat se communioni, vel reddat.

Cyprianus verò multis locis huius rei testis est. Nam in epistola. 54. tertij libri, quæ scribitur p̄sbyteris & diaconis, cū in minoribus (inquit) peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tēpore, & secundū disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant & per manus impositionem episcopi & cleri, ius communicationis accipiant, nunc crudo tempore nondū restituta ecclesiæ ipsius pace, ad communicationē admittuntur: & nondum pœnitentiam facta, nondū exomologesi finita, nondū manu eis ab episcopo, aut clero imposta, eucharistia illis datur, cū scriptum sit, qui ededit panē, aut biberit calicē domini indigne reus erit corporis & sanguinis domini. Sed nūc illi rei nō sunt, qui minus scripturæ legē nouerūt: erunt autē rei qui p̄sunt, & hæc fratribus non suggerunt, ut faciant omnia cuni dei timore, & cū data ab eō & p̄scripta obseruatione: hæctenus Cyprianus, Et paulo post, de his qui hæc traditionem non seruant. Contempta (ait) adm̄ni lege & obseruatione, quã iidem martyres & confessores tenendam mandant, ante reditum nostrum communicant cū lapsis & eucharistiam tradunt.

Eadem ferè refert epistola. 18. eiusdē libri: in sermone autem. 5. de lapsis, cōtra euangeliij vigorem (inquit) contra domini ac dei legem, temeritate quorundam, laxatur incautis cōmunicatio,

nicatio, irrita & falsa, par periculosa dantibus, & nihil accipiētibz profutura. Et inferius, ante expiata delicta, ante exomologesim factā criminis, ante purgatā conscientiā manu sacerdotis, pacem putant esse, quā quidam verbis fallacibus videntant. Et infra de peccatis, & cōfessione secreta, (Nequis existimet solum de publicis esse sermonē) ita differit. Qui quāuis nullo sacrificij, aut libelli facinore cōstricti, quoniā tamen de hoc vel cogitauerūt, hoc ipsum apud sacerdotes dei, dolēter & simpliciter confitentur, exomologesim cōscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelā paruis, licet, & medicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus nō irridetur: & multa alia, quæ gratia breuitatis omittimus.

Præterea leo Papa in epistola. 69. ad Theodorū episcopum, foro Iuliensem: referturq; de pœnitētia. d. 1. ca. multiplex: mediator (inquit) dei & hominū hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt confitentibus pœnitentiæ satisfactiōē darent, & eadē salubri satisfactiōe purgatos, ad cōmunionem sacramentorū per ianuam reconciliationis admitterēt. Hugo etiam de sancto Viçto. in libro de ecclesiastica potestate ligandi, atq; soluēdi, (quē refert Gabriel lectio. 7. cano.) Audaçter, inquit, dico, si ante sacerdotis absolutionem ad cōmunionem corporis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium manducat & bibit, etiam si vehementer doleat & ingemiscat.

Præterea, præceptum de ieiunio quadragesimali, (iuxta Caietani sententiam) non est scriptum: & tamen non licet in dubium vertere, an ieiunij ecclesiastici violatio, peccatum mortale sit: eo quòd Christiani etiam sine scripta lege ita ieiunant, vt reos grauis mortalisq; peccati se existiment, si ieiunium soluant. At, viri sancti, ac timētes deū cum homo habet in proptu

idoneum

idoneum sacerdotem, eiusmodi condemnant, si accedat ad eucharistiam sine prævia confessione.

Nec quisquam inter fideles *vi* bonus & sapiens ausus est vnquam post mortale peccatum ad eucharistiam, sine prævia confessione venire. In mēte igitur cuiusq; fidelis scriptum est, & in animo quasi insculptū, de confessione ante eucharistiam facienda, præceptum.

Præterea, suadetur id ex eo quod habetur Matihæi. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Inde itaq; sic argumētor. Christiani non habemus nisi vnicū munus, quod offeramus ad altare: ergo prius debemus fratri reconciliari si quem offendimus, quàm hoc munus de altari aut manu sacerdotis accipiamus. Multo igitur magis, qui ecclesiā offendit per peccatum mortale, ecclesiæ debet recōciliari per confessionē, quam reconciliationis sacramētum ob id antiqui appellauere.

Præterea, ad ministros ecclesiæ pertinet, ad hoc conuiuium dignos admittere, indignosq; repellere: iuxta parabolam Mat. cap. 22. de eo qui inuentus est in conuiuium non habens vestem nuptialē. At, dignos admittere, indignos repellere nisi per confessionem non queunt. &c.

Et profecto, si constaret ecclesiæ, quemquàm peccasse mortaliter, non exciperet ad hanc amicorum mensam, dei inimicum, nisi prius per sacramētū confessionis deo, sibiq; cōcileret.

Ad primū igitur argumentū respōdetur, testimonium apostoli nec confessionem præscribere, nec excludere, tātum enim iubet, vt homo expendat vitam suā, examinetq; consciētiam, vt si iustum se inuenerit securus accedat, sin verò iniustū, vi
deat

deat quid factō opus sit, vt digne corpus dominicum accipiat: verbi causa, si inimicitias habuit, probet seipsum, non vt sua probatione cōtentus suoq; interiori dolore sacramētum eucharistiæ sumat. Sed vt examinatus atq; probatus inimici gratiā querat, cui iniuriā fecit, & veniā petēs inimicitia priore aboleat, nō interius modo sed etiā exterius: in hūc modū, si publice fuerit hō aut cōcubinarius, aut vsurarius, sumpturus eucharistiæ sacramētū probet seipsum, nō in eū sensum, vt post contritionem secretam de pane illo edat, & de calice bibat, sed vt iuxta criminis qualitatem, post examen & probationem, publicas peccati occasiones abiiciat: pecunias quas iuste rapuerat, reddat, scandalo populi satisfaciat &c. In hunc etiam modum post quodcunq; peccatum probet seipsum homo. Et si veniale fuisse repererit, nihil opus est vt de confessione sollicitetur: sed si dolorem interiorem habeat, de pane illo edat, & de calice bibat: sin verò mortale fuerit quod commisit, ad sancta sanctorū nō nisi per ianuam reconciliationis introeat. Per nobis itaq; facit testimonium Pauli, non contra nos si rectē intelligatur. Nam, Chrysoſt. adnotauit, sui temporis intelligentia fuit: in quo Neētarius episcopus peccatores suo iudicio reliquerat, & confessionem sacramentalem abiecerat: vt retro nobis ostensum est. Theophilaētus autem nihil aliud fuit, quàm breuiator simiaq; Chrysoſtomi.

Ad secundum, iam ex dictis facile patet, non enim omnia præcepta siue Christi, siue ecclesiæ habentur scripta: sed quedam ex traditione moreq; seruantur. Certè consuetudinem hanc grauius in ecclesia diuq; seruata vīculo peccati mortalis astringere qui negauerit, pari cōfidentia negare poterit, cōsuetudinē ieiunādi certis dieb⁹ olim ab ecclesia seruata, peccati mortalis obligatio-

obligationē inducere. Quam ob rem, præceptum esse peccatori, ut ante eucharistiā confiteatur, inficiare non possumus. An verò ius hoc ab ecclesia, an à Christo domino extiterit, id verti in quæstionem potest. Nos diuinum præceptū esse arbitramur: & per man⁹ à Christo ad apostolos, ab apostolis ad nos venit,

Ad tertium, non est difficile respondere, si quæ superius diximus, teneamus: simili enim argumēto probaretur cōfessionis integritatem non esse iure diuino præscriptam, quoniam licet vel propter incommodum, vel propter scandalum euitandum, peccatum aliquod mortale in confessione retinere. Leges itaq; Christi seruatoris nostri suauiter disponunt omnia, salua semper & naturæ æquitate, & prudentiæ ratione. Nam, & arbitrio boni, prudentisq; viri decernendum est, quanta locorum intercapedo necessaria sit, ut confessor absens esse credatur, censeatq; pœnitens non habere copiam confessoris. Porro, si cōfessor intra ciuitatem sit, quamlibet longo interuallo distet, debet pœnitens ad ipsum accedere: si tamen pœnitens sit in oppidulo, quod à ciuitate tribus milliaribus distet, tunc ego non censerem huiusmodi pœnitentem copiam confessoris habere.

Ad quartum respondetur, præcepta dupliciter obligare: per se & per accidens, ut pœnitentia, per se quidem obligat in periculo mortis, per accidens autem, cum quis vult sacramentum aliquod vel suscipere, vel administrare. Quod igitur, de pœnitentiæ lege, idem de cōfessionis præcepto dicere, consentaneū est: ut per se in articulo necessitatis confiteri teneamur, per accidens autem, ut digne suscipiamus eucharistiæ sacramentum cui digne suscipiendo peculiarem dispositionem & penitentiam lex diuina præscripsit.

Ad quintum, non propter animi puritatem solū & dei gratiā

gratiam necessariam, sed propter Christi peculiare præceptum confiteri ante eucharistiam debemus. Administraturi autem sacramenta, nulla aut Christi, aut ecclesie lege, cõfiteri tenentur sed solum animi munditiam habere, quæ, sola interiori penitentia cõparatur.

Ad sextum nõ esset penitus absurdum si diceremus, ad reliqua etiam sacramenta sumenda, confessionẽ præuiam esse peccatori necessariam: vt sicut baptismus ianua omnium sacramentorum est, sic secunda post naufragium tabula recidẽti post baptismum in mortale peccatum, sit aliorum quoq; ianua sacramentorum. Id autem Leo Papa in epistola iam citata docere videtur, inquit, ad communionem sacramentorum per ianuã reconciliationis admitterent. Non ait, ad cõmunionem eucharistie sacramenti, sed ad cõmunionem sacramentorum.

Præterea, de consecratione. d. 5. cap. vt ieiuni, Concilium. Aurelianense iubet, vt, qui ad confirmationem veniunt, moneantur confessionem facere prius, vt mundi donum spiritus sancti valeant accipere.

Præterea, si ecclesie cõstaret quenquam fuisse publicum peccatorem, non ei administraret ordinis siue cõfirmationis, aut matrimonij sacramentum: nisi prius sacerdotis autoritate Christo domino atq; ipsi eidẽ ecclesie fuisset reconciliatus. Indignum enim esset, vt qui ecclesiam offendit, munus ecclesie & ministerium sine præuia cõciliatione recipiat. Vnde D. Thomas, in. 4. d. 24. q. 1. ar. 3. q. 1. ad tertium. Aliquæ (inquit) medicinae sũt, quasi exigũt robur nature alias cũ periculo mortis assumuntur; & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt: ita etiã in spiritibus, quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & penitentia

tētia: illa verò quæ perfectionē gratiæ cōferunt, requirūt hominē per gratiam confortatū: & talia, (supple) nō sunt peccatoribus exhibēda. Quo loco certū est, peccatores à D. Tho. vocari, qui mortaliter ante peccauerūt: etiam si dolorē habeāt de peccato, animumq; in futurū recte ac iustē viuendi. Nam, si peccatores appellaret, quibus interior pœnitētia nō est, profecto nulla sacramēta essēt peccatoribus ministrāda. Videtur ergo D. Thomas sentire, ecclesiā his qui ante peccauerūt, si habeāt tamē interiorē de peccato dolorē, sacramenta baptismi & pœnitentiæ administrare debere. At, reliqua sacramēta non nisi per sacramētū aliquod eorum iustificatis, quæ directē ad iustificationē ordinātur: vt baptismus & penitētia. Atq; id etiā definisse videtur Innocētius primus in epistola ad Rufum & Eusebiū cap. 4. his verbis. At dicitur legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitiiū: ergo si ita est, applicētur ad ordines sacrilegi, adulteri, atq; omniū criminū rei. Quia in ordinatione criminali vitia putantur auferri, nullus sit penitentiæ locus, quia id potest prestare ordinatio, quod longa satisfactio prestare consuevit.

Sed quoniā huiusmodi argumēta retundi possunt, & præceptū eiusmodi nō ratiocinatione, sed traditione maiorū constare debet dicamus sanē nō esse eandem causam, quoniam alterū nobis traditum est, alterum non item.

Ad vltimū D. Tho. in 4. d. 17, q. 3. ar. 1. q. 4. ob eā rationē nē videtur, quod obligatio qua ecclesia obligat ad confessionē semel in anno faciēda, sumitur ex eo quod ligat semel in anno, ad eucharistiæ sumptionē. Ait enī. Ad eucharistiā nullus post peccatū mortale nisi cōfessus debet accedere, copia sacerdotis oblata: & inde venit obligatio quo ecclesia omnes obligat ad semel in āno cōfiteādū, quia instituit vt semel in āno. s. in pascha,
omnes

omnes sacram communionem accipiant: & ideo ante tempus illud confiteri tenentur: hætenus ille: & iuxta hanc sententiã connexa sunt etiam in ecclesiã præcepto hæc duo sacramenta.

Id autem etiam suadetur ex Concilio Agathen. quod refertur dist. 50. in capite: & ex pœnitentiã Romano, ubi dicitur, quòd hebdomada priore ante initium quadragesimæ, tum primum confitentibus peccata, sacerdotes pœnitentiã dent. Citat quoq; B. Rhenanus in fine notationum super Tertulianũ, decretum alterius Synodi, quo præscribitur, vt feria. 4. ante quadragesimam peccatores confiteantur. Ac re vera, publicè pœnitentes in die cinerum ex more antiquo peccata sua confitebantur. Imò adeò nunc etiam, qui in quadragesima non confitentur, existimant se illius præcepti præuicinatores. Prælati quoq; excommunicant illos qui in quadragesima non fuerint confessi. Præceptũ igitur de cõfessione iure etiam ecclesiastico eucharistiæ præcepto adiunctum est. Nam, & Sixtus quartus in quadam extrauag. de tregua & pace: cuius initium, vices illius, iubet vt mēdicatēs disistant prædicare, parochia nos non obligatos, saltem in paschate, proprio confiteri sacerdoti.

Verũ enim uero, cũ in illo cap. Omnis vtriusq; sexus, Innocentius dedita opera, limitasse videatur præceptũ cõmunionis ad paschale tẽpus, nõitem præceptũ confessionis, dixit enim, confiteatur saltem semel in anno, suscipiẽs ad minus in pascha eucharistiæ sacramẽtum: non video ego cur ex eo præcepto fideles astringamus ad confitendum in quadragesima.

Præterea, si quis peccauerit mortaliter diu ante quadragesimam, & statim cõfiteatur peccatum suum proprio sacerdoti, quæro an ille impleat præceptum illius capituli necne: si implet, vincimus: si non implet: ergo etiam si nõ peccasset mortaliter

vsq; ad pascha post priorem confessionem, teneretur iterum eadem peccata confiteri, à quibus semel absolutus est.

Præterea, si homo habeat legitimum impedimentum ad communionem accipiendam, vt frequentem vomitum, vel quia detinetur in carcere, vel quia non habet ætatem idoneam ad eucharistiam percipiendam. Rogo, an præcepto de semel in anno confitendo satisfaciatur, cum ante quadragesimam confitetur. Quod negare quoniã impudentia est, teueamus, præceptum communionis ad certum anni tempus cõstringere: præceptum vero confessionis, non item.

Verum est itaq; ante eucharistiã oportere confiteri, quotiescunq; illam homo percipiat: sed non ex illo præcepto Concilij Lateranensis: sed ex diuina lege: vt prius nobis ostensum est. Nec intentio præcipientis obligat, sed forma præcepti: vnde, quanuis Summus Pontifex præciperet confessionem, eo fine, vt eucharistiæ præmitteretur, non tamen suo ad id præcepto obligauit. Iam enim erat ius diuinum, quo huiusmodi confessio semper erat præmittenda, siue in paschate, seu quocunq; alio tempore eucharistia sumeretur.

Circa tertium casum, dubium oritur: eadem enim ratione, homo sanus in principio diei, si timeret febrim superventuram, teneretur diuinum totius diei officium præuenire. Imo etiam teneretur præuenire ieiunium præceptum ab ecclesia, si probabiliter crederet, se præscripto die non habiturum ieiunandi facultatem. Item, si in paschate crederem me habiturum legitimum impedimentum eucharistiæ suscipiendi, deberem quoq; prius sumere, cum adesset oportunitas.

Ad hoc respondetur, nõ esse simile. Nam quedam præcepta sunt homini, ad certum & determinatum tempus implenda: vt de ieiunio quadragesimæ, aut vigilia alicuius festi: & eiusmodi

modi non est necesse præuenire, etiam si existimamus impedimentū legitimū nos habituros tēpore quo essent implēda. Alia verò præcepta sunt sine determinatione tēporis, quæ videlicet nos obligāt, vt aliquādo impleatur, saltē semel in vita: vt sunt media ad salutē necessaria, atq; præcepta quæ de huiuscemodi ferūtur anteuertere necessum est: vt de baptismo. Imò, qui nūquā in vita eucharistiā suscepit, credēs futurū periculū mortis, nec habiturū se eucharistiæ copiā, præuenire debet, cum habet copiā: nam tenetur saltē semel in vita illud præceptū implere.

Hinc, nauigaturus periculoso tempore, si non habet in nauī confessorem, tenetur periculum præuenire.

Hinc, Christianus, qui tenetur semel in anno cōfiteri ex ecclesiastica lege, si credat se nō habiturū copiā cōfessoris in duobus postremis mēsibus anni obligatur ad confessionē faciendam, intra decem mēses priores illius anni. Verbi gratia: si habeat quis prolixa maria transfretare, etiam si alias nullum nauigationis periculum esset.

Sed, quid illi primo argumēto respondebimus? nam reliqua faciliora sunt, nempe, distinguendū est impedimentū legitimū postea futurū. Nam, si voluntariū est, teneor profecto diuinū officium ante soluere, cum reliqui tēporis impedimētū quāmlibet legitimū & necessariū ego libere præstem. Quòd si impedimētū à natura, aut violētia extiterit, vbi ab ingruente morbo, tunc ego non astringerem nisi ad id officij p̄soluendum, quod pro tempore præsentis atq; præteriti debetur. Facultas autem quæ datur ab ecclesia aut anteuertendi, aut postponendi diuinū officium, intra diem tamen naturalē, priuilegium fauoris est, nō vinculū necessitatis: hoc est, præuenire possumus, nō tenemur.

In quarto casu, Durandus. 17. quarti. q. 14. in dubium vo-

cat

cat, an statum illud ecclesia de confessione semel in anno faci-
enda, sit præceptum, an potius exhortatio ad cōfessionem. Sua-
det autē nō esse præceptum, quòd nullum sit ibi verbū unde vis
præcepti colligi possit: habet enim textus in hanc modū. Omnis
viriūsq; sexus, postquā ad annos discretionis peruenerit, omnia
sua solus peccata, saltem semel in anno cōfiteatur proprio sacer-
doti: & iniunctam sibi penitentiā propriis viribus studeat ad-
implere, suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistiæ
sacramentū. Quod si digas, verbū, confiteatur, vim habere præ-
cepti, idq; colligas ex pœna subiuncta, alioqui & viuens ab ec-
clesiā ingressu arceatur, & moriens Christiana careat sepul-
tura. Contra, Durandus argumentatur, quia illa clausula &
pœna, non refertur ad transgressionem legis de confessione:
sed ad transgressionem præcepti de eucharistia. Non enim
ecclesia legem fert, cuius transgressionem pœna legis punire
non potest: frustra si quidem lex eiusmodi pœnalis à legisla-
tore ferretur. At ecclesia non potest punire violatorem
legis de confessione, quia non potest ecclesiæ constare,
quisnam sit illius legis transgressor: primò, propter peccata
occulta: secundò, quia non potest cognoscere an omnia
mortalia confiteatur, quod tamen lex præcipit: tertio, quia
solus soli sacerdoti confiteri debet, iuxta illam legem: & sacer-
dos tenetur seruare secretum, etiam si nullum peccatum pec-
cator confiteatur. Quam ob rem incassum pœna illa trans-
gressori legis de confitendo, præsiniretur.

At vero, communis omnium & theologorum, & iu-
risperitorum sententia, certis argumentis astruit, legem illam
confessionis ad mortale peccatum obligare. Non enim fideles
existimant, cum in quadragesima confitentur ex consilio
se con-

se confiteri, & non ex praecepto. Quod si quis negligeret toto anno confiteri, male dubio procul, apud fideles audiret, & mortaliter peccare crederetur. Et confirmatur, quia praelati, in eos qui non fuerit eo anno confessi, excommunicationis sententia animaduertere solet: supponit igitur peccasse mortaliter.

Præterea, ut ante docebamus, diuinum de confessione præceptum, per humanam legem ad certum tempus limitatur. Nam, citra huiusmodi limitationem diuinum illud præceptum commode seruari non posset. Non est ergo exhortatio, & consilium, sed præceptum. Quippe, si consilium esset, vix vnus aut alter in quadragesima confiteretur nec in implendo consilio tanta sollicitudine timore, ac diligentia plebs vniuersa concurreret.

Ita, licet ecclesia non possit confessionem interiorum peccatorum præcipere, nec pro transgressione poenam inferre, præceptum à deo tamen, potest ad certum tempus limitare, transgressoresque limitatae legis excommunicatione plectere. Illa verò poena decretalis huius de qua differimus, locum habet, cum transgressio præcepti manifesta est. V. g. si non habet scedulan confessoris.

Illud tamen verè verti in questionem potest, an ante quartum decimum annum pueri confiteri ex hac lege Concilij teneantur. Dicit enim Concilium, cum ad annos discretionis peruenerit. &c. sed anni discretionis dicuntur cum homo tertium decimum, vel quartum decimum attigerit: igitur vsque ad id ætatis, non tenentur homines confiteri. Quod autem auri discretionis in eummodum sint intelligendi, probatur quia non obligamus paruulos ad sumendam eucharistiam ante illam ætatem. At, simul virumque præscribitur & quod omnis homo cum ad annos discretionis peruenerit, confiteatur, & quod suscipiat eucharistiæ sacramentum.

Huic questioni respondetur, vsum rationis non simul circa omnia paruulis contingere: nam sunt pueri qui peccata grauia discernere

nerè à leuibus possunt, distinguere cibum sacrum à prophano non possunt. Puer ergo, ubi primùm habet vsum rationis ad peccandum mortaliter, huius legis obligatione constringitur: teneturq; iam, semel in anno confiteri: sed eucharistiam percipere non tenetur, nisi talem ac tantum vsum habeat rationis, quo congruenter sacrum Christi corpus sumere, & diuinitatem possit reuereri latentem, proptereaq; dixit Innocentius, reuenter suscipiens. &c.

Illud quoq; scholastici authores vocare in quæstionem solent an ecclesia possit in diuino de confessione præcepto cùm aliquo dispensare. Nam, in eo quod humanum est de quotenni peccatorum confessione dispensare per ecclesiam posse, minimè controuertitur. At, illud controuersiam habere meritò potest. Nam reddere vota, iuramenta seruare, iuris est & diuini & naturalis: habet autem ecclesia facultatem & dispensandi in votis, & relaxandi iuramenta: ergo licet confessio iure diuino præscripta sit, ecclesia tamen poterit dispensare.

Et confirmatur ex eo, quod Matth. 16. Petro dicitur, quodcumq; solueris super terram, salutum & in cælis: ergo si quem Petrus absoluerit ab obliatione confessionis, ille erit coram deo re vera solutus.

Huic ego quæstioni, quoniam alio loco opportunius differetur, solum dabo quod ad presentem locum satis est: negando primi argumenti consequentiam. Nec enim est similis ratio de præcepto confessionis & baptismi, ac de præcepto reddendi vota, & seruandi iuramenta: quia baptizari, aut confiteri, salutis impedimentum afferre nemini potest, cùm in his sacramentis tota hominis salus consistat. Sunt quippe ad salutem necessaria. Qua propter, non expediebat vt relinqueretur ecclesiæ facultas in

huiusmodi præceptis dispensendi. At, vota & iuramenta præstare, non nonquam vergit in salutis dispendium: eo quòd homines sunt ad iurandum, atq; vouendum faciles, non habitata ratione futuræ incommoditatis. Quam ob rem, necessarium erat vt ecclesia Christi potestatem haberet in voto & iuramento dispensandi quæ: scilicet, vincula subinde maioribus bonis poterant esse impedimento.

Et per hoc ad testimonium ex Matthæo respondetur. Nam, quia potestas ibi promissa, potestas clauium est ad aperiendum regnum dignis, claudendum verò indignis: & per sacramenta baptesimi & confessionis regnum cœlorum suscipientibus aperitur, non est Petro collata potestas, vt dispensaret in his sacramentis, ne suam videlicet destrueret potestatem, ea sacramenta tollendo, quibus administrandis regnum cœlorum habebat fidelibus aperire: sed enim, vota & iuramenta seruare, poterat esse fidelibus regni cœlorum impedimentum. Quocirca, sicut potestas clauium limitatur ex ordine ad finem, scilicet, a pertionē regni cœlestis, quapropter non potest ecclesia sacramenta tollere ita etiam ex eodem fide amplificatur ad omnia ea tollenda, quæ a pertionem regni cœlorum impediunt: qualia interim sunt vota & iuramenta. Et certè, illius testimonij intelligentiam, ecclesiæ vsu magis quàm ratiocinatione colligere possumus: quotus enim quisque per rationem humanam consequetur, qualis quantaq; potestas per illa generalia verba, quæcumq; ligaueris, quæcumq; solueris, fuerit Petro promissa. Accepit quidem potestatem ad ædificationem & non ad destructionem, vt. 2. ad Corinth. 10. Aq; stolus tradit, vnde in his quæ sunt de necessitate, dispensauit nunquam: nempe non poterat, quod in destructionem esset. In votis autem & iuramentis dispensauit. Ac poterat quidem

dem, quod erat in edificationem

Vnde Diuus Thomas .d. 17. q. 3. articulo. 1. q. 5. In necessitate huius sacramenti fundeuit, quod in eo dispensari non possit. Quāvis in solutione ad primum expressè doceat Summū Pontificem, in iure diuino positiuo dispensare non posse, Ita discipuli D. Thomæ, vt hanc sententiam tueantur, aiunt prælatos ecclesiæ, cū dispensant in voto, non dispensare in præcepto iuris naturalis, vel diuini: sed in eo quod humani iuris est. Nā vinculū voti mei, lex mea priuata est, ita humanum est nō diuinū: habet autē D. Thomā à sc. 22. q. 88. ar. 10. ad secundū sed in hac tamē philosophandi ratione, duæ difficultates existūt Prima quod ea quæ sunt de iure positiuo potest Summus pontifex etiā sine causa tollere, & abrogare: vt quauis malefaciat, factū tamē validū sit. At, in voto, absq; rationabile causa dispensare nequit: & si dispenses, irritū est quod facit: seruare igitur votum non humani iuris solum est, sed diuini.

Alterā autē difficultas est, quod si vinculū voti & iuramenti humane facultatis esset, ante diuinam legē nouā & veterē, per humanam potestatem dissolui posset: quod si non poterat, certè plusquā humanū erai hoc vinculū: naturale siquidē est. Vt omnis obligatio, per quascūq; causas nascitur, per easdē dissoluatur, Si igitur votorū & iuramentorū obligatio, per iuris humani arbitriū solum extitit, per idē etiā arbitriū dissolueretur. Quo fieret vt qui aut voti aut iuramenti vinculū induxisset, idē haberet eiusdē soluēdi facultatē. Quemadmodū princeps qui legē dicis publicā, eam soluere potest & abrogare. Quā ob rē, si vobis nō fuerit ingratiū, priorē nostrā respōsiōnē interim teneamus, faciamusq; hic tractatui de confessionis præcepto finem, cuius prolixitatē postrema de satisfactiōe disputatio compensabit. Erit enim quā breuissimā.

*Satis factio in
incepto est*

De tertia igitur pœnitentia parte, hoc est satisfactione, inter fideles etiam ambigitur an diuinum præceptum sit. Nam Scotus. d. 18. q. 19. circa finem, asserit, nullum penitentem obligari ad acceptandum pœnitentiam, quam sacerdos iniungit,

Asserit rursum, quod si satisfactione iniuncta acceptat, tenetur implere sub pœna peccati mortalis. Idẽ sequitur Gabriel. d. 16. quarti. q. 2. Quonia ad satisfactione pro pœna, duoremedia sunt. alterũ in hac vita, alterum in purgatorio: potest ergo pœnitens suo fauori cedere quo ex misericordia dei satisfactio presens acceptatur pro futura pœna. atq; proinde, eligere poterit satisfactionem futuri sæculi.

At hæc opinio nulla ratione nititur: si enim sacerdos obligare ad mortale non potest, mea acceptatio, non inducit peccati mortalis obligatione: quippe, non aliter pœnitens implere vult pœnitentiam iniunctam, quam sacerdos obligare potest. Non itaq; coherent ambæ illæ assertiones. Quã obrem acutius multo Caietanus in. q. 2. de satisfactione ad secundũ argumentũ rerum consequentiam & connexionem intuitus, existimauit quod pœnitens nec acceptare tenetur pœnitentiam iniunctã sub pœna peccati mortalis, nec acceptam implere.

At verò D. Thomas longe diuersam opinionẽ sequutus est in 4 d. 18. q. 1. ar. 3. q. 3 & d. 20. ar. 2. q. 2. ad secundum: seu & d. 16. in expositioe textus aperte dicit, Ioãnem quidem fuisse denũciatorem præcepti de satisfactione: Christũ autem institutorem sacramenti. & partium eius: & 3. p. q. 84 ar. 8 dicit quod pœnitentia exterior quã iuxta arbitriũ sacerdotis peccator satisfacit, oportet duret vsq; ad determinatum tempus secundum mensuram peccati.

Durandus etiã D. 7. homæ subscripsit. d. 17. q. 3. ad secundũ & Siluest. in verbo confessio primo. §. 26. Atque hæc nos sententiam

ietia tenere debemus, si recta theologia ratione sequi volumus.

Primum, quia sacrilegium est, sacramentum aliquod, macula & imperfectum voluntarie relinquere. At, si satisfactio pratermittitur, tertia poenitentiae pars, macula & imperfectum conficitur sacramentum. Sacrilegium igitur fuerit, satisfactionem a sacerdote iniunctam, vel non accipere, vel non explere.

Deinde in foro contentioso, iudex habet potestatem poenam pro delictis imponendi: quam etiam reus subire tenetur: ergo & iudex ecclesiasticus in foro conscientiae hanc habebit potestatem. Non enim potestas apostolis in foro interiore a Christo domino collata, imbecillior est, quam in foro exteriori.

Præterea, potestas quae non habet vim coercendi, ridicula est, & in nullos futura usus: ut, inter afferendum præceptum de confessione docuimus. Si ergo iudices a Christo instituti, non haberent vim auctoritatisque; ligandi ad poenam rationabilem & iustam pro qualitate, & quantitate delicti, profecto eorum iurisdictio & potestas de culpis iudicandi, merito rideretur.

Præterea, Clavis, potestas est non solum soluendi, sed & ligandi ut patet ex definitione clavis, quam & Ioannes: 2. 2. in extraneis. qui a quorundem, de Verborum significatione, & communis probat theologorum consensus. Imo ad 2. Dominus Matth. 16. nam cum dixisset, tibi dabo claves regni caelorum, explicaturus quid nomine clavis intelligeret, euestigio subdit, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis & quodcumque ligaueris, erit ligatum. Quod si aequam habent sacerdotes absoluendi & ligandi potestatem, certe, sicut absoluunt vice dei, cum formam sacramenti profecerunt, ita ligant vice dei, cum mulctam pro culpis indicunt. Poenam autem diuinam sententiam in sacramento taxatam subire nolle, sine dubio graue peccatum est. Et confirmatur. Nam, si princeps constitueret aliquem delegatum ad iudicandum in rebus de criminibus, ni-

mirū intelligeremus illius reip. ciues sententiis iudicis instituti obligari ad parēdū. Cū ergo Christus sic instituerit vicarios suos, ut Ioannis. 20. dicitur. Nō est dubitādū, quin eorū sententia & in absolūdo, & in ligādo, eādē habeat vim ac si à Christo lata fuissent. Quā ob rem, eiusmodi sententiis obtemperare fu- erit omnino necessarium.

Præterea, (quod retro docuimus) exterior satisfactio in præcepto est, cū sit ad salutem necessaria: ergo qui ad aliam vitā remittit satisfactioē, reus peccati mortalis efficitur.

Nec aliud intelligēdū est (quod alias sepe cōmemorauimus) in lege noua factū esse, nisi vt quā pœnitentiā tenebatur peccator in delicti cōpensationē deo præstare, eam præstet sacerdoti dei vices habēti. Quo fieri, vt si in nature lege, vel scripta, homines exteriorem satisfactioē exhibere pro peccatis tenebantur, teneantur etiam in lege euangelica eandem exhibere ad sacerdotū arbitriū, quibus deus huiusmodi iudiciū delegauit.

Age verò, quē dolorē de peccatis, quē animū emēdandi vitā ille habet, qui pœnitentiā iustā & equā iniūctā à iudice dei locū habēte, nec vult acceptare, nec implere? Quā rursū humilitate accedit iudicādus, qui iudicis sententiā iustā equitateq; plenā negligere nō veretur? Cumq; etiā vel iudicis arbitri, quē tua voluntate delegeris, iustæ sententiæ nolle parere iniquum sit ac iudici quoq; arbitro iniuriū, quid ni sit iniquum pariter & iniuriū iudici non arbitro, sed diuinā auctoritate substituto nolle obedire, cū iustam sententiā proferi?

Præterea etiam, vt sacramētū hoc medicinale esset, nō itē iudiciale, vel etiā tūc absurdū esset. libere pronūciare, nō obligari pœnitētē ad parēdū sacerdoti in remediis curationis: quod perinde esset atq; diceretur, non oportere ægotū medico obtemperare, salubriter præcipienti. At, satisfactio sacramentalis sicut

est in compensationem iniuriæ factæ deo, ita etiam in medicina spiritalis ægritudinis. Quocirca: intollerabilis opinio est, quæ peccatorem ab obligatione satisfactionis sacramentalis absolvit

Nos autem admirari satis non possumus, quid causæ fuerit hominibus doctis, ut non rem modo, verum etiam nomen satisfactionis excluderint: satisfactio enim nomen iustitiæ est: atque hoc loco sanè iustitiæ eius quæ deo pro culpis pœnas debitas solvimus. Quòd si iure iusta atque debita, Christi & vicariorum eius iudicia non amplectimur impuneque licet eorum sententias reiicere, profecto (ut diximus) satisfactionis & res, & nomen aboletur: aboleturque proinde omnis obligatio, quæ ad standum parèdumq; iudiciis humana ratione constituitur. Illud vero, quod nobis obiiciunt contrariæ opinionis assertores, indignum est ut à nobis refellatur: & tempus postulat ut finem iam dicèdi faciamus: nam elatus studio res multas atq; magnas explicandi, longior quidem fui, nō inficior, sed erat tamè difficile, argumentum tantū, itaq; præclarum in choatum relinquere. Quod si pro dignitate vestra mihi tractatum non est, veniam obsecro detis viri humanissimi. sin autem aliqua ex parte dignitati vestræ fecimus satisfactis, id omnes Deo optima, maximo acceptum referemus. In cuius gloriam pœnitentiam siue virtutem, seu sacramentum & ad salutis finem & ex præcepto quoq; dei peculiari necessariam esse, hæctenus dictum sit.

DEO GRATIAS.

